Dr. JORDAN KUNIČIĆ O. P.

ROD IZABRANI

(2 IZDANJE)

1 DIO

ZAGREB 1964

26248

Dr. Jordan Kunčić O.P.

ROD IZABRANI

DUHOVNE VJEŽBE
ZA
REDOVNIKE I SVEĆENIKE

II IZDANJE
1. izd. 1957
I DIO - OBNOVITE SE

ZAGREB 1964

Napisao, izdao i odgovara: Dr.Jordan Kunčić O.P.
Zagreb, Kontakova ul.1.

Umnoženo na ciklostilu Dominikanskog Provincijalata
u Zagrebu - Kontakova 1. za isključivu uporabu
svećenicima i redovnicima.

Naručuje se : Dominikanski bogoslovi
Zagreb III - Kontakova 1.

K A Z A L O _ I _ KNJIGE

		str.
	Uvod	3
1.	Treba se obnoviti	5
2.	Pogled u vječnost	11
3.	Sin svjetla ili tame	18
4.	Bujan život	23
5.	Prijekid života	30
6.	Mlakost	36
7.	Životni poziv redovnika	42
8.	Budi poslušan	49
9.	Ljiljan medju dračjem	57
10.	Bogato siromaštvo	64
11.	Radi!	70
12.	Moli!	77
13.	Pod redovničkim Pravilima	84
14.	Lik pravog redovnika	90
15.	Član sam zajednice	95
16.	Odabrani vinograd	101
17.	Božja gradjevina	107
18.	Rasipni sin	113
19.	Ne znamo ni dana ni časa	119
20.	Iskoristi vrijeme	125
21.	Stopama Kristovim	131
22.	Žrtva i ljubav	137
23.	Ustrajnost	144
24.	To čini, pa ćeš živjeti	150

U V O D

Čini mi se preuzetnim govoriti o svetosti pred svetijima od sebe. S v e t a c je pozvan govoriti o svetosti, o tom novom obliku života, u koji bi on želio i druge oblikovati.

Moj je dakle prvi osjećaj koji me prožima: "Confiteor". Kad bih se oslonio na svoje snage te računao na "pravo" da o svetosti govorim, samo bi jedno moje stanovište bilo ispravno : potpuna šutnja.

Tješi me pomisao da me posluh zove da o svetosti govorim. Od koga dolazi zapovijed dolazi i snaga, od Boga. - Tješi me uvjerenje da su darovi i milosti Božje dane na korist drugih. - Ne malu utjehu crpim i u tome što nije glavno tko govori, nego, što govori. Krist je rekao i narodu i učenicima neka se ne povode za djelima književnika i farizeja, ali "Sve što vam kažu, držite i činite" (Mt 23.3). - Velika je dakle dužnost na svima. Svemogući ne će mene pitati prvotno za drugoga niti drugoga za mene. Jedno je sigurno, a to je: propovjednik mora nastojati još više oko svoga spasenja, da se ne dogodi, da dok drugima propovijeda sam bude odbačen. (I.Kor 9,27).

Ideja, koju želim naglasiti, jest: dužnost čovječje suradnje u poslu posvećenja. Čovječje je nastojanje drugotna, ali tražena i zapovjedjena dužnost. Ni naravni ni nadnaravni red obično se ne odvija bez čovječje suradnje. Malo nam koristi dugo raspravljati o tajni posvećenja, koliko ona dolazi sa strane Božje. Obično nema velike koristi dugo raspravljati o visokim pitanjima mistike. Nama je korisnije raspravljati o dužnosti svakidašnje suradnje s Bogom u djelu samoposvećenja i u djelu posvećenja drugih duša.

Razmatrati ne znači samo čitati nego još više uspoređivati, zaključivati, misli začinjati osjećajima, i sve to primjenjivati na život. Samo razglabanje i teoretiziranje nije od velike koristi. "Ad virtutes scire quidem parum aut nihil prodest", t.j. od male je ili od nikakve koristi za kreposno življenje mnogo znati i mnogo raspravljati o krepostima, rekla bi stara i uvijek mlada mudrost. Krepost i svetost su životni oblici, a život treba živjeti, pokazivati plodnost ideja na djelu.

Potrebna je životna asimilacija ili usvajanje kreposti i svetosti. Treba pokazati životnost ideja u svim poslovima svakidašnjice. Težak, neizmjerno težak posao. On je ipak bezuvjetno nužan. Tko daje od sebe što može, primit će od Boga mnogo više. To su obećanja Kristova.

"Tko ima, dat će mu se i obilovat će, a tko nema , uzet će mu se i ono što ima".(Mt 13,12)

I. KNJIGA

O B N O V I T E S E

"Obnovite se duhom uma
svojega", Efež. 4,24.

1. TREBA SE OBNOVITI

1. Trajno stvaralaštvo. Prolazeći jednom u proljeću po raskošnim stazama prirode ugledah divnu sliku: sva mi se priroda pričini kao velebni hram u kojemu kao da se obavljao svečani obred. Bio je obred klanjanja, obred poslušnosti i zahvalnosti Stvoritelju. Priroda je, kako je izgledalo, obukla sve klanjaoce u najsvečanije ruho. Zanosno se pjevalo. Sunce se pobrinulo, da svjetlo bude, reklo bi se, nadzemaljski sjajno i raznobojno. Slavlje zemaljskih gozba, trijumfalni pohodi lovorom ovjenčanih pobjednika pričine mi se kao slaba, bengalska svjetla bežičnog drvca pred mlazom nedostiživog sunčanog svjetla.

Taj prizor ushićuje s jedne strane, s druge opet nosi u sebi biljeg dalekosežne, programatske i potresne revolucije, ili blaže rečeno: evolucije ili razvoja. Stadoh pri pomisli da je taj prizor uzrok i posljedica ujedno, i to dubokih, unutarnjih previranja, napora i borbi. A kako ga drukčije nazvati nego postupak ili proces stvaralaštva? Tu su sokovi, lišće, cvijeće, plodovi. Veličanstveni taj proces očituje nam se u prizoru koji sili na neku stravičnu podložnost i strahopočitanje.

Život se trajno obnavlja. Svaki odsječak, svaki kutić ili svaki kucaj toga životnog bila predstavlja silnu obnoviteljsku snagu. Život je u neprestanom kolanju, trajno se stvara, i to u procesu evolucije. Sa sebe svlači staro, da obuče novo. Svaki trenutak životnog zbivanja, svaka pa i najmanja pojava života ili životnog procesa nosi u sebi činjenicu koja nas zapanjuje svojom veličinom i koja nas svladava svojom snagom. Nije moguće ostati indiferentan pred činjenicom životnog stvaralaštva.

Hoćemo li čovjeka izuzeti od ovog prirodnog zakona trajnog obnavljanja? Zar je on već dogotovljena slika? Je li dužan i on umiješati svoj glas u opći koncert prirode? Može li se izvući iz kola općeg zbivanja i trajne evolucije? Da li stoji nemoćan pred činjenicom zla, ili može smoći dovoljno snage da se vine prema vrhuncima ideala? Zar može ostati bespomoćno i parasitski ucijepljen u stroj ili u organizam života?

Isključeno je, da je čovjek odredjen, da ostane kao mrtva tvar po zakonu inercije ili tromosti uvijek na istome mjestu, na istom stupnju savršenstva. Ideal njegova razvoja ne može biti zatvoren u sjetilnim pojavama. Njegov ideal nadilazi vrijeme i prostor, ali tako da vrijeme i prostor moraju biti osvijetljeni dahom njegova života. Sve što je nisko očekuje od njega, da to podigne, usavrši i pobožanstveni.

Da, čovjek je pozvan na trajnu stvaralačku misiju. Njegovo proljeće nije ograničeno na izvjesni vremenski razmak. On nosi u sebi sve do groba trajne peripetije proljeća. On je poprište slavlja prirode, ali i njezinih

olujnih borba. On je u središtu borbe života i smrti, pa zar takav položaj da ne bude kritičan? Kadgod se penje na više, kadgod se radja u novi život snalaze ga boli i uzdisaji radjanja. Obnova ga skupo stoji. Svaka novost treba da plati danak onoj starosti koja se danomice primiče kraju i povlači u grob. Sva priroda, veli sv.Pavao,"uzdiše i tuži s nama"(Rimlj 8.22). Posvuda se opažaju tragovi nekog loma, neke smrti i borbe za nov život.

Na tom raskršću smrti i života, zime i proljeća, starosti i novosti predočimo sebi prizor sastanka Krista s Nikodemom, židovskim vijećnikom. U tami pozadine ostaje prošlost židovskog naroda. Ide se k novom danu koji je već u zrakama sunca najavio dolazak. Nikodem okružen tamom noći i prošlosti dolazi k Isusu. Sastali su se dva svijeta: prošlost, koja treba da iščezne, i budućnost, koja treba da brzo dodje. Ne može se reći sa sigurnošću koji je bio motiv Nikodemova dolaska. Možda je došao po noći iz straha, ali zar je isključeno i neko uhodarstvo, možda i znatiželja? Ne zna se, ali se zna što je glavno, naime, da je ovaj sastanak za nas od neprocjenjive važnosti za život. Krist je zarezao u živo. On je odmah ušao u srž pitanja. Iznosi uvjet za stvaranje novog života. Jasno označuje prvi stadij nove dobi, proljeća. Rudi zora novog dana.A kako je obilježen taj novi dan ili novo proljeće? Treba odbaciti prošlost, starinu, grešnost, polovičnost."Treba vam se preporoditi."(Iv 3.10) Eto poziva, programa, zapovijedi, početka novog razdoblja u povijesti čovječanstva.

Mi smo podložni istom zakonu. Tama neznanja, smrt grijeha, zastarjelost raznih navika i mnoge druge pojave smrti, bolesti ili barem mlakosti nasrću i na nas. Životinja u nama nikada ne spava. Niskoća našeg bića rado zasijeca u okvir našega života kao razumnih bića. Taj niži čovjek, element mrtvila, zastoja i propadanja, protivi se razvoju i stvaralaštvu višega i savršenijeg lika. Niži čovjek se zadovolji sa stanjem proste životinje. Njemu je dosta ako spava, čuva se od nepogoda, on nesredjeno čuvstvuje,veoma lako zapostavlja druge, vrši svoju volju, postupa egoistički i sl. A nemojmo misliti da te i njima slične pojave "starog" čovjeka znače nešto neobično, rijetko, ili lako uklonivo. To je baština svakoga čovjeka pa i krštenika, a i redovnika. Nitko nije oslobodjen toga zakona bijede i nevolje. Tko više - tko manje, netko prije - netko poslije, u raznim oblicima, prema raznim stupnjevima i raznim okolnostima navaljuje sila grijeha i smrti na život duha i milosti tako, da je čovjek i redovnik u nekom trajnom propinjanju. I redovnik je čovjek, a čovjek je u središtu neba i zemlje. Taj središnji položaj veoma je težak. Ne - tom se primakneš jednoj strani - udaljuješ se od druge, a te su strane u napetosti i u nesvedivoj borbi.

I nama Krist ponavlja program iznesen pred Nikodema : "Valja nam se preporoditi", tako danas i uvijek glasi Njegov poziv. Duh traži trajan proces radjanja, neprestani

razvoj stvaralaštva. Prva je faza toga razvoja: svući staroga čovjeka s njegovim opačinama. Druga je faza: obući novoga, koji će biti sličan i konačno jednak slici Sina Božjega.(Rimlj 8,29) Ideal nam toga preobličenja sjaji u Kristu. Odraz nam je te slike u svecima, osobito u utemeljiteljima raznih redova. Time dakle posao oko duhovne obnove uključuje popravljanje slike prema izvorniku, ugledavajući se u razne kopije. Posao se obavlja jedino radom duha i milosti. Duh i milost predstavljaju bitnost redovničkog života. Zato je potrebita neka borba, napor, popraćeni uzdisajima i bolima, kako se dogadja pri radjanju novoga bića.

Priroda očekuje proljeće, vrijeme slavlja, vrijeme nekog krštenja na život. Medjutim, proljeće je samo jedno godišnje doba, dok čovječji duh je u svakom času u proljeću. Duh je toliko plodan, jak i odlučan u životu, da je nosilac trajnog proljetnog preporoda. Ili će se obnavljati ili će zaspati u stagnaciji, smrti i propasti. A dovoljan je jedan hip vremena, da odredi sudbinu vječnosti . Dovoljan je jedan čin. nevidljiv čin, možda misao, želja ili odluka u skrovištu duše, i već imamo snagu koja je prepuna sjemenske moći za vječnost. Zato je očito da posao obnove ili popravka prima vrijednost temeljne životne dužnosti. "Valja vam se obnoviti", to je zahtjev života , svakoga života, pa i redovničkog života.

2. Po zahtjevima Duha. Ova obaveza obnove ili preporoda čini redovnika sudionikom u trajnom stvaralaštvu prirode. Životna evolucija za čovječji duh nije stvar prošlosti, to nije gotova činjenica. Život je činjenica koja se uvijek dogotovljuje, a neće biti svršena za vrijeme, nego jedino onda kada vrijeme prestane vrtjeti svoje kolo promjene.

Pravac je toga preporoda označen od sv.Pavla ovako : Promijenite se obnovom uma svojega da kušate koja je volja Božja: što je dobro, i ugodno i savršeno."(Rimlj 12.2) Prema tome, nemamo se čemu predomišljati. Ako želimo biti sustvaratelji života, suotkupitelji i suspasitelji u svijetu duša, treba da nas punina Duha prožme, rukovodi i da nas trajno obnavlja. Jedino ako smo sami obnovljeni, možemo i druge obnavljati, jer samo život ulijeva život. Duh je Božji lebdio nad vodama i kaosom na početku stvaranja svijeta. Taj Duh treba da lebdi nad djelom obnove ljudskih duša da postanu ljepši otisci samoga Boga.

Obnova duha traži najprije obnovu razuma. Razum lako zatvori ulaz ispravnom prosudjivanju; u njemu se lako zamagle ispravne ideje: on pusti, da iščeznu svjetli principi, a povede se za predrasudama, za mudrošću ovoga svijeta. Evandjelje, Konstitucije, svjetla milosti i savjeti su iskrice koje rasvjetljuju stazu života. Obnoviti razum znači revidirati ideje. U idejama je početak djela; u njima je svjetlo života; one uvjeravaju, a u uvjerenju je snaga i oduševljenje.

Obnoviti se znači dovesti život u ravnotežu. Osjećaji moraju pasti pod strogu kontrolu. Osjećaji, napose ljubav, to su tajni inspiratori svih naših djela. Obnoviti se znači učiniti srce čisto tako da se Srce Isusovo bude moglo ustoličiti u našem srcu. Kameno srce neka odstupi, a žar i polet u ljubavi prema Bogu i bližnjemu imaju pokretati svim našim djelovanjem. "Srce čisto stvori u meni, Bože!"

Konačno, obnova zahtijeva da glavna pokretna snaga našega života, volja, bude sredjena. Ona je poluga rada, odgovorni faktor za sva djela i zlodjela. Obnoviti volju znači upregnuti sve snage oko rada za dušu i vječnost, te tomu poslu podrediti sva ostala zanimanja. A htjeti dobro, raditi ono što je ispravno i korisno za dušu ne znači samo željeti. Želja je po sebi nemoć, slabost, a htijenje je snaga. Prava se volja očituje u djelovanju. Popraviti što je krivo, odreći se zla, prionuti uz dobro i to sve efikasno, stvarno i praktično - eto posla za obnovu volje. Bez ove konkretne i stvarne oznake sva lijepa nastojanja ostaju tlapnje, iluzije, idealiziranje. Lijepih je riječi dosta, slabih je želja dosta, malo je odlučnog htijenja. Tko zaista hoće, taj može reći da se već promijenio ili obnovio. Tu će osjetiti najbolniji napor. Morat će štošta uskratiti tijelu i nižim prohtjevima. Morat će prihvatiti napore i stradanja, jer život je duha skup, veoma skup za ljudsku narav.

3. U samoći uz pomoć s Neba. Razum i maštu i sve duševne snage treba koncentrirati na introspekciju, na samopromatranje. Buka rastresa, zemaljske brige bi sapele. Čovjeku nije lako ući u svoju unutarnjost. Za sabranost je potrebita sabranost mjesta. Potrebna je samoća.

Osim toga, posao duhovne obnove je od osnovne vrijednosti za pojedinca, za zajednicu i za Crkvu, a može se reći i za čovječanstvo. To je naime sabiranje duhovnih snaga, povećavanje kapitala duha, umnažanje glavnica zasluga ma za nebo, rad za ostalu braću i potrebnike u Kristu: grešnike, da se obrate, pravednike, da ustraju u dobru.

Kada se obavlja važan posao, traži se samoća. U laboratorijima i u operacionim dvoranama mora vladati tišina i sabranost. Potrebno je zahvatiti duboko i pravo u unutrašnjost, u dušu; odmjeriti i revidirati zakutke želja, namjera, nevidljivih poticaja, t.j. revidirati svu unutarnju strukturu duše.

Umjereni kućni rad, kućne dužnosti ili malo fizičke razonode nije u protivnosti sa željenom samoćom, da duh, od prevelike napetosti, ne bi klonuo. Uza sve to potrebno je čuvati sabranost duha i usred neke fizičke zaposlenosti. To je samoća koju odabire i nalazi duša bogate sadržine. Ona duša rado i lako zalazi u svoju unutarnjost, koja tu može naći zaposlenja. Tko ne može ni na što misliti; tko nema uzvišenih osjećaja, da s njima boravi; tko ne teži za ostvarenjem plemenitih ciljeva, taj nerado zalazi u

svoju unutarnjost, jer mu je ona prazna. Taj je doista siromah, i taj traži rastresenost da bilo čim ispuni svoju duševnu prazninu, svoju bijedu. U brbljavosti, rastresenosti, površnosti naći će utočište svi oni koji zanemaruju duhovnu izgradnju. Naprotiv, tko želi postati velik duhom ili je već postao, taj voli samoću, jer ona stvara velikane duha, i ona je posljedica veličine duha.

Nekoliko dana duhov.vježbi predstavlja dane povučenosti i samoće. To su dani treniranja. Ne bude li unutarnjeg rada, previranja, razmatranja, kontrole i ozbiljnog nastojanja oko popravka, onda su to dani prave lijenosti. To bi bili dani životnog parasitstva.

Prava povučenost i samoća predstavljaju neki mir ili tišinu koja je plodna, bogata začecima novoga života. Ovo nekoliko dana povučenosti i samoće znači vrijeme potrebito da zrno padne u zemlju, da ga nestane, da se povuče, da uzmogne kasnije donijeti plod novog života.

Duhovne vježbe su vrijeme proljeća. Duša je redovnika njiva. Riječi što se čuju, ideje što se čitaju, savjeti , ukori i drugi poticaji su sjeme. Bez unutarnje preradnje , bez asimilacije, napora i truda nema uspjeha. Potrebna je vježba, jer život ne asimilira ništa bez asimilacione snage. Duh mora u duhovnim vježbama intenzivno raditi, u samoći i povučenosti, da iznikne stablo puno ploda.

Nekoliko dana duhovnih vježbi jest nekoliko vremena sakrivenog života. Ovo je potrebno, jer svaka veličina mora da se sprema u nezapaženosti, u skromnosti i u skrivenosti. Onda će kasnije plodovi toga života postati ukras svijeta. A potrebna je svijetu ljepota kreposti. Svijet je gladan kruha istine, dobrote i svetosti. Dok redovnici nastoje oko svoga duhovnog preporoda oni spremaju velik socijalni pothvat. Radi se o ozdravljenju sebe, da se uzmognu drugi ozdraviti. Ako sol izvjetri, čim će se soliti?!

Ovo vrijeme posvećeno za stvaranje novog čovjeka ima svoju lošu stranu u tome što je vrijeme i način tog života daleko od rvališta redovitog života. Svakodnevni život je borba, on je rvalište. Zato je potrebno da se za vrijeme duhovnih vježbi često čine refleksije na svakodnevni život, a ne zaustavljati se samo na teoriji, na suhom promatranju. Tko hoće popraviti život, treba da ima pred očima stvarni život, kakav se odvija u dnevnim sitnicama, u redovitom zbivanju.

"Dvoje nam osobito pomaže da se čestito popravimo: ako se silom otimljemo onome, čemu je priroda po grijehu sklona, te ako živo nastojimo oko dobra koje baš ponajviše trebamo". (Naslj.Kr.I.25)

Ovo je stara, a uvijek svježa istina o potrebi napora, o potrebi borbenog nastojanja da se otmemo grijehu, to je istina o tome da je potrebno odlučno nastojati oko sticanja kreposti.

Stvaranje novoga čovjeka ne može se ostvariti bez samog čovjeka. Stvaranje čovjeka još nije dovršeno, nikada i neće biti dovršeno dok bude svijeta, jer svaki čovjek nosi u sebi pozornicu uvijek novog stvaranja. Njegova veličina mora biti plod njegova nastojanja. Tako i redovnik ne može ostvariti približavanje idealu svoga života bez životnog razvoja, naime: bez osobnog nastojanja oko popravka. Rekao je neki mislilac: "Tko Boga zove u pomoć, a sam se valja u grijehu, naliči džepokradici koji bi dozivao u pomoć pravdu."

Jasno odredjen savjet daje sv.Bernard svima koji počinju duhovne vježbe, a taj je savjet najbolji program duhovnih vježbi: "Intrate toti, manete soli, exite alii." Treba obavljati duhovne vježbe koncentracijom svih snaga, ne ostaviti ništa od sebe vani. U povučenosti treba ostati osamljen, bez zanimanja i rastresanja svijeta. Svrha je i zadnja točka svega: izaći iz duhovnih vježbi preporodjeni, drukčiji nego se udje.

Obavljati duhovne vježbe znači aktivno i izravno raditi posao oko širenja kraljevstva Božjega na zemlji. Bogu ne može biti indiferentan takav posao. Svaka misao, svaka odluka ili htijenje, svaki duševni čin traži pomoć od Stvoritelja. Možemo li zamisliti da tako važan posao oko duhovnog napretka, kakav se ostvaruje u duhovnim vježbama, ne traži naročitu prisutnost Božju i Njegovu posebnu pomoć ? Molitva i mišlju i ustima, svako djelo što služi Bogu neka ovih dana izlazi iz duše redovnika i neka uzlazi do prijestolja Božjega. Ako ikada sada treba reći:

"Niti je onaj što koji sadi, ni onaj koji zalijeva , nego Bog koji daje te raste."(I.Kor 3.7)

Duhovne vježbe traže i zahtijevaju: radite oko duhovnog preporoda i molite. To je životni plan, to je takodjer plan životnog preporoda. Razmišljajte, usporedjujte svoj život prema idealima kršćanskog i redovničkog života, odbacujte staro, oblačite novo, odlučujte, nastojte i radite odlučno i ustrajno, a sve u svijesti ovisnosti i potrebe pomoći od Onoga "koji daje da raste".

2. POGLED U VJEČNOST

Velika je i neodoljiva moć cilja. Temeljne istine života uvijek su najjednostavnije i najmoćnije poluge života. Potrebno je dakle najprije fiksirati konačnu stvarnost, zadnji cilj, da u njemu promotrimo vrijednost našega života kao puta i sredstva da se do toga cilja dodje. Istine o tom zadnjem cilju i o tim vrednotama nad svim vrednotama ne predstavljaju samo neku religiju. U tim je istinama najdublja metafizika, a još više u njima je sveobuhvatna etika ili moralka. One su smjernice koje su sposobne rukovoditi svim životnim zbivanjem, prodirati u sve zakutke svakidašnjice osobnog i općeg života i djelovanja.

1. Poruke vječnosti. Zamislimo da ovaj čas imamo telefonsku vezu sa stanovnikom Vječnosti. On može pogledati unatrag i prosuditi vrijednost životnih nastojanja na zemlji, za vrijeme ovoga života. On je kompetentan da nas pouči i uputi. Uzmimo slušalicu i počujmo. On govori redovnicima. Odmah nas upozorava da je vrijeme odmjereno, te da treba uzeti u obzir glavne, osnovne poruke, a da ne budemo pedantni punktaši onoga što je sporedno. On nam saopćuje :

Još ne usvajate da vječnost nije suha ideja. Raspravljate o aksiologiji, ljestvici životnih vrednota ili najviših norma života. Spremni ste uvesti zbrku u tu podredjenost životnih vrednota. Poručujem vam dakle najprije, da je potpuno nepromijenjena poredanost vrednota, kako je označio vaš bivši posjetitelj Krist koji je rekao: "Što koristi čovjeku ako dobije čitav svijet a duši naškodi." (Mt 16. 96) Na ulaznim vratima vječnosti nadjoh taj natpis. On stoji i danas. Slova su mu velika i upadno jasna.

Na pločniku ispred tih vratiju ispisana su slova: krepost. A sav je taj put posut trnjem. Put je taj jedini. Izmedju vrednota kreposti i vječnosti nema natpisa. Krepost je najviša vrednota vremena, ona stoji na vrhu piramide života. Ni zdravlje tijela, oko kojega toliko nastojite, ni materijalne ili ekonomske vrednote, radi kojih se tako često svadjate, ni znanstvene ili estetske vrednote, koje vas tako često paunski napuhuju, ni ograničenost vaše zemaljske lopte, koju tako lako obožavate, ne ulaze u obzir kao sredstva za ulaz u vrata sretne vječnosti. Krepost, samo krepost notira na bankama ovoga carstva.

Vi, redovnici, krećete se u vremenu. Pazite, da se ne utopite u njegovim plitkim vodama! Njegov je radius veoma ograničen, njegova je slika veoma prolazna. I vi ste skloni obazirati se na fantasmagorije tijela, svijeta i zemlje, a ovaj život vječnosti uvesti u spisak iluzija, nestvarnih tlapnja. Kako vas bolno gledam kad se vaša pamet zaplete u tanku mrežu stvorova, pa zaboravite, da je svaki predmet i dogadjaj vremena samo jedan prozorčić, da se vinete do ovog velebnog stana! Ne obarajte pogled k zemlji, fiksirajte ovu stvarnost, ovo svjetlo!

Razumijem da ste vi tamo u vremenu doista maleni, ali zašto želite postati još bjednijim i sitnijim? U srce vam je usadjena neutaživa žedja za beskrajnim vrednotama, za istinskim dobrima vječnosti, a vi puštate da to srce luta po stramputicama zemaljskog života. Zar ste toliko ludi da ne možete uvidjeti ono što su uvidjele i neprosvjetljene duše bezvjeraca! Uočite da su i oni proglasili vaš zemaljski svijet besmislenim i užasnim, ako iza njegove bijede, nevolja i napora ne stoji vječnost kao konačno rješenje, posljednje poravnanje, najviša sankcija za zlo i dobro?!

Ako vas novi Jeruzalem, vječnost sreće, ne privlači, pogledajte u mislima u podzemlje toga novog Jeruzalema. Iza zastora vremena otvara se vizija i tog drugog svijeta tame i užasa. To mjesto zadovoljenja vječne pravde, mjesto plača i škripanja zubi, mjesto prokletstva i nemoćne zloće i uzaludne srdžbe neka vas zastraši i prene od sna. Novi je Jeruzalem vrednota koja bi vas morala privlačiti, podzemlje pakla jest crna zbilja koja bi vas morala odbijati. Jedna i druga snaga neka vas drži u napetosti, da jedino radite u podredjenosti onoj vrhovnoj vrednoti koja se zove: spas duše, vječne i neumrle duše.

Stanite! Ako ste račundžije, trgovci, pa vam nije drago izgubiti prigodu, evo vam prigode, jedine prigode, pa je morate iskoristiti. Nemate naime nego jednu, jedinu dušu. Ona je jedini nosilac svih životnih snaga. Ona je nosilac, odgovorni subjekt, faktor sreće i nesreće. Nemojte, dakle, činiti glupi trgovački potez stavljajući na kocku tu jedinu dušu. Tim više zato, što ne postoji ni najmanja vjerojatnost da bi rad u podredjenosti drugim vrednotama mogao imati uspjeha ili konačne sreće. U školi ste savršenstva. Nemojte ostati uvijek na klupama prvog razreda. Budite okretni trgovci!

Budite dosljedni! Brinete se za budućnost, jer prošlost je prošla, sadašnjost izmiče. Ako držite da se jedino za budućnost isplati živjeti, onda povucite zaključak - da se naime jedino isplati raditi za onu budućnost koja će postati trajna sadašnjost, koja neće nikada znati ni za prošlost ni za budućnost. To je logika vječnosti, koja ima rukovoditi logikom vremena. - Stanovnik vječnosti nastavlja:

Još vas jedno imam upozoriti. Od tamo neprestano stižu putnici, koji se tamo više neće povratiti. Oni stižu svaki čas. Znate li kako se još danas oni razredjuju? Malo ih dodje s propusnicom za ona uska vrata i tijesan put ulaza u sretan život vječnosti.(Mt7.14) I danas se potvrdjuje temeljita bojazan sv.Petra, da se i pravednik jedva spašava(I. Petr 4.18). Nemojte ponavljati zablude starih Židova.Pročitajte što vam je Gospodar vječnosti pisao preko evandjeliste Luke.(13.26)

Vi, dakle, redovnici, nećete se moći pozvati ni na rod ni na krv ni na rasu ni na životno zanimanje. Neprestano se ponavlja onaj scenski prizor. Kada naime redovnici dodju ispred vratiju, počnu govoriti:"Mi smo jeli pred tobom

i pili, i učio si po našim ulicama." Znate li što odgovori vrhovni Nadzornik vječnosti? On bez osvrta na privilegije vremena odgovori po vječnoj pravdi:"Ne znam vas,otkuda ste. odstupite od mene svi koji činite nepravdu... Posljednji bit će prvi, i prvi bit će posljednji." I za vas koji ste u vremenu u svjetlu evandjeoske istine, i za vas koji ste topli od blizine Božje u vama, i za vas koji se ponosite da ste duhovna elita i miljenici Kristovi vrijedi ona olovna osuda:"Odstupite od mene svi koji činite nepravdu.

2. Činjenično stanje. Svratimo sada pogled na nas, na naš život svakidašnjice. Treba uočiti činjenično stanje da zaključimo, svaki za sebe, koliko nas magnet sretne vječnosti privlači, koliko nas barem odbojna snaga pakla odbija od zla. Brinemo li se da poruke stanovnika vječnosti stavljamo u djelo? Jesmo li zarobljeni od vremena, poklonici tijela, robovi strasti, sluge djavla ili putnici prema vječnosti?

Otkrivamo da je svima nama neobično stetan jedan inače koristan zakon života. To je zakon akomodacije. Taj zakon vlada i na fizičkom, još više na psihičkom polju. Ponavljanje istog čina preobličuje i materiju, akomodira organe, osposobljuje za brz, spretan i ugodan rad u izvjesnom pravcu. Običaj uvodi trajnu spremnost, nepomičnu sposobnost rada, stvara drugu narav. Naš se život odvija u vremenu. Pliva doista u vodi prolaznosti. Obavlja svoj posao, vrši svoje funkcije u društvu s tijelom. Usko je vezan uz osjetila, uz materiju. To neprestano drugovanje,to intimno jedinstvo s tijelom, to ucjepljenje u vrijeme privikuje i zarobljuje redovnika, te se ovaj mučno okreće prema vječnosti i osjeća teškoću postupanja prema njenim zahtjevima. Akomodira se tijelu i vremenu.

To je činjenica. Kao što očna leća mijenja svoj oblik, da se akomodira za oštro i jasno gledanje predmeta u različitim daljinama, tako se i čitavo naše biće nastoji prilagoditi zemlji, tijelu, vremenu, da se s njima pomiri,da se složi, da se zadovolji. Pri tome, dakako, obzir vječnosti i duhovnih vrednota ide u zaborav, poprima sporednu važnost.

Istina, prvi znak za uzbunu koji dopire s obala vječnosti i poziva na rad oko spasa duša, potrese i redovnika. S vremenom pak neprestano ponavljanje tih riječi udomaćuje taj pojam, oslabljuje njegovu potresnu snagu. Golubinovajlije ne ostanu na zvoniku kada zvona počnu zvoniti . Oni stariji, navikli na beznačajnost takve buke, ostanu napomični. Navika i od nas učini tipove neobzirne na ono što nas je pokretalo u početku, na ono što drugima naglasujemo. Govori se da sakristani najbezobzirnije postupaju po crkvi, jer se udomaće, priviknu na veličanstvo mjesta. Mi često izgledamo sakristani u hramu vječnosti na ovoj zemlji, trajni manipulatori s duhovnim vrednotama, pa nam i najviša vrednota, naime vrednota vječnosti, postane kao

obična, domaća stvar, na koju slabo ili nikako ne reagiramo.

Skloni smo pozivati se na obećanje Kristovo, da ćemo, ako Ga budemo slijedili, primiti stostruko i na ovom svijetu. Na vratima jednog samostana, i to upravo dominikanskog samostana u Dubrovniku stoji natpis:"Qui venit huc , facili transit ad astra gradu." U samostanskom životu lak je prijelaz k zvijezdama vječne sreće. Ova svijest o lakoći posla za vječnost mogla bi biti sudbonosna. Dok je ta ideja prikladna, da ojača klonule, ona ista može biti štetna za bezbrižne. Da je redovnički život pretežno život lagodnosti, ne bi ga Krist bio preporučio. Dakle, u pojmu redovničkog života mora biti ozbiljnost, poteškoća, napor. Ne smijemo se zavaravati. Pogledajmo tako činjenicu u oči, pa će zaključak biti očit: redovnički život mora uključivati poteškoće i to osobite poteškoće. Taj je život križ, nijekanje sebe, nasljedovanje Krista. To je činjenica.

Četiri samostanska zida, propovjedaonica i ispovjedaonica kao i samostanska ćelija i redovnički habit ne oslobađaju nas od onih protivnih snaga koje usporuju naše oblikovanje prema vrednotama vječnosti. S nama je uvijek onaj stari, niži čovjek, po kojemu "nitimur in vetitum semper cupimusque negata" - uvijek srljamo u ono što je zabranjeno i žudimo za onim što nam zakon zabranjuje. Ta konstatacija jednog poganina, Ovidija, iskustveno je potvrdjena od sv.Pavla, koji je tako bolno osjećao sukob duha i tijela u sebi te želio da ga netko oslobodi.(Rimlj 7.23) Nikakav duhovni rad ne diže potpuno tu nižu snagu našega bića. Isti se sv.Pavao pobojao da ne bi, dok drugima propovijeda, sam bio odbačen.(I.Kor 9.27)

A zar svijet uopće, zar napose zloduh, djavao, komu je misija odvraćati duše od pomisli na vječnost, obustavljaju svoje navale na redovnike?! Sv.Bernard je vidio četu zloduha nad nekim samostanom. Svi su bili zaposleni i nemirni. Nad krovom pak neke grešne kuće bio je samo jedan, i taj je spavao, jer su radili njegovi zamjenici.Redovnici kao pastiri duša, i svojih i tudjih, spadaju pod udar vodje strategije protiv Boga, koji zna da treba na osobit način imati na nišan pastire da se ovce lako i od sebe razbjegnu.(Mt 26.31)

Doista, samostan je škola savršenstva,t.j.radionica likova za sretnu vječnost. U samostanu su uklonjene mnoge zapreke duhovnog života, a mnoga su sredstva za brže napredovanje uvijek na raspolaganju. To ipak može ostati samo ideja na papiru. Teško je odražavati sliku Prvorodjenoga. Tko jamči da će milost ili stanje prijateljstva s Bogom biti ono stanje u kojemu će zateći prestanak vremena i početak vječnosti?! Tko dakle jamči za ustrajnost, kad su duše i u velikoj svetosti pale pod navalama poteškoća? A koliko puta ostanemo gluhi na unutarnje poticaje milosti? Jesmo li spremni uvijek na poziv za obraćenje po primjeru Zakeja, Samaritanke, Magdalene, Mateja, Petra i

drugih? Ovo su sve zagonetna pitanja, stoga priziv na okolnost boravka u samostanu, odnosno u redovničkom životu, ne može dati potpunu garanciju.

Uostalom, najvažnija činjenica koja potiče na preorijentaciju u životu jest neizvjesnost trenutka smrti. Iza te neizvjesnosti dolazi neizvjesnost ili tajna knjige predodredjenja. Uopće, kako veli sv.Pismo:" Ni ljubav ni mržnja nijesu poznati ljudima"(Crkv 9.1 - hebrejski tekst) Pa ni ljubav ili koji drugi odnos Boga prema nama nije nam poznat. Sve je, dakle, zastrto nekim velom. Kako je moguće zanemariti posao vječnosti pred takvom činjenicom?

Posao nas, dakle, vječnosti satire svojom težinom. Ludo je prepuštati se iluzijama. Redovnički život odgaja visoke cedre duhovnog života. Zato treba pamtiti, da bi gromovi mogli te visine prije udariti. Gromovi zla će prije jurišati na te prvake duha, jer njihova nemarnost oko posla vječnosti bila bi sudbonosnija.

3. Što treba činiti? Jeftino bi ali pogibeljno bilo malo misliti na vječnost. Upravo ta nemarnost mišljenja na vječnost lako bi dovela do crne vječnosti. Zato je i obratno istina: misao na vječnost mora označivati prvi korak prema orijentaciji života u svjetlu vječnosti. Biti prožet mišlju na vječnost znači hodati u svjetlu po mračnim stazama vremena.

Zadnji cilj ima silnu moć svjetla i neodoljivu snagu privlačivosti. Promislimo samo kako silnu, magnetsku i pokretnu snagu imaju ideje vodilje raznih političara, sportaša učenjaka i drugih! Ne zaustavljaju se gorljivi propagatori, neumorni u radu, spremni na žrtve i nadnormalne napore. Sv.Pavao je dozivao u pamet ovu kontrastnu sliku, da odskoči bolje pospanost duhovnih osoba kao trkača za osvajanje neraspadljivog vijenca vječnosti.(I.Kor 9.24) Neprav da se nanosi vrednotama duha, nečasno je za evandjelje i nedostojno krščanina, mnogo više redovnika, ako se pomiri s mišlju da posao duše i vječnosti može biti obavljen mlohavo i bezbrižno.

Naš je glas slab, naš je duh bez duboka utjecaja na druge duše, jer smo slabo ispunjeni životnom snagom vječnosti. Demosten je šetao po morskom žalu, natjecao se s morskim valovima, da mu glas ojača. Može se bez sumnje ustvrditi, da bi glas onoga redovnika koji bi živio na obalama neizmjernog oceana vječnosti i koji bi proveo u djelo njene poruke bio jači od svih glasova najgrlatijih širitelja mudrosti ovoga svijeta. Iz njega bi izlazila snaga koja bi osvajala bez navale, ušutkivala bez riječi, uvjeravala bez naprezanja.

Posao nas vječnosti mora obuzeti i strastveno zaokupiti. Potrebno je proizvesti u nama neku autosugestiju, probuditi čuvstva da nas obuzme neka vatra u provodjenju u djelo poruka s obala vječnosti. Istina, za to je najprije potrebno često razmatrati o poslovima vječnosti, o spasu

duše kao glavnom poslu života u vremenu. Medjutim, razmatranje ne smije biti glavno težište toga našeg nastojanja. Vječnost nije poglavito spoznajna vrednota. Premnogo misliti moglo bi uroditi nekom letargijom. Vječnost je poglavito praktična, životna vrednota koja se ostvaruje zanosnim nastojanjem, neumornim radom i naporom. Bilo bi veoma žalosno da se o nama reče ono što navodi sv.Augustin :"Miranantur, sed non convertebantur." Stvarni život po evandjeoskim načelima i po redovničkim pravilima znači jedino ispravan stav u pitanju naših odnosa prema vječnosti. Naš život, naime, sprema sretnu ili nesretnu vječnost. Trećeg izlaza nema.

Strah i drhtanje moraju biti karakteristike raspoloženja pri radu oko vječnog spasa.(Filip 2.12) Ne mnogo suhog razmatranja, ne mnogo riječi, ne šuštavog lišća formalizma i parade, već se "postarajte još većma da svoj poziv i izbor utvrdite dobrim djelima".(II.Petr 1.10) Krist od nas ne traži da se uzaludno mučimo oko odgonetanja tajna Providnosti. Uzaludno nam je nastojati doprijeti do knjige predodredjenja, jer nas ni to ne bi oprostilo od rada i nastojanja oko spasenja. Ako misliš da nijesi pozvan u sretnu vječnost, onda, poručuje ti sv.Augustin:"fac ut voceris", - nastoj da budeš pozvan. Ulaznica na gozbu vječnosti nalazi se u krepostima, odnosno u milosti Božjoj.

U pitanju vječnosti nema privilegija. Nemaju ga ni redovnici. Posao spasa duše je individualni posao svakog pojedinca. I nama je potrebno i potrebnije nego običnim kršćanima staviti na čelo knjige našega života natpis: vječnost. I nama je potrebno i potrebnije nego prostim kršćanima u satnicu svakog dana i časokaz svakog sata uvrstiti jedan predmet: rad za spas duše. To ne ide bez napora,ali bez napora nema niti govora o sticanju sretne vječnosti . Na osamnaestoricu pade kula i Siloamu. a svima nam govori Krist:"Ako ne budete činili pokore, svi ćete tako propasti."(L 13.5) Srozat će se na vašu glavu kula nesretne vječnosti; ispod nje nema izlaza!

Ovo pitanje vječnosti znači osnovno orijentiranje u našem životu. Da nijesmo možda htjeli ispraviti onaj Kristov upit:"quid prodest", - što koristi?! Često postupamo kao da častohlepnje, udovoljenje strasti, komoditet, lijenost u duhovnoj izgradnji, koji tjelesni užitak ili materijalni probitak, znače više, vrijede mnogo više nego vrednota vječnog spasa duše.

Po našim riječima i po našim djelima mnogi su mogli zaključiti, da naš život nije jeka vječnosti, već glas vremena, koje prolazi. Mišljenja koja zastupamo, poslovi kojima se strastveno podajemo, način života koji provodimo, znače li doista diskriminaciju pred neznabošcima ? Ili profanima? Bismo li mogli vedra čela odgovoriti sv. Pavlu, da mi tražimo 'ono,što je gore", te da "težimo za

onim, što je gore, a ne što je na zemlji"?(Kol 3.1).Je li nam ono što je na zemlji, u tijelu ili u svijetu preče ne go ono što je u vječnosti?

Potrebno je da nam ideja vječnosti, t.j. ideja zadnjeg cilja, postane doista životnom idejom. Životna ideja mora rukovoditi životom. Osjećaji i čuvstva moraju doći u po - moć da ideja vječnosti sebe realizira u našem djelovanju. Ona će oblikovati naš život kad postane doista "l' idée force" - neka fiksna i snažna životna ideja. Svoju snagu će pokazati u našem djelovanju.

Krist je htio da i mi budemo opsjednuti tom idejom . "Unum est necessarium" - jedno je i jedino to potrebno : spas duše u sretnoj vječnosti.

3. SIN SVJETLA ILI TAME ?

Ideja vodilja za duhovnu obnovu jest lozinka:"Jedno je potrebito" - "unum est necessarium" - spasiti dušu . Za redovnika osim toga na liniju obvezatnosti dolazi spasavati duše drugih ljudi. Spas duše postaje socijalna dužnost. Sve su duše pozvane u kraljevstvo duha, kraljevstvo Božje na zemlji. Kad se dakle redovnik brine za spas duša, on postaje suradnikom u širenju kraljevstva istine, pravednosti, ljubavi prema Bogu i bližnjemu, dakle, pomaže ostvarenju kraljevstva Božjega na zemlji.

Istina je, medjutim, i s obratne strane. Zla djela, bezakonja, prekršajm zakona Božjega predstavljaju rušenje kraljevstva Božjega na zemlji. To bi onda značilo pomagati sile tame, biti suradnik djavla, kojemu je misija ometati širenje kraljevstva Božjega u svijetu. Zato se ovo razmatranje postavlja u ekstremnoj formi, da redovnik jasnije upozna svoju misiju i da procijeni veću tragičnost svoje nedosljednosti ili svoga izdajstva.

1. Dva svijeta. Sudbina kraljevstva Božjega na zemlji podložna je općem zakonu dinamike koji se razvija u nekom sukobu protivnih sila. To je kraljevstvo istine, pravde , ljubavi, poklonosti Bogu. Sve ove karakteristike toga kraljevstva ne bi došle do izražaja, kad ne bi postojao neki antagonizam, neki sukob ili neko trenje protivnih struja. Kraljevstvo je Božje život, a život je trajna dinamika,trajan proces stvaranja, obnavljanja, smrti i uskrsnuća, pora za i pobjede, padanja i uzdizanja. Pripadnici toga kraljevstva imat će time prigodu da posvjedoče svoju pripadnost , da dokažu svoju dosljednost, da zasluže za svoje borbe vijenac nagrade.

Svijet je neposredan takmac kraljevstva Božjega na zemlji. Ne svijet ove fizičke stvarnosti koja nas okružuje i koju sačinjavamo. Niti svijet duša, kao da je svijet a priori zabačen od Boga. Bog je naime za svijet duša došao na svijet, u ovaj fizički svijet. On je za duše predao Sina. (Iv 3.16) Nije došao da sudi (iv 3.17), već, da se svijet po njemu spasi. Došao je na svijet da donese život istine, pravde, ljubavi i mira.(I.Iv 4,9) Janje Božje je žrtvovano da se izbriše i uništi osuda svijeta.

Svijet duša sadrži i protivni elemenat. Svijet je sličan njivi na kojoj ima i kukolja.(Mt 13.36) Taj kukolj su sinovi tame, djela zla. U kojem postotku? Ta crna strana svijeta okružena je zadahom zloduha. "Sav svijet leži u nečastivome."(I.Iv.5.19) U tom carstvu tame vlada "požuda tijela i žudnja očiju i oholost života."(I.Iv 2.16) Sile koje pokreču strujanje toga svijeta protive se strujanju snaga kraljevstva Božjega. Kult tijela, putenost, pohlepa za bogatstvom, za novcem, sjetilnost, hvastanje vlastitim snagama i vlastitom vrijednošću i sve druge pojave bestijalnosti i zla predstavljaju snage protivne interesima

duša pozvanih u kraljevstvo Božje.

Vođa je toga svijeta zloduh, djavao. Gdjegod je koje zlo, odnosno koja snaga što ruši ili zaustavlja ostvarivanje kraljevstva Božjega na zemlji, tu je neka prisutnost zloduha. Sv.Toma Akvinski sažeto i genijalno označuje životni poziv zloduha u tome, što taj zloduh izvrče ili stavlja naglavce Božje djelo. Po razumu i po vjeri čovjek je dužan kretati mislima i djelima prema Bogu, a "finis diaboli est aversio rationalis creaturae a Deo".(III.P.8.art. 7.) Razlog opstanka zloduha jest odvraćanje duša od Boga. Svi mogući stupnjevi zla, svè misli, riječi i djela, protivne mislima, nauci i djelima Božjim, svi širitelji zla, na bilo koji način to ostvarivali, zastupaju u svom poslu djavla. Sve te figure kraljevstva tame napunjaju mjeru zla koja će u svojoj punini uroditi pojavom antikrista, u kojemu će se zloća nalaziti "eminentius"(Sv.Toma ist.mj. art.8.) nego kod svih drugih djavola i njihovih šegrta ili pomagača. Kod njega će zloća doći do vrhunca. Time je djavao indirektno uzročnik svih grijeha. Sva zla i spletke u povijesti duša insceniraju se, pomažu i rukovode od ovog lukavog, prepredenog zlikovca, majstora tame i propasti, nevidljivog stratega i trajnog protivnika Božjeg.

Eto, dakle, obrisa dvaju svjetova. Svijet tame, svijet zloduha i zloće stoji nasuprot svijetu duša pozvanih na gozbu sretne vječnosti. Takav će svijet sačinjavati protivan tabor Kristov do konca svijeta. Njegova prisutnost izoštruje, jača i luči sinove svjetla od sinova tame. Tko nije sa mnom u kraljevstvu istine, u podložnosti Bogu, u ljubavi, istini i pravednosti, taj je proti mene, govori Krist.(Mt 12.30) Automatski se ubraja u protivnike Kristove svaki onaj koji ne sakuplja duše s Kristom. A zašto to uključuje odmah protivnost Kristu, ako netko nije s Njim? Jer je nemoguće stati po strani, u neodredjenosti, u vanpartijstvu.

2. Razvoj borbe. Prije svega, ne smijemo se čuditi,da je mržnja sinova tame prema sinovima svjetla neminovna.Ta se dva svijeta isključuju. Krist je izabrao svoje u svijetu, zato svijet mrzi na njih.(Iv 15.19) A Krista je prije njih mrzio.(Iv.15.18) Kompromisa nema. Iz te mržnje nastajat će do sudnjeg dana kontrasti, borbe bez stanke. Ta će borba rešetati, lučiti slabe od jakih, stavljati pred dilemu: koga ćeš priznati gospodarom: vječnost ili vrijeme; svjetlo evandjelja ili tamu ljudskog neznanja?!

Zloduhu je ostavljena znatna vlast. Njegova je moć nadljudska. Inteligentniji je i zlobniji od ljudi. Zna vješto iskoristiti sve u prilog svoga plana. Sav čovječji život, njegov boravak u vremenu i prostoru, u kretanju i radu, u stvaralaštvu evolucije, u nemirnom zbivanju, pod udarcem tolikih pobuda i faktora zbivanja - sve to zloduh zna namaknuti na svoj red. A čovječja je situacija veoma teška, jer mu je borba teška, a ravnoteža skoro nemoguća. A ta je borba potrebita, neophodno potrebita, pod prijetnjom vječne propasti.

Krist je predvidio razvoj borbe. Osjetio je potrebu da svojom molitvom olakoti borbu svojih sinova, sinova "svjetla". Molio je za svoje, da ih Otac očuva od zla.(Iv 17.15) I Petar je u nepostojanosti dokazao čovječju slabost, ali je molitvom Kristovom sačuvan u vjeri i njegova će jakost duha prelaziti kao trajna jakost u apostole i druge širitelje evandjelja.(Lk 22.32) Obećanje je dano: "I evo ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta."(Mat 28.20)

Kristovo je obećanje zbilja. Ishod borbe je jasan. "Tajna bezakonja već radi"(II. Sol 2.7), možemo reći uvijek radi, ali "čovjek grijeha","sin propasti","poglavar ovoga svijeta" već je osudjen. Osuda je pala smrću Kristovom na križu, ali osuda nije izvršena u potpunosti. Ipak je izvršena, i neprestano se izvršuje. Kazna je uklopljena u tok dogadjaja, ubačena je u zakone prirode, ispreplićе povijest. Zar je svjetska nesredjenost, grižnja savjesti, očaj protivnika Božjih, njihova nemoć protiv Boga i Crkve neznačajna pobjeda Kristova? Početak izvršenja kazne već je u toku, a ta će osuda konačno zasjati na "Kristov dan", kad se pokaže na nebu "znak Sina čovječanskoga".

3.Uloga redovnika. Položaj je redovnika kritičniji nego položaj običnih kršćana. Njegova je uloga odgovornija. On je dobrovoljac za prve redove u spomenutoj borbi. Kod njega se na neku neutralnost ne može ni promisliti. Kod svega toga raste i težina preuzete službe. Ako "svjetlo svijeta" potamni, ako "sol zemlje" izbljutavi, ako odgovorni vojskovodje izdadu te prijedju u neprijateljski tabor, onda se kraljevstvo sotone nalazi u cvatu.

Ne može se lako sakriti stupanj duhovnog života redovničkih osoba. Što je redovnički život bujniji to je položaj djavlova kraljevstva očajniji. Redovničko nastojanje oko spasa svoje duše i njihov žar za spasavanjem drugih duša prenosi se, reklo bi se, automatski na opći položaj duhovnog kraljevstva, odrazuje se na napredovanje ili nazadovanje djavlova kraljevstva. Popusti li energija, zanos, bujan život duha i milosti kod redovnika, onda kraljevstvo Kristovo gubi pozicije, a kraljevstvo sotonino napreduje.

Redovnik se svojevoljno svrstao u pripadnike i širitelje kraljevstva Kristova. Pamet je predvodila, srce je na profesiji plamsalo od žara, križ je dragovoljno uzet, riječ je zadana. To su premise, a zaključak se iz njih nameće po sebi. Ostajemo kao slaboumni, ako ne vidimo, koji zaključak iz toga slijedi. Vlasnost je naime kratkoumnih, da znaju premise, a ne znaju što iz njih slijedi, rekao bi sv. Toma.(In Job gl.27.lek.1) Uzalud nam je nalaziti razne smicalice, moralističko cjepidlačarenje, kazuističko cjenkanje. Ne ostati dosljedan svojevoljno preuzetoj dužnosti u borbi za kraljevstvo Božje na zemlji, znači nevjeru, izdajstve, svetogrdje. Činiti zlo, širiti zlo bilo na koji način, dovodi redovnika pred sudište savjesti; razotkriva njegovo izdajstvo pred milijunima Kristovim sljedbenika od revnih apostola do revnih duša današnjice; čini ga podložnim

anatemi dotičnog Reda; sprema ga na sudište za "dan Kristov".

Možda će komu izgledati da je postavljanje ispita savjesti iza ovih ideja odveć radikalno. Čini mi se da je upravo zato potrebito ovako radikalno postavljati upite samom sebi pri ispitivanju savjesti. Redovnicima, možda, katkada fali iskrenosti i srčanosti da ispitaju srce i volju. Prečesto se zaustavljaju na teoriji. Premnogo umuju, kopkaju po pameti. Na taj način i oni sliče škrcu koji neprestano broji i prevrće svoje dukate. A potrebno je i raditi i trošiti, prijeći na polje prakse, promijeniti sebe i promijeniti svoje držanje prema drugima na djelu a ne samo na riječi. Zato možemo sebi postaviti jednostavan upit: komu pripadam? Bogu ili djavlu? Činim li dobro, postupam li dosljedno prema uzetoj dužnosti, onda sam Božji; činim li zlo, bilo mišlju, riječju ili djelom, onda sam djavlov, onda sam Juda, i svojim postupkom spremam dolazak Antikristov. Ovako temeljni upit ne trpi romantičkog uspavljivanja. Kad naime želimo popraviti rasklimanu zgradu, treba početi s temelja. Za krščanina, još više za redovnika, bez sumnje je jedan od temeljnih upita života, da li je pomoćnik Kristov ili djavlov.

Svaki će od nas sebi prišapnuti u sebi, da se na razne načine, više puta priklonio svijetu, možda zapisao djavlu. Naći će, da je mnogo puta stavio svoju volju na oltar, da njoj žrtvuje Božju volju. Naći će, da često puta postupa ne kao dragovoljni radnik u kraljevstvu Božjemu, već kao najamnik; moći će sebe usporediti ne s pojmom redovnika, već sa sudbinom prisilnog "redova".

Ako se redovnik spasi od tako skrajnog zaključka, može li mirne duše sebi reći da je zadržao dužnu gorljivost u spasavanju duša i neumornost u radu za svoju dušu? Zar se nije možda upriličio svijetu u mlitavosti za nastojanjem oko širenja kraljevstva Božjega na zemlji! Ili se možda zadovoljio s onom primjesom, koja niti je hladna niti topla već mlaka, te sili na bljuvanje? Nije li barem popustio o komoditetu te pustio da neprijatelj sije kukolj po njivi Gospodnjoj? Neka potraži, bi li u svojim propovijedima ili savjetima našao topline i žara da druge može zagrijati za red oko spasenja duša! Neka svaki od nas sortira djela za Boga i djela za djavla, pa će moći zaključiti komu pripada.

Treba biti iskren i dovoljno jak, da se ispit savjesti obavi bez mlohavosti, bez računanja na privilegij svoga zvanja, bez sentimentalnosti zbog zvučnih naziva "zaručnica Kristova", "zjenica oka Gospodnjeg", "kraljevsko svećenstvo" i drugih njima sličnih ukrasa. Da to ne postanu ukrasni epitetoni, nezaslužene etikete, uspavalačka sredstva! Za jasnije odredjivanje stanja usporedimo svoj život i postupak sa životom i postupkom svjetovnjaka, pa bilježimo u čemu se razlikujemo. Odgovor će nam se nametnuti. Takvo će ispitivanje biti plodno za našu duhovnu obnovu.

Bismo li imali srčanosti pogledati Krista u lice, da se pojavi u vidljivoj figuri te nas stane svrstavati prema našim mislima, osjećajima i djelima u ona dva protivna tabora?! Biti uzročnik propadanja stege u samostanima, nijekati redovničke principe, upriličiti se svjetovnjacima i svjetovnim nazorima - ušlo bi u oznake po kojima bi Krist ustanovio razlike, te po kojima bi izveo zaključak.

"Kristov dan" - sudnji dan, neće iznijeti direktno na vidjelo djela pojedinaca. "Kristov dan" jest mjesto i vrijeme trijumfa kraljevstva Božjega, koji će osvijetliti sve što mu je stalo na putu ostvarenja. Sve će snage biti očitovane u njihovu razornom djelovanju. Bit će očitovane sve sile koje su odvraćale duše od Boga. Svako utjecanje na druge u zlu, svako djelovanje na drugoga bilo riječju, pismom ili djelom bit će posebna točka optužbe, i uzrok sudjenja i osudjenja.

Završujući ovo ispitivanje savjesti, naperimo uši, - čut ćemo iz daljine kako dopiru riječi zanosne snage: "Veni te benedicti", - dodjite blagoslovljeni; a za njima riječi odlučne osude: "Discedite maledicti", - odstupite prokleti. (Mat 25.34).

4. BUJAN ŽIVOT

Fenomen života izmiče dohvatu našega razuma. Odveć je suha ona filozofska formula po kojoj se život pojavljuje kao neki proces ili gibanje imanentne naravi s očitovanjem tog procesa. Mi možemo razlikovati živo biće od neživog, ali srčiku životnog fenomena ne možemo shvatiti. Život je neka datost, neki prafenomen, neki splet raznih snaga združenih u jedinstvo.

Čovječji život predstavlja još veću poteškoću shvaćanja. Tajne bilinskog i životinjskog života uklapaju se u jedinstvo čovječjeg bića, jer čovječja razumska duša daje karakteristiku svim nižim pojavama života. Kršćanstvo pak stavlja na vrh čovječjeg duha najvišu formu života, milost, kao sudjelovanje u životu samoga Boga. Milost, na svoj način, pobožanstvenjuje čovječji život. Kršćanski pojam života zahvaća sve pojave života, ali milosni je život najviši oblik života na zemlji.

Obnova se duhovnog života ne može zamisliti bez sudjelovanja samoga čovjeka, odnosno redovnika. Potrebit je bujan život, intenzivan rad, odlučno nastojanje, da se život razuma, podložnost Bogu, odnos ljubavi prema Bogu neprestano razvija. Ispitajmo dakle sami sebe: živim li ili ne? Što ću staviti najprije u pogon da dodjem do cilja: spasa svoje duše i spasa duše drugih ljudi? Ni kraljevstvo Božje u meni ni kraljevstvo Božje u svijetu ne može se razvijati ni obnavljati bez moga sudjelovanja. Ono što se od mene traži kao temelj obnove, ono što se postavlja kao polazna točka za razvoj duha jest: krepost.

1. Kroz pojave života. Čovječji život ne smije biti neka nesredjenost ili neki kaos. Čovjek umuje, osjeća, odlučuje, on misli, ljubi, stvara planove, odlučuje, radi. Sve te pojave života moraju biti regulirane ili normirane odgovarajućim pravilima, normativnim snagama, koje zovemo kreposti. Ni spoznaja ni osjećanje ni htijenje ne mogu imati životnu vrijednost ako ne padnu pod vodstvo kreposti.

Interesi duha i milosti morali bi biti na čelu svih djelatnosti čovjeka. To znači: štogod mislimo, za čim osjećamo, što radimo moralo bi biti u svjetlu Božjih misli, podredjeno osjećajima prema Bogu, usmjereno konačno prema najvišem cilju, spasu duše, i prema slavi Stvoriteljevoj. Tragika je u tome da se interesi životinje uvijek upliću u pojave života višeg oblika, u pojave života milosti. Ni početnici ni oni koji su napredovali ni savršeni ne mogu ugušiti u sebi glas nerazumne životinje. Još veća je tragika u tome što razvijeniji um može obući zahtjeve životinje u ljepše, privlačljivije ruho, pokazati djelo nevinijim nego li ono jest.

U ispitivanju naše savjesti naći ćemo da se pod izlikom dunovnog posla, pod maskom slave Božje, pod motivom duhovne koristi ili interesa zajednice ili apostolata nadju

u dubini neznatni, niski, možda životinjski motivi. Sudeći po djelima ili radu reklo bi se da je u nama bujan život duha i milosti, a u zbilji to je početna faza života. Sva sreća da se skriveni motivi djelovanja ne vide! Koliko bi samovolja, utrka za užicima, zadovoljavanja taštine i ispraznosti, komoditeta i sličnih negacija života bilo otkriveno!

Neprestano strujanje životnih snaga, njihovo isprepli tanje i zasijecanje u sferu druge životne forme čini ži - vot neshvatljivom pojavom dinamike. To čini život neprestanim rvalištem, to ga prikazuje u trajnoj borbi. U tome i leži neshvatljivost fenomena života. Tko raspolaže s više životnih snaga, na pr. s više znanja, taj može biti u moralnom pogledu gori od neznalice, jer sv.Toma zgodno opaža, da je zloća to veća što ima više sredstava ili pomagala da dodje do izražaja.(Polit.l.I. c.l.lect.l) Isto tako, i oni koji raspolažu oblikom duhovne vlasti, kako raspolažu svećenici ili redovnici, mogu zapasti u veće licumjerstvo, ako pod plaštem tih snaga skrivaju snage životinjskog oblika života.

Ispitajmo se, kako se u nama nalaze pojave života osjetila. Sv.Toma opaža da se ispoljavanje života kod većine ljudi pokreće sjetilnim motivima. Većina ljudi prosudjuje, odlučuje, povodi se i uopće živi onako kako traže vrijednosti osjetila ili tijela.(I.P.49.3 ad 5) Sjetilne impresije, sjetilna čuvstva, sjetilni užici, sjetilna teženja to su kod većine ljudi pokretne snage djelovanja . Stoga upravo medju ljudima ima mnogo nereda, mnogo zla,pa više nereda i zla nego reda i dobra, iako svi ti neredi ili zla nemaju u istoj mjeri destruktivne posljedice.

Stanovište redovnika prema toj najnižoj formi života u načelu je već očito. Oznaka je običnih krščana, da su raspeli tijelo sa svim njegovim požudama.(Gal.V.24) Uostalom, i velikani duha u poganskom svijetu smatrali su dužnošću staviti tjelesne prohtjeve u podložnost. Redovnici, pak, tu su formu života sublimirali, jer njihov životni oblik pretpostavlja samoodricanje, a uključuje kao pozitivnu, specifičnu oznaku: uzeti križ svoj svaki dan, ići za Kristom, nasljedujući Njegove misli, osjećaje i volju . (Luk 9.23)

U praksi se može reći da nema redovnika koji nije nikada postao u većoj ili manjoj mjeri žrtva zahtjeva osjetila ili tijela. Dakako, dosta je tu nedužnih pojava, ali tijelo po svojim tendencijama teži za tim da preuzme vodstvo, da zbaci duh. Dovoljno je malo samoopažanja, pa ćemo lako opaziti kako se i redovnik brzo izda kao neznatan nosilac duha i duhovnih vrednota. U riječima i djelima, u nastupu i kontaktu sa svjetovnjacima otkrije često svoju bijedu duha, a afirmira se kao zastupnik tjelesnih ili sjetilnih interesa.

Ako je pak pitanje više forme života, naime života

razuma, i tu ćemo naći obilno polje za ispitivanje savjesti i razmatranje, kako bismo morali urediti naš život. Čemu se toliko pouzdati u sile našega razuma? Zar je malo pojava razumske neovisnosti, emancipacije, apostazije, brzog i neosnovanog kritiziranja višeg učiteljstva Crkve? Za svakoga čovjeka vrijedi obaveza zarobljivanja ili podlaganja razuma Kristovu(II Kor.10.5). Neki je mislilac rekao, da ako čovjeka promatra sa strane zahtjeva razuma tada nalazi, da "ništa manje ne naliči čovjeku no čovjek". A koliko bi puta i redovnik morao iskreno priznati da nekritičnost, nelogičnost, buntovnost i oholost misli čine da redovnik najmanje sliči na redovnika pa i na čovjeka kao razumsko biće?! Mnogo nekulture, mnogo neznanja, a, što je gore, veoma malo prosvjetljenja s Neba, čini da se redovnik pokaže u potresnoj razumskoj neimaštini.

A što moramo reći o najvišoj formi života? "To čini pa ćeš živjeti", rekao je Krist o ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Ljubav će se, dakle, očitovati u djelu, a ne u samim riječima. U svakidašnjici i u svakoj zgodi i u svakom trenutku morali bismo se snaći u nevoljama pomišlju na Boga ; prepustiti se rješenju vjere, kada razum ne može dati rješenje problema; istinski i konkretno zanijekati svoju volju iz ljubavi prema volji Božjoj; u dogadjajima vidjeti prst Božji; podnijeti boli pomišljajući na propetu Bol, spremno se žrtvovati u vršenju dužnosti; u pripravnosti srca primiti pouke i savjete pretpostavljenih; uistinu zanijekati hranu zahtjevima tijela i osjetila, da duh održi svoje pozicije vodstva. To i slično bi uključivao s naše strane život duha i milosti. Tko ne ljubi Boga, ne živi , mrtav je.(I.Iv.14) A ljubiti Boga znači zaista postupati kako traži ta veza duha s Bogom.

Kao što često o životu milosti odveć ne štedeći govorimo, a stavljamo mu slabu bazu s naše strane, tako razmetljivo govorimo o sebi kao zastupnicima kraljevstva Božjega na zemlji. Bujnost života tražila bi od nas da plameni žar apostolata raspali najprije nas, a onda, da taj žar rasvijetli i ugrije druge. Nijesmo li u tome prečesto samo prividno živi? Nije li prečesto naša riječ samo "mjed,koja ječi"? Život se poznaje po djelima. Promislimo, koliko zaslužujemo, da budemo proglašeni živima u pitanju prijenosa života ljubavi Božje na druge ljude?!

2. Krepost je napor. Pojam kreposti kao neke muževnosti, jakosti ili snage rodio se s pojmom same kreposti. Demosten jakom voljom, vježbanjem i naporom stiče vrline govorništva. Fabricij je svjestan svoje tolike jakosti da je ustvrdio da će i sunce prije skrenuti sa svoga puta nego li će on s puta kreposti. Premnogi drugi velikani duha svih vremena, svih rasa i svih dijelova zemaljske kugle slažu se u tome da je ispred kreposti postavljen napor;da krepost nosi sa sobom znoj; da je krepost borba; da je ona neko bolno nastojanje; da traži svladavanje zapreka.

Mi želimo obnoviti sebe i obnoviti svijet obnovom duha,

razuma i milosti. Želimo postaviti solidne temelje toj obnovi. Koji je vrhunac toga novog života? Zgrada savršenstva ima na svom vrhuncu milost,t.j. sudjelovanje u životu Boga. Milost pak živi u krepostima vjere, ufanja i ljubavi. Dokazuje se djelima, a pokazuje se često u pobožnostima ili drukčijoj religijskoj praksi. A što ćemo, dakle, staviti na temelje? Reći će netko - pomoć Božju.

To bi eto bio lagani odgovor na teško pitanje. To bi bila neka vrst smicalice. Takva rješenja "per ultimas causas" nijesu rješenja, to su više neki oportunizmi. Nitko neće zanijekati da bez pomoći Božje nema uspjeha. Svakome je jasno da su uzaludna sva nastojanja ako nema blagoslova Božjega. Medjutim, ne zaboravimo da postoji zakon posrednih uzroka po kojemu se odvija život. Nemojmo dakle nastojati sebe zavaravati. Pogibljeno je očekivati od Boga sve, jer On sam traži od nas mnogo. Život ne bi više predstavljao slobodan razvoj; on ne bi bio borba ni mjesto zasluge kad bi sve dolazilo sa strane Boga. Bog očekuje i traži naše sudjelovanje.

Redovnik mora za svoju obnovu najprije biti na čistu s obnovom samoga sebe kao čovjeka. Veliki apologeta o. A. Weiss na dugo pokazuje i dokazuje zamašitost tvrdnje:"Prije svega čovjek, zatim kršćanin, i na taj način potpun čovjek."("Apologija" I.18,24) Tako je, jer evandjelje pretpostavlja i usavršuje zakonik naravi. Vjera ne ruši zakone uma. Ne može se rušiti zahtjeve ljudske naravi i apelirati na evandjelje. Za redovnika, prema tome, možemo reći: prije svega čovjek, zatim kršćanin i redovnik, i na taj način potpun čovjek. Redovništvo pretpostavlja i zakonik ljudske naravi. Biti potpun čovjek traži najprije biti pravi čovjek, ispravan čovjek, vjeran kršćanin. Tko želi izgradjivati novo redovništvo, obnavljati redovnički život, neka najprije obnavlja sebe kao čovjeka i kao kršćanina. Dužnost nam je dakle razvijati bujnost života duha i vjere i milosti. Bez savršenog sudjelovanja svih životnih snaga nema govora o pravoj obnovi redovničkog života.

Ne može se postati čovjek ni kršćanin ni redovnik bez razvijanja života kreposti. Razvoj kreposnog života uključuje trajan i težak napor. Davno je poganski pisac Heziod rekao da je ispred kreposti Bog postavio znoj. Pisac pak "Naslj.Krista" tvrdi iskustvenu činjenicu, da je "veća muka opirati se grijehu i strasti nego znojiti se kod tjelesnih radnja"(I.25) Gdjegod se nalazi neka poteškoća ili protivnost, tu se postavlja posebna krepost, kao snaga, koja mora izgradjivati čovječji duh. Neke kreposti suzbijaju zle sklonosti, druge opet reguliraju pozitivne sklonosti ljudske naravi. Svima je pak zajedničko da uključuju neko bolno nastojanje, neku borbu. Ako digneš poteškoću, digao si krepost. Jedan mislilac je ustvrdio:"Da bi se krepost sačuvala sjajnom i živom, mora nailaziti na zapreke i sukobe, inače će zardjati i umrijeti."(Baretti)

Na što se dakle svodi ispitivanje savjesti u pitanju

kreposti? Odgovor je jednostavan, na konstataciju, da li smo doista, u zbilji, konkretno, u pojedinim slučajevima razboriti, pravedni prema Bogu bližnjemu i sebi, da li smo zahvalni, umjereni, ponizni, blagi, duhovno jaki, ustrajni, marljivi, radišni i t.d. Kao redovnici moramo pak konstatirati da li smo konkretno, zbiljski, na djelu poslušni, spremni na žrtve, da li nam je lako odreći se suvišnih stvari, da li živimo kao putnici na zemlji ili kao njeni vječni stanovnici?

3. Naročito stanje redovnika. Redovnički život uza sve pogodnosti pruža i neke naročite poteškoće za razvoj života kreposti.

Prva je poteškoća u samom načinu redovničkog života. Taj se naime život odvija u samoći, u udaljenosti od arene običnog života. U samostanu nema prigoda za velike kušnje karaktera, živi se u atmosferi nekog mira. Život se odvija dosta monotono, bez velikih potresa ili dramatskih momenata. Svijet je, naprotiv, povoljniji za kušnju karaktera, za afirmaciju kreposti.

Osim toga, redovnik je predan trajnom razmatranju, dakle idejnom prekopavanju po duši. Preveliko teoretiziranje, prečesto preživljavanje ideja samo u razmu razvija neki osobiti život poviše stvarnosti, daleko od životne prakse. Ta udaljenost od života prekida nužnu vezu izmedju ideja i prakse, te se onda lako živi u nekom dualizmu, koji cijepa život, ruši njegovo jedinstvo i njegovu kompaktnost. Sve ideje kao da teže na neku samostalnost, na svijet za sebe, zaboravljajući da je svaka životna ideja zato da upravlja životom u svim njegovim pojavama. Lako je u tom pravcu prijeći u subjektivizam, u neku amoralnost, pri čemu idealiziranje i spekulacija oduzimaju mjesto objektivnosti i životnog realizma.

Priznajmo također, da je navika česta posljedica monotona života. Navika je, pak, strašan tiranin. Navika čini svoju žrtvu smiješnom i nemoćnom. U njoj se krije lijenost, tromost koja se služi izlikom možda duhovnog mira. Krepost bi bila potrebita da svlada sklonost na komoditet, da upućuje u život, koliko se traži od kulturnog čovjeka sadašnjice. Mehanizam samostanskog života urodi često plodom idealizma, zanosnog pjevanja u čast kreposti, ali krepost lako izgubi svoju sadržinu stvarnosti, konkretnosti, proživljavanja ili primjene na djelo ili na pojedine slučajeve.

Htio dakle ili ne htio redovnik je i samim načinom svoga života prisiljen da redovnički život pretvori u školu kreposti, inače će postati nakaza čovjeka. Sv.Jeronim je rekao: "Jao, neizmjerni jao, onim redovnicima kojih život prolazi u prostoj, neplodnoj želji za savršenošću, a da se nijesu prihvatili posla." Sv.Bernard konstatira veliku poteškoću za redovnika, da se obrati ili da krene na bolje. On se ne boji ustvrditi: "Mnogo ćeš lakše naći da se svjetovnjaci obraćaju k dobru nego li ćeš naći i jednog redovnika,

da prelazi na bolje" u duhovnom smislu.

Za utjehu pak nama promislimo na činjenicu, da, iako redovnički život ne pretstavlja poteškoće, koje pretstavlja život mnogih svjetovnjaka, ipak i samostanska svakidašnjica uključuje mnoge prigode da se krepost razvija. Rekao je umni Pascal: "Da bi se prosudila čovjekova krepost, ne treba ga promatrati u velikim i rijetkim prigodama, već u svakidašnjici." Trenuci naime mogu biti plod časovitog zanosa, prolaznog raspoloženja, ali svakidšnjica je zrcalo trajnog raspoloženja, unutarnjeg stanja, stalnog života. Svakidašnjica je odraz stečene forme života. Svakidašnjica u samostanu ispripletena je sitnicama, ako ćemo ih tako nazvati, ali te su sitnice jeka i uzrok velikih stvari. Takva svakidašnjica može za neke značiti trajno mučeništvo.

Redovnik je, uostalom, upravo u pitanju kreposti u boljoj situaciji nego obični svjetovnjak krščanin. Redovniku je naime zadnji cilj neprestano pred očima, barem na to ga sve potiče, na to je upravljena sva praksa redovnničkog života. Ta činjenica ulijeva nadu da i najpolaganiji, "ako ne guhi cilja iz vida, ide uvijek brže od onoga, koji luta okolo bez svrhe"(Lessing). Krščani su naime u svijetu preveć zaokupljeni životnim potrebama, pa je mnogo teže živjeti u neprestanom kontaktu s vrijednostima vječnosti i duše.

Ljepota i privlačivost samostanskog života postoji jedino ako u samostanima vlada krepost. Krepostan čovjek emitira zrake duha, širi atmosferu mira i sreće oko sebe. Lice kreposna čovjeka odsijeva srećom. Krepostan čovjek poučava i onda kada šuti, obraća i onda kada ne nagovara. Kontakt s čovjekom kreposna života ostavlja duboke tragove u našoj duši. Ona staloženost, ravnoteža, produhovljenost, izdignutost nad prosječnošću i bestijalnošću podiže svakoga tkogod pristupi takvim osobama.

Razlog opstanka samostanskog života jest razvoj života duha, razvijanje kreposna života. Krepostan život pretvara samostane u cvjetne livade i plodne vinograde. Opadanje života kreposti uništuje samostane. Ako Providnost dopusti, da se samostani raspuste, da redovnici prijedju u život svjetovnjaka, kreposni redovnici mogu i tada pjevati odlazeći iz samostana ili umirući pod ubojitim sredstvima mučitelja. Ako ne cvate krepost, pa makar se samostani razvijali u najmodernije zavode, makar bili veoma brojni, samostanci neka plaču i nariču, jer to zadovoljstvo može biti predigra osude. Božji blagoslov ne može doći na neplodno tlo mana.

Pisci duhovnog života sažeto izražuju ulogu kreposti u životu čovjeka govoreći, da krepost nalaže: uzdržavaj se (od zlih sklonosti), podnosi (poteškoće i križeve) i navali (da osvojiš vrhunce dobra). Bez ovih karakteristika ne može biti govora o kreposti. Moramo se bojati da ne postanemo neplodna smokva. Rekao bi nam božanski vinogra-

dar: što uzaludno zapremaš mjesto? A da naredi izvršiteljima plana Providnosti, da se posiječe? Kako bismo ostali, kada više ne bi bilo vremena da se osvijestimo?! Zar nas malo savjest peče što osujećujemo planove Božje dobrote? Zar bi to značilo razvijati život duha i širiti kraljevstvo nebesko na zemlji? Zar se ne bojimo ako smo zakopali primljeni talenat posvećenja? Danas još vrijedi osuda za one koji tako postupaju, a ta osuda glasi: "Nekorisnoga slugu bacite u tamu najkrajnju, ondje će biti jaukanje i škripanje zuba." (Mat 25.30)

Krepost je prirodni substrat milosti. Krepost je onaj elemenat, što Bog očekuje od čovjeka, kao njegov t.j. čovjekov doprinos za razvoj duha. Dobra volja, nastojanje, samosvladavanje, borba za krepost - to su darovi Božji, ali i plodovi čovječjeg nastojanja i čovječjeg rada. Jedino bujan život kreposti povećava život, pomaže pravom razvoju života, njegovoj dinamici i kulturi, a to je konačno približavanje Bogu. Krepost je snaga koja pomaže evoluciju života, donosi mir i sreću. Ona preobrazuje zemlju, pripravlja nebo, čovjeka čini andjelom. Time je uloga kreposti i u socijalnom smislu najznačajnija i najzaslužnija, jer ljudsko društvo ne može doživjeti svoju puninu i savršenstvo bez kreposti članova koji ga sačinjavaju.

Krist nije došao da posije sjetu i smrt. Zagledajmo se malo dublje u evandjelje i opazit ćemo, da su svi elementi evandjeoskog života podredjeni životu, a ne smrti. Smrt nije cilj zbivanja, niti je smrt ili propast svrha raznih poteza Providnosti. Smrt je prijelazna faza, vrata u konačnu fazu, u život. Život je svrha razvoja, mjerilo evolucije. Da se život razvije, od ljudi se traži krepost. Redovnici su na to pozvani po svome zvanju, jer je samostan po svojoj bitnosti rvalište kreposti, vinograd Gospodnji, na kojemu vinogradar mora raditi oko loze svoje duše.

Neka redovnici budno paze da uvijek bude živa i životna izreka Kristova, koja glasi: "Ja sam došao da imadu život i da ga imadu u izobilju". (Iv 10.10) To je život mudrosti evandjelja, život kreposti, evandjeoskih zapovijedi i evandjeoskih savjeta tako da se sve to podigne i pobožanstveni darom Božje milosti.

U kreposti se raspada stari čovjek, a stvara novi čovjek. Obnoviteljska snaga kreposti je uvijek suvremena, uvijek važna. Ili krepost ili smrt - izlaza nema. Tko postavlja taj: ili - ili? Mi. Onda promislimo i latimo se posla.

5. PRIJEKID ŽIVOTA

Malo odvažnosti i iskrenosti pa ćemo priznati da niti za redovnika nije vanpredmetno pitanje o teškoj uvredi Boga, o teškom grijehu. Samostan je luka spasa, ali brod može nastradati i u luci. Samostan je radionica duhovne elite, ali i u samostanu je duh vezan uz tijelo; i tu je milost u krhkoj posudi. Vrednote se duha i milosti pronose mimo oštrice i gudure, izmedju zasjeda, pa nikakvo čudo da i redovnici postanu žrtvom teške zloće. Osobno i skupno iskustvo opravdava postavljanje ovoga promatranja.

Život je gibanje, djelovanje, evolucija. Konačno, sve svršava u Bogu, ali do posjedovanja Boga dolazi samo ono gibanje, evolucija ili djelovanje koje se odvija u vezi sa životom Božjim, što odgovara Njegovim mislima, osjećajima i zapovijedima. Kad se čovjek odvrati od takva života, onda doista život doživi prijekid, jer ne ključa za život vječni; struja vječnog života se prekine. To nastane kad se učini težak prekršaj Božjeg zakona, prekršaj stroge Božje zapovijedi ili slobodno ali pod teški grijeh uzete obaveze.

1. Poremećaj reda. Božja je mudrost u svijetu i u životu sve izmjerila, sve pobrojila, sve izvagnula(Sap 11.21). To vrijedi i za moralni poredak. Etičko-moralne vrijednosti su za kršćanina kategorički bezuvjetne, suvereno nadindividualne, vremenski neograničene. One zasijecaju tako duboko i intimno u dušu pojedinca, da mogu i moraju modelirati i pojedinca i ljudsko društvo. Ovo je dobro - ovo zlo; ovo smiješ - ovo ne smiješ; ovo je vrijedno - ovo je manje vrijedno; ovo je težak - ovo manje težak prekršaj . tako svaki od nas primjenjuje znanje moralke. Pitanje je u tome, što često možda postupamo kao da su ta načela za drugoga, a ona su za nas, i to za nas na osobit način.

Čovječji je razum otkrio i danomice otkriva harmoniju u svijetu i životu. Ta harmonija postoji iako je sastavljena od raznovrsnih akorada: bolne, očajne, prkosne, oštre, turobne, vesele, utješne, ljupke ili dramatske kombinacije. Zbivanje se ravna po mnogim i nama neshvatljivim zakonima. Sve su snage, koje davaju pokret zbivanju, u međusobnoj ovisnosti. Ništa ne iščezava, naprotiv negdje se sastaje podrijetlo i svršetak, geneza i apokalipsa , ljubav i mržnja, svjetlo i tama. To je razumljivo jedino u istini, da nad svim stoji mudrost i moć Božja, koja sve vodi k jednom, zadnjem cilju.

U tom beskrajnom organizmu svijeta i života čovjek se gubi kao kap vode u oceanu. Vlastita ga malenkost izjeda, ali je obdaren moću duha, kojom krstari po beskrajnim prostorima i hoće i može preinačivati mnogo u svom krugu.Sapet je mnogim zakonima, ali ima jedan izlaz, izlaz slobodnog samoodredjenja. Tu se isprsuje, da glumi veličinu, da se igra, dok vrijeme u svom kasu ne obori tu kulu i njega ne smrvi pod svojim ruševinama.

Tako predočimo sebi težak grijeh ili prijekid života s Bogom. Težak se grijeh svodi na rušenje reda, prijekid veze s Bogom kao prijateljem. Označimo ga kao atentat na Boga, svedimo ga na zlobu, buntovnost ili bilo kako, i uvijek ćemo naći, da se radi o nekom poremećaju reda, poremećaju podredjenosti ili podložnosti Bogu. Pretenzije čovjeka u smrtnom grijehu velike su, namjera je dalekosežna, šteta je neprocjenjiva.

Sv.Toma je označio smrtni grijeh kao odvraćanje od neprolazne Vrednote a obraćanje k nekoj prolaznoj vrednoti ili dobru. U tom skretanju ili krivoj životnoj orjentaciji postupa se kao da bi neka druga vrednota mogla predstavljati konačni cilj, ili kao da bi stvoreno dobro ili vrednota mogla pružiti duši sreću, mir i zadovoljstvo. Zar to nije neka vrst idolopoklonstva ili supersticije?! Postupati sa stvorenjem kao da je Stvoritelj, klanjati se sjeni mjesto zbiljskog Bića! Nije li to dokaz slaboumnosti?! Kad je pitanje o redovniku, onda njegov takav postupak znači povredu osnovne životne mudrosti, rušenje osnovnog reda i sklada ili podredjenosti raznih vrednota.

Život se mora regulirati osobito prema normama, koje volja mora opsluživati. Dekalog i drugi Božji zakoni su volja za redom, izražaj uredjenja odnosa izmedju raznih bića ili djelatnosti. Grešni "non serviam" postupa kao da hoće ispraviti Božje djelo, dignuti pravo vrhovništva Božjega, oteti Mu prvenstvo vlasti i pravo vrhovne Norme djelovanja. Prekršitelj teške obaveze radije se povodi za neukročenom strasti, za živinskim nagonom, za ljudskim obzirom, za mekoputnim tijelom. To su kumiri koje čovjek radije sluša nego Boga. U takvom gestu raskida se odnos, prekida se struja života, stavlja zastor buntovništva i tame izmedju duše i Boga. Može li biti radikalnijeg pothvata sa strane čovjeka, stvorenja, nego li je prekinuti odnos stvorenja prema Stvoritelju?

Za redovnika to znači negaciju svega, izvrtanje svih vrednota, kršenje osnovnih obveza, izdajstvo prve vrsti. Osobitu težinu teškog prekršaja za redovnika predstavlja činjenica, da je težak grijeh za njega poseban čin nezahvalnosti. Redovnik je više primio nego obični krščani, za to bi zahvalnost morala biti veća, a nezahvalnost je time veća uvreda. Da je moguće suočiti redovnika poslije teškog grijeha s Kristom, možda bi mu Ovaj upravio one potresne riječi ukora i božanske ironije: "Mnoga sam ti dobra djela i stvari predočio krepošću Oca moga: za koje me od ovih djela kamenuješ?" (Iv 10.31) Čineći smrtni grijeh odbijamo darežljivost Božju, odbacujemo priznanje da smo od Njega primili život, dušu, milosti pozvanja u Red i druga dobročinstva, a s nekim osjećajem zahvalnosti obraćamo se prema prolaznoj nasladi, vremenitom interesu, prividnom dobru, buntovnoj oholosti ili zahtjevima tijela. Doista, to je crna nezahvalnost i zlobna ludost.

Redovnik koji je pozvan da razvija viši stepen

duhovnog života te da širi kraljevstvo milosti, ubija taj život u zametku. Ne može se ni zamisliti prevratnijeg poteza. Nema primjera očajnijeg izgleda ni dalekosežnijeg zlodjela.

Redovnik koji nosi na sebi krivicu teške uvrede Boga, može sebi reći: za mene je Krist umro(Gal 2.20), upravo za mene, a ja sam, upravo ja, izdao svoga Učitelja izdajničkim poljupcem i za manje od Judine ucjene; ja sam, upravo ja sam tražio da se Isus uhvati, išiba i pribije na križ. Ja sam učinio uzaludnom Njegovu žrtvu na križu. On je sebe dao za mene,a ja sam sebe oteo Njemu, Njega uklonio s položaja prvorodjenoga, a stavio na Njegovo mjesto djavla. Židovi su tražili da se Baraba pusti, a ja sam još više, ja sam tražio da se Juda pusti, a da se Isus još više zlostavlja. Juda se objesio, a ja, možda, indiferentan gazim i dalje Kristovu zemlju.

2.Kod mrtvaca. Nije indiferentno stati u sobi zajedno s mrtvacem. A činjenica smrtnog grijeha stavlja redovnika u neku usku vezu s mrtvacem, jer je takav redovnik sam do ista duhovno mrtav. On nosi na sebi razvaline života, upućen je na smrt i konačnu propast.

Čovjek može postaviti premise ili uzroke, ali nije slobodan odmah zaustaviti posljedice, a dogodi se da je u nemogućnosti uopće zaustaviti ih. Poremećaj reda ne može ostati u neredu. Svaki nered ili uneravnoteženost teži da se vrati u red ili ravnotežu. Što izmiče životu ljubavi vraća se u život pravde i kazne. Priroda je orudje Božje providnosti, savjest je čuvar moralnog reda. Sve se snage urođuju protiv čovjeka, buntovnika protiv svoga Stvoritelja. Katastrofa Adamova pada obnavlja se u duši i u tijelu odmetnika i ponavlja u nekoj mjeri i u nekom stupnju posljedice prvog odmetnuća. Po zakonu slobodna pada u prirodi, ta duša ulazi postepeno u otvor ponora. Zakon pada u dubine jest zakon odmazde prirode, koja je orudje Providnosti. Zar te ne obuzme zebnja i strava kad gledaš čovjeka kako pada u dubine ponora, a tvoja je pomoć nemoguća?! Zar ostaneš bez suza kada prisustvuješ dijeljenju duše od tijela? Ne djeluje li na tebe potresno prestanak života?

Pogledaj dušu koja prekida život Božji u sebi. Jeremija s četama andjela i svetaca tuguje nad njom:"Kako je potamnjelo zlato, kako se je promijenila najljepša boja."(4. 1) Nestalo je iz nje svakog čara i svake privlačivosti.To je slika porušene zgrade, opljačkanog hrama, uvelog cvijeća, mrtvog tijela. Toksički elementi smrti ulaze u tijelo i u dušu takva čovjeka. Ako se čovjek na vrijeme ne potrudi da uzme lijek, ispita savjest i ispovjedi, djavao će slaviti trijumf nad svojom žrtvom, kojoj namjenjuje mjesto gdje je on zavezan zauvijek sa svojim poklonicima.

Gdje nema života ljubavi, tu nema ni pratilica ljubavi. Kako će ostati nada, kako ćemo zamisliti da ostane živa vjera ili druge kreposti, kad je izvor života ostao bez

kapi vode žive?! Duša u smrtnom grijehu još vidi na sebi znakove prošlog života. Takva duša sliči bojnom polju poslije bitke. Opažaju se znakovi života koji je ugasnuo. Svijetle se sablje, ističu se dekoracije, porazbacane su puške - sve su to znakovi prošlosti, opomene za budućnost, jer su oni glasnici uništenja i smrti. Nestaje vrijednosti i onih dobrih djela kojima je duša bila ukrašena. Dok je duša u smrti grijeha, Gospodin govori da se neće spominjati pravednosti koje je čovjek učinio. (Ezek 18.24)

Ako proširimo pogled na odnose teškoga grješnika prema drugim udovima mističnog tijela Kristova t.j. prema članovima Crkve, onda ga možemo usporediti s mrtvom granom na živom stablu. U mističnom tijelu Kristovu neprestano struji život, izmjenjuju se zasluge, prebacuju se koristi, medjusobno se duše pomažu i zajednički život prima veću snagu i rast. Duša u smrtnom grijehu ne prima ništa od tih blagodati. Ona nema asimilatorne snage, jer je prijateljstvo ili odnos ljubavi prema Bogu ta snaga koja asimilira životni sok milosti i dobrih djela.

Toliko je razorna snaga teškoga grijeha, tolika je moć zloće, da ona najprije izjeda samoga počinitelja, usmrćuje njega izjedajući ga polagano ali stalno. Duša je u smrtnom grijehu sama sebi na teret. Misao se navraća neprestano na počinjeni grijeh, srce je žalosno, volja slabi. Ideali ne privlače. Vječnost ne zanima nego kao prijetnja, ako uopće i kao takva nešto djeluje. Crv savjesti izgriza, djavao muči svoju žrtvu, jer jedino to on može dati svojim pokloni-cima. Nikakva voda, nijedan lijek ne može oprati dušu osim ponovnog povratka u milost, t.j. u prijateljstvo s Bogom.

Kada zlo grijeha zauzme mah, ono se ispoljuje i na javi. Teško je sakriti pakao koji gori u duši grešnika. Nemir i sablazan često su posljedice i dosta stalni znakovi unutarnjeg raspadanja. Nezadovoljstvo i čemer slijede iz grešnog postupanja kao nužne posljedice. Život u redovničkoj stezi postaje nemoguć. Ide se iz zla na gore, a to zlo u svom rastu pretvara samostan u najočajnije boravište na zemlji.

3. <u>Mogućnost i dužnost povratka</u>. Grozna je kazna u nemogućnosti zaborava! Prava je muka u sjećanju na zlatno stanje, dok se čami u okovima zloduha! Grijeh čovjeka sapne i drži ga u svojim pandžama, nezadovoljan, dok ne uništi svoju žrtvu. U tim mislima mogao bi očaj zavladati dušom i natjerati čovjeka na Judin gest samoubojstva. Tko zna da ne bi Svevišnji i za drugoga izgovorio osudu Judinu "Bolje bi mu bilo da se nije ni rodio čovjek onaj." (Mat 26. 24)

Grijeh je velika moć, ali pokajanje, pouzdanje u oproštenje još je veća. Kad bi postojale samo suze žalosti radi grijeha, one bi značile suze očaja. Postoje medjutim i suze kajanja, suze pouzdanja i ljubavi., koje plaču za ljubavlju. U pokajanju i pouzdanju nalazi se snaga koja

neprestano obnavlja život milosti. Magdalena i Petar prema milosrdnom srcu Isusovu. Sastanak skrajne bijede i neograničene ljubavi i milosrdja! Čovjek je moguć, veoma moguć , ali u svojoj nemoći i bijedi stavljenoj do srca Isusova.

Sakramentalno oproštenje u ispovijedi pruža mogućnost trajnog proljetnog obnavljanja života milosti. Da nema toga lijeka, život bi milosti bio ugasnuo ili bi jedva tinjao. Zastupnici života duha i milosti mogu doista reći da se energija duha nikada ne umanjuje, ona je uvijek intenzivna, uvijek se uzdrži i preporadja.

Neka redovnik blagoslivlja Providnost što mu je u redovničkom životu pružila mogućnost da ubrzo uvidi svoj grijeh i da oživi. Razmatranja, ispiti savjesti, posluh, pouke i savjeti, primjeri i druge životne snage djeluju pozitivno na redovnika, da ga sačuvaju od zla i da mu pomažu u razvijanju života duha i milosti. Očajno bi bilo jedino onda kad bi redovnik zapao u takvo mrtvilo da znakovi života njega ne bi mogli prenuti od sna. Beznadno bi bilo ako otvrdne u zlu, oslijepi duševno i ne bude u stanju reagirati na lijek dobra. Dok ostane i malo životne snage u njemu,može naći obnoviteljsku snagu i reći sebi: Ustani, oživi!

Ova se mogućnost pretvara u dužnost. Interesi vječnog spasa i života duše u sretnoj vječnosti nalažu da se ništa ne smatra sporednim ili manje važnim u pitanju spasa duše. Ne radi se o htjeti ili ne-htjeti. Povratak u život preko kajanja i sakramentalnog oproštenja jest bezuvjetna obveza. Potrebno je slomiti lance grijeha, osloboditi se ropstva . Snažan zamah dobre volje uz pomoć milosti pretvorit će mrtvaca u živo biće. Opet će zapjevati pjesmu proljeću, novom životu. Život će taj biti još bujniji, jer nastojanje će biti jače, ljubav će biti odanija, poslije iskustva zapuštenosti u ništavilu grijeha.

Da smrt grijeha ne obuzme dušu, potrebno je osobito paziti na početak zaraze zla. Pogreška je obično u početku neznatna, na svršetku odveć velika. Tko prezire neznatne stvari, postepeno će propasti, to je upozorenje vječne Mudrosti(Eccli 19.1). Lijek treba pružiti odmah na početku , da ne bi rana zastarila pa lijek postao uzaludan. Zlo se pojavi kao svežanj malenih i tankih niti. Mnogo takvih niti može svezati i junaka duha. Gdje se nadje zlo, treba ga ukloniti jasnim promišljanjem, snažnom voljom, dubokim osjećajem svoje dužnosti, a sve to u djetinjski odanoj podložnosti Bogu.

Borba za život duha i milosti nije prazna fraza ili samo teorija. Krist je tražio radikalizam djela, prakse ili postupanja, a ne radikalizam riječi. Radikalizam riječi može biti samo radikalna farizejština. Zatvorena ptica ne bi se oslobodila svoga zatvora kad ne bi kušala, nastojala, trzala se, otvarala sve moguće izlaze. Za redovnika je važno da upotrijebi svoje znanje o dobru i zlu, da se što prije i temeljitije povrati u život, ako ga je izgubio. On mora biti strateg duha, psiholog i revan u životu milosti,pa će

napadaji zla ostati neuspješni ili će se pozicije brzo popraviti.

Izraelski narod je ostavljen, jer nije išao za Spasiteljem. Jeruzalem je kažnjen, jer nije upoznao dan pohodjenja svoga.(L 19.44) Možda oko mnogih samostana oblijetaju duhovi osvete Božje i pjevaju osvetničku pjesmu:"Ostavit će vam se vaša kuća pusta."(L 13.55; Mat 23.38) Nedaće i zla dolaze na pojedine duše i na samostane, jer se iznevjeriše Bogu, obeščastiše sveto mjesto, učiniše uzaludnim Božje planove, osujetiše Kristove napore, pretvoriše u ništa vrijednost sakramenata i milosti, prezreše obnoviteljsku snagu ispovijedi.

Uzmimo moralku. Naći ćemo mnoge kreposti, za koje smo znali, a s vremenom možda zaboravili. Temeljne kreposti imaju mnoge integralne dijelove, koje ih upotpunjuju. Osnovni grijesi imaju mnogo poroda, mnoge kćeri ili zle sinove, koji su kao zli plodovi iz zla stabla. Po ovima ćemo raspoznati koji se glavni grijeh uvlači da nas usmrti.

Odgovorimo poticajima s Neba. Uznastojmo stvoriti raspoloženje Magdalene i Petra, znajući da je Bog uvijek Otac mnogoga milosrdja.

6. MLAKOST

Mlakom zovemo vodu koja se nalazi u nekom neodredjenom, središnjem stanju izmedju topline i studeni. U tom se stanju teško voda drži. Ako podržavamo toplinu, održat će se mlakom, inače voda se vraća u svoje prvotno studeno stanje. To je po zakonu njezine naravi.

Ovaj pojam prenesen na duhovno polje označuje takodjer jedno neodredjeno stanje izmedju žara ljubavi prema Bogu te izmedju studeni i smrti duše u smrtnom grijehu. Mlakost označuje neko bolesno stanje, neku duhovnu slabost ili pospanost. Duhovne snage postepeno slabe, život se ljubavi umanjuje, zazire se od napora za duhovni napredak. Život duha i milosti jenjava, gasi se.

Razlika je velika izmedju živjeti i životariti. Obnova duha traži oživjeti i prestati životariti. Lagani grijesi koje čovjek svojevoljno pripušta, pretvaraju dušu u neko polumrtvo stvorenje, koje se mrzovoljno, pospano povlači po putu savršenstva, uvijek spremno i sklono pasti u potpunu letargiju ili smrt. Zato pitanje laganih grijeha uzimamo pod pojmom mlakosti. U njoj se lagani grijesi hrane i razvijaju.

1. Kako se dolazi do tog stanja? Općenito govoreći, stalno stanje ili raspoloženje ne stiče se jednim činom ili jednim postupkom. U čovječjoj se duši neprestano izmjenjuju razni doživljaji. Spoznaja izaziva čuvstvo, čuvstvo jača i potiče spoznaju, spoznaja i čuvstvo pokreću volju, ona opet pokreće s ostalim doživljajima pa i sa spoznajom i s čuvstvima. Mlakost predstavlja trajnije duševno raspoloženje. Takvo dugotrajno stanje pripremljeno je dužim duševnim previranjima, strujanjima, popuštanjima ili uzmicanjima.

Život ljubavi i žara u Bogu uzdržava se i razvija razmatranjem i revnošću u službi Božjoj, u vršenju Njegovih zapovijedi i u slijedjenju Njegovih savjeta. Naprotiv, oslabljenje tih snaga nastaje ne-promatranjem, nemarnošću, mlitavošću, propuštanjem molitve, zanemarenjem vježbanja u krepostima.

Mlakost se pretvara u neko stanje. Lako se i rado upada u rastresenost; sabranost postaje tudja i teška; pogadja se i popušta nekorisnim mislima; ne upotrebljava se napor ili nastojanje da se te misli otjeraju; igra se s pogibeljima, jer se srce lako zavede; počinjaju se nerazboritosti; krše se razni kreposni odnosi prema drugima na pr. nestrpljivo se reagira; iznose se na raspravu tudji poslovi, pretjeruje u sudjenju; napasti se jedva tjeraju; lagani se grijesi množe do neodredjenog broja; ispuštaju se mnoga djela duhovnog života, jer se u njima ne nalazi više privlačiva snaga, budući da je postepeno sve slabija asimilatorna snaga mlake duše, koja postepeno slabi i umire.

Mlakost označuje neko raspoloženje ili stanje, ali tragika je upravo u tome da to stanje neprestano teži prema hladnoći. U početku to je bio prvi nesmotren pogled, bila

je jedna ili nekoliko nekorisnih riječi, nekoliko neznačajnih popuštanja. Zaziralo se od smrtnoga grijeha, a malo smo bili zabrinuti zbog lakih prekršaja. Medjutim, zakon vječnog kolanja, previranja, činjenica da se duševni život sastoji u trajnoj izmjeni, u medjusobnoj ovisnosti i uzročnosti ne može ostaviti dušu u nekom stanju uvijek na istom stepenu. Stanje mlakosti neprestano nastaje odnosno ono se razvija na gore, dok čovjek konačno ne počne dosta naklono gledati i na smrtni grijeh. To već znači, da je smrt duha na vratima, da je bolest ušla u svoju zadnju fazu, da će duša doživjeti brodolom, da će se Bog ukloniti, a duša umrijeti.

Nije sam čovjek kriv da se raspoloženje mlakosti po nekom zakonu slobodnog pada sve više razvija. U tijelu, svijetu, puti i djavlu nalaze se one negativne snage koje potenciraju sklonost na zlo, i tako vanjski faktori dolaze u pomoć unutarnjoj slabosti ili nemarnosti, i katastrofa se približava. Ako sam čovjek odustane od napora za sticanjem prevlasti duha i milosti nad tijelom i zlom, dospjet će se u stanje studeni odnosno duhovne smrti, jer je takvo stanje čovjekovo uistinu u bližem odnosu s njegovom pokvarenom naravi.

Nemojmo se iznenaditi da se raspoloženje mlakog čovjeka samo po sebi razvija prema smrti. Kako bismo mogli zamisliti da one strelovite, prolazne milosti Božje oplode dušu, kad je ova nepripravljena? Zar je Bog stvorio red milosti, da ona neprestano čini čudesa obraćenja kao neko nasilje naravi? Duša u mlakosti nerado daje, štogod Bogu daje. Posvetna milost u kojoj se, kako se pretpostavlja, duša nalazi, ostaje neplodnom, nedjelotvornom, jer mlaka duša osuječuje njenu djelatnost.

Krivnja se, dakle, svodi konačno na samoga čovjeka, jer nije upotrebio svoje snage da se odupre težini zla. On je sam postavio na početku neznatne uzroke, ali iz neznatnih uzroka može doći velika posljedica. Neznatan može biti početak požara, ali ovaj može donijeti užasnu katastrofu. Iz sitnica lako se razvija krupan prekršaj, iz pospanosti lako nadodje letargija i smrt.

Očito je da ne može biti govora o duhovnoj obnovi, ako se načelno ne shvati geneza i razvoj mlakosti, a još više, ako se odlučno ne odredi da će se podrškom vatre ljubavi i revnosti uz napor i svladavanje zapreka razvijati sve više i više život duha i milosti. Ako smo naime kratkovidni te ne uvidjamo važnost sitnica u duhovnom životu onda barem poslušajmo opomenu nadahnutog pisca koji veli: "Tko prezire male stvari, postepeno će propasti." Duhovni život ima svoje zakone razvoja, a jedan je od tih zakona upravo ovaj zakon nazadovanja ili propadanja. Uočimo dobro da kad govorimo o zakonu, da se radi o nekoj može se reći nuždi, pravilnosti, a protivno bi bila iznimka. To konačno znači, da nakon duhovne bolesti, u pravilu slijedi duhovna smrt, iako može uslijediti i ozdravljenje.

2. Posljedice mlakosti. Mlakost shvaćena kao duhovna bolest, djeluje nepovoljno najprije na spoznaju, odnosno na savjest. Oko se razuma zamračuje. Ne drži se do pogibelji, podcjenjuje se vrijednost duha i milosti, precjenjuje se niža vrijednost tijela, svijeta i djavla. Stvara se, to bože, neka "osobna savjest", koja ne drži ništa do objektivnih normа, kao da se duhovni život odvija samo u sferi subjektivizma, osobnog gledanja ili rasudjivanja po vlasti - tim nahodjenjima. Dakle, sudište razuma je najprije oštećeno. Razum je svjetlo našemu životu, savjest je oko. "Ako je dakle tvoje oko zdravo, sve će tijelo tvoje svjetlo biti. Ako li je tvoje oko bolesno, sve će tijelo tvoje tamno biti. Ako li je dakle svjetlost, što je u tebi, tamna, sama tama kolika će biti."(Mat 6.23) Prva je, dakle, posljedica mlakosti neka sljepoća pameti, tama savjesti.

U čuvstvenom ili osjećajnom životu nastaje takodjer poremećaj. Osjećaju se tajne, velike snage našega života.One nas pokreću, u njima se iživljavamo, one su čar i patnja života. Slabo čovjeku koji je u njima siromašan, a jao čovjeku koga one muče. Mlakost je neki nered. Ona je neka trzavica, nemir i nesnalaženje. To je oluja koja može usmrtiti. Kako ćemo, dakle, očekivati od duše u mlakosti, da njeni osjećaji budu sredjeni, kad mlakost pušta egoizmu i cholosti, da ponavljaju svoje napade? Osjećaj vlastite vrijednosti raste, time se umanjuje cijena drugoga; raste osjećaj zavisti. Popušta se poticajima tijela, raste osjećaj nestrpljivosti, nervoze, otpora, srdžbe i sl. Sve to zajedno radja osjećaje nezadovoljstva, apatije, polaganog ugnjezdivanja očaja i prezira duhovnih vrednota, osobito vrednote milosti.

Što je još važnije, jest kobna posljedica za htijenje ili volju. Volji treba zanosa, oduševljenja, uvjerenja, poslušnosti raznih osjećaja, da ona uzmogne lakše pokretati čovjeka na djelo. U duhovnom životu vlada zakon kohezije , sve je povezano. Volja ne može pokretati na rad ako su osjećaji krivi i ako je pamet tamna. Tko će dati poticaja volji da potiče na napor, na žrtvu i ustrajnost, ako nema shvaćanja, zanosa i žara? Put je zla strm, klizak. Volja skliže niz brdo. Traže se opravdanja, čovjek se utječe kazuističkim cjepidlačarenjima, subjektivnim opravdanjima na pr.da je prekršaj lak, da pristanak nije bio potpun. To su manevri postepenog pada, polagane smrti duha.

Može li se poslije svih ovih ideja reći da stanje mlakosti ne predstavlja neku vrst neposlušnosti prema Bogu ? To je bez sumnje kakva-takva ljaga, neharnost, neurednost, grešnost. Mlaka duša, kako bi rekla neka svetica, zatvara Boga u jedan kutić svoga srca. U mlakosti se stavlja zapreka normalnom kolanju života milosti, otvara put u konačnu smrt. Ako se i dozvoli da stanje mlakosti kao takvo nije još smrt duha, ipak pojedini čini toga stanja postaju veoma važni zbog konačne smrti, u koju prirodno vode.

Kad se u filozofiji moralke raspravlja da li opstoje

konkretni čini, koje bismo mogli mirne duše nazvati indiferentni, t.j. ni dobri ni zli, mnogi se usudjuju reći da takvi ne opstoje. Taj negativan odgovor opravdava se i s psihološke strane, iz analize ljudskog voljnog čina. Osobito se to shvaća, ako se uoči moć cilja koji nas vodi u svim ljudskim činima. Nema konkretnih, svjesnih čina koji ne bi bili dobri ili zli.

Prenesimo ovo pitanje na polje askeze i mistike. Naći ćemo da su sveci davali veliku važnost i laganim grijesima. Osjećaj delikatnosti duha kod svetaca tolik je bio, da su donekle i laganim grijesima htjeli zanijekati laganost, jer im žar ljubavi nije trpio takvu mlakost ili neodredjenost. Sv.Dominik ulazi u neki grad i klekne na koljena na gradskim vratima, te upravi Bogu molitvu da Bog ne kazni grad radi njegovih grijeha. Sv.Tereza je tvrdila da ne bi slagala ni onda kad bi znala da jednom laži može poslati sve duše iz pakla i iz čistilišta u raj. Ako ovako gledamo pitanje lakih grijeha, onda bismo mogli doći do kategoričke tvrdnje da ne opstoji čovjek koji nije ili svetac ili grešnik. Težina lakih grijeha odskače to više što je cijena života milosti veća.

3. Profilaksa. Mlakost je teško, pogibeljno stanje za dušu. Nema odgadjanja ni smicalica. Treba uzeti radikalno stanovište, odlučan stav. Gdje mlakost nastaje, tu je treba i liječiti.

Promislimo najprije da ispravno sudište našeg razuma traži od nas da budemo radikalniji u prosudjivanju malih stvari ili sitnica, ako se u duhovnom životu može govoriti u pravom smislu o sitnicama. Ako smo iskreni, priznat ćemo da u pitanju zdravlja tijela, u pitanjima umjetnosti, prijateljstva, društvenog kontakta držimo mnogo, veoma mnogo do sitnica ili malih stvari. I manje ozljede nastojimo odmah liječiti; odlučno osudjujemo neznatne manjke ili pogreške u umjetnosti; dostatne su male netaktičnosti ili uvrede, da se sruše dugotrajna prijateljstva. Zašto dakle u svjetlu tih načela i tih osjećaja ne cijenimo više malenkosti ili sitnice u poslovima života duha i milosti? Veoma smo strogi u prosudjivanju malenkosti koje se nas tiču, a veoma smo popustljivi u prosudjivanju važnosti sitnica koje se odnose na zdravlje duše i na život milosti u nama.

Na ovaj radikalizam potiče nas isti Krist. Kad se radi o spasavanju duše treba posizati za radikalnim sredstvima; treba mačem prekinuti sve veze koje su zapreka spasenju. (Mat 10.34) Krist nije došao na svijet da donese pospanost. On veli: "Ne dodjoh da donesem mir, nego mač." (Mat 10.34) Ako oko smeta, treba ga radije izvaditi nego uživati zdravlje oka a pasti u smrt duše. (Mat 18.9) Krist nije trpio kompromise izmedju dva svijeta. On se ne nagadja izmedju dobra i zla. Odrešito tvrdi: "Ne možete služiti Bogu i mamoni." (Mat 6.24)

I zdravo prosudjivanje kod ljudi stoji na stanovištu da je neodlučnost ili dvoličnost znak mizerije, ništavosti ličnosti. Život ne trpi neodredjenosti. Čovjek ne može biti tako lako nepristran, vanpartijski raspoložen. Život nas dovodi prečesto u dvoumicu, kad treba raditi, odlučiti se bez okolišanja. Tko ima jasan cilj pred očima taj mora sebe upraviti sa svim zanosom, da do toga cilja dodje.

Potrebno je uvesti strogu samokontrolu. U uobičajenom jeziku askeze reklo bi se "ispit savjesti". Samokontrola označuje nešto više, naime trajan ispit savjesti, trajnu budnost na svoju duhovnu djelatnost kao i na sve čine, za koje je čovjek odgovoran. Pozivati samoga sebe na sud svoje savjesti netom se opazi da se malo zastranilo. Još bolje, naučiti se prije svakog djela promisliti. Kada pak dodje vrijeme ispita savjesti, onda treba općenitije zahvatiti korijen naših postupaka, tražiti motive rada, raspoloženje, intimne osjećaje, osobito cilj, u vidu kojega se postupa i djeluje. Veoma je naime važno, za razvoj duha i milosti znati s kojim osjećajem idemo u kor; kako smo raspoloženi na molitvi; zašto smo rastreseni; kako smo taktični u postupanju sa svjetovnjacima; da li se upriličujemo obič nim krščanima ili padamo na stupanj revnosti koji je niži od njihove revnosti.

"Revnuj dakle, i pokaj se:(Otkriv 3.19), tako glasi poziv svima mlakim dušama. Razne prakse duhovnog života treba obavljati predano, potpuno pa i onda kada nema sjetilne ugodnosti. Ovo revno prakticiranje duhovne prakse i revno vršenje dužnosti osvojit će Božje srce i On će uvesti dušu u odaje žara i ljubavi. Bog je oganj ljubavi i žara. Tkogod Mu otvara svoje srce bez rezerviranosti, On stvara s njime tijesno jedinstvo života.(Otkr 3.20)

Mlaka duša neka promisli, da žar mora biti i plod vlastitog nastojanja. Revnost se stiče revnošću, ljubav se osvaja ljubavlju. Bog nam glasno govori preko dana, zove nas osobito poslije sv.Pričesti. Govori nam i onda kad nas kara i kažnjava.(Otkr 3.19) Glavno je ne otvrdnuti srcem,živjeti u vezi misli, osjećaja i ideja s Bogom, pa će revnost i žar doći na mjesto pospanosti i mlakosti. Čovjek je pozvan da uzdrži plamen ljubavi i revnosti vlastitim naporom, radom ili nastojanjem.

Glavno što se traži od čovjeka, jest predanost volje . Čovjek mora biti prema Bogu velikodušan, ništa Mu ne uskratiti. Preko dana se pruža prigoda mnogo puta očitovati tu predanost volje. Od čovjeka se očekuje, da čini tačan ispit savjesti, da vrši svoje dužnosti, da revno pristupa na svete sakramente. Ova predanost života urodit će obilatim darom Božjeg života.

"Stojim na vratima i kucam,"(Otkr 3.20) oglasuje se Gost naše duše. Kad se radilo o spasu naše duše, dao je svega Sebe. Pri odlasku s ovoga svijeta iznašao je božanski-genijalno djelo ljubavi, da učini trajnim sve što pomaže u djelu spasa: kako da ljudska srca ne prožme vatra

ljubavi na prizor krvi što teče iz Njegova srca?! Kako je čovječja volja slaba, kako je njegova ljubav pospana na prizor ovako neograničene ljubavi koju mu je Propeti pokazao.

Redovnik je izabrao svoj oblik života, da razvija život duha i milosti do krajnih granica. Redovnik je u školi savršenstva. To je njegov poziv. Barem o redovniku mora se reći da Bog traži potpuno, a ne polovično srce. Za ispit savjesti neka nam služi stroga opomena i prijetnja napisana u Otkrivenju protiv svih mlakih duša. Tu govori vječna Mudrost: "Znam tvoja djela, da nijesi studen ni vruć; o, da si studen ili vruć! Ali jer si mlak, i nijesi ni studen ni vruć, izbacit ću te iz usta svojih. Jer govoriš: bogat sam i obogatio sam se i ništa mi ne treba, a ne znaš da si bijedan, kukavan i siromah i slijep i go."(3.15-17)

Nije moguće izraziti veću odvratnost prema mlakom stanju duše. Po zakonu kontrasta ima nade da će studena duša preći u vrućinu, ali mlaka duša, neodredjena i polovična, lako se zadovolji s onim malim dijelom vrućine ili revnosti, pa i ne pomišlja na pokajanje i revnost. Živi u nekoj iluziji kao da obiluje bogatstvom duha i milosti. Ta je iluzija od velike pogibelji. Kronične bolesti ostavljaju organizam u dugoj slabosti. Trajna bolest oslabljuje i disponira na smrt.

Za temeljitu obnovu duha moramo Bogu dati sve; dati se potpuno u revnu službu Njegovoj dobroti. Promislimo pri tome da je i On dao sve nama, te da On, i to On sam, sve ima.

7. ŽIVOTNI POZIV REDOVNIKA

Obnova našega života ravna se po općim i posebnim načelima života. Osim načela evandjelja mi smo svojevoljno izabrali načela redovničkog života, i po njima moramo prosudjivati vrijednost ostvarenja tih ideala. Obnoviti se za nas znači postati pravi redovnik. Punina života duha i milosti za redovnika ne može se ostvariti u sukobu sa zahtjevima svoga osnovnog životnog poziva. On se mora sjećati svoje životne misije i poštivati izabrani oblik života.

Ne možemo se posve oteti duhu sadašnjice. Donekle smo i žrtve sadašnjice. Skloni smo smatrati sve prolaznim, kao da ništa nije apsolutno i nepromjenljivo. Opčinjuje nas riječ "napredak", kao da on znači uništenje svega što je bilo. Pod sugestijom riječi "napredak" neki su kao opsjednuti i pomamno trče u nekoj bezglavosti prema neodredjenom i maglovitom cilju zamišljene sreće, i anateme ti bacaju na glavu ako ih upozoriš da uzaludno troše svoje energije u trci da uhvate što je nedohvatljivo.

Napredak se može i mora ostvariti, ali na bazi osnovnih, nepromjenljivih zasada. Kad ne bi postojale neprom - jenljive vrednote, ne bi se moglo govoriti niti o razvoju napredka. Napredak na polju civilizacije razumjevamo kao uspjeh ako se iznadje novi stroj ili otkrije nov, lakši način računanja, ustanovi opstanak novog planeta, pronadju uzročnici nekih bolesti i t.d. Medjutim, svi ti pronalasci na polju mehanike, tehnike, fizike i drugih znanosti i umjetnosti polaze od nekih osnovnih načela, u kojima nema promjene, a svaki novi pronalazak znači samo aplikaciju tih stalnih principa. Tako su zakoni teže, akceleracije, gravitacije, magnetizma, povijesnog razvoja, kao i drugi temeljni zakoni u drugim sferama zbivanja, upravo omogućili napredak na dotičnim poljima zanimanja.

1. Na nepromjenljivim temeljima. Krist nije došao samo za jedno vremensko razdoblje niti samo za jedan narod. upravo zato što je njegov životni zadatak bio sveobuhvatan, morao se bazirati na općeljudskim zasadama naravi. Njegove direktive za spas duše, za širenje kraljevstva nebeskoga na zemlji i za trijumf u kraljevstvu vječnosti temelje se na samoj bitnosti ljudske naravi. On računa na strukturu ljudske duše, na dušu kakva je ona doista, na njene poteškoće, na njene neprijatelje i ne njene zahtjeve.

"Isus Krist jučer je i danas isti i u vijeke."(Hebr . 13.8) Krist je uvijek isti, Njegove su zapovijedi u osnovima uvijek iste. Te zapovijedi ciljaju na čovjeka kao na subjekt koji ima neumrlu dušu, razum i moć slobodnog samoodredjenja. Računaju na čovjeka u kojemu sjetilni element ima tendenciju da zavlada nad zahtjevima duha. U daljini ostaje ideal vječnosti, a prema tomu idealu treba usmjeriti sve energije, njemu treba potrediti sve vrednote. Ljudska se narav u svojoj bitnosti neće promijeniti niti se može promijeniti, zato će osnovne direktive za život duha

i milosti ostati uvijek iste.

Postavljeno je temeljno načelo: "Budite sveti" (Lev 19, 2), ili : "Budite savršeni" (Mat 5,48). To je poziv upućen ljudima prije stvaranja svijeta (Efež 1,4); posvećenje je ljudi Božja volja (Tesal.4,7). Biti svet ili savršen znači konačno biti sve više sličan Bogu, udaljivati se od sličnosti čovjeku grijeha ili životinji. Potrebno je odrazivati sliku Kristovu, da Njegove misli i osjećaji prožmu dušu, a sva djelatnost da bude takva kao da sam Krist djeluje ili postupa.

Nama ne stoje na izboru za taj cilj oprečni putovi. Mogu biti razni načini približavanja, ali smjer je puta isti, sredstva su specifično ista. Treba se odreći sebe, uzeti križ svoj svaki dan i oponašati Krista. (Mat 19,21) Ne smijemo se izjednačiti s ovim svijetom. (Rimlj 12,2.) Jer što je, zapravo, svijet, s kojim se redovnik ne smije izjednačiti? Raznovrsna požuda, neukroćenost strasti, to je život tijela, niskih nagona, ovoga života. To sve treba odložiti ili preobličiti. Psihološki je nemoguće to polučiti bez samosvladavanja, izbjegavanja grešnih prigoda, nijekanju tijelu onoga što bi ono htjelo protiv zahtjeva duha.

Biti duhovan čovjek, biti prožet milošću Božjom - to je životno zvanje za redovnika. Redovnički zavjeti, samostanska pravila kao i sav način života odredjeni su da pomognu redovniku u poslu duhovnog odgoja. U tim mjerama predostrožnosti sadržana je mudrost vjekova, skrivena je duboka psihologija koja odgovara zbiljskom stanju čovjeka, te koja računa na stvarne neprijatelje duhovnog napredka. "Biti po svom zvanju duhovan čovjek", t.j. biti po svom životnom zanimanju čovjek evandjelja, to je razlog opstanka za redovnika. Kao što rad daje pravo na život na zemlji, a nerad ne postavlja zasluge da se ima pravo živjeti, tako nastojanje oko duhovnog života ili savršenstva daje razlog opstanka redovništva, a bez toga nastojanja redovnik nema pravo niti hraniti se. Ako se mogu tako izraziti, treba reći: kao što svakomu čovjeku njegovo životno zanimanje pruža prigodu da zaradi svoj kruh, tako redovniku redovnički život kao škola savršenstva mora dati "kruh" ili uzdržavanje jedino ako doista živi kao učenik u školi savršenstva. Ne izgradjuje li se on u duhovnom napretku, izdaje svoj životni poziv. Počinja neku vrst odmetništva od života onaj koji se svojevoljno obvezao da će pokazati život u svojoj punini.

Postavimo konkretno pitanje: može li se zamisliti redovnički život, koji bi se tako dao na aktivan rad da ne bi imao vremena brinuti se oko svoga usavršavanja? Može li čovjek sa svojim egoističkim tendencijama i sa svojim niskim nagonima usvojiti nazor da treba dignuti klauzuru, dati se na slobodna zvanja, upriličiti se svijetu u sportu, u svjetovnim zanimanjima ili u načinima postupanja ? Apsurd bi bilo misliti da se može udovoljavati tjelesnim

prohtjevima, da se može slobodno izlagati pogibeljima duše, a istovremeno boraviti u školi savršenstva i razvijati u sebi život milosti. To su nespojiva carstva, nepomirljivi neprijatelji. Tu je osnovna dilema, koju ne može ukloniti nikakvo vještački izmišljeno cjepidlačarenje. Svesti pak redovnički život na praksu kršćanskog života običnih vjernika značilo bi isto kao uništiti redovnički život u njegovoj specifičnoj oznaci. Redovnički život je ili plus kršćanskog života, ili nema govora o redovničkom životu.

S obzirom na ovu konstataciju ostaje nam mnogo pitanja, koja ćemo postaviti u našem ispitivanju savjesti. Sva se ipak svode na jedno: jesam li zanijekao svoj životni poziv? Jesam li izgubio s vida razlog opstojanja?

2. Imajmo odvažnosti priznati istinu. Pitanje o osnovnom životnom pozivu redovništva dovodi na sredinu pitanje o moderniziranju redovničkog života. To je posljedica one sugestije, kojoj smo kao djeca današnjice podložna. Povodimo se za nekom čarobnom riječi, koju malo razumijemo. A što se krije iza te želje? Tajni su motivi naših tvrdnja! Iza sistema, koje zastupamo, krije se često kakvo čuvstvo, kakva predrasuda, kakva želja za samoopravdanjem. Teško je opravdati nedosljednost, zato se pribjegava svim mogućim smicalicama, a medju tima je smicalica o "naprednom" redovništvu, o pojavama "modernih" redovnika. Varamo se često o tome, što mislimo, da smo u svojim mislima necvisni, a zapravo smo često robovi svojih čuvstava i osjećaja.

Vratimo se na polazno mjesto svog redovničkog poziva. Ispitajmo svoj prvotni žar, svoje raspoloženje za vrijeme novicijata. Samostan nam je izgledao kao skloniste mira, kao luka spasa, oaza u pustinji života. Znali smo da je naše odijelo i način života različit od odijela i načina života običnih vjernika. Veselili smo se profesiji kao nekoj smrti "starog" čovjeka, a radjanju novoga čovjeka. Bili smo delikatni prema drugima, strogi prema sebi, poslušni poticajima milosti. Onda smo bili svjesni da o pravim redovnicima treba reći da "malo kada izlaze, živu povučeno, veoma se siromašno hrane i grubo se odijevaju; mnogo rade a malo govore, kasno lijegaju a rano ustaju; dugo mole, često uče i u svemu se drže reda." O, kako su na nas djelovale riječi Kempenca: "Bila bi sramota da ti ljenčariš u tako sveto vrijeme, dok toliko mnoštvo redovnika počinje slaviti Boga." (I.25)

Jesmo li u tim nazorima promijenili stanovište? Svakoj je promjeni dovoljan neki razlog. Da nije možda naš žar popustio? Da nijesu druge vrednote zauzele mjesto onih vrednota koje su onda dominirale? Možda želja za modernizacijom redovništva nije drugo nego izlika, da se i dalje odričemo svojih svečanih obećanja i da uspavamo svoju savjest. To uspavljivanje može lako doprijeti dotle da bi nam netko s pravom mogao postaviti upit: stidiš li se Krista?! A znaš li za riječi Kristove, koje glase: "Nitko

koji stavi svoju ruku na plug pa se obzire natrag, nije prikladan za kraljevstvo Božje."(L 9,62) Kraljevstvo je duha i milosti trajna dinamika, neprestani razvoj, pravi napredak prema idealima vječnosti. Obazirati se natrag znači izdati ih.

Priznajmo da eventualni nazori temeljitog modernizira - nja redovničkog života znače uništavanje mnogostrukosti i šarolikosti pojedinih redova u kraljevstvu Božjem na zemlji. Mnogo ima zvijezda na svodu nebeskom, ali sve zajedno, veće i manje, udaljenije i bliže, one veoma svijetle i one sitne kao iskrice, pridonose ljepoti večernjeg neba. Svi su redovi u Crkvi ukras Crkve. Oni dokazuju neiscrpivost duha i milosti kao cilja svega zbivanja. Zašto si dakle izabrao upravo ovaj ili onaj red, a sada bi htio ustanoviti i neki novi "red", kojemu nijesi uspio ukloniti niti osnovni nered!

Ukloni nered, da učiniš Red prema izvornom idealu, ali ne smiješ - prema svojim hirovima ili neosnovanim nazorima - otklanjati Red da uspostaviš nered.

Nije uputno postati odveć revan za "novatorskim" unapređivanjem Reda, jer time zaboravljaš da je premnogo tvoje braće i sestara opslužujući pravila tvoga Reda dospjelo do zamjerne visine učenosti i svetosti. Što bi ti oni rekli kad bi mogli izraziti svoje mišljenje o tvojim planovima ? O, kako je strašna ta pomisao, da se hočemo praviti svetiji od svetih i učeniji od najučenijih! O, kako je moćna sugestija, koko smo neiskreni sa samim sobom, kako slabi da isti ni pogledamo u oči!

Izvagnimo vrijednost naših snovanja za moderniziranjem redovničkog života i predložimo ih vjernicima, običnim kršćanima, da nam oni reknu svoje mišljenje. Oni bi bili naši suci. Na to su donekle i pozvani. Dobročinitelji Reda davali su i daju pripomoći, vjernici iskazuju poštovanje, ali poglavito zato što smatraju i s punim pravom pretpostavljaju te traže, da se redovnički život posveti svom dušom spasavanju duša, razvijanju duhovnog života, širenju života milosti. Vjernici očekuju od nas molitvu, privatnu i skupnu , povode se za našim riječima i našim primjerima. Oni traže od nas da im vratimo što su nam predali, ali ne u istim propadljivim dobrima, već u dobrima duha i milosti. Svijetu ne treba redovnika "krabulja", kako bi ih nazvao sv.Bernard. Fićfirići, rastresene tipove, športaše, salonske tipove, trgovce i slične pojave svijeta može dati, i daje sam svijet. Koji onda razlog ostaje kao opravdanje redovništva?

Već se dotičemo obične objekcije koju zagovarači temeljitog moderniziranja redovništva brzo ubacuju. Oni jednostavno i žučljivo odsijecaju ovako ili slično: redovnička nas praksa čini smiješnim! Da, ako netko u glumi slabo odigrava svoju ulogu, taj je doista smiješan. Izgledaš smiješan, odveć smiješan, ako želiš biti redovnik a istovremeno ostaješ duhovno prazan, zabrinut za sve dnevne svaštice, odan svjetovnom načinu života, žrtva mode, tjelesnih prohtjeva i t.d. "Budi svoj", rekao bi ti naš pjesnik. Ako si

doista duhovan čovjek, pun nutarnjeg sadržaja, isključeno je da ćeš izgledati smiješan. Duh se nameće svojom puninom i neodoljivo privlači. Ako k sebi ne uspiješ privući poklonika cijela i djavla, barem će te kada otidješ cijeniti. Duhovan čovjek, izbrušen samoodgojom, izdjelan u ateljeu božanskog Umjetnika, mora osvojiti svojim bogatstvom. Uostalom, ako radi Krista postaješ smiješan onda tek znaj, da si počeo ispunjati svoj životni poziv, a ako te svijet ljubi, znači da pripadaš svijetu.

Zaključak bi bio: ili redovnik ili krabulja(maškara). Nemojmo se stoga ponizivati, da se zadovoljimo nekim načinom dvoličnosti života, koji je odvratan svakom odgojenom čovjeku. Pred sudištem karakternog čovjeka ostat ćemo kao krivci, izdajice i bijednici, ako pokušavamo opravdati svoju nelogičnost i svoje izdajstvo.

3. Pravi napredak. Redovnički je život dinamika, razvoj prema vrhovima duha i milosti. Vrednote duha: istina, moralna vrijednost, čar duhovnih dobara i vrednote milosti dolaze do čovjeka preko sredstava vlastitim saobraćaju čovjeka s čovjekom. Misli se i osjećaji prenose riječima i djelima. A do ljudi se dolazi na razne načine, uvjeravamo ih, odvraćamo od zla, propovijeda im se i predočuje im se primjer ili uzor uz pomoć raznih komunikativnih sredstava, gdje igra odlučnu ulogu ljudsko znanje i umijeće. Civilizacija nam pruža razna otkrića, napredna znanost, na pr. psihologija, pruža nam mnoge podatke, koji nam mogu poslužiti da naše riječi i naše misli brže dopru, dublje prodru i temeljitije se zadrže u dušama vjernika.

Moguće je, dalje, govoriti o pravom napredku i za redovnika, kada on po svom istom životnom zanimanju dolazi u kontakt s ostalim dušama, da do njih dopre istina evanđelja. Zar se ne dolazi brže avionom nego li pješke? Zar nije korisnije predavati nauku o vjeri djeci po načelima dječje psihologije nego po načelima psihologije odraslih? Može li se zanijekati da je religiozna umjetnost odigrala i uvijek odigrava veliku ulogu u djelovanju na osjećaje ljudi? A štampa? Nije li ona plod napretka civilizacije? A vještina organiziranja? Zar ne pretpostavlja znanje o skupnoj psihi?

Sve nas ovo dovodi do zaključka da se redovnik može i mora služiti tekovinama napretka tehnike, civilizacije, ali samo kao sredstvima. Postaviti u ta sredstva moć cilja, posvetiti se zanimanju oko tih tekovina kao oko glavnog životnog zanimanja ili još gore, žrtvovati interese duha i milosti interesima mehanike, tehnike ili bilo koje druge materijalne tekovine, znači poremetiti red, zanijekati svoj životni poziv. Redovnik koji gubi veći dio dana oko sredstava apostolata, a do apostolata ne dolazi, taj nije pravilno orjentiran prema napretku. Redovnik koji zapostavlja svoje zvanje, zanimanje svoga zvanja u korist koje moderne tekovine, ne može reći da je redovnik. Zbilja je smiješno kako neki navode razlog svoje svjetovne specijalizacije u

tome, da će moći bolje koristiti dušama, na pr. ako se posvete glazbi ili kojem drugom profanom zanimanju, a zapravo nikada ili malo kada uspijevaju primijeniti tu glazbu kao "duhovno"sredstvo. Prečesto su, dakle, takvi motivi znak da se napredak ne postavlja iskreno ni ispravno kao sredstvo već da mu se radije sve žrtvuje kao cilju.

Sva djelatnost koja se poduzima da bismo koristili dušama, prima svoju ispravnost ili vrijednost, dakako, ako nije objektivno kriva. Medicina, glazba, sport, tehnika i sve druge tekovine napretka moraju doći u pomoć apostolu koji izgara iz ljubavi i žara prema dušama. To moderniziranje nije uzrok rada, već posljedica apostolskog žara; takvo zanimanje ne uzima mjesto cilja, već sredstva i samo sredstva; niti mu se posvećuje više nego je potrebno da mu posluži, da brže i temeljitije dodje do duša. Upravo je izvrtanje vrednota i njihove podredjenosti uzrok da kod nekih redovnika ne znamo što je u njihovu životu glavno, da li su sportaši ili spasitelji duša.

Za redovnika opstoji jedna dužnost napretka, a ta je dužnost: razvijanje duhovnog života, rasta ili napretka u milosti, u nasljedovanju Krista. Jer u čemu se konačno i sastoji napredak za čovjeka, koliko se on razlikuje od nerazumnih životinja? Zaista ne u brzini i u tjelesnoj jakosti, jer ga u tome životinje nadvisuju. Čovjek napreduje u svojoj, specifičnoj djelatnosti, ako se svaki dan penje na viši stupanj duha. Razvoj pak duha bezuvjetno traži najprije razvoj kreposti. Krepost je najviša vrednota za čovjeka, jer je ona najbliža nebu. Moralno-etički napredak znači najvredniji cilj čovječjeg napretka.

Ima, dakle, i za redovnike prostrano polje natjecanja. Sv. Pavao poziva Korinćane da se staraju za bolje darove , da nastoje ići izvrsnijim putem, da zadobiju onu vrednotu bez koje nijedna vrednota nema vrijednosti,a to je vrednota najviše kreposti: ljubav (I Kor.12.31). U čemu redovnici nastoje sebe afirmirati pred Bogom i pred ljudima?! Jedno im je polje vrijednosti, polje duha i milosti. U poznavanju božanskih istina, u ravnoteži svih moralnih snaga, u odlučnosti i žaru rada prema dušama krije se mogućnost afirmiranja. Da li su u tome žabe ili jeleni? Neka svatko ispita sebe, i moći će odgovoriti, a dužan će biti skrenuti s krivog puta na pravi. Rekordomanija je neka bolest, ali natjecanje za savršenošću mora biti sveta bolest ili ludost pravih Božjih sljedbenika.

Sv.Bernard je pitao samoga sebe: zašto si došao? To je pitanje načela, svrhe,koja opravdava i daje razlog postupka.Postupaš li prvotno kao glazbenik, trošiš li vrijeme poglavito u šofiranju, nastupaš li kao sjajna glumica i slično, onda ne znam kako bi odgovorio na upit: zašto si došao u samostan.Mjesto za takva zanimanja nije u samostanu. Samostan je mjesto za duhovna natjecanja. Redovnik se ne opravdava svjetovnim zanimanjima, jer mu ime ni životno zvanje to ne zahtijevaju, niti mu to dopuštaju(II.Tim 2.4).

Duhovna obnovatraži od redovnika da se vrne pameću, osjećajem i nastojanjem do ideala koji je sebi stavljao u zadatak kad je stupio u redovnički stalež. To je bila zora njegova života. Revnost je bila kao u svom proljeću.

Svijet će se najprije obnoviti duhovnom obnovom redovnika. "Budi revan i marljiv u službi Božjoj i misli često: zašto si došao i zašto si ostavio svijet. - Zar ne zato da živiš za Boga i da postaneš duhovnim čovjekom? Sjećaj se stvorene odluke i imaj pred očima sliku Raspetoga! - Toliko ćeš napredovati koliko sama sebe budeš nadvladao."(Nasl. Krista 1.25)

Bez svladavanja samog sebe nema napretka, bez napretka nema redovništva. To znači: krepost je vrhovno zvanje redovničkog života. Ispitajmo se i zaključimo.

8. BUDI POSLUŠAN

Ovdje smo na izvoru redovničkog života. Kad neki redovnici polažu svoje redovničke zavjete, spominju izrijekom samo ovaj jedini zavjet: bit ću poslušan. U tom trenutku kao da je oblik, suština redovničkog života sadržana samo u jednoj obvezi: posluhu. Tko ispuni taj bitni uvjet, ispunio je misiju svoga redovničkog života.

Koji je psihološki razlog ovoj činjenici? Očito je da se razlog nalazi u tome što čovječja volja drži kormilo životne djelatnosti. Ona predstavlja silu koja kroji dobru i zlu sudbinu našega života. Po našem samoodredjenju postajemo dobri ili zli, sretni ili nesretni, andjeli ili vragovi. U volji je "totus homo", kako bi se izrazili stari a uvijek moderni poznavaoci čovječje duše. Ako hoćemo, nastojat ćemo vršiti zapovijedi evandjelja, Crkve i Reda kojemu pripadamo.

Posve je dakle opravdano da ispitivanje o posluhu zauzme jedno od glavnih mjesta u poslu naše duhovne obnove. Ispraviti stanovište i postupanje u pitanju posluha znači ispraviti krive staze redovničkog života. Stupanj se redovničkog života i punina života duha uopće mjeri prema stupnju posluha. Život se duha svodi konačno s čovječje strane na jedno: "Ako hoćeš..."

1. Žrtva. Tko promatra redovnički život sa strane, lako bi se mogao zavesti od površnih utisaka. Znači li na pr. ideja posluha isto što i slijepa pokornost, pretvaranje u automat? Je li posluh jeftino životno stanovište, jednostavno prilagodjivanje tudjoj volji? Uključuje li time redovnički život neko poniženje ili robovanje?

O Kristu se veli da je "postao poslušan" (Filip 2,8). Stupiti u redovnički život ne znači još biti poslušan. Posluh je moralna vrednota, koju treba odgojiti. To je ideal, koji treba postići. Treba se boriti s temperamentom, odreći se svojih ideja, zatajiti svoje osjećaje, učiniti nasilje svome raspoloženju. To nije posao jednog dana. To za neke može predstavljati posao čitavog života. Potrebna je vježba, treniranje, samosvladavanje. Lako je biti poslušan onomu koji nije sposoban biti samostalan, ali kako je velika i teška žrtva biti poslušan najbolje zna onaj koji je obdaren izrazito jakom umnom snagom i sposobnošću samostalnog nastupa u životu i u radu. Biti poslušan znači odreći se sebe, žrtvovati se. Nije li to bitnost redovničkog života?

Time odskače ideja posluha kao ideja neke superiornosti. Svladati se znači biti gospodar samog sebe, pobijediti svoga prvog i najvećeg neprijatelja. Ako ti se tvoje tijelo, tvoji nazori, tvoji osjećaji ugodnosti protive diktatu posluha, a ti ipak slijediš njegove diktate, zar to nije znak prave suverenosti? Pogledaj kako dostojanstveno nastupa čovjek navikao na samosvladavanje. Uoči kako je teško biti boj s prohtjevima tijela i nižih nagona. Sjeti

se kako nisko pada svaki poklonik tijela i egoizma, pa ćeš lakše uvidjeti da se za posluh traži velika duša. Preveć smo maleni, bijedni, da bismo mogli shvatiti kako je pos - luh znak veličine i dostojanstva (duha).

To je za čovjeka jedini put k veličini. U posluhu je jedino ispravno stanovište života. Koje je drugo stanovište ispravnije nego li je za stvorenje stanovište stvora ? A što drugo stvor može prikazati Bogu nego svoju ovisnost? Biti poslušan Bogu znači ispuniti prvu životnu misiju. Sva ko je stvorenje pozvano da ispuni taj zadatak, ali nerazum na bića obavljaju taj posao mehanički, kao neki automati , čovjek je pak pozvan, da svojevoljno, razumom i slobodnim samoodredjenjem dokaže Bogu svoju ovisnost. Zato je čovjek i obdaren razumom i slobodnom voljom, da na svoj, specifič no ljudski način, ostvari planove Božje u životu.

Najuzvišenije stvorenje bio je Krist u čovječjoj naravi. Pa što nas uči? Rekao je odmah na početku."Evo dolazim, da učinim volju tvoju."(Hebr 10,9) Toliko je živio u duhu te svoje misije, da je rekao:"Moja je hrana u ispunjavanju volje Onoga koji me je poslao."(Iv 4,34) Ako je Krist mo - gao reći, da je na naslovnoj strani njegove knjige života napisano, da čini volju Oca nebeskoga (Hebr 1o,7), koliko više to moraju reći ljudi? Da, ljudi, ti nesavršeni i bije dni stvorovi, koji zapinju na svakom koraku o kamen svoje bijede i svoje sićušnosti?! Čovjek ne može na drugi način opisati krug svoje životne savršenosti nego ako se podloži volji Stvoriteljevoj. Budući da je stvor, on ne može samo- niklo, potpuno neovisno ostvariti svoj zadatak života. Naj preča mu je dužnost i najuzvišeniji zadatak podložiti se Stvoritelju.

Ni čovječjoj naravi u Kristu posluh nije bio tako lak. Posluh je posvuda neka žrtva. U Getsemanskom vrtu s gor - kim kaležem muke Krist se podlaže volji Oca, poslije nego je molio da ga taj kalež, ako je moguće(!), mimoidje(L 22, 42). U zadnjim disajima na zemlji posvećuje svoj prošli ži vot i svoju budućnost Ocu činom potpunog posluha:"U ruke Tvoje predajem duh svoj." Nagne glavu kao da je htio priša pnuti tajanstvene riječi pouke o veličini posluha svima o- nima koji su se obvezali da ih posluh dovede do bujnosti života duha i milosti, i time do sreće života u vječnosti. Predati se u posluhu Bogu znači: staviti svoju sudbinu u Njegove ruke. Vršiti što odredjuje onaj koji zna i može znati, znači: sudjelovati s njime u znanju i moći. Zar ni- je to znak i čimbenik veličine? Postaje li čovjek doista po posluhu veći?

Čovjek je pak kao stvorenje Božje usadjen u vrt čovje čanstva. On odabire i svoje manje zajednice, da u društvu s drugim ljudima izgradjuje svoju veličinu, traži svoju sreću. Svaka pak zajednica, svaka skupina ljudi, sastavlje na upravo od mnogih i različitih snaga, protivnih strujanja, oprečnih misli, želja i osjećaja traži vlast, kojoj će se sva ta mnogostrukost i protivnost podložiti, i time dobiti

neko jedinstvo. Posluh izjednačuje sve podanike, povezuje ih, ujedinjuje i donekle usrećuje, jer im pomaže da brže i temeljitije poluče svoju životnu puninu, t.j. svoje savršenstvo.

2. Slobodan izbor. Mnoge nas niti posluha vežu prema Bogu. Dijelovi smo svemira, članovi smo fizičke naravi, pripadnici smo duhovnog carstva. Nad svim tim stvorovi smo Božji. To su sve ipak više-manje prisilne veze. Htjeli mi ili ne htjeli podložni smo fizičkim zakonima, a teško se otimamo psihičkim zakonima. Ostavljena nam je ipak sloboda samoodredjenja, slobodnog izbora onoga što je dobro ili zlo, dobro ili bolje, zlo ili gore. Dana nam je velika moć.

Što činimo u redovničkom zavjetu posluha? Nad sve one veze koje nas vežu posluhom kao dijelove svemira i još više kao kršćane (veze posluha evandjelju) i katolike (veze posluha Crkvi) uzimamo za životni program Kristov poziv :"Dodji i slijedi me."(Mat 19,21) Tako je Krist pozvao onoga mladića u evandjelju, koji je bio pokazao želju za savršenstvom. Redovnici, dakle, stavljaju svojevoljno nove obaveze, medjaše ili uzde svojoj volji. Podlažu se žrtvi i u onim stvarima u kojima im je Bog bio ostavio slobodu samoodredjenja. Oni se lišavaju te slobode iz odanosti prema Bogu. Mogu li Mu doista prikazati dragocjeniji dar? Mogu li Mu prinjeti veću žrtvu do li žrtvu svoje volje? Zavjet posluha svlači s redovnika onaj "Ja" kao vrednotu kojoj čovjek po prirodi podredjuje sve, za koju je spreman sve žrtvovati. U posluhu je pravi redovnik koji doista prinosi žrtvu Bogu, i to preko posluha svojim redovničkim starješinama.

Neka mi bude dopuštena jedna usporedba. Ljudska narav u Kristu nije imala svoj "ja", ona nije bila samosvojni subjekt. Jedna je bila osoba, naime druga osoba presv.Trojstva: Riječ. Sva su djela Kristova imala svoju konačnu božansku vrijednost, jer se djela pripisuju jedinstvenom subjektu, u ovom slučaju Riječi, drugoj osobi presv.Trojstva. Zar je time ljudska narav bila umanjena? Ponižena? Sv.Toma odgovara da je time bila počašćena, uzdignuta na veće dostojanstvo, jer da je časnije opstojati u jedinstvu s mnogo višim Bićem od sebe nego opstojati zasebno (III.P.Q.II.art. 2.ad 2).

Redovnik bi morao ići za tim, da u njemu vlastita osobnost zanijemi pred ljubavi prema Bogu, koja se očituje u predanom posluhu. On se obvezao na posluh kao potpunu žrtvu svega sebe. Uzeo je za svoj zadatak posvetiti se, oblikovati se oblikom evandjelja, Konstitucija, t.j.oblikom milosti. Cilj je posluha deifikacija, potpuna prožetost duhom Božjim. Tu iščezava onaj sićušni "ja", a redovnik se uklapa u pamet i osjećaje Kristove, u život milosti, koja struji kroz život redovništva.

Redovnik ne može sve to postići bez trajnog žrtvovanja, bez neprestanih napora i bez trajnog samoprijegora. Čin

je posluha moćan faktor duhovnih dobara, očit znak duhovne aktivnosti i bujnosti duhovnog života. Nije li Krist svo - jim posluhom spasio ljude? Nije li otvorio vodu sakramenata? Kada redovnik posluša u duhu svoga zavjeta, on združuje svoju volju, odnosno svoje čine posluha s činima posluha Kristova, i taj sićušni čovjek, taj slabi redovnik postaje moćan faktor u širenju kraljevstva milosti. Čini re - dovničkog posluha predstavljaju one poluge koje pokreću svijet duša, pomažu ostvarenju plana Providnosti. Bogu su jedinom poznate sve blagodati redovničkog posluha za širenje kraljevstva Božjega na zemlji. Na redovnicima je dužnost slušati, a blagodati su posluha u rukama Božjim.

Bitni je uvjet, da posluh bude žrtva u intenđji, u namjeri, t.j. u sjedinjenju volje podanika s voljom starješine koji u tom slučaju predstavlja volju Božju. To zapravo znači da posluh znači konkretno i pojedinačno spajanje s voljom Božjom. Svaki čin posluha povećaje stupanj života duha i milosti. Nema toga povećanja kao što nema ni zasluge, ako u tom posluhu ne sudjeluje pamet, dobra nakana, čistoća namjere. Za vojnika nije važne kakva mu je namjera pri posluhu, a za redovnika to je bitno. Namjera u sakramentu euharistije čini da Krist silazi na odredjenu materiju, da je pretvara, tako nešto slično namjera redovnika u posluhu čini, da se najneznatniji čin pretvara u svemoćni čin. "Žrtva je Bogu duh skrušen," pjevao je psalmist. A jedan učitelj duhovnog života je napisao da je zaslužnije iz posluha podignuti jednu neznatnu slamčicu nego li je iz vlastite volje, pogotovo iz samovolje i propovijedati, postiti pa i do krvi se bičevati (Rodriguez). Kad se sjetimo koju moć ima namjera, onda će nam ovaj izvod iz te istine biti dosta jasan.

Sjediniti svoju volju s voljom starješine, poslušati jer starješina naredjuje, to je zahtjev posluha. Suvišno je dakle ispitivati koje su karakteristike pravog posluha. Sve one izviru iz naravi pravog posluha. Predaj se u poslu hu vodstvu starješine, prepusti se poticajima milosti, pa će žrtva biti potpuna i Bogu ugodna. Zadržiš li za sebe ne što, onda će žrtva biti samo djelomična. Namjera ili sjedinjenje s voljom starješine udahnjuje život u sve čine posluha, i ovaj je posljedica unutarnjeg posluha, unutarnje žrtve. Karakteristike se pravog posluha izvode kao logički zaključci, a ne stavljaju se kao norme ili uvjeti. Tko je pravo poslušan taj logično, izvršuje naredjeno djelo u cijelosti, potpuno, Zajednica je kao neki organizam u kojemu svi udovi imaju neki posao. Zajednicu čekaju mnogi poslovi, a starješina ne može udovoljiti svim zahtjevima brojne zajednice. Svaki je redovnik pčela, svaki donosi jedan kamen za zidanje zgrade redovničke zajednice. Naprotiv, svako ne izvršenje posluha koči život zajednice, usporuje napredak zajednice, zaustavlja poslove, upropašćuje zajednicu. Može li se uopće govoriti o sjedinjenju volje podložnika s voljom starješine, ako podložnik nemarno propušta svoju dužnost bilo redovitu bilo naročito naredjenu? I podložnik ne mora znati za ciljeve pojedinih posala, jer ih starješina nije

dužan reći, dapače, često bi bilo i štetno iznijeti ih na javu.

Osim toga, duh posluha ne oklijeva. Gdje je ljubav i zanos, tu je brzina i predanost. Sv.Bernard govori da posluh mora imati brzinu izvršenja kao što andjeo ima krila za let. To je sve analogija - istina, neprava, jer andjeo nema krila - ali možemo zaključiti iz psihologije da pravi posluh je brzi posluh. To znamo iz samopromatranja,jer ono što rado i s ljubavlju obavljamo ne odgadjamo niti mrzovoljno zavlačimo.

Može li se nadalje govoriti o pravom posluhu ili o potpunom sjedinjenju volje redovnika s voljom starješine(to je zapravo: s voljom Božjom), ako redovnik obavlja naredjenu dužnost, jer vidi razlog tom posluhu? Uvidjeti razlog znači biti pokrenut tim razlogom. Motiv djelovanja potječe tada od uočene svrhe. Medjutim, djelo izvršeno prvenstveno iz posluha ne oslanja se prvotno na shvaćeni razlog ili motiv, već na volju starješine; podložnik možda taj motiv i ne vidi ili mu naredba izgleda i nepametna. Ali tada je njegova žrtva potpunija, jer je samozataja veća.

Netko se smije čitajući kako su neki stari naredjivali prividno besmislene čine, na pr. saditi stablo naglavce ili zalijevati usahlo stablo. Promotrimo malo dublje te podatke, pa ćemo zaključiti da bi onda bio smješan onaj koji gimnasticira ili trenira za utrke i naredjuje smješne poteze, koji zapravo nemaju za sebe vrijednost , ali imaju vrijednost kao treniranje ili vježbanje. Slično tome, i na oko ili prividno besmislena djela iz posluha imaju veliku vrijednost, jer su treniranje u nijekanju svoje volje. Posluh u tim postupcima dokazuje koliko je duh već postao elastičan, koliko je milost već usadjena u plodno tlo.

Analizirajmo još predanost, ljubav, požrtvovnost, pa ćemo vidjeti, da se odanost čita i na licu. Pravi posluh će se pokazati na djelu, isto tako i mrzovoljasti posluh odat će svoju bijedu. Ako poslušaš mrmoreći ili protiveći se, onda ti sv.Alfons govori, da i demon tako sluša, iako nije položio zavjet. Sv.Pavao govori: "Bog ljubi vesela darivatelja."(2.Kor 9,7) Što se s veseljem daje,znak je da se daje iz ljubavi, iz namjere, iz sjedinjenja izvršitelja s voljom onoga koji naredjuje.

Iz svega se vidi, kako pravi posluh ne može dobiti norme, on je život i znak života. Suvišno je dakle obnavljati život duha prema zahtjevima ili normama posluha na vanjštini. Preporodimo se u unutarnjosti, obnovimo svoje namjere, budimo živi u srcu, pa će posluh biti opskrbljen svim karakteristikama pravog posluha.

3. Plodovi. Po plodovima se poznaje plemenitost biljke. Isto tako i biljka ili stablo u sebi plemenito i uzvišeno mora iz svoje punine dati drugima dio, a to su njegovi plodovi. Kreposti imaju svoje plodove, mane ih imaju

takodjer. Kod prvih su slatki plodovi, kod drugih su otrovni, gorki, smrtonosni.

Ostvariti savršen i potpun posluh znači biti savršen. "Opslužuj zapovijedi", glasio je vrhovni poziv upravljen duši željnoj savršenstva (Mat 19,17). Ne opstoji uzvišeniji plod kreposti do savršenstva, a posluh upravo rodi tim najsavršenijim plodom. U posluhu je time punina zakona. U opsluživanju savjeta i vršenju redovničkih Pravila nalazi se punina redovničkog života. Tko ispuni iz posluha sve zapovijedi i spreman je ispuniti sve prolazne naredbe svog starješine, taj može reći da je ispunio svoj poziv.

Redovniku koji je oboružan posluhom teško će se približiti napasnik bilo koje vrsti. U posluhu redovnik nalazi najjači oklop protiv napadaja neprijatelja u duhovnom napretku. Svaki je grijeh jedan neposluh, a svaki je posluh pobjeda nad grijehom, otimanje duše djavlu. Svaki posluh širi kraljevstvo nebesko na zemlji. Djelo posluha je sinonim za sveto djelo. Posluh, dakle, ruši pakao, diže prigode grijeha. Teško bi bilo reći koliko bi grijeha ostalo kod redovnika, kad bi ovi nastojali ispunjati sve više duh posluha. Toliko su opkoljeni propisima da život posluha otklanja gotovo i mogućnost grijeha, a svaki se grijeh može svesti na ovaj ili onaj propust posluha.

Tko nije iskusio slatki plod posluha u duševnom miru ? Kempenac piše: 'Mnogi su podredjeni više na silu nego drage volje; takvi su na mukama i lako mrmljaju. - Nikad neće takvi steći duševne slobode, ako se u dnu duše iz ljubavi k Bogu ne pokore. - Trči amo ili tamo: mira nećeš naći doli u poniznoj podložnosti pod upravom starješine. - Mnogi su se prevarili mijenjajući mjesto nadajući se boljem... Ako ti je i dobra misao te je se ipak odričeš iz ljubavi k Bogu i drugoga slušaš, više koristiš samom sebi."(I.9)

Doista, u posluhu je izvor mira. Svatko može iz iskustva znati kako su tegobni časovi provedeni u zadovoljenoj samovolji, kad možemo reći, da je starješina nas upravo poslušao. Kako su gorki plodovi samovolje! Ali kad smo poslušali u nečemu što je možda i protiv našeg uvjerenja, tada smo i onda još više mirni prebacujući na starješinu svu odgovornost ili bolje oslanjajući na starješinu i djelo i ishod djela. Tada smo doista djeca, mirna i spokojna, u krilu očevu ili majčinu.

U posluhu je izvor reda. Mir je naime spokojnost u poretku, u podredjenosti i nadredjenosti. Odnosi su u redovničkom životu odredjeni propisima. Tko opslužuje propise, neće nikada doći u sukob s drugima. U posluhu je ono vrhovno jedinstvo koje uključuje sve razlike, razmimoilaženja i suprotnosti pojedinaca i njihovih tendencija. Neposlušan je redovnik križ samom sebi, prava drača za starješine, nesnošljiv teret za zajednicu. Sam se muči i drugoga muči.

Kruna je plodova posluha u potpunom gospodstvu nad samim sobom. Ni djavao ni svijet ni put ne mogu više svladati

onoga kojega je posluh pretvorio u žrtvu. On je u sebi to liko elastičan, toliko umrtvljen i oživljen duhom posluha da mu je u posluhu život, veselje i mir. On traži zapovijed, nudja se da ga rosa posluha oživi, veseli se kada može poslušati, predusreće zapovijedi starješine. Upravo ta kav posluh označuje završetak one kružnice života koja je poćela s borbom samosvladavanja, gospodarenja nad sobom , osobito nad svojim egoizmom. Ova preobrazba pretvara redovnika u dijete kojemu je obećano kraljevstvo nebesko (Mat 18,3). Malen biti pred Bogom znači biti velik. Samostalan i velik pred ljudima može značiti pred Bogom biti malen . Samovolja izdiže čovjeka do neke ljudske prividne veličine. Kad se redovnik popne do duhovnog djetinjstva, onda se ona prividna veličina pretvara u istinsku veličinu djetinjstva Božjega.

Eto nam dakle primjera kako posluh preobrazuje život. Eto nam pouke kako punina duhovnog života donosi preduvjete za blagoslov s neba; kako stvara plodno tlo milosti Božjoj. Nemaj straha, da će duhovne snage ikada doći do kraja. Na vrhu njihove veličine počinje Božja veličina, zato jedino duhovne snage imaju tu sposobnost da se projiciraju u beskonačnost, da im vrijednost prelazi svaku stvorenu vrijednost; da im zasluge mogu biti adekvatne samo u nebu.

Obnova redovničkog života jest obnova posluha. Formula profesije morala bi biti napisana i proživljena lozinka svaki dan, svaki čas. U duhu posluha pronadjimo za sebe i za druge najstrože kritike i osude onda kada postupamo u samostanu kao tvrdoglavi svojeglavci, kao buntovnici, žučljivi kritičari, nemirni samoosudjenici, crvi štetočine po zajednicu. A tako postupamo kadgod se namećemo drugima da naša volja bude kao moloh koji će izjesti svačija nastojanja, sebi podrediti svačiju volju, pa i volju starješine.

Sreća Edena skotrljala se nijekanjem posluha. Trebao bi često vršiti prijegled samostanskih zajednica andjeo osvete, koji će tjerati neposlušne iz raja samostana. On bi ih protjerao u svijet, u nemir, u oholost, brige i razne pogibli, da osjete gorčinu i teškoću vlastite samovolje.

Bog nam je u posluhu dao mogućnost intenzivnog, dubokog redovničkog života, a to je život duha i milosti. Ili ćemo odabrati posluh, raj na zemlji, ili neposluh, koji će nas istjerati iz toga raja i staviti ogajene jezike da priječe da se nikada više ne bi približio sreći raja onaj, koji je prouzročio katastrofu duhovnog života i mira zajednice vršenjem vlastite samovolje.

Rekli smo na početku da je posluh žrtva, koja traži radnju, suradnju, a ne prima se u gotovu. Ispitajmo se da li živimo životom Krista, koji govori preko Pravila i

starješina, ili živimo vlastitim životom. Da li pretvaramo samostan u boravište nemirnjaka, nezadovoljnika?! Koliko možda oštećujemo zajednicu svojim neposluhom!? Jesmo li krivi propadanju redovništva time kad se odričemo samog temelja u redovništvu, kad se odričemo posluha?

Popravimo se da nas ne zadesi sudbina neposlušnih anđela i neposlušnih praroditelja...

9. LJILJAN MEDJU DRAČJEM

Duhovna obnova uključuje neku preorijentaciju. Potrebno je ispraviti što je krivo, odstraniti što je grešno. To nije dovoljno. Bezuvjetno je potrebno zaviriti u dubine bića, gdje nastaju osnovni poticaji života i rada. Koja korist ukloniti vatru, ako se ne onemogući da uzrok vatre nju ponovno prouzrokuje?

Ne budimo odveć egzigentni. Ima osnovnih tendencija, koje se ne dadu iskorijeniti. Tri su naročite sfere u kojima nastaju snažne struje, pogibeljne oluje. U čovječjoj volji radja se i očituje sklonost na samovolju, sklonost za vladanjem, nametanjem i moć. U tijelu i u duši radja se neka sklonost prema vanjskim, materijalnim vrednotama, osobito prema novcu i imanju. U tijelu se pak krije jaka sklonost za spolnim zadovoljenjem. Ove i njima srodne tendencije čine čovječji život trajnim strujanjem, previranjem, nemirnim bićem.

Poslije nagona za samoodržanjem prvo mjesto zauzima spomenuti spolni nagon. Ravnoteža u sferi tih sklonosti predstavlja os života. Za redovnika pak to je polje osjetljivih poraza. Često se upravo tu nalazi ranjiva peta. Mnogi osudjuju redovnički život kao neprirodno nasilje zakonitim tendencijama. Često redovnik postaje predmetom osude radi antropofobizma, mizantropizma, jer je u nastupu sa svjetovnjacima, osobito s osobama drugog spola, neprirodan, nesnalažljiv. Seksualna pedagogija nije u pravo vrijeme i na pravi način orijentirala životne snage u ispravnom smjeru, pa se opaža velika zbunjenost, nedoraslost, otudjenost prema problemu koji sintetizira glavno životno strujanje.

1. Veličina poziva. Na prvi pogled uočujemo da redovnički poziv na spolnu uzdržljivost ne predstavlja nešto sasvim nepoznato i neobično. Zašto da redovnici u tom pitanju osjećaju neku bojazan, zašto da budu akvalificirani kao nasilnici prirode? Poganski je svijet brižljivo čuvao vestalke, djevice. Stari su Rimljani zakapali živu onu vestalku koja bi se iznevjerila svome pozivu. Izraelci su kamenovali ženu zatečenu u preljubu(Iv 8,5). Premnogi umjetnici, filozofi, geniji i heroji čovječanstva pokazali su svojim primjerom da je panseksualizam bolna zabluda i pravo nasilje istini.

Kako se predočivala veličina toga poziva? Sam je razum vodio do zaključka da robovanje tom nagonu predstavlja poniženje, a sloboda od toga ropstva da je pravi znak plemstva duha i njegove veličine. Sam je razum zaključivao i još danas zaključuje da je snaga spolnog nagona tolika da on ne trpi dijeljenje uloga, on hoće biti tiranin. Taj nagon apsorbira misli, uznemiruje maštu, otupljuje opće osjećaje čovječanstva, paralizira volju za radom. Pamet gubi svoju svježinu, mašta je rasijana, volja slabi, nervni sistem baca se iz svoga kolosijeka. Kao što je nekoć razuzdani spolni nagon, kult Venere i Adona

dovec do rasula moćna carstva tako slično neobuzdani spolni nagon kod pojedinaca dovodi do rasula pojedince. Zato se spolna suzdržljivost smatrala nešto više, uzvišenije, reklo bi se, nekako sveto, elitno, iako je većina svijeta bila podana vodstvu toga nagona.

Veličina se poziva na spolnu suzdržljivost ne opaža samo kad promatramo zle posljedice spolne razuzdanosti. Niti je dovoljno imati pred očima slobodu duha, da se procijeni uzvišenost poziva spolne suzdržljivosti. Svi ti i slični motivi odveć su slabi da uzmognu uvijek i temeljito pružiti motiv ili razlog suzdržljivosti. Atmosfera je poganskog svijeta bila preveć okužena kultom tijela, robovanjem pohoti tijela, a da se moglo vinuti do vrhovnih zahtjeva duha. Svi motivi za uzdržljivost koje je obični ljudski razum mogao iznijeti, bili su odveć slabi.

Doista je istinito da spolno uzdržljivi uživaju ili mogu uživati veću slobodu duha. Oni pokazuju neku suverenost, samostalnost i profinjenost odgoja u tako važnim odnosima medju ljudima. Mogu se nesmetano posvetiti znanosti i umjetnosti. Medjutim, ne smije se zanijekati da i ženidbeni stalež predstavlja svoju veličinu, teškoću i uzvišenost. Ima i on svojih odlika, velikih koristi i čara.

Veličina, dakle, poziva na spolnu suzdržljivost, koja isključuje i ono udovoljavanje spolnog nagona koje je skopčano sa ženidbom, nije bilo moguće predložiti ni sprovesti nego od Onoga koji ravna najvišim vrednotama duha i milosti, naime od Krista. Do procjene toga poziva ne vodi tako lako sam ljudski razum. "Tko može shvatiti neka shvati."(Mat 19,12) Čudno rješenje teškog problema! Ali i jedino rješenje. Veličina poziva na spolnu suzdržljivost da je pravo apelirati na poseban poziv, na privilegiranu misiju, na elitnu službu. Celibat, bezženstvo i spolna suzdržljivost zapečaćena zavjetom čistoće znače neku vrst odabranja, koje većina neće shvatiti. Većina će uvijek gledati s nepovjerenjem na taj poziv, ali ne postoji dužnost niti je moguće dati adekvatno tumačenje za taj poziv."Tko može shvatiti neka shvati", a tko ne može, taj za nas ne predstavlja pravu poteškoću. "Ne razumiju svi ove riječi do oni, kojima je dano."(Mat 19,11) Radi se o poticaju, tajnom pozivu, o nekom daru ili milosti.

Ne može iznaći valjane motive kreposti čistoće nego samo Onaj koji u svojim rukama drži sankcije vječnosti. Veličinu spolne suzdržljivosti može dovoljno nagraditi samo neprolazna, vječna vrijednost. Zato je jedino Krist mogao pozivati, pokazati primjerom, i jedino On može nagraditi tako uzvišenu pobjedu nad tako snažnim neprijateljem kao što je spolna pohota. Krist je ubacio u svijet programatski zov:"Blaženi čista srca!(Mat 5,8) Postavio se na čelo milijuna čistih duša. Nazvao ih je dakle "blaženim", što označuje sreću. Bez uresa spolne čistoće ostao bi svijet bez mnoštva učenjaka, bez plejada pregorenih misionara, bez bezbrojnih svetaca. Adekvatnu sreću naći će sljedbenici čistog Krista u nebu.

Tako je uzvišen poziv krščana, još više redovnika, da sv.Pavao prijeti uništenjem svakoga tko obeščasti hram Božji, svoje tijelo (I.Kor.III 17). Uzvišenost poziva na krepost čistoće može procijeniti kršćanin zato što on cijeni i tijelo radi prisustva duše urešene milošću. Zbilja, spolna pohota prouzrokuje uništenje pojedinaca i skupina pa i pojedinih naroda. Naprotiv, izdignutost duha, spolna suzdržljivost jamči napredak zajednice. Sv.Dominik je umirući rekao braći: "Ako vi, braćo, budete gajili ovu svetu krepost, na divan će te se način širiti po svijetu." Krepost i zavjet spolne čistoće postaje snaga koja okuplja, zanosi, čini život bujnijim i zaslužuje posebne milosti s neba.

2. Brižna njega. Ova je krepost nazvana ljiljanom. Mio mirisna je i dragocjena. Oko nje su drače, da tko ne obeščasti, ne oskvrne njenu svetost. I potrebna je ta ograda, jer je ona dragulj za kojim posižu ruke prolaznika. Ona vabi posebnim čarom; ona je krhka, pa se lako razbije, ako nije brižljivo čuvana. Ima mnogo i veoma različitih neprijatelja. Oni nasrću iznutra i izvana.

Spolni nagon predstavlja životnu snagu. To je činjenica. Te se snage u čovjeku dadu staviti pod kontrolu, dovesti u ravnotežu, suzbiti, ali ništa se u prirodi ne može potpuno uništiti. Taj nagon posjeduje i dokazuje neki višak energija. Obično je kod jačeg nagona jača mašta, veća pokretljivost, raspoloženje na neku nježnost, neka impulzivnost.

U duhu spolne pedagogije mora se reći da višku energije treba naći drugo polje, gdje će se ona iživjeti. Pozitivne snage treba sublimirati. Potrebno je zato dati mogućnosti da se svatko uposli u ono zanimanje koje će ga apsorbirati, gdje će svatko moći aplicirati svoj razum, svoje osjećaje, svu svoju djelatnost. Tko hoće sačuvati svoj duh čist od prljavštine tjelesne pohote, taj mu mora naći zamjenične hrane, naći kompenzaciju. Neograničeno je polje stvaralaštva u umjetnosti; neiscrpljivo je vrelo pokretljivosti i rada u apostolatu; svakomu je omogućen fizički rad; svatko ima sklonost na neko plemenito zanimanje. Na taj način psihičke snage ne drijemaju, upošlene su, mogu se iživljavati. Neki je mislilac zgodno primijetio, da "ne obuzdava razum strasti, već obično jača strast obuzdava slabiju" (Romagnosi).

Razum sam nije sposoban obuzdati strasti, ali razum je pozvan da najprije jasno uvidi veličinu poziva spolne suzdržljivosti i katastrofalne posljedice spolne razuzdanosti. Razum će se oboružati bistrim idejama, jasnom spoznajom. Krivo je misliti da odgoj može nastupiti bez uvidjanja motiva. Ideje su pozvane da postanu prva životna snaga ili prvi poticaj za sticanje kreposti. S idejom će se pojaviti i neko čuvstvo, neki osjećaj. Ideja i osjećaj zajedno bit će jak poticaj na djelo, na rad, odnosno na čuvanje uzvišene kreposti spolne čistoće.

Potrebno se uvjeriti, donekle sebi samome sugerirati da je potrebna borba za sačuvanje te kreposti. Potrebno je odolijevati privlačivosti nagona, jer je poslije jednog i neznatnog pada sklizak put do provalije. Nije moguće svoje tijelo, koje je po kršćanskom shvaćanju hram Duha Svetoga, sačuvati u podložnosti razumu i milosti, a pustiti ga kao igračku tjelesnim prohtjevima, jer popuštanjem tim prohtjevima tijelo gubi prirodjenu svoju svježinu, ljepotu i svetost. A zar nije misao na svakoga od nas kao na dio ili člana mističnog tijela Kristova snažna ideja da se s poštovanjem tretira tijelo, koje sudjeluje u toj zajednici života s Kristom? Potrebno je u tom odgoju upotrebljavati lukavu strategiju. Potrebno će biti odstupati, uzeti defenzivni stav, a da se time ne isključi prema prilikama i ofenzivni, t.j. pozitivno uskraćivati tijelu one ugodnosti, radi koje bi to tijelo osjećalo neku slobodu da traži i više. Bez vještine, rada i treniranja lako bi krasan cvijet kreposti čistoće uvenuo. Neprocjenjiva bi šteta bila i za dušu i za tijelo, za pojedinca i za duhovnu zajednicu.

Psihološka je osnova za trajnu budnost, za neprestano treniranje u tome što duševne energije u čovjeku nikada ne spavaju. One se bude, potiču jedna drugu, razvijaju se, upotpunjuju i medjusobno pomažu. Tim uvijek budnim energijama treba dati hranu. Zato je besposlenost jedan od čestih izvora tjelesnih poraza. U poslu se duša aplicira, apsorbira, zanosi. U raznim zanimanjima, koja nas interesiraju, i čuvstvo nalazi nadomjestak za mnoge prirodne čežnje. Opće je poznata stara nauka da neuposlenu dušu lako uposli djavao, svijet i put. Jer negativne energije nikada ne miruju. Nije moguće zamisliti neku tregvu, neke pregovore o miru s prohtjevima tijela sve do groba. U besposlici zatrpavaju se plemenite sjemenke dobrih ideja, korisnih savjeta i kreposti, a na terenu našega bića lako izrastu svakojake otrovne travurine. Zašto se čuditi, ako smo sami krivi da je, dok smo spavali, naš neprijatelj posijao kukolj?

Iz iste neoborive činjenice, naime, da je spolni nagon veoma jak a čovječja narav sklona prohtjevima spola, zaključuje se da je odveć riskantno pogadjati se s tim nagonom. Pogadja se s njim onaj koji se izlaže pogiblima. Tko ljubi pogibelj, u njoj će prije ili poslije nastradati. A mnoge su i raznovrsne te pogibelji. Nijesu sve za svakoga na isti način pogibeljne, ali objektivno će razborit čovjek, koji sudi po duhu kreposti suzdržljivosti, lako prosuditi što se može, što ne može, što mora, a što ne mora izbjeći. Ima prigoda kojima je nemoguće izbjeći. Tada će se pokazati junak na bojnom polju. Pokazat će se da li je dotičnik pun života duha i milosti ili slabić. U tim slučajevima treba se oboružati raznim pomagalima, da se sačuva prvenstvo duha i milosti. Sv. Franjo Saleški uzima jedan primjer. On veli: ako netko mora otići na ples te se time izloži raznim mekoputnim mislima, neka nastoji misao držati zaokupljenu drugim, jačim mislima, na pr. neka promisli i reče sebi: koliko ih ima koje sada muči pakleni oganj, jer su se na sličnim zabavama nedopušteno veselili!

Taktičnije postupa onaj koji ustupa nego onaj koji salijeće direktno jakog neprijatelja. Tko pozna svoju slabost, tko ponizno o sebi osjeća, taj se neće lakomisleno izlagati napadajima jačega od sebe. Tko nosi staklenu vazu u ruci, i to vazu velike vrijednosti, neće lako stupiti u kavgu, da ne razbije svoj dragocjeni predmet. Nešto slično vrijedi i za ovo pitanje. To nije znak slabosti, jer upravo taktično ustupanje jača snage otpora, čini uzaludnim napadaje protivnika.

Jedno od direktnih sredstava borbe jest omalovažavanje odnosno ponižavanje nečistog napadača, pojavio se on u mislima, osjećajima ili u vidljivim oblicima zavoditelja. Kempenac preporučuje na pr. ovakav napadaj:

"Reci mu: nosi se, nečisti duše; stidi se, jadniče! Veoma si nečist kad mi time puniš uši! Odlazi od mene, bezobrazni zavodniče, neću da imam s tobom ikakva posla; nego će sa mnom biti Isus kao hrabri borac, a ti ćeš ostati pobijedjen. - Šuti i zanijemi! Neću te više slušati, makar mi zadao i više neprilika."(III.6)

Kada športaši pripremaju nastup, treniraju i pri tom nastupaju u nekim na oko nesuvislim, smiješnim oblicima. To nitko ne osudjuje. Zar je onda logično osudjivati redovnike, koji u svrhu treniranja duha za prevlast nad tjelesnim pohotama prakticiraju neke običaje ili savjete, koji izgledaju čudni i smiješni? Netko bi proglasio ludim sv. Franju, da ga je opazio kako se valja po snijegu; ostao bi začudjen kad bi vidio sv. Benedikta kako se kotrlja niz dračje ili sv. Bernarda po smrznutoj vodi. Duh, medjutim, preporučuje ta i slična sredstva, da se tijelo upokori, da ono postane sluga i pomoćnik a ne obijesni tiranin.

Sa strane čovjeka, dakle, sva se sredstva borbe svode na jaku volju. Ona mora aplicirati pamet, prenositi maštu, ne puštati osjećajima da se raznježe. Volja mora biti jaka, odlučna, karakterna. Jedino tako će se osigurati ono gospodstvo bez kojega nema slobode duha, već samo ropstvo, nemir, nezadovoljstvo i očaj. Žalost, srdžba, nezadovoljstvo i druga čuvstva negativnog pravca u duševnom životu često su posljedice popuštanja neurednim sklonostima("Naslj.Krista" I.6).

3. Milost. Farizeji pristupiše k Isusu da ga kušaju. Staviše mu zamku o rastavi ženidbe. Krist je ostao na svom odlučnom stanovištu, bez i najmanjeg popuštanja. Na tako kategorične riječi upletoše se i učenici, te izvedoše zaključak da se nije dobro ženiti. Isus ostane i opet pri svojim tvrdnjama. Za dokaz istinitosti nije se poslužio raznim argumentiranjem, već pribjegava drugim motivima, daje naslućivati, da osim razumskih razloga opstoje još drugi faktori zbivanja. Što veli? "Ne shvaćaju svi ove riječi, nego oni kojima je dano."(Mat 19,1) Jasno je bilo da neće svakoga time uvjeriti. Ništa zato. Krist i dalje ustraje u tvrdnji, činjenica, da neki neće shvatiti, da će se neki

udaljiti, nije umanjila Njegovu odlučnost. "Tko može shvatiti, neka shvati", tako je glasio zaključak dugih silogizama.

Uočimo kako je uzvišeno djevičanstvo i uopće krepost čistoće. Predočimo sebi kako je teško očuvati tu odliku duše. Priznajmo da neprijatelj ljudske duše najradije napada s te strane, jer je čovjek tu najslabiji. Konstatirali smo da je Krist vrijednost i sudbinu spolne čistoće ostavio u svojoj tajnoj namisli, apelirajući na višu instancu. Što ćemo iz toga zaključiti?

Odgovor je očit, veoma očit. Radi se o specijalnom pozivu, naročitom daru, radi se o milosti Božjoj. A nije li Mudrac govorio da će ostati čist samo ako mu Bog dade milost?(Mudr 8,21). Velika je bila slabost sv.Pavla u njegovoj bolesti. Je li se uzdizao kao da bi se sam htio riješiti toga zla? Ne, on je triput molio da odstupi to zlo od njega. Krist nije uslišao njegove molitve onako kako je on htio. Gdje je veća slabost, tu jasnije odskače jakost milosti Božje,"jer se sila u slabosti usavršuje"(II.Kor 12,9).

Iz ovoga slijedi da je za gajanje te kreposti potrebno ponizo osjećanje svoje slabosti. Potrebno se predati u ruke Božje, osloniti se na Njega. S odgojne je strane važno da se upotrebljavaju sva ona nadnaravna sredstva kojima je obećana pomoć s neba. Ispovijed, pričest, molitva, sakramentalni život uopće mora poslužiti kao ponizno osjećanje svoje slabosti i prošnja upućena Bogu da pomogne našu slabost u jednom tako važnom poslu našega duhovnog života.Manje samopouzdanja, manje oholosti, više osjećaja ovisnosti o Bogu, jer Bog daje milost ponizima(Jak 4,6; I Petr 5,5).

Sv.Ivan u Apokalipsi opisuje osobite nagrade čistih duša (XIV.1-4). Te će duše imati u nebu napisano na čelu ime Božje; pjevaju pjesmu koju samo oni mogu pjevati; slijede Jaganjca kamogod On pošao. To je vizija novog svijeta; otvara se horizont beskrajnih dimenzija, nudjaju se vijenci pobjednicima tijela. Za te je ciljeve molila sv.Cecilija svaki dan: "Neka bude neokaljano moje srce i moje tijelo , Gospodine, da se ne postidim."(Ps 118,80) Tako su molili , za to su se trudili milijuni čistih duša, ukrasa zemlje i neba.

Spolna je čistoća kao ljiljan medju dračama. Drače bodu, odstranjuju provalnika. Čovjek je sa svoje strane pozvan da svojom voljom stavi drače oko dragocjenog cvijeta spolne čistoće. Uzaludno se zavaravati da je spolna neporočnost milost, jer to ne oprašta od budnosti i nastojanja . Nijedna milost ne dolazi kao sila čovječjem samoodredjenju. Potrebno je s milošću suradjivati. Zato je redovnik pozvan da promisli na veliku odgovornost pri čuvanju toga dara i ukrasa njegova života.

Redovnik će predočiti sebi važnost zavjeta čistoće kao uvjeta o kojemu ovisi uopće vrijednost duhovne elite. Po

njemu će mjeriti svoju uzdignutost nad običnim krščanima. Zato će s većim strahom paziti na tu krepost i pomnjivije se ispitati u pitanju odnosa prema tom zavjetu.

Neka nastoji sebe na pr.ispitati ovako: jesam li nastojao steći pravu orijentaciju u spolnoj pedagogiji? Možda sam opravdavao laksizam, a osudjivao rigorizam? I zašto sam tako postupao? Iz samoopravdanja ili iz lakomislenosti prema tom važnom problemu? - Možda sam lakomisleno i naivno omalovažavao jakost spolnog nagona, igrao se vatre? Ili sam prezirao zle posljedice spolnog pada? Koliko sam skrivio da je cijena spolne čistoće pala kod drugih? Koliko sam time zla učinio procvatu zajednice, dobru glasu redovništva? Koliko sam duhovnog kapitala i kapitala milosti uskratio dušama? Jesam li se služio kazuistikom, samo da učenije i slobodnije griješim? A na koliko sam načina mogao sagriješiti i doista sagriješio?

Sa strahom se ispitajmo o ovim i sličnim pitanjima,jer nam sv.Pavao poručuje: "Ne varajte se: ni bludnici, ni preljubnici, ni mekoputnici neće baštiniti kraljevstva Božjega." Kamo sreće da bi isti sv.Pavao mogao proslijediti: "I ovakvi bijaste neki; ali se opraste, ali se posvetiste, ali se opravdaste u imenu Gospodina našega Isusa Krista i u Duhu Boga našega."(I.Kor.6,11)

10. BOGATO SIROMAŠTVO

Sami smo prečesto krivi da svjetovnjaci iskrivljuju smisao redovničkih zavjeta pa i zavjeta siromaštva. I mi iskrivljujemo taj smisao. Mnogo ima načina kako se taj smisao može iskriviti. Nekada ga iskrivljujemo jer ga smatramo kao neki cilj, kao neku vrednotu samu u sebi, a to je skroz krivo. Nekada ga pak iskrivljujemo jer ga poistovjetujemo s potpunim nemarom prema materijalnim dobrima potrebnim zajednici. Iskrivljuje se takodjer i na taj način što se ponosimo riječju siromaštvo, a živimo u duhu privezanosti uz materijalne ekonomske vrednote te im pripisujemo veliku životnu ulogu na štetu duha i duhovnih vrednota.

Siromaštvo je zapravo neko pomanjkanje, neki minus. Ono ne može biti cilj. Naše će se stanovište prema siromaštvu ispravno odrediti najprije time što će težište našeg nastojanja biti život duha i milosti. Posve je onda logično da će naše stanovište biti ispravno. Nitko neće cijeniti materijalna dobra više nego li ona zaslužuju. Nećemo računati na snagu materije i ekonomije ako smo uvjereni da duh i milost imaju uvijek prvenstvo.

Predstavimo sebi figuru propetog Siromaha na Golgoti.- Neka nam osim toga pred očima lebde velikani duha, pa bilo to i iz poganskog svijeta. Time će se dva svjetla križati. Ona će se pomagati u smislu, da zahtjevi milosti neće činiti nasilje prirodi, već će se posve logično i primjereno ucijepiti u život duha. Milost je u svemu ekvilibrij, ravnoteža. Nikada se nemojmo strašiti da milost mora rušiti prirodu. Ona je ispravlja i podiže. Tako će smisao siromaštva i njegova veličina iskrsnuti kao zahtjev duha i milosti.

1. Zahtjevi duha. Uzaludno je zavaravati se. Treba iskreno priznati istinu. Materijalna dobra imaju veliku privlačnu moć. Hrana, novac, imanje razne vrsti pripadaju medju vrednote koje su blizu silama nagona za samoodržanjem. Kako je prirodno čovjeku, da se protivi uništenju i smrti, tako mu je prirodno imati na raspolaganju sve ono što mu se predstavlja kao sredstvo samoodržanja. Sva ta dobra, dakle, pokreću zamršenim aparatom čovječju dušu, privlače je, usrećuju pa bilo to i prolazno. U materijalnim dobrima čovjek lako vidi neku mogućnost bezbrižnosti, životne sigurnosti.

Istina je, medjutim, i ovo: materijalna dobra lako postanu zamka, ona se pretvore u smetnju za izgradnju duha i za život milosti. Sv. Toma analizira postanak idololatrije i otkriva da je u čovjeku mnogostruka sklonost na davanje božanske časti stvorovima. U čovjeku je neuredan osjećaj koji lako prelazi odredjenu ljestvicu vrednota. Čovjek je sklon kao dijete zabavljati se prikazama. Osim toga, razum je prema istini spor, teško je nalazi, i pomiješa mnogo zabluda (II.-II.q.94.a.4). U toj činjenici nalazi se uzrok zbog kojega čovjek poklanja materijalnim dobrima veću pažnju nego li ona zaslužuju. U čovjeku je materjalni elemenat

tijelo, koje iz srodnosti prema materiji povlači za sobom duševne sposobnosti i tako materijalna dobra, mjesto sredstava, postanu cilj, idol.

Prema tome, potrebna je stalna kontrola, neprekidno samoodgajanje, da se čovjek odupre privlačivosti materijalnih dobara. Što više raste život duhovnih vrednota to se osjeća veća samostalnost, sloboda od zamka materije. Seneka je rekao da nije siromah onaj koji malo ima, nego onaj koji uvijek više želi. Takav je doista uvijek siromah, nemiran i bijedan, jer mu je duh bijedan. Horac govori da se ne smije zvati siromahom onaj kojemu stoji na raspolaganje što je potrebno za život. Mudrac ili krepostan čovjek zadovoljit će se s onim što je potrebno za život, a suvišne materijalne stvari od sebe će odbaciti, da ga ne zarobe. Seneka je takodjer priznao mogućnost da netko u bogatstvu bude siromah, i da je velik onaj koji u obilju materijalnih dobara drži svoj duh u neovisnosti, ali ipak je taj filozof priznao da je sigurniji onaj koji nije bogat ("securior qui caret divitiis"). Život Diogena, Sokrata i ostalih najbolje dokazuje pravo stanovište duha prema materiji. Kod tih je velikana razum bio zabavljen spoznajom istine. Njihova je briga bila kulturno pridizanje naroda. U tom poslu bogatstvo bi im više smetalo nego koristilo. Znali su da u izobilju materije duh robuje. Naprotiv, Lukanij je ustvrdio vjekovnu istinu, kad je nazvao siromaštvo plodnom majkom velikih muževa.

Dovoljno je malo razuma da se shvati kako su zemaljska dobra prolazna, nestalna. Ta troma, ograničena materija predmet je svadja, borbi, kamen trajne smutnje. Tko se želi posvetiti traženju istine ili umjetničkom radu, taj osjeća odvratnost da se zapliće u mrežu interesa, u tijesne granice egoizma. Veličina duha traži slobodu od sitnih i prolaznih briga. U jagmi i natjecanjima lako se povrijede zakoni duha. Posvetiti se materijalnim dobrima znači izložiti se pogibli da osjećaji otupe, da snage duha oslabe, da se izlijeni i, uopće, da omlohave tjelesne i duševne odlike.

Zahtjevi su duha, da se materijalna dobra ne smiju precjenjivati. Nitko ne smije u tim dobrima gledati vrhovni cilj, zadnju metu teženja. Ne smije se po njima mjeriti dobro i zlo, niti im žrtvovati čast ili zapostaviti prava Stvoritelja u njihovu korist. Evandjelje, još prije dekalog, samo su zahtjevi najvišeg života duha. Kršćanstvo nije time uništilo prirodu, niti joj nametnulo nasilje. Kršćanstvo je potvrdilo i ojačalo ono što zdrav razum otkriva.

Velikani duha zauzeli su stanovište prema bogatstvu po zahtjevima svoga duha. Kod njih je očito, kako siromaštvo slijedi kao nužna posljedica veličine duha. To što su oni zaključili, uzimamo mi kao premise za nove zaključke. Redovnici u zavjetima unaprijed odredjuju stav prema materijalnim dobrima kao i uopće prema dobrima ovoga

svijeta i ovoga života time kad ih se svojevoljno odriču, da se posvete životu duha i milosti. Zavjet siromaštva time postaje nadopuna, usavršavanje kršćanstva. Zavjet siromaštva jest slijed, nastavak u zahtjevima duha.

Zašto onda redovnici koji put postupaju kao da se srame svoga siromaštva? Zašto im se čini da su manji, da su oštećeni u osnovnim odlikama normalnog čovjeka? Najjednostavniji je odgovor taj, da je život duha kod njih na niskom stepenu, da milost ne vodi njihova nastojanja i težnje. Takvi pokazuju, da su bijednici duha. Njihova orijentacija još nije prošla niti stupanj veličine duha poganskih filozofa. Doista, usporedba koja bi nas morala često i uvelike zasramiti!

2. Za siromašnim Kristom. Kristovo je stanovište prema zemaljskim dobrima i odveć jasno. Ono je tačna primjena zahtjeva duha i milosti. Prigrlio je siromaštvo neobično teška oblika. Bilo je potrebno da tako jako naglasi toliko važnu istinu, jer bi inače čovječje sebeljublje lako tražilo opravdanje u Kristovoj nauci i u Kristovu ponašanju. Medjutim, danas nije moguće dopustiti ni najmanju nejasnoću u stanovištu Kristovu prema bogatstvu, odnosno prema siromaštvu.

Prodjimo u pameti Kristov život. Zaustavimo se na štalici; pratimo Krista na bijegu u Egipat; povirimo u Nazaretsku radionicu; idimo za Njim tražeći stan, jer je beskućnik, stojmo s Njim sve do smrti na Kalvariji, pa ćemo vidjeti kako ubojice dijele medjusobno posljednju haljinu, koja Ga je pokrivala. Krist, on jedini je imao pravo reći da je siromašniji od ptica u zraku i od lisica u rupama (Mat VIII,20).

Takvo siromaštvo nije predložio samo na udivljenje. Sve su Kristove pouke bile odredjene, da normiraju život. Ne opstoji siromaštvo kao "epitheton ornans". Stvarno se odreći sebe, prodati sve i slijediti Ga (Iv 18,22;14,33). Apostoli su tako shvatili i tako prakticirali (Mat 19,27). Prvi su kršćani smatrali siromaštvo dužnošću (Dj.Ap.IV 32-35). Sv.Petar kašnjava Ananiju i Safiru (Dj.Ap. V 1-11) zbog prisvajanja dobara, iz čega se zaključuje da su prekršili strogo obećanje. Utemeljitelji Redova išli su po istim načelima siromaštva kadgod se radilo da kršćanstvo privedu na svoju prvotnu liniju. Obnova kršćanstva značila je reviziju stanovišta prema imanju ili prema zemaljskim dobrima. Pad kršćanskog duha, naprotiv, značio je priljubljivanje uz prolazna zemaljska dobra.

Život u samostanu morao bi biti primjenjivanje gornjih načela u praksu. Redovnik niti što posjeduje, niti što za sebe stiče. On mora živjeti za zajednicu. Duh siromaštva traži da ništa ne smatra svojim, niti da postupa kao sa svojim. Mora biti pripravan od svega se rastati. Zadovoljiti se s potrebnim, a ne čeznuti za suvišnim. Veličina duha siromaštva odgaja za to da se čovjek prodje i bez potrebnoga. "Bolje je manje trebati nego više imati", govo

ri sv.Augustin. Ona egzigentnost i ultraegzigentnost u hrani, odjeći i obući svjedoči o veoma niskom stupnju siromaštva. Ako redovnik može reći da mu ništa ne fali, da mu se ništa poželjno ne uskraćuje, onda tu doista ne vlada ni smirena trijeznost ni duh siromaštva. Sv.Bernard zove takvo siromaštvo "odveć komodno", a sv.Franjo Saleški nadodaje da takav redovnik želi časti siromaštva a udobnosti bogatstva. Ako su pak prilike tako povoljne da zbilja redovnik i na ovom svijetu primi plaću u zemaljskim dobrima, onda potezi Providnosti upućuju na bojazan. Duh siromaštva traži i nalazi praksu siromaštva i onda kada Providnost pruža dovoljno potrebnih materijalnih uvjeta za život. Svaki redovnik nalazi u sebi mogućnost biti siromahom svojevoljno se odričući i onih stvari koje su mu dane na uporabu.

Život s Kristom ima svoje snage, medju koje ubrajamo i snagu siromaštva. Potrebno bi bilo pomnjivo promotriti životnu snagu siromaštva. Redovi današnjega vremena, a i prije se tako dogadjalo, tokom vremena kao da zaboravе sami sebe. Pred velebnim i luksuznim samostanima, u salonskim sobama snabdjevenim najsuvremenijim komforom mogli bismo stati, zamisliti se u to, kakav bi dojam ta pojava učinila na Krista ili na utemeljitelja dotičnog reda. Znači li to imati pouzdanje u snagu siromaštva ili polagati uzrok uspjeha u nametljivost umjetnosti, elegancije i udobnosti? A ipak jezik je Kristov jezik siromaštva, On je tim jezikom nastojao propovijedati i obraćati duše.

Jednostavnost je karakteristika siromaštva. Kroz jednostavnost govori i osvaja tajna snaga duha siromaštva. Tako su mislili i tako su postupali sveci, pravi siromasi. Kad je sv.Dominik poslao neke propovijedati, jedan je od njih zatražio hranu za put. Sv.Dominik stane gorko plakati radi slabog pouzdanja u Providnost sa strane dotičnog redovnika. Jednom je taj svetac posjetio neki grad. Našao se pred gradjevinom novog samostana, u kojemu su bile projektirane neke udobnosti. Sv.Dominik kazni priora, a naredi da se gradjevina poruši. Znao je da će samostan više vrijediti s jednostavnošću nego s nametljivošću udobnosti. Kamenje, elegancija, rekordi, luksuz i umjetnost ne pokazuju nužno život duha ni milosti, dapače, veoma je teško, gotovo nemoguće, živjeti životom duha i milosti usred blještave forme raskošnih zgrada i luksuznih prostorija.

3. Velike koristi. Gornja nas je ideja dovela do konstatacije da su redovnici kolektivno dužni trajno revidirati svoje nastupe u društvenom životu. Iskustvo nas uči da je sramota pala na mnoge redovnike ili redovničke zajednice, što su posjedovali, ako taj posjed nije imao ni najmanje socijalnog značenja. Kao da je Kristov duh i duh siromaštva u tome, da pojedini redovnik nema ništa svoje, ali da posjeduje zajednica, zadovoljna što posjeduje, dok možda drugi ne mogu pristojno ni zaradjivati! Zar bi to bio duh Kristov, kad bi imanja crkvenih i redovničkih zajednica ostala neobradjena, nekorisna, jer se privatnoj svojini priznaje neotudjiva vrijednost? Zar se zaboravlja da

privatna svojina mora imati socijalnu ulogu, t.j. da mora služiti, a ne gospodariti na štetu zajednice?!

U krugu svećenika raspravljalo se o modernim metodama apostolata. Konstatiralo se da ima dosta odgojnih zavoda, mnoštvo samostana, a ipak, da stupanj kršćanskog života ni je znatan. Neki redovnik primijeti. "Upravo to mnoštvo odgojnog aparata onemogućuje odgoj, jer je duh onaj koji osvaja, a taj duh je na niskom stupnju". Htio je reći da odgojitelji ne posjeduju apostolski žar, da nijesu zaneseni za istinom evandjelja, da nijesu prožeti duhom ljubavi prema dušama. Reprezentativne zgrade i moderno uredjeni zavodi ne obraćaju na život milosti, već je potrebno obući duh Kristov, da se u duše dovede Krist. Da se odgoji, treba manje upadno modernih zgrada, a više upadno visokog života Kristova.

Pripovijeda se anegdota izmedju Urbana IV i sv. Tome Akvinca. Urban IV u konfidencijalnom razgovoru reče sv. Tomi: "E, fr. Toma, prošla su ona vremena kad je sv. Petar govorio: Nemam zlata ni srebra" (Dj. Ap. III. 6). Ove riječi poprati papa prebacivanjem zlatnika. Navodi se da je sv. Toma odgovorio: "Istina je, Svetosti, ali zato sada nijesu vremena kad bi Papa mogao reći uzetomu: U ime Isusa Krista Nazarećanina ustani i idi." Krist je porušio sve prividne veličine, a tajnu je uspjeha povjerio slabosti pred ljudima, a veličini pred Bogom. Uspjeh apostolata nije zajamčen ljudima uz drugi uvjet do li uz uvjet kreposti i milosti. Siromaštvo je jedan od tih faktora, jer se u siromaštvu nalazi sam Krist. Kao što nije dano drugo ime, u kojemu bi se ljudi mogli spasiti nego ime Isus, tako slično možemo reći da nije dana druga mogućnost uspjeha u apostolatu do duha Kristova, t.j. duha siromaštva i ljubavi prema Bogu i bližnjemu.

Redovnici kao "Kristonoše" ne mogu nastupati u razmetljivoj veličini, u paradnoj galami, u rekordnim nastupima. Sva njihova snaga i moć mora biti "iznutra". Koliko bi se opravdanih tužba, zamjeraka, sablazni moglo izbjeći, da se u postupanju prema materijalnim dobrima postupa po duhu Kristovu, a ne po duhu ovoga "svijeta"! Mitilenjani su davali Pitaku, jednom od sedam mudraca, mnogo tisuća jutara zemlje, ali on odgovori: "Nemojte mi, molim vas, davati ne samo ono, radi čega bi mi mogli zavidjeti nego niti ono što bi više njih moglo i poželjeti." Ovaj odgovor jednog poganskog mudraca mogao bi zastidjeti mnoge redovnike i redovničke zajednice, koje navodno predstavljaju mudrost evandjelja i život Kristov!

U vidu ovih socijalnih načela prokontrolirajmo svoje stanovište prema bogatstvu odnosno prema siromaštvu. Protegnimo i dalje promatranje kako je siromaštvo korisno po naš osobni život. Filozof Krat baci u more veliku svotu novca govoreći: "Utapam te, da ti mene ne utopiš." Zašto redovnici ne promatraju svoju sreću, što im je Providnost dala mogućnost da budu lišeni zavisti, mržnje, osvete, pohle

pe i drugih pratilića bogatih posjeda?! Zloća i zloduh ne može toliko nauditi čovjeku koji nije okružen mrežom posjeda, brigom za zemaljska dobra. Te veze napasnik lako pretvori u okove. Kako je ugodno slobodno se posvetiti učenju, apostolatu i svakom plemenitom radu oko duhovnog napretka osjećajući da nas briga za zemaljska dobra ne veže niti zaustavlja u tom nastojanju oko života duha i milosti!

Vječna korist stoji pred redovnicima. Obećana je vječna nagrada, vječno bogatstvo svima koji ostave sve pa i oca i majku (Lk 18,22; Mat 19,29; 5,8). Primit će stostruko; uživat će mir savjesti i na ovom svijetu. Providnost će se više brinuti kad se oni prepuste Njenoj brizi. Neimaština, uostalom, potiče druge ljude da pomognu, a imaština odvraća od davanja pomoći, od pružanja usluga. Neimaština približi ljude redovnicima, a njihov visoki ili 'gospodski" način života odvraća sve, pa i dobronamjerne. U naravi je čovječjoj usadjeno da slabima pomogne, a od mogućnika, da zazire.

Štogod imamo dosta nam je. Dosta nam je, jer niti to nećemo ponijeti u grob. Dosta nam je, jer što manje imamo, manje i prigoda za grijeh imamo. Dosta nam je, jer se milost Božja očituje i trijumfira u slabosti. Dosta nam je, jer što smo manje privezani uz prolazna, zemaljska dobra, to više možemo očekivati neprolazna i vječna. Po nom duhu koji nas oduševljava u oskudici, poznajemo da li smo vrijedni sinovi Utemeljitelja. Od nas se očekuje da budemo sinovi duha i milosti, a ne tijela i svijeta.

Uvjeren sam da će svaki od nas naći gradivo za ispis savjesti. Brinemo li se za život duha, onda će naše stanovište prema prolaznim dobrima biti ispravno. Da li je to tako? Pitajmo sami sebe. Usporedimo sebe s onima u svijetu, koji se zovu i žive kao siromasi. Dozovimo u pamet sve oskudice, sva uskraćivanja, kojima su podložni ljudi srednjeg položaja. Uzmimo na pr. oca obitelji sa srednjom činovničkom plaćom, pa usporedimo naš život s njegovim. Zaključimo po toj usporedbi, tko bi se od nas imao zvati veći siromah, a tko bi se mogao ubrojiti u bogataše.

Duh se siromaštva lako ispituje prema raspoloženju, kojim primamo razne neugodnosti u hrani, odjeći i obući. Kojim duhom dočekujemo nestašicu? Kako bismo reagirali kad bismo morali neko vrijeme i gladovati ili biti lišeni onoga što sada imamo? Da li smo u stanju po vlastitoj inicijativi podnijeti koju pokoru, da zatajimo svoje nepotrebne želje? Da uskratimo nešto svojim i zakonitim željama? Jesmo li polagali veliku vrijednost u moć siromaštva ili u snagu bogatstva? Jesmo li bili ljudi površnog nastupa ili duboke vrijednosti?

Tko ima Boga, ima sve. Tko ne živi životom milosti, tomu sve fali i onda kad mu ništa ne fali. Nadjimo Boga, naš li smo sve.

11. RADI !

"U znoju ćeš svoga lica jesti svoj kruh", tako glasi osuda, koja poput more pritušće čovječje grudi. Da li je samo ova ideja kazne proizvela mišljenje o radu kao o nekom teretu? Mislim da ne. U naravi svakog čovjeka usadjena je sklonost prema udobnosti ili komoditetu. Inercija materijalnog elementa, tromost materije, t.j. tijela, spušta ga s visine, prema kojoj se nastoji popeti na krilima ideala ili zahtjeva duha. Zazire od napora i žrtve te svaki trud smatra kaznom. Baštinimo, dakle, od naravi lijenost, ali ni priroda ne namjerava da ta lijenost ostane naša životna karakteristika.

U izgradnji duha polazimo iz činjenice, da treba zle sklonosti regulirati ili obeskrijepiti. Duhovna obnova traži rad, time i napor i žrtvu. Tijelo se može u mnogim svojim funkcijama razvijati bez našeg svjesnog sudjelovanja, ali naš duh se ne razvija bez našeg sudjelovanja, bez trajne kontrole i neprekidnog rada. Duh je bitno dinamičan. Duh je energija i jedino u razvoju, radu ili naporu može naći sam sebe. Ni istina ni dobrota ni plemenitost ne dolaze kao prosti dar prirode. To sve treba zaraditi, zaslužiti. Takav je postupak Providnosti prema čovjeku, koji je zato obdaren snagom samoodredjenja, da mu veličina bude zasluženo pobjeda, a ne prosti dar.

Danas je potrebno svratiti misao na pojam i dužnost rada za redovnika. Razumije se, da se slažemo samo s onima, kojima nije jedini rad u ručnom, fizičkom radu. Potrebu i veličinu rada shvatit ćemo jedino onda kada mu proširimo horizont. I mislilac zna za znoj svoga lica. I onaj koji se moralno odgaja zna za tajne suze i krvarenja srca radi poteškoće suzbijanja zlih poriva. A onaj umjetnik ili svetac, koji pod noćnim svjetlom udovoljava svoje pozive na više, zar ne zaslužuju svoj kruh uz krvavi napor njihove duše i njihova tijela? Dakako, to može prosuditi samo onaj, koji je iskusio napor duhovnog rada. Potrebno se vinuti u više sfere života, u sfere duha, izdignuti se iznad materije i životinjstva, pa će se cijeniti i rad duha.

1. Dužnost rada. Nama se kao redovnicima nameće osnovna dužnost ispitivanja savjesti u pitanju onoga rada, koji predstavlja našu životnu misiju. Moramo uočiti rad, koji nas diferencira prema drugim ljudima ili drugim zvanjima. Mi smo prigrlili specifično zvanje, zato će i naš rad opravdati našu egzistenciju jedino onda kada bude odgovarao našem specifičnom pozivu. U svakom slučaju potrebno je odmah staviti na vidjelo dužnost rada, napora i truda, jer lijenost ili komoditet može lako ući i zaista lako udje u samostanske zidine.

Svaki čovjek, pa i redovnik, ide u sklop općeg dinamizma prirode. U bitnosti se svakog stvora nalazi tendencija za djelovanjem ili za radom. Nije biće stvoreno da opstoji, već da se razvija i radi. Stvor je ograničen, ovisan ,

nerazvijen. Čovjek je pozvan da vlastitom inicijativom bude uvijek sustvaratelj, graditelj svijeta. Svijet nije svršen, on se uvijek usavršava. U radu se promiče harmonija svijeta. Neki je misliac rekao, da "raditi znači stvarati, a stvaranje je jedini jaki i stvarni užitak koji čovjek može na zemlji osjetiti"(Gioberti). Zar onda redovnik misli da je on izuzet od ovog svemirskog dinamizma?

Nemojmo misliti da rad oko svetosti znači uništenje, brisanje naše ličnosti iz popisa vrijednih lica? I mi moramo ići za afirmacijom ličnosti ili osobnosti. Moramo tražiti nadomjestak za ono uzorano polje, sagradjenu kuću, napisanu pjesmu, odgojenu djecu, preudešenu materiju i slične radove, koji nose pečat umovanja, osjećaja, napora duše i tijela onih koji su u tom poslu ostavili pečat svoje ličnosti. Djelo slijedi radnika kao što sjena slijedi predmet. Pred kapi znoja koja klizi niz lice trudbenika, pred knjigom napisanom uz trud i napor, osjećamo poštovanje i zahvalnost. Da, jer u radu je afirmacija ličnosti, potvrda njene vrijednosti, dokaz da jedna egzistencija nije na svijetu bila parasitski uzaludna.

U radu nalazimo jeku želje za vječnošću. U djelima umrlih nalazimo njihov duh. Mrtvi nas formiraju, obogaćuju, oživljuju. Svojim radom prekoračujemo granice prolaznosti, svladavamo vrijeme, stičemo vječnost u granicama vremena. Ljudi su nekada mislili, da će naslov "plemić" baštinjen bez zasluživanja i bez truda značiti trajnost i vječnost. Varava nada! Prava trajnost i jedino zasluženo plemstvo nalazi se u zasluzi za rad.

Ako je čovjek malen, a to jest, onda veličinu mora skupo plaćati. Na početku svakog rada piše riječ: znoj. "Dura lex, sed lex", doista težak zakon, ali to je zakon koji ravna zbivanjem, i kojemu se treba podložiti. Nema uspjeha ni pobjede bez truda i napora. Jeftino primljeni vijenci predstavljaju za samosvjesnog čovjeka uvredu i sramotu. Zasluga je muževnost; zarada je pravda; nagrada je ponos. A zašto sve to? Jer je u radu život shvaćen u svojoj punini.

Upravo raznolikost rada afirmira i diferencira ljude. Šarolikost svijeta i života osniva se na šarolikosti rada. Što bi bilo od ljepote prirode i zvjezdanog neba kad bi posvuda vladala monotonija, jednoličnost pojava? U svim je stvorenim vrednotama neka podredjenost. Tako i životna zanimanja predstavljaju bogatstvo Stvoriteljevih namisli. U mnogostrukom radu i nastojanju krije se ljepota mnogih putova prema jednom cilju, t.j. prema ostvarenju Božjih namisli, prema otiskivanju slika Božjih savršenstava na stvorovima.

Redovnik sebi mora naći mjesto u tom velebnom natjecanju oko pobožanstvenjenja svijeta i života. A lako će se to mjesto naći. On se upisao u "školu savršenstva". Sebi je stavio zadatak života u traženju vječne istine. Svoj je glavni napor upravio k moralnoj izgradnji. Izričito se obvezao nasljedovati Krista, odrazivati Njegovu sliku. Duh i milost, to su mete njegova života, pokretne snage života i djelovanja

redovnika. Njegov "specificum" nije nikakvo zanimanje običnа čovjeka, pa ni kršćanina. On mora sebe naći na liniji dobrovoljca za potpunu prevlast kraljevstva Božjega u dušama ljudi i u svijetu.

Takav je rad njemu životna dužnost. Lako uvidjamo, da će liječnik uzmanjkati u svojoj životnoj dužnosti, ako nemarnošću prouzroči smrt pacijenta. A zar je manje teško shvatiti da redovnik izdaje svoj životni poziv, ako potpuno nemarno ostavi svoj "specificum" životnog zanimanja? Stari su to izražavali klasičnom izrekom sv.Alfonsa: "Peccat mortaliter religiosus qui firmiter statuit non tendere ad perfectionem, vel nullo modo de ea curare", t.j. smrtno griješi redovnik koji svjesno i uporno odustane od nastojanja da dopre do savršenstva ili koji odluči da se za savršenstvo neće brinuti. Zaborav ili nemar u tom je poslu isto što i izdajstvo glavnog životnog zadatka.

Većina redova ne uključuje samo u tu dužnost obvezu osobnog usavršavanja. U tu dužnost uklapaju dužnost širenja kraljevstva Božjega u dušama drugih ljudi. Socijalno savršenstvo uklapa se u tu životnu dužnost. Time i dužnost apostolata, obraćanja i posvećivanja ljudi obvezuje istom snagom. "Tko neće raditi, neka ne jede"(II Tesal.3.10), znači za redovnika isto tako kategoričnu zapovijed kako to znači za bilo kojeg čovjeka. Rad, pak, redovnika jest rad oko duhovnog usavršavanja sebe i drugih. Ne bavi li se tim radom, on se mora ubrojiti u obične životne trutove ili parasite, koji ne zaslužuju da jedu kruh i koji niti ne opravdavaju svoju egzistenciju.

Danas se ova dužnost socijalnog rada nameće redovnicima upravo s te strane, sa strane samoodržanja. Providnost dobro uredjuje stvari, da redovnike pouči kako se od renta ne smije živjeti. Život se mora zaradjivati. Samostanske zajednice moraju izgledati kao košnice pčela, od kojih će svaka zaradjivati i nositi kući, da zajednica živi i napreduje.Sv. Pavao pita Korinćane: "Ne znate li da oni koji čine svetu službu, od svetinje se hrane, i koji žrtveniku služe, sa žrtvenikom djele?"(I.Kor 9,13). Hraniti se od žrtvenika ima pravo samo onaj koji "čini svetu službu". Isto tako sa žrtvenikom dijele samo oni "koji žrtveniku služe". Profana zvanja, svjetovna zanimanja i nastojanja ne daju pravo redovniku da se hrani "od svetinje" niti da " sa žrtvenikom dijeli". Opravdanje redovničkog života i zarada za redovnika znači vršiti svetu službu, posvećivati sebe i druge.

Moći ćemo se obilno ispitivati. Bi li nas na svršetku svakog dana naš Utemeljitelj priznao svojim radnicima ili ne? Bi li nas nazvao radnicima ili liječnicima? Jesmo li ugodnici i udobnici ili Božji ugodnici? Mi sami možemo najbolje znati koliko truda ulažemo oko duhovne izgradnje i oko širenja kraljevstva Božjega medju dušama. Odgovorimo samo sebi na upit. što smo, prema onome kako odgovorimo na upit: što radimo?!

2. Za našu korist. Neka nas potakne na rad upravo ova misao: rad koristi nama, upravo nama. Potrebno se zagrijati za rad, upaliti se svetom vatrom gorljivosti, da u radu živimo i da se iživimo. Kroz rad ćemo tako stići u život koji neće poznavati ni truda ni znoja. Ova pomisao na osobnu korist od rada pokazat će nam najbolje kako se u radu nalazi sredstvo veličine, afirmacije i sreće u vremenu i u vječnosti.

Nije deplasirano spomenuti da rad konsumira štetne toksine nagomilane u tijelu. Rad olakoćuje dušu u njenim funkcijama. Ne uposli li čovjek višak svojih životnih energija, ove će izbiti na drugoj strani kao poremećaj živaca. Nijesu li neki tjelesno slabi, nepokretljivi, neurastenični, nemirni i bezvoljni upravo stoga što nemaju poleta za nijednim radom. Svježina i dinamika života dolaze od svetog zanosa, od ustrajne aplikacije na neki posao ili rad. Vatra gorljivosti uzdržava život. Sveta strast zadivljuje i osvaja. Redovnik bi morao biti kao iduća i goruća vatra duha i milosti, on bi morao znati samo za onu Kristovu: "Dodjoh da oganj bacim na zemlju, pa što ho ću nego da se zapali."(L 2,49) Ne bi li zajednica i Red i Crkva više napredovala kad bi doista redovnici bili obuzeti ovom svetom vatrom gorljivosti za interese Božjeg kraljevstva?!

Neradišan čovjek ne može biti velik i sretan. On je bezvrijedan. Najveća kazna lijenčini jest dosada. U dosadi čovjek izjeda sam sebe, sam sebi postaje nesnošljiv. Ne rad je veća kazna nego rad, jer lijenčina ne nalazi načina kako će se riješiti svoje nedaće lijenosti. Poput bare ili močvare pušta da izrastu svakovrsne nagrde trava i životinja. Želudac, ako nije zaposlen, izjeda sam sebe. To je zahtjev naravi, kazna prirode. Ova ne trpi da se krše njeni zakoniti putovi, a da ona sama ne poduzme korake protiv oskvrnitelja njezinih zakona. Priroda traži rad, a lijenčina joj nameće nerad. Ona će se vratiti preko nerada i dosadom kao i drugim posljedicama lijenosti ubit će lijenčinu. Mudra je doista priroda u svojim potezima! Njezin je proces i zaobilazan, elastičan, jer je ona orudje u rukama Providnosti. Tko joj izmakne u jednom pravcu, postaje njenom žrtvom u drugom pravcu. Božje je oko sveobuhvatno, Njegova je ruka svedostižna.

Učitelji duhovnog života uvijek ističu potrebu uposlenosti i zanosa za nekim radom, kako bi time oduzeli mogućnost djavlu da on zavlada neuposlenom dušom. Ovo je zahtjev osnovnih principa psihologije. Duševne snage u čovjeku nikada ne drijemaju. Misli, osjećaji, čuvstva, odluke, želje i druge duševne djelatnosti u svojim mnogostrukim procesima neprestano se izmjenjuju. Stari doživljaji bude nove doživljaje, jedni potiču na druge, uništavaju se, pomažu, stvaraju nove i slično. Ili će dakle sam čovjek dati prikladnu hranu svojim mislima, željama i osjećajima, ili će iskusni strateg, zlodun, uposliti dušu mislima, željama i osjećajima, koji odgovaraju njegovoj misiji i

njegovu neprestanom radu, a to je rad oko rušenja kraljevstva Božjega u dušama pojedinaca i u svijetu. Govorio je sv. Ivan Klimak, da besposličar ne potrebuje uopće djavla, jer su mu već svi djavli na ledjima. Sto djavola treba oko uposlenog čovjeka, a za besposličara dovoljan je jedan.

Primijenimo sve ovo malo na naš život i ispitajmo se prema ovim riječima koje je napisao jedan pisac asketsko-mističke nauke. On piše: "Što se dogadja kada čovjek nije uposlen na koristan način? Sanja, zadržava se u više manje pogibeljnim razgovorima, njegova mašta se napunja isprazним utvarama, srce se pušta sjetilnim čuvstvima, i duša, otvorena svim napastima, podlegne. Naprotiv, kad je čovjek zaokupljen naukom ili djelima apostolata, duh se napunja dobrim i spasonosnim mislima, srce se zanosi za plemenitim i čistim čuvstvima; ne mislimo nego na duše; i sama mnogostrukost zaposlenja sretno nas sili da ne ulazimo ni u kakvu intimnost s ovom ili onom osobom. Ako u datom momentu i navali napast, gospodstvo nad samim sobom, stečeno trajnim radom, pruža mogućnost da se napast brzo otjera; nauk i poslovi nas privlače i lako se otrgnemo od sanjanja, da se onda posvetimo radu koji apsorbira najbolji dio našega života" (Tanquerey: " Précis str. 705).

I život u zajednicama mnogo trpi od neuposlenih njenih članova. U našem narodu nalazim značajnu poslovicu, koja glasi:"Besposlen pop i jariće krsti." Doista, u nedostatku zaposlenosti i punog zanimanja za nekim radom nalaze se razni "problemi", razna "pitanja" i uzroci svadja i rasprava, koje ozbiljan čovjek mora sa sažaljenjem ubrojiti u dječje svadje i dječje rasprave. U rezervoaru duševnih i tjelesnih snaga uvijek ima neutrošenih energija. Zašto redovnik ne bi upravio na svoju korist i na korist zajednice one velike snage kojima ga je priroda obdarila, da se brine za samoodržanjem, za obitelj, za budućnost i t.d.? Ako mu redovnički život diže te brige, on mu ne diže te energije, pa ih je dužan uposliti na drugo polje, sublimirati ih, kako bi se to danas psihološki stručnjaci izrazili, da se te zatrpane snage ne probude u obliku razornih snaga, štetnih po pojedinca i po zajednicu. Bl.Humbert zove neuposlene redovnike "fr. Muha". I, doista, nadje se katkada nesnošljivih muha, koje dosadjuju, uznemiruju i ruše mir i slogu redovničkih zajednica te paraliziraju svaki rad i napredak.

Tko ne prianja uz rad, taj riskira svoj vlastiti spas. Ako ga ne može ništa drugo potaknuti da se otrese besposlice, neka onda prione uz rad kao kaznu za grijehe i kao sredstvo očišćenja i zadovoljenja za uvrede drugih ljudi. Veliko je, veoma je potrebno polje duša. Mnoge su i silne potrebe kraljevstva nebeskoga! Kako se može stati prekrštenih ruku! "Podignite svoje oči i vidite njive, kako su već bijele za žetvu." Nikada malodušni, nikada pospani, jer rad u suzama priprema plodove u veselju (Iv 4,35).

3. Duh rada. Još jednu temu za ispitivanje našeg stanovišta prema radu nalazimo u duhu rada. A prva je riječ toga

duha rada ta, da nema rada gdje nema oduševljenja. Znati nije dovoljno. Treba da ideji dodje u pomoć ljubav ili zanos. Gdje nema zanosa ili ljubavi, tu će uvjerenje lako malaksati. U zanosu se nalaze krila, u ljubavi je poluga rada i zalog uspjeha. Kako ćemo djelovati, ako sami nijesmo uvjereni? Kako ćemo stopliti duše, ako je naša duša studena? Kako ćemo dirati srca, ako je naše mlako?

I namjera mora biti takva da svaki rad u samostanu poprimi veliku vrijednost, pa bio on u ljudskim očima ne znam kako neznatan. Namjera je ona preobrazna snaga koja nevrijedno čini vrijednim. Namjera je takva snaga da ona u poslovima izjednačuje pred Bogom ili uzvisuje one neznatnije poslove, ako im je namjera bila svetija, nad onim višim. U privatnim voljama i osobnim planovima, mimo i protiv posluha, kriju se toliki mikrobi da lako usmrte svako dobro djelo i unište vrijednost najuzvišenijeg posla. Tu se najprije susretnemo s onima koji pod izlikom duhovnog dobra uklanjaju zahtjeve posluha, a pod krinkom privatnih pobožnosti kriju svoju samovolju ili nesredjenu osjećajnu stranu svoje neuravnotežene duše. Tako se iznosi šaljiva ali poučna apologija miša.

Bio je poljski miš kojemu je rad na polju izgledao prenaporan. Zaželi da se posveti kontemplaciji, samoći. Dopadne ga neka kuća u kojoj je revna mačka zadavala brige tom novom stanovniku. I to mu je bilo teško. Onda zaželi da bude bliže crkvi. Udje u mijeh orgulja, ali mu je zvuk orgulja smetao, a on je želio biti miran. Konačno dakle zaželi, da mu se dopusti ući u sir, da uzmogne nesmetano raditi oko svog usavršavanja... u ...lijenosti. - Tako bi eto izgledalo stavište nekih koji se boje iznijeti prave, skrivene motive svoga nerada, prikrivenog željom za mirom, samoćom i kontemplacijom.

S duhom rada skopčan je i ekvilibrij rada. Pretjerano aktivni tipovi rade kao da je rad neki cilj, a rad je sredstvo. Nervozni i nemirni tipovi troše mnogo energija, gube mnogo vremena, jer im rad nije planski uredjen, jer im rad nije na ekonomskoj bazi po principu: što manje rada, a što više proizvoda ili plodova rada. Zato nam je ne mala dužnost pripremati se na rad. Kao intelektualci i kao duhovna lica moramo mnogo naučiti da organiziramo naš rad, da nas rad ne ubije, već trajno oživljuje. Duh refleksije, staloženost, povezanost s Bogom preko molitve i kratkih misli na Boga u toku posla omogućit će nam, da nam se rad uklopi u najvažniju dinamiku milosti. Na toj je dinamici osnovano pravo na zasluge za rad u nebu.

Radimo li ili ne? A kako radimo? Zaslužujemo li svoj kruh ili se hranimo tudjim kruhom? Jesmo li Božji radnici ili se izjednačujemo s radnicima svjetskih zanimanja? Čuvamo li svoj specificum redovništva i specificum reda kojemu pripadamo? Slijedimo li osim toga u našem radu Martu

ili, naprotiv, uvijek držimo pri pameti pouke dane Mariji?

Pohvala za naš rad doći će nam jedino onda kada zaslužimo primiti čudnu pohvalu upućenu samostanu nekih ČČ.Sestara. Ta je pohvala glasila: "Vi molite kao andjeli, a radite neumorno kao vragovi."

12. MOLI !

Molitva za redovnika predstavlja os oko koje se vrti njegov unutarnji život. Ona je život njegova života. U molitvi je zaliha snaga kojima se redovnik snabdjeva. Tu je on specijalist, stručnjak. Zar je deplasirano staviti pred oči molitvu, upravo kad se razmatra o obnovi duha? Ne radi se o tome da ponovimo teoriju molitve, već da predočimo koju ideju, da ispitamo svoj odnos prema tom našem najvažnijem zanimanju. Ili ne čujemo često kako se iz grudiju vjernika vine upit: "Bože, gdje si"? Ili i mi sami nijesmo nikada bili ponukani zamisliti se u riječi obećanja: "Sve što uzištete u molitvi vjerujući, primit ćete."(Mat 21.22) Zar nijesmo nikada pomnjivo saslušali riječi evanđelja : "Svaki koji moli, prima, ili koji traži, nalazi, i koji kuca, otvorit će mu se"(Mat 7,8)? Nijesmo li katkada, uspoređujući ove riječi sa zbiljom, bili napastovani da takvo izražavanje pripišemo književnoj formi, bez istinskog sadržaja? Nijesmo li možda čuli od nekih svjetovnjaka, da redovnički život znači letargiju, pasivnost, jeftin i lak posao moljenja bez životnih napora i pravog životnog poslovanja?

Potrebno je zagledati malo u naš odnos prema molitvi, jer, iako su nam poznati shematični pojmovi koji iscrpljuju znanje o molitvi, ipak molitva ostaje misterij. Uvijek je potrebno dupsti teološko znanje o tako važnoj životnoj vrijednosti. Proces molitve prikazuje susretaj, križanje , međuovisno djelovanje Boga i čovjeka, naravi i milosti , zemlje i neba. Da prodremo u suštinu molitve, ne smijemo je snizivati samo do prošnje, jer je time osiromašujemo.Molitva je to, ali i mnogo više. Prošnja je samo jedan njezin aspekt koji je čovjeku u interesu. Taj aspekt ima najmanje dostojanstva; često dovodi duše do nesporazumijevanja, do nekog očaja, jer mole, a ne primaju, kucaju, a vrata se nikako ne otvaraju. Na propovjednicima je evanđelja krivnja što često puta oni sami i vjernici izoliraju, odcjepljuju molitvu od cjelokupnog života milosti, od probitaka kraljevstva Božjega u cjelini.

1. <u>Cjelina života milosti</u>. Uvijek se moramo čuvati da kršćanski život ne komadamo na odsječke. Prečesto prosuđujemo stvarnost Božjega kraljevstva jednostrano. Sitni smo, pa sve atomiziramo. Fali nam sintetički pogled, općeniti zahvat u zamršene prilike. Lijeni smo, pa svraćamo pažnju na najlakše, koncentriramo se na najočitije. Da, tako postupamo i s molitvom. Naprotiv: molitvu ne smijemo izolirati od cjeline vjerom prožetog života; niti je smijemo lučiti od vremenske punine kršćanskog života, niti je dijeliti od interesa drugih duša. Molitva je eminentno socijalna vrednota kršćanskog života.

Zašto pada cijena molitve, zašto nam se pokazuje neefikasnom? Jer je vadimo iz njene životne stanice, iz vjerom prožetog života. Molitva ne smije nastupati kao neki slučajni dodatak ili kao neko oportunističko utočište. Molitva

je zahtjev života vjere, njegova prirodna posljedica, a s drugoga gledišta, ona je i njegov faktor.

Molitva je posljedica života vjere. Vjernik moli, da Boga slavi, časti, da prizna svoju ovisnost, da se kaje za grijehe. Molitva je time zahtjev života duha, vjere, odnosno milosti. Pravog vjernika ne interesira prvotno to, da li molitvom ima nešto isprositi. Za njega je molitva sav njegov život, i time on uvijek ostaje u stavu molitelja, siromaha, kojemu treba pomoći s neba. Kad molitvu izvučemo iz ove cjeline, onda ona ostaje kao mrtva grana, bez plodno sjeme, prazna riječ. Neuspjeh molitve s te strane rezultira kao neuspjeh našeg nastojanja oko života milosti, a to stoga, što smo molitvu izolirali od njenog temelja.

Skloni smo u molitvi gledati samo interesnu aktivnost čovjeka. Kao da je molitva vrijednost, koja samo čovjeku ima biti na raspoloženju. Počinjamo i tu osnovnu pogrešku, jer zaboravljamo da je molitva odredjena i zapovjedjena. Ona uzima mjesto izmedju faktora izvršavanja plana Providnosti. Uloga molitve prelazi usku sferu interesa pojedinaca. Namisli su Providnosti sveobuhvatne. Molitveni utjecaj zahvaća sve duše, sva vremena, zemlju i nebo, vrijeme i vječnost. U sve se to ona miješa kao faktor zbivanja, ali uvijek u podredjenosti vremena-vječnosti, tijela-duši, zemlje-nebu. Kršćanin molitvom pomaže ostvarenju Božjih namisli, širenju kraljevstva Božjega u dušama i u svijetu uopće. Kako smo dakle bijedni kad ograničujemo molitvu samo na neku vrst prošnje, te je izoliramo od njene sveobuhvatne snage djelovanja! Kao da je Bog rezervirao davanje milosti samo za nas ili samo za uske sfere našega bića, našega naroda ili naše zemlje!

Niti smijemo molitvu izolirati od cjeline svakidašnjice. Ona ne trpi ni vremensku izolaciju. Milost u duši pretvara svaki trenutak u molitvu. Misao, želja, čin, življenje, sve je duh molitve za onoga koji živi u milosti. Krist je naredio: "Uvijek treba moliti"(Lk 18,4), razumijevajući time da treba uvijek biti u stanju molitve, t.j. u napetom unutarnjem životu, životu sabranosti, duha i milosti. Zato će kršćanin biti miran u svim nevoljama znajući da, ako živi životom milosti, uvijek ima kapitala kod Božjeg srca. A taj Bog uvijek je prema svojima pun milosrdja i ljubavi.

Koliko je svaka izolacija molitve tudja namisli Kristovoj, vidi se također iz obećanja: "Gdje su dvojica ili trojica sabrani u moje ime, ondje sam ja medju njima."(Mt 18,20) U toj se perspektivi mora promatrati samostanska zajednička molitva. Duše ujedinjene u jednoj molitvi, upravljenoj istome nebeskom Ocu, potvrdjene i potkrijepljene milosnim životom predstavljaju pravo područje na kojemu se ogdleda vrijednost molitve. Koralna molitva, zajednička molitva vjernika, osobito molitva sv.mise, prenosi nas na službu andjela u nebu. To je doista veličanstven

prizor andjeoske službe, zajedničkog čašćenja Boga, priznanja Božjeg suverenstva, dokaz društvene solidarnosti, bratske ljubavi i jedinstva u Kristu. Zašto, dakle, nasilno molitvu lišavamo ovoga njenog tako prirodnog obilježja društvenosti? Zašto ne nastojimo da se molitva doista skupno obavlja? Koliko puta crkva izgleda sastanak nijemih i pospanih?

Glavna veza, koja mora spajati molitvu jest, dakle, veza duha, odnosno milosti. Ne smijemo niti postupati niti svjetovati drugima molitvu kao neku izoliranu dužnost. Molitva nije neko prigodno sredstvo, ona je trajan zahtjev života milosti, svakidašnja dužnost kršćanina, a njena vrijednost se proteže na svaki vremenski razmak, ona mora produnovljavati svaki čin, svaki hip, svaku misao, svaku želju, svako nastojanje i svako djelo. Tako shvativši molitvu, nećemo naglašavati njenu ulogu prošnje kao glavnu ulogu. Ona će nam se prikazati u svojoj višoj vrijednosti, u značajnijoj ulozi.

2. Veličina molitve. Promotrimo sada izravno molitvu u planu Providnosti, pa ćemo se opet uvjeriti kako je nemoguće shvatiti misterij molitve, ako je na bilo koji način izoliramo. Netom je prisilimo da služi nama i samo nama kao pojedincu, njena vrijednost postaje nestalnijom, osobito ako taj obzir prema pojedincu računa na prošnju prolaznih dobara, kao što su zdravlje, imanje i druge vremenite vrednote.

Providnost sama stvara planove. Čovjek ne može od sebe dati ništa što ne bi bilo u ovisnosti od Boga. Ostaje ipak mogućnost molitve, glasa čovječje bijede. Kad bi pero moglo govoriti, ono bi jedino imalo na raspoloženju molitvu, da čovjeka udobrovolji, da se lati pisanja, ništa više. Slično, i čovjeku prema Bogu ostaje mogućnost molitve, i to je velika mogućnost. Lacordaire je u tom smislu napisao značajne riječi: "Molitva je svemogući čin, koji stavlja nebeske sile čovjeku na raspolaganje." Ona time ulazi u popis faktora, koji pomažu ostvarenju Božjih namisli, izvršenju plana Providnosti. Molitva ne može mijenjati Božjih namisli, ali ona može ostvarivati te Božje planove. Štogod se dogodi i uz našu molitvu, za to možemo reći da smo i mi Božji sučinitelji, pomoćnici.

Tako nam se molitva pokazuje kao tajna snaga koja ravna sudbinom pojedinaca, skupina, država i čovječanstva. Kada vjernik kleči, kada sklapa ruke i glavom u zemlju iskazuje svoju ništavnost, slabost i podložnost Bogu, onda postaje doista moćan, svemoguć. U molitvi je veza s Izvorom svih planova, crpljenje snaga na Izvoru svih snaga, poziv na Gospodara neba i zemlje. Tko može odgovoriti pa ni izdaleka naslutiti: koju ulogu igraju ljudi od molitve u velikim povijesnim dogadjajima? Koliko je molitva pravednika spriječila zla, koliko je dobra promaknula, koliko je jakosti dala, koliko okrutnih srdaca omekšala? Kao da zaboravljamo da je Krist rekao: "Ni onaj (što vrijedi) koji sadi,

ni onaj koji zalijeva, nego Bog koji daje te raste."(I.Kor 3,7)

Okrenimo se malo oko sebe, promotrimo malo društveni život ljudi. Lako ćemo otkriti da njihov medjusobni saobraćaj neprestano upliće molitvu kao sredstvo zajedničkog života na zemlji, kao faktor raznih zbivanja. Čovjek moli čovjeka, moli uporno, do dosade. Moli žarko i iskreno, pa obećaje, zaklinje se, polaže svoj život, samo da bude uslišan u molitvama. Kad ima učiniti koji važan korak u svom životu, on razmatra, svjetuje se, proučava sve mogućnosti. Tako se eto na polju trgovine, prijateljstva, u krugu obiteljskog, narodnog i državnog života, posvuda ispreplice molitva kao sredstvo odvijanja životnog poslovanja.

Zašto onda ne možemo shvatiti, da se i planovi Providnosti ne odvijaju bez sudjelovanja ljudi? Zašto, dakle, molitvi niječemo prema Bogu ono što joj tako lako i rado pripisujemo u odnosu prema ljudima?! U molitvi prema Bogu uzlazimo dušom i srcem do Boga. Ostavljamo okolnosti vremena, mjesta i tijela, da se prenesemo u Božje carstvo, da se vinemo do vrhunca bivstvovanja, do početka i do svrhe svega. U molitvi Mu izrazujemo svoje misli, svoje osjećaje, svoje poteškoće, želje i nakane. U tom stavu molitve odlučujemo o sudbini svijeta. Molitva postaje dokazom intenzivnog života duha, života unutarnjosti. Česta molitva jest znak intenzivne veze izmedju Boga i čovjeka. Bujnost se života milosti razvija na izvoru molitve, zato duša na izvoru molitve crpi snagu, prosvjetljenje, jakost i utjehu. Bilo to u tišini sobe, u svetištu crkve ili u veličanstvenom muku brda ili doline, u gustoj šumi ili na cvjetnoj livadi, posve je jedno. Gdjegod hoćeš možeš naći Boga, ako Ga potražiš snagama svoga duha. On će ti se odazvati, samo ako zaslužuješ svojim životom da te sasluša, da ti se oglasi.

Za nas, dakle, molitva prima životnu vrijednost u njenoj ulozi izvršenja planova Providnosti. U tome je njena velika snaga. Suvišno je s te strane i nastojati prodrijeti u misterij molitve, jer pod njezin dohvat pripadaju oni nedokučivi putovi Božje Providnosti. Molitva može više nego možemo promisliti, i ona djeluje više nego mi možemo naslutiti. Krist se nije pobrinuo da nam razjasni njeno djelovanje, ali se pobrinuo da nam naredi njenu praksu. Mi smo dužni moliti, a na Bogu je da dijeli plodove molitve. I Krist je primjerom pokazao kako treba moliti u podredjenosti Providnosti. Krist je molio kad se krstio (Lk 3,21); kad je mnoštvo hrlilo k Njemu, da čuje Njegovu riječ i da se izliječi od svojih bolesti. Krist "se povukao u pustinju i molio se"(Lk 5,16); prije izbora dvanaestorice "uzidje na goru, da se pomoli i provede svu noć u molitvi Božjoj"(Lk 6,12), na križu, konačno, moli za svoje ubojice. I sada u nebu Kristova čovječja narav ne ostavlja ulogu posrednika. Obećao je sv.Petru da će za njega moliti; molio je za učenike i sve svoje vjernike u svojoj svećeničkoj molitvi. Više je, dakle, nego očito da svaki stvor mora moliti, jer to mu je dužnost, najosnovnija dužnost života.

"Molite, i dat e vam se, tražite i naći ćete; kucajte i otvorit će vam se."(Mt 7,7) Ova obećanja vrijede i za da nas i za sutra, sve do konca svijeta. Bog je i danas, ovaj čas, dobar i milosrdan. Ipak dobrota i milosrdje u Bogu ni jesu izolirane karakteristike. U Bogu je u savršensom jedi nstvu združena i pravednost. U Bogu je sva punina znanja , On sve zna i sve može, a nama nikada neće biti jasno kojim putovima idu te Božje odlike. Tko od nas može odgjeriti,ko ja odlika Božja mora doći do izražaja, da li milosrdje ili pravda, da li je u interesu vječnosti nagli ili postepeni nastup?! Naše su molitve često egoistični prohtjevi, sitni računi, djetinjska nagadjanja i strahovanja.

Tužimo se da nas Bog ne usliša iako je obećao da će nas uslišati. Ne možemo promisliti da u skupnim željama čo vječanstva nema pravednika koji, po obećanju Kristovu, zaslužili da budu uslišani. Ipak, Bog izgleda kao da ne čuje. Zašto? Jer Njegovi planovi idu pravim putem, a nije na nama da zalazimo u te tajnovite staze Providnosti. Mi najčeš će zaboravljamo osnovnu podredjenost dobara za koje molimo. U molitvi, koju nas je Krist naučio, nalaze se na prvome mjestu čašćenje imena Božjega, vršenje Njegove volje, širenje kraljevstva Božjega, a poslije svega toga dolaze interesi vremena i tijela, odnosno interes zemlje i njenih prolaznih dobara. Od nas se, dakle, očekuje da molimo i da moliti nikada ne prestanemo, a plodove molitve prepustimo Providnosti. Dovoljno nam je, dakle, da promislimo kako su savršenstva Božja povezana, pa da ne naglašujemo samo milo srdje ili ljubav Božju prema nama, zaboravljajući pri tome i na prava Božja, time i na Njegovu pravednost. Molitva ci lja na Božje milosrdje, a možda kao odgovor prima činjenicu u kojoj je došla do izražaja Božja strogost protiv grijeha. Glavno je da se vrši volja Božja, da se ostvaruje plan Njegovih namisli.

3. Odgovornost čovjeka. Molitva je misterij, u koji me može prodrijeti kao i u druge skrivene putove mudrosti Božje. Ipak je nešto stalno. "Mnogo može ustrajna molitva pravednoga."(Jak. 5.16) Ilija je bio bijednik, ali molitvom je isposlovao velike promjene i u mrtvoj prirodi. Pa i sam Krist je računao na ljubav i vjeru učenika kao moli tvu koja mnogo može kod Boga. "Ne kažem vam, da ću ja moliti Oca za vas; jer sam Otac ljubi vas, jer vi ste mene ljubili i vjerovali da sam od Boga izašao."(Iv 16,27) Moramo stoga biti uvjereni da je molitvi zajamčen plod. Nije važno da mi odgonetnemo ishod naših molitava, ali je važno da molimo uvjereni da molitva uvijek ima svoj plod.

Koliki se misterij krije u molitvi, možemo naslutiti iz one zgode u evandjelju sa ženom Kananejkom, poganko m . Tražila je od Krista pomoć, koju je On odbio. Ona je ustra jala u postojanoj molitvi i vješto je odgovorila Kristu uzimajući kao dokaz one iste pojmove kojima joj je odbio prošnju. Sebe je usporedila s psićima koji su vrijedni da prime barem mrvice sa stola imućnika. Isus je bio svladan te reče: "Ženo! velik je vjera tvoja, neka se ispuni že-

lja tvoja! I ozdravi njena kći od one ure."(Mat 15,28)

Sigurno je, dakle, da se sa strane čovjeka traže neki preduvjeti, da molitva odgovori svojoj ulozi. Ako isključimo molitvu iz strukture vjere i drugih kreposti, kao što su ustrajnost, ufanje, predanost volji Božjoj i sl., onda je sigurno da molitva gubi od svoje vrijednosti. Iz mnogih uvjeta koji se traže za molitvu i s naše strane, najbolje se vidi kako je potrebno da molitva bude ukopčana u cjelinu duhovnog života i da bude oživljena na izvoru milosti, inače ona gubi svoju snagu. Molitva se povezuje s cjelinom života, ona ide u opći plan kraljevstva Božjega, u kojemu je sve povezano i podredjeno.

Često smo mi odgovorni što vjernici gledaju na molitvu u vidu nekih uvjeta: ako vjernik nastoji te uvjete ostvariti, molitva će biti uslišana kako on želi. Kao da se radi o postavljanju uvjeta za neki fizički fenomen ili kao da se priprema neki električni spoj, koji uz postavljene uvjete ne može a da se ne ostvari. Mnogo, naime, nastojimo oko čovjeka u molitvi, mnogo naglasujemo njegovu ulogu, a manje se osvrćemo na uvjete sa strane Boga, od kojih je glavniji: 'Budi volja Tvoja." Na taj elemenat kao da zaboravljamo, i zato vjernici prečesto smatraju našu teoriju o molitvi kao običnu frazeologiju, kao neki književni ukras.

U molitvi moramo postaviti težište čitavog života. Molitvu ne smijemo izolirati od punine života. Nju moramo postaviti na prvo mjesto. Poznata je lozinka sv. Benedikta: "Neka se ništa ne smatra prečim od Božjeg posla ili djela", a to je od molitve. Komu je, kako se ono reče, "os in choro et cor in foro", t.j. usta u koru, a srce na dvoru, taj ne može reći da je u molitvi koncentrirao napon svoga unutarnjeg života. A to je potrebito, jer je molitva duhovna snaga, a ona gubi vrijednost ako nema duhovne koncentracije, unutarnjeg napora. A što je taj unutarnji napor?

Sjetimo se kako sabrano slušamo riječi nekih osoba; kako odano primamo posjete prijatelja; kako rado razgovaramo s dragim osobama; kako brižljivo izrazujemo svoju bolest liječniku; kako smo koncentrirani na ono što volimo. To bi bila slika duševnog napora. Ako damo od sebe sve što možemo, onda možemo reći da je molitva jeka naše unutarnje sabranosti, našeg intenzivnog života. Ona mora biti takva, inače je mrtva grana na živom deblu života. Milost čini, da je molitva vrijedna, a od nas se očekuje da gorljivo, ustrajno, pouzdano molimo. Ne mnogo riječi, ali mnogo odanosti i spremnosti vršiti volju Onoga koga molimo. Izvršivanjem volje Božje najbolje stavljamo molitvu u niz djelatnosti ili ostvarivanja njenih planova.

Veoma je pohvalno oživjeti trajnu prisutnost Boga u našoj duši kratkim strjelovitim molitvama u važnijim trenucima dana, prije ili poslije posla i često preko posla. Te strelovite molitve daju kompaktnost čitavom dnevnom radu. Ti usponi do Boga cementiraju svu djelatnost, osvježuju

i pretvaraju dušu u proljetno raspoloženje.

Velika pogreška redovnika i apostola uopće, koju moraju u duhovnim vježbama staviti medju predmete neodgodiva popravka, jest to što slabo računaju na molitvu kao sredstvo uspjeha u životu i u apostolatu. Čuli smo da je Bog onaj koji "daje te raste". Njegovu naklonost i pomoć ne možemo tražiti, možemo je jedino moliti. Sav aparat apostolata, njegovo moderniziranje, brzina i suvremenost neće vrijediti ništa ako se ne svede na moć molitve, a ona ne opstoji bez veze života s milošću, što od čovjeka traži vršenje Božjih zapovijedi. Ispitajmo se, da li smo polagali uspjeh u svoju rječitost, u jakost svoga glasa, učenost sastava ili u snagu milosti Božje? Jesmo li upotrebljavali molitvu da natopi naš apostolat ili smo ga pustili da na njegovu žerenu izginu sve biljke našeg rada zbog suše, zbog našeg odveć ljudskog i grešnog držanja?

Možda je i nas zahvatio val formalizma, rekordomanije, pa u molitve uvodimo neke vrsti statistika, brojenja i nadmašivanja, kao da se vrijednost molitve sastoji u većem broju riječi, uzdaha, pričesti ili drugih pobožnih čina? Pogibeljan je stav formalizma, a svakako ne odgovara duhu molitve ako s tim brojem ne raste i raspoloženje, tj., ako ne raste i milost.

Ako nijesmo molitvu formalizirali, ispitajmo se jesmo li je mehanizirali?! Tu ćemo se lako priznati krivcima. Lijek bi bio mehaničnost pretvarati u svjesnost, u prisutnost duha. Promišljati, mislima združivati osjećaje, biti sabran, to znači pretvarati molitvu u život i s njome izgradjivati život.

Život ćemo obnoviti ako obnovimo njegove stanice. Molitva obnavlja pojedine trenutke života kao što lijek obnavlja pojedine stanice. Život se sastoji od trenutaka. Obnovimo trenutke, pa će i čitav život biti obnovljen

13. POD REDOVNIČKIM PRAVILIMA

Koliko već vjekova jedna čarobna riječ traži hekatombe mrtvih! A to je riječ "sloboda". Pojam, koji se teško definira, lako izrodi, najlakše zloupotrebi. Nema sumnje da je vrijednost slobode umetnuta ili dovedena na prijestolje svih vrednota zbog toga, što su neki u toku povijesti htjeli druge lišiti osnovnih prava na slobodu. Ona je, svakako, hipnotizirala mnoštva, i o njoj se govori, pjeva, za nju se bori, za njom se zanosi, živi i umire.

Slobodno je promisliti ovo: kako bi svijet izgledao da je mjesto pozivanja na pravo i slobodu zavladao svijetom pojam reda, zakona, opsluživanja dužnosti?! To će čovječanstvo teško doživjeti, jer opsluživanje zakona ili dužnosti uključuje napor; ono zahtijeva svladavanje svojih negativnih poriva. Pojam pak slobode vrlo je pogodan da se kroz njegovu neodredjenost probiju svi mogući hirovi; da se pod maskom slobode dade oduška tajnim snagama iz nižih sfera čovječjeg bića. A nadasve pak pojam slobode je zgodan mamac da se privabe mnoštva, kojima će vješti demagozi nametnuti svoje ideje, svoj jaram.

Pojmu reda, zakona i opsluživanja dužnosti pala je vrijednost. On slabo notira na burzi životnih vrednota. Sloboda je pretvorena u "sloboštinu", pa se ta pogoršica osjeća i unutar samostanskih zidina. I redovnici su djeca vremena, pa nikakvo čudo, da njihovi nazori podnesu kakav-takav utjecaj ideja i pokreta iz svijeta izvan samostanskih zidina. Obeščašćenje velikog dara prirode ne može ostati nekažnjeno. I nije ostalo. Naše je doba u mnogočemu postalo roblјem slobode.

U nekoliko ćemo misli razmatrati, da li poslušnost redovnika prema svojim redovničkim Pravilima znači robovanje ili znači službu duhu i milosti. Potrebno je da odskoči pred našim očima veličina i vrijednost Pravila, da im poskoči cijena, i da mi u njima nadjemo sredstvo za brže uspinjanje prema visinama duha i prema ostvarivanju životne vrijednosti milosti.

1. Vrijednost redovničkih Pravila. Zašto se redovnik možda ne snalazi kad mora svoj život upriličiti prema zahtjevima Pravila? Smatra ih kao neko neprirodno nametanje ili kočenje zakonitih prohtjeva naravi i slobodnog impulsa svoje prirodne darovitosti. Ne daje im mjesto koje im pripada. Glavni je uzrok tome što ih ne uklapa u organsku cjelinu, u koju spadaju. Na koncu konca, njihova je cjelina u sklopu Evandjelja, zakona Crkve, tj. u kodeksu svetosti i spasa. A koja je njihova osnovica? Red, tj. poredak i pokoravanje tom poretku ili podredjenosti i nadredjenosti.

Fenomen zakonitosti i reda u prirodi privukao je pažnju najistaknutijih umova čovječanstva. Oni nijesu oklijevali da u tom redu gledaju pečat mudrosti i volje Svemogućega. U redu i zakonitosti kozmosa čita se prva ideja vječnog Arhitekta, i "zbog ovog reda, nalikuje Bogu vasiona",

kako piše Dante (Raj I.105). U redu se čita mudrost, on je plod pameti. U njemu je dokaz moći Zakonodavca. Kako se divimo redu u vidljljivoj prirodi, tako je i svijet ćudoredja podložan stalnim propisima koji uredjuju odnose medju ljudima, da njihov zajednički život bude moguć i da se preko zakona slobodnije i brže razvije prema punini savršenstva i zemaljske sreće.

Nema čovjeka koji želi smireno i štedljivo upotrebljavati svoje životne snage a da se rado ne podvrgne nekom redu ili pravilu od rane zore do kasne večeri. Rasipnici vremena i životnih snaga ne polučuju nikada cilja. Red, pa i dnevni red, sakuplja čovjeku snage, i oni koji znadu raditi i živjeti, zbilja nešto i poluče, A da i ne govorimo o začetnicima velikih djela, o početnicima velikih pothvata na polju znanosti, kulture, politike i svetosti. Velike su ličnosti ljudi reda.

Utemeljitelji Redova su arhitekti podredjeni vrhovnom arhitektu: Bogu. Oni su od Boga primili misiju koju su dobro uočili kao cilj, a izabrali su Pravila, da im služe kao sredstva da se dodje do ostvarenja toga cilja. Pred očima im je lebdjelo Evandjelje i nauka Crkve. U svojim smjernicama za život svojih sljedbenika zacrtali su red, t.j. nadredjenost, podredjenost i uskladjenu usporednost. Njihovi se sljedbenici zovu "redovnici", poredani po nekom kriteriju, i pozvani da u svom životu dokažu podredjenost djelovanja nekim višim principima, koji su kao nastavak i nadopuna propisa Evandjelja i zakona Crkve. Jedne veže razborito upravljanje, druge sinovski posluh, a sve zajedno veže bratska ljubav ili osjećaj solidarnosti u Kristu i u Utemelji telju. Njihova je djelatnost usmjerena u jednom pravcu poglavito, u drugom sporedno. Tako odskače šarolikost i plodnost ideje koju su Utemeljitelji po Božjem nadahnuću, razvili i pokazali drugima kao putokaz života. U toj se raznolikosti odrazuje ljepota kraljevstva Božjega na zemlji, da se svaki Red u svojoj specifičnoj razlici kreće prema zajedničkom cilju, a taj je: spas duša, u korist širenja kraljevstva Božjega na zemlji, a kao priprava za veselje u nebu.

Ne smiju se, dakle, Pravila otrgnuti iz ove organske cjeline. Utemeljitelji su svoja Pravila zamišljali u molitvi, nacrt je tih Pravila sazrijevao u sjeni sakramentalnog života. U ta su Pravila oni prelili nadnaravno svjetlo i nadnaravnu snagu tako da će svaki koji se slobodno a rado podloži tim Pravilima osjetiti da iz njih struji život i snaga. Ta Pravila ne predstavljaju obične ljudske zakonike, koji ne davaju svjetla ni snage ni duševnog mira. Redovnička su Pravila plod naročite pomoći Božje, pa ih Providnost nije ostavila u njihovoj ljudskoj snazi. Bog je, tako reći, trajno prisutan u tim Pravilima, kroz njih On zove, svjetuje, opominje i kara. Po Pravilima Bog redovnike i spasava.

Tko neprestano promatra Pravila raznih Redova u Crkvi

Katoličkoj, taj će naći obilje mudro smišljenih i svrsishodnih uputstava, dubokih opaski, finih psiholoških smjernica i sredstava za razvoj života i duha milosti. Vrijeme u svom previranju ne dira bitnost tih Pravila, ono ih samo cementira. Sporedne se amplikacije mogu više manje prilagodjivati, ali suština im ostaje uvijek isto vrijedna. Uostalom, iskustvo starijih bdije nad njima. Zakonodavstvo Reda predstavlja kontinuitet s prošlošću, i ono je kompetentno mijenjati, nadodati, rastumačiti ili primjenjivati prema raznim okolnostima sve ono što se mora mijenjati radi trajnog mijenjanja raznih prilika. Tko zna i vjeruje u nepromjenljivost općih zasada, glavnih principa života, taj neće nikada proglasiti Pravila kojega Reda zastarjelim, ako im i sam cilj nije bio provizoran, t.j. upriličen za koju prolaznu epohu ili vremensku ili mjesnu razliku.

2. Opsluživanje. Pravila su praktične norme. Ona su odredjenja za normiranje života, a ne za teoretiziranje. Njihova vrijednost za redovnika odskače jedino ako su ona zbilja smjernice života i rada, inače ostaju samo spisi za arhive i norme bez normiranja.

Opsluživati Pravila znači stupati u vezu s arsenalom snaga učenosti i svetosti, koji se u Pravilima krije. Kakav fanatizam ne pokazuju pripadnici raznih sportskih društava u opsluživanju pravila dotičnog društva? U tome neka redovnici vide, što znači biti svjestan svoje pripadnosti. Redovnik je posve slobodno izabrao svoj Red. On je rado uzeo na sebe taj slatki jaram Pravila, obvezao se poslušnom da će ih opsluživati. Ne ostaje mu dakle niti jedna mogućnost izlaza ili izpričavanja. Pravila su za njega van diskusije, ona su za njega kategorički imperativ.

Još više. Opsluživati Pravila znači pokretati silni aparat snaga, kojima direktno upravlja sam Bog. Kada redovnik opslužuje Pravila, da ispuni volju Božju, da posvjedoči svoju ljubav i odanost Bogu, on daje svakom svome djelu višu vrijednost, nadnaravnu snagu, pretvara ga u čin poslušha i ljubavi prema Bogu. Zar to ne znači sujedlovati u spasavanju duša, u širenju kraljevstva Božjega na zemlji? Nije li to vrhovna djelatnost na koju može biti pozvan jedan smrtnik?!

Osobita vrijednost od opsluživanja Pravila dolazi odatle što Pravila traže od čovjeka žrtvu. Lacordaire je govorio da su Pravila za redovnika "neprestano ili trajno propinjanje". Najdragocjenija je Bogu žrtva pripravnost duha ili volje. Što više redovnik bude primoran svom egoizmu nametati žrtve radi opsluživanja Pravila, to će brže napredovati u životu svetosti. A kamo vodi taj napor? Sv. Franjo Saleški pita i odgovara: "Želiš li znati da li ćeš se spasiti ili ne, i jesi li na putu spasa ili ne? - Promotri kako opslužuješ svoja Pravila." Činio ti vlastitom inicijativom ne znam kako znamenita djela, ona neće imati vrijednost kao druga najneznatnija, koja činiš u duhu poslušha, prema volji Božjoj, koja progovara kroz Pravila i preko volje starješina.

Poznata je izreka sv. Pija V, da bi kanonizirao sve redovnike i redovnice koji vjerno vrše svoja Pravila, a da ne bi tražio druga čudesa. U Pravilima se nalazi brana, zaštita, da se ne padne u prestupke Božjega ili crkvenog zakona. Svaki prekršaj Pravila vuče sa sobom ili pretpostavlja barem neki prekršaj viših zakona. Opsluživanje Pravila znači obranu protiv napadaja neprijatelja naše duše i ujedno ljestvicu da uspinjanje prema svetosti bude brže i temeljitije.

Pretpostavljamo da redovnik za ovo opsluživanje ulaže svu snagu svoje duše. Pretpostavljamo da on iz ljubavi i odanosti služi Bogu. On nije, dakle, neki prisiljeni rob, on je slobodni sin Božji. On ulijeva u svoja Pravila svoj duh pripravnosti, ljubavi, gorljivosti i odanosti Bogu. Time on primjenjuje i dokazuje životnu vrijednost svojih Pravila. Ali taj poticaj iznutra, taj duhovni princip tumači nam jednu obično dugo razmatranu problematiku, naime: problem takozvanih malih ili sitnih prestupaka.

3. Sitnice. Nema sumnje da ima razlika izmedju većih i manjih prestupaka, i to prema tome u kakvoj je vezi dotični propis s ciljem, odnosno s glavnim ili osnovnim zakonima Reda ili duhom zavjeta. Lakši ili teži propisi bit će prema tome, da li samo indirektno ili direktno, posredno ili neposredno, izbliza ili izdaleka, manje efikasno ili posve efikasno vode do ispunjenja glavnih propisa, koji su u neposrednoj vezi sa zakonima Božjim ili Crkvenim.

Tu ocjenu ne može dati kazuističko cjepidlačarenje, već unutarnje raspoloženje. A što nam govori razum i osjećaj ? U velikom stroju ima i sitnih čavlića. Mi ih cijenimo, ne omalovažavamo, jer bez njih ne bi mogao opstojati niti stroj sa svojim dugim i značajnijim čavlima. Njihova se vrijednost, dakle, mjeri prema vrijednosti cjeline, prema ulozi za glavnu svrhu ili cilj cjeline. Za redovnika otpada i ta mogućnost prosudjivanja male vrijednosti, jer mu Pravila označuju i posluh tumači što vrijedi kao glavno, a što stupa samo na sporedno mjesto. Ako dakle ima sitnih propisa, nema i ne smije biti male, sićušne volje ili male, patuljaste ljubavi i odanosti Bogu.

Budimo iskreni, pa prosudimo to pitanje iznutra, po motivu duha, a ne po spoljašnjim principima, po površini. Gdje je ljubav i privrženost, tu se daje što se može više i daje se iz svega srca. Ljubavi se ne stavlja mjera ili barem ne misli se tako lako na mjeru. Ljudi su pak medjusobno spremni priznati taj primat ljubavi, ali su takodjer spremni nekako se s Bogom pogadjati. Tko doista najviše računa na "sitnicu" i na "velike stvari", ako ne onaj koji se nastoji opravdati ili umiriti svoju savjest? Tko vrši velike stvari ili velike propise, taj ima pravo govoriti i o "sitnicama". Taj, medjutim, neće tako lako govoriti, odnosno računati na sitnice, jer mu je gorljivost sveobuhvatna, pa u tačnom ispunjavanju "velikih propisa" uklapa se vršenje i malih propisa. Vjernom opsluživatelju velikih

stvari služe mali propisi kao pomagala, kao zaštita i kao dokaz za opsluživanje velikih ili bitnih propisa.

Računati da Pravila ne obvezuju pod grijeh i to računati u načelu, kao na neku okladu s Bogom, znači trgovati sa zadanim obećanjima. U trenutku izgovaranja formule zavjetovanja ključala je u nama žedja vječnosti i potpune predanosti Bogu. Ništa nijesmo mislili Bogu uskratiti, sve smo Mu naumili dati i sve smo Mu dali. Kasnije nas je neki oportunistički ili trgovački duh nagnao na proračunavanje. Svakako, sakrivanje i to načelno sakrivanje iza oznake "ne pod grijeh" ili "sitnica", znači jenjavanje pripravnosti duha u službi Božjoj. Uvijek se naime mora razlikovati stanovište iz slabosti ili ljudske bijede i stanovište iz načela ili iz unutarnjeg raspoloženja. Uvijek imamo pravo i dužnost ponoviti s Terencijem: "Homo sum, nil humanum a me alienum puto", - čovjek sam, ništa ljudsko nije mi strano, u smislu, da smo podložni i grijehu, jer smo ljudi. Kada medjutim načelno ili a priori nastojimo opravdati djelomičnost, površnost ili polovičnost vjernosti, onda to proizlazi iz slabog unutarnjeg raspoloženja. Takav stav prema "sitnicama" veoma je pogibeljan.

Pravila koja su samo direktive prirode, ne obvezuju pod grijeh i njihov prekršaj nije nikakav grijeh. Ako se, medjutim, kršenju "sitnica" pridruži preziranje ili učestalo kršenje na sablazan drugih ili na popuštanje stege u zajednici i redovničkog duha, onda je već slučaj da se govori o ubrojivom grijehu (Sv.Toma II-II.q.186.9.ad 1 i 3) ili o težem grijehu. U svakom slučaju preziranje pokazuje odvratnost volje, nijekanje principa, zalutalost srca, odstupanje od zavjetom utvrdjenog obećanja. Pa i sama činjenica, da se onaj koji hotimično krši "sitnice" izlaže težim prekršajima, dokazuje pogibelj takva stanovišta. Zato sv.Ambroz mudro opominje: "Ne smiju se prezirati kao neznatne one stvari bez kojih ne bi bilo ni najvećih." I u lagane prekršaje Pravila lako se uvuče barem pravi laki grijeh, kao što su grijesi lagane voljne nemarnosti, nestrpljivosti, nepromišljenosti i drugi.

Na "sitnicama" počivaju velike vrednote. Staro je pravilo: "Qui regulae vivit Deo vivit", -- tko živi u skladu s Pravilima živi za Boga. U opsluživanju tih "malenkosti" najbolje se očituje život i potpuna odanost Bogu. Upravo, ispravno stanovište prema najmanjim odredbama Pravila odredilo bi ispravno stanovište prema svim Pravilima. Rasulo redova počelo je možda upravo od kršenja "sitnih" propisa. Na početku je to bilo nedužno, takvo je barem izgledalo, ali zlo je raslo, po zakonu slobodnog pada išlo se na gore, neopsluživanje je prelazilo na druge, dok nije zahvatilo zajednicu i prenijelo se na bitne propise. Kad su se pak pokolebali temelji, onda je razumljivo da je čitava zgrada lako pala.

Oni koji su potpuno Bogu predani, nalaze osobitu utjehu pokazivati spremnost svoje volje u opsluživanju svih propisa svojih Pravila. Tako postavljaju čvrste temelje

budućnosti svoga Reda i svoje zajednice. Uživaju neotudjiv mir savjesti i šire dah svetosti te pretvaraju samostan u zajednicu pravih Božjih ugodnika. "Serva regulam et regula servabit te", - opslužuj Pravila i Pravila će te čuvati, tako je glasilo i još glasi iskustvo vjekova. Vrijeme nije nikada naškodilo vjernim opsluživateljima Pravila, i najbolje su cvjetali Redovi pod zaštitom revnog opsluživanja Pravila.

U poslu duhovne obnove potrebno je apsolutno staviti sebi u zadatak, da se ispita osobno i kolektivno: kako se postupa s Pravilima Reda ili zajednice?! Dante stavlja sv. Benediktu u usta ove riječi: "Moja Pravila čame dolje hartiji na štetu."("Raj" XXII.74) Treba dovesti sebi pred oči potrebe reforme Redova kroz povijest, da uvidimo bolje što bi trebalo i danas provesti, da Redovi dobiju vrijednost koju su im namijenili njihovi Utemeljitelji. Volja je Utemeljitelja izražena u Pravilima. Bojmo se, ako bi i nama kogod mogao predbaciti da nam Pravila čame neprakticirana, i da ne čine korist nikomu, a da nanose štetu i hartiji.

Koliko smo puta htjeli popraviti i našeg Utemeljitelja?! Koliko smo vlastitim neopsluživanjem skrivili rasulu Reda i propasti zajednice?! Koliko smo se s neopsluživanjem izlagali pogibelji smrtnih grijeha? Kako smo pokazali slab zanos za revnom službom Božjom! Ugledajmo se u mnoge revne redovnike koji u opsluživanju Pravila umnažaju kapital dobrih djela i učvršćuju svoj Red! S kakvim zadovoljstvom Utemeljitelji s neba gledaju tako revne duše i zovu ih svojim pomagačima i pravim suutemeljiteljima Reda!

Nastojmo svoj odnos prema Pravilima popraviti u duhu jednostavnog upita: jesam li svijestan što sam i komu pripadam? Budimo, dakle, logični u praksi i oživimo Pravila da oživi Red, i da opet zadobije mjesto koje mu je namijenio Utemeljitelj u svjetlu evandjelja, pod poticajem milosti. Opslužujući Pravila, gradimo kraljevstvo nebesko na zemlji, a sebi pripravljamo nebesku sreću.

14. LIK PRAVOG REDOVNIKA

Ideal redovničkog života predstavlja nešto apstraktno, neku udaljenu vrednotu. Ideali su uvijek jednostavni, ali za nas su kompliciranі, jer ih moramo ostvarivati postepeno, moramo ih rastavljati ili analizirati, da na temelju te analize stvorimo kasnije sintezu života. Odgoj ili izgradnja predstavlja tu analizu, koja je i u ovom pothvatu potrebna za izgradnju cjeline.

Kada se u životu susretnemo s redovnicima koje bismo mogli proglasiti uzorima, onda u njima gledamo životnu sintezu redovničkog ideala. Tragika je u tome što rijetko ili nikada ne nalazimo redovnika koji bi bio pravi, tako reći utjelovljeni, idealni primjer redovnika, jer uz odlike odmah odskoče i negativne ili manjkave strane. Kada, dakle, niti smo sami niti tako lako, barem ne u stopostotnoj mjeri, ne nalazimo kod drugih ostvaren taj lik pravog redovnika, nastojmo ga iskonstruirati pojmovno, teoretski, sa zadatkom, da ga nastojimo uvijek oponašati, dostizati, jer napredak u savršenstvu dužnost je našega života.

1. Životni oblik redovnika. Nema sumnje, da sud o redovnicima iznosi pred nas veliku šarolikost tipova. Susrećamo one tipove, koji izgledaju udaljeni od života te ne znaju najosnovnije poteze života na ulici ili u društvu. Čujemo ili susretnemo "čudake" u odijevanju i u nastupu. Nastupaju kao fanatici, koji uvijek i uporno isto misle bez osnovne elastičnosti i prilagodivosti. Možda su zavrijedili naslov eteričkih bića, koji ne znaju ni što je ljubav, ni rad ni žrtva, pa svi njihovi sudovi izgledaju kao za nadsvijet ili podsvijet. Ali ćemo naići na vješte trgovce, kalkulatore, ili možda na profinjenu, salonsku gospodu, moderne kavalire, spretne u svakom gestu. Katkada nas zadivi učen specijalist, a katkada apstraktan filozof izazove veselost i smijeh zbog svoje apstraktnosti ili nespretnosti u svakidašnjici.

Ova nas konstatacija ne smije zbuniti. Stari bi rekli: "Gratia non destruit naturam, sed sanat et perficit", - milost ne ruši prirodu nego je liječi i usavršava. U tome se sastoji veličina milosti, da razne tipove može izbrusiti i učiniti od njih prave spomenike duha i milosti. Zar nije medju svecima bilo svakovrsnih tipova? Od šaljivih do dramatsko raspoloženih? Od važnih konstruktora do najpraktičnijih tipova u dnevnim sitnicama? Zanesenih umjetničkih duša i strogih spekulativaca? "Mnogovrsna" je milost Božja (I.Petr 4,10). I andjeli se Božji moraju diviti mnogorazličnoj mudrosti Božjoj, koja izabire razne putove i načine da duše privede k sebi (Efež 3,10).

Redovnik ulazi u samostan kao individuum sa svojim temperamentom, svojim odgojem, naslijedjenim tjelesnim i duševnim svojstvima te sa svojim sklonostima. Svaki je individuum rezultanta raznih komponenata bilo čuvstvenih, bilo misaonih, fizioloških ili psihičkih. Razne ćudi ,

razni natureli. Da se izrazimo nekako moderno, možemo reći da se radi o različitim tipovima ili oblicima života. Kod nekih prevladava teoretski, kod drugih socijalni, kod ne - kih opet estetski ili drugi elemenat.

Ipak ulazak u samostan znači jednu zajedničku orijenta ciju. Radi se svakako o životnom obliku religijskog smjera. Uza svu šarolikost odmah je na početku postavljeno neko je dinstvo. Izabire se jedna životna forma, neka vrst jednog kalupa ili odredjenih granica, unutar kojih će se moći raz vijati i dolaziti do izražaja individualne razlike. Zaista homogenost je velika, ali ta homogenost neće uništiti, već omogućiti da se razviju pozitivne individualne osobine. Tako će se prirodna šarolikost opet pojaviti na drugom mjestu, recimo u apostolatu, u načinu pisanja ili propovijedanja, da time cjelina ili zajednička forma ne pretrpi štetu.

Ova zajednička nota redovnika uopće i opet karakteristi ka pojedinih redova može se lako zapaziti. Svjetovnjaci su u tome često veoma iskusni promatrači. Dovoljan je jedan proderan pogled, jedna osrednja moć konstatacije, da se upozna da li je redovnik u specifičnoj formi, u pravom krugu, unutar svog specifičnog kruga. Lako se upozna da li se redovnik snalazi ili se gubi. Ne može lako izbjeći utvrdji vanju činjenice da li je redovnik "svoj" ili je razdijeljen na mnoge dijelove, na mnoge prikaze, tako reći, da li je višestruk ili izgradjen do jedinstva svoga životnog oblika.

Jednu ćemo mu notu tražiti, i moramo je naći. U njoj ćemo položiti izvor njegove veličine, razlog opstojanja, pe čat poslanja u životu. Koja je to karakteristika? Zacijelo nećemo je tražiti na vanjštini niti u nastupu kao takvom . Medjutim, i na vanjštini i u nastupima možemo otkriti znak ili posljedicu glavnog stanja, bitne oznake. Forma redovni ka mora biti iznutra, tj. redovnik mora biti, govoriti i na stupati kao <u>čovjek duha</u>, <u>unutarnjosti</u>, konačno <u>čovjek milo sti</u>.

2. <u>Unutarnje bogatstvo</u>. Predstavimo barem neke oznake redovnika kao unutarnjeg čovjeka, puna duha i milosti. Težište je njegova života prema unutra, prema istini, plemeni tosti, moralnoj izdignutosti i milosnoj podredjenosti Bogu. Život razuma i osjećaja, život sabranosti, tj. život duha ima prvenstvo, a život osjetila i vanjština ide u pozadinu.

Na licu kao ogledalu duše, odsijeva mu naivnost srca , kao plod vježbanja u svetom djetinjstvu Božjem i kao dokaz veličine duha, koja je jednostavna i prostodušna. Osjeća da je velik, jer osjeća da mu srce stremi prema neograniče nosti. Nježan je i osjetljiv, ali u mjeri i po kontroli kreposti. Neokaljana mašta ili treniranjem pročišćena. Živa nada za nebeskim dobrima drži ga nepomutljivim i usreću je ga. Vesela je pogleda, radostan je, jer ne zna za grižnju savjesti; raduje ga ispunjena dužnost; usrećuje ga čis toća namjere ili čistoća srca. Strpljivo podnosi bol, koja ga u svojoj radioni profinjuje i preobličuje u nebesnika. On je jak borac na polju samosvladavanja. Staložen ,

ekvilibriran u riječi i na djelu. Velika je to duša u vezi s drugima, sućutan, milosrdan, ali bez sladunjave sentimentalnosti. Ljubitelj je šutnje, znaka i faktora veličine. U nastupu i u vezama s drugima je iskren, raspoložen, dosljedan, svijetao. Gdje je on, tu je mir i tišina u toplini osjećaja.

Sve ove, recimo naravne ili prirodne oznake, povežite u rukovet, prožmite i ovijte motivima nadnaravi, tj. priklanjanja volji Božjoj, gajenju prijateljstva s Bogom, pa onda zaključite: doista, takav je bogataš duhom. Nadnarav ili milost neće izgledati kod njega slabo i neprirodno nakalamljena, nametnuta silom, već prikladno srasla, ucijepljena, te će svemu davati dah neba. Sve kucaje života prenosit će u život s Bogom, jer će često misliti na Boga, ravnat će se po uputstvima s neba, povodit će se za poticajima milosti, postat će gibljiv, poslušan i preposlušan poticajima Duha Svetoga. Zar je onda čudno ako tako bogat duh dade dokaza skrajne jakosti duha u herojskim djelima vjere, ufanja i ljubavi?! Takvi svršavaju u popisu genija, mučenika i svetaca.

Netko će reći: otišao si u sfere romantike. Sve je to nedostiživ ideal. Govoreći tako, takav bi pretjerao, jer u gornjim oznakama samo je razvijena ideja, što znači punina duha i život milosti. Krist nam sigurno ne bi bio zapovijedio nemoguće. Krist nam stavlja za uzor savršenstvo Oca nebeskoga (Mat 5,48). Krist je sebe stavio kao primjer svetosti, a On je bio vidljiv i time nasljediv (Iv 13,15). Jedinstvo s Ocem neka posluži kao meta jedinstva drugih vjernika s Njim (Iv 17,21). Zato sv.Augustin odgovara klasičnim riječima na takvu objekciju, da "Bog nikada ne zapovijeda nemoguće stvari, već zapovijedajući opominje nas da učinimo što možemo, da tražimo od Njga što ne možemo, jer da će nam On pomoći to postići." Bog doista u tom poslu pomaže. Nikada se nije iznevjerio svojim obećanjima. Eno nam sv. Pavla koji je dobio dokaz te pomoći. Na njegovu zabrinutost dobio je odgovor: "Dostatna ti je moja milost."(II.Kor.192, 9) Osnažen tom snagom, mogao je pisati: "Sve mogu u Onome koji me krijepi."(Filip..4,13)

Zar gubimo s vida koliko je redovnika bilo genija na polju znanosti, koliko svetaca, mučenika, heroja altruizma, neustrašivih apostola? Koliko je bilo mistika, zanesenih u Bogu? Nije li sv.Katarina učinila sobicu u svom srcu, gdje je boravio sam Bog, a iz koje nju nitko nije mogao potjerati, pa ni vreva, ni poslovi, ni razgovori s ljudima, pa ni isti djavao?! Sv.Terezija opisuje onu neosvojivu tvrdjavu, duhovnu tvrdjavu sagradjenu u intimnosti svoje duše. Sv.Pavao je ustvrdio najviši stupanj razvitka toga unutarnjeg života duha i milosti, kad je ustanovio da je nastala izmjena života, da je preobražen u Krista. On u tom stanju želi smrt kao dobitak (Fil 1,21), jer ne živi više on, Pavao, već u njemu živi Krist (Gal 2,20).

3.Posao oko izgradnje. Taj posao nije lagan. Radi se, medjutim, o glavnom životnom poslu, o životnoj misiji. U poslu duha i milosti krije se dužnost specijalizacije redovnika. Svaki redovnik mora biti specijalist duha, pravi specijalist u životu milosti. Kada mu duh u tom poslu bude imao više energija, onda neka se pobrine preko posluha, da taj višak prebaci na drugo polje prema sklonostima i sposobnostima, ali nikada u sukobu ili na štetu prvotnog životnog zadatka, naime, duhovnog savršenstva.

Tko izdvoji specijalizacije redovnika iz korijena duha i milosti, taj uništava srčiku redovničkog života i uništuje njegovu životnu misiju. Redovnik je specifično čovjek duha i milosti, to je njegov pravi lik, oblik njegova života, strast njegova rada. Ne pitaj, dakle, redovnika : što si? Pitaj ga radije: kako radiš svoj glavni posao?! Razvijaš li život duha ili tijela, milosti ili zemaljskih i prolaznih poticaja? Ravnaš li se po diktatima Neba ili si igračka ljudi, niskih nagona ili djavla?!

Dužnost duhovne i milosne izgradnje obvezuje ga kroz čitav život. Mora početi i trajno nastavljati svoju izgradnju s razvijanjem života razuma. Metodičkim i trajnim učenjem mora tjerati tamu neznanja. Velika sinteza dogmatike i moralke, izvori objave, kao sv.Pismo i tradicija,bit će izvori, na kojima će piti vodu istine. To ne znači da će sve što je istinito zabaciti ako ne spada u granice ovoga znanja. Naprotiv, sveobuhvatnim će poćezom iskoristiti za svoju naobrazbu sve štogod ide u tekovine znanja . Sva je istina njegova, jer je na izvoru istine: Bogu. To, dakle, znači da mora provoditi život intelektualca, i to kršćanskog intelektualca.

Trajnu pažnju mora upirati na mogućnost pretjeranog osamostaljenja na polju misaonog odgoja. Lako se osamostaliti, postati suvereni arbiter u traženju istine. To je oholost razuma, izvor tolikih katastrofa. I mnoge su druge mogućnosti da redovnik kao intelektualac zataji svoj visoki položaj. Tako će se morati boriti protiv tvrdoglavosti, površnosti, pretjerane znatiželje i drugih zastranjenja. Ništa više ne ruši jedinstvo, mir i ljubav u zajednicama koliko umišljena veličina i oholost. U emancipaciji razuma od podložnosti nestvorenoj istini nalazi se početak velikih otpada, sudbonosnih katastrofa.

Redovnik bi, dakle, morao uzeti za lozinku svoga intelektualnog poziva onu koju je uzeo sv.Toma iz sv.Hilara , naime: "Svjestan sam da sam Bogu dužan najvažniji zadatak svoga života, da Ga svaka moja riječ i svaka moja sposobnost propovijeda."(C.G.1.2)

Za život je još važniji odgoj volje. Ideja naime ili odgoj razuma ne mijenja život, ako se ideji ne priključi pokretna snaga volje. Nema unutarnjeg života bez odgoja razumske volje. Pokoriti sebi niže moći, sebe pak pokorno staviti u službu Božju eto zahtijeva odgoja volje. U tu

svrhu redovnik kao i svaki kršćanin čuvat će se nepromišljenog djelovanja ne povodeći se za strašću, afektom ili časovitim raspoloženjem. Izbjegavat će užurbanost, jer ona troši energije duha i tijela i lako dovodi na krivi put. Klonit će se neodlučnosti, malodušnosti, pospanosti, a razvijat će muževnu duhovnu snagu, vjernost principa i dosljednost u životu.

Središte ovog života, snaga, koja će sve snage okupljati u jedno, i konačna svrha svega bit će život u Bogu. Odgoj duha sam po sebi traži harmoničan razvoj. To znači da se ne smije odgajati jedna strana, tj. ni sam razum ni sam osjećaj ni sama volja, već sve se mora odvijati u nekom skladu. Najveća pak snaga jedinstva dolazi od milosti. Ona unosi Boga u sve pojave života. Od tajnih misli do najvećih djela apostolata ideja Boga mora ujedinjavati i prožimati redovnika u radu i djelovanju, u prosudjivanju i u osjećanju i u htijenju. Nije toliko važno ispitivati teoriju o milosti. Važno je postavljati zgodan beren milosti. Pripravnost volje, poslušnost nadahnućima s Neba, to je uvjet s naše strane, da nas milost obuzme i rukovodi.

Iz ovoga zaključimo kako redovnik u pravom smislu bira životni oblik koji ga dovodi do veličine duha. On mora biti svaki dan svjestan svoga uzvišenog pozvanja, da bude prava elita duha i milosti. Njegova fizionomija bit će logičnost i znanje pravog intelektualca, s ravnotežom izgrađenog kreposnika, u nježnosti majke, u božanskom tonu sveca. Takva će se punina života nametati. Gdjegod dodje, iz njega će strujiti punina unutarnjeg života koja obnavlja, podiže, posvećuje. O Kristu je rečeno: "Iz njega je izlazila sila, i sve je iscjeljivao."(L 6,19) U nekoj mjeri moći će se to reći i o redovniku, ako se obogati unutarnjim životom i životom milosti.

Ispitajmo se jesmo li izdali svoj poziv i sebe umanjili iz pravog nedostatka samosvijesti?! Možda smo posumnjali u jakost, u osvajalačku moć života duha. Možda smo se nastojali afirmirati kao svjetovnjaci ili profani tipovi, a zabacili afirmaciju, koja nam mora biti svojstvena. Spomenimo se kako su imali čarobnu moć djelovanja velikani duha, kao sv. Ambroz, sv. Filip Neri, don Bosco, Lacordaire i premnogi drugi. U njima je bila snaga Božja, ali oni su takodjer razvijali u sebi snage duha, odgovarali su pozivima i ponudama s Neba.

Promislimo, dakle, što smo i što moramo biti, pa oko toga nastojmo. Ne smijemo se sramiti što smo, nego se sramimo onoga što nam fali. Svaki je naš neuspjeh dokaz nedostatka života u nama. Prazni smo, možda i mrtvi, pa kako ćemo davati drugima život i oživljavati druge?! Kako ćemo širiti život duha i milosti, ako te snage tako malo u nama djeluju?!

Radimo i molimo da se ne iznevjerimo uzvišenom pozivu života!

15. ČLAN SAM ZAJEDNICE

Divimo se anahoretima, stilitima i drugim samcima i pustinjacima. Istina, i osamljen život ima svojih poteškoća, ali život u dodiru s drugim ljudima stavlja čovjeka pred neki ispit, odnosno pred neke poteškoće za koje pustinjak ne zna. Kontakt s ljudima pokazuje mnoge vrijednosti čovjeka, o kojima samac ne može dati dokaz. Pravednost, obzirnost, istinoljubivost, suosjećanje itd. traže zajednički život, da dodju do izražaja. O društvenim ili socijalnim krepostima mnogo se govori, jer su potrebite za uzdržavanje zajedničkog života.

Društveni je odnos za čovjeka bitni odnos. Svatko je član neke zajednice. S toga gledišta nema samca na zemlji. Htio čovjek ili ne htio, potrebuje društvo, ovisan je o drugima. Vežu ga prava i dužnosti. Uzaludno je, dakle, htjeti oteti se obziru prema društvu. Potrebito je, dapače, uzeti ispravno stanovište, jer na tom polju ima mnogo pogrešaka. Koliko ima ispravnih pojedinaca koji padnu u pogreške netom stupe u vezu s drugima. Nijesu uzaludne mnoge zapovijedi i savjeti koji upravljaju odnose ljudi prema drugim ljudima.

1. <u>Jedinstvo zajednice</u>. Redovnik ulazi u samostan i stupa u neke veze koje nije imao van samostana. Kao čovjek i kao kršćanin, ima zajednicu čovječanstva i kršćanstva. Sa svim je ljudima brat pod brigom i vlašću jednog Oca-Stvoritelja. Zajednička ga baština čeka preko groba. Krist je brat svih kršćana. Svi su otkupljeni Njegovom krvlju i svi sudjeluju u plodovima te muke. Svi kršćani imaju vezu s dušama mrtvog carstva, jer zasluge i dobra djela imaju svoju vrijednost i preko granica vremena. Ovu je temeljnu nauku o jedinstvu svih kršćana izrazio sv. Pavao klasičnom prispodobom svih vjernika kao udova jednog, mističnog tijela Kristova.

Redovnici ulaze u još užu zajednicu. Temeljnom jedinstvu kršćanstva i jedine Crkve nadodaju jedinstvo Reda, jedintsvo životnog oblika, zajednička Pravila, stanovanje, poslun, što čini još užu obiteljsku vezu nego li je veza krvne obiteljske veze. U novoj obitelji nalaze sredstva za život i u nju se uklapaju kao životni članovi. Ali ta nova zajednica stavlja pred redovnika takodjer nove poteškoće, jer kao da hoće uvesti jedinstvo od kojega zazire priroda, pa je potrebito da redovnik uloži mnogo truda, da se uklopi u tu novu zajednicu. Za krvnu obitelj, za prijateljstvo i druge prirodne zajednice pomaže ga izravno sama priroda, dok je pomoć prirode za redovničku, više pravnu obitelj manje direktna, manje posredna, zato slabija.

Nova zajednica se redovniku pokazuje u mnogostrukosti i raznolikosti. To mnoštvo treba svoditi na jedinstvo. A teško je stvarati jedinstvo gdje ima snaga koje idu upravo za cijepanjem. Jedinstvo se stvara u razumijevanju, suosjećanju, snošenju, prilagodjivanju i pomaganju. Za to

jedinstvo služe bez sumnje uzvišene ideje jedinstva. Ipak je važnija praksa ili rad oko jedinstva, koji se nameće kao teška dužnost, radi teških napora koje zahtijeva svla davanje svih tendencija na jednostranost ili zasebnost.

Dužni smo, dakle, često dozivati u pamet uzvišene ide je jedinstva. Ima ih više. Može se uza sve to reći da je ideal jedinstva u sferama Božanstva. U otajstvu sv.Trojstva nalazimo odnos Oca-moći i ugleda; Sina-svjetla i mudrosti; Duha Svetoga-duha ljubavi i zajednice. Kao daleka slika ovoga jedinstva može nam se prikazati i redovnička zajednica.

U redovničkoj zajednici starješina predstavlja oca obitelji, glas Utemeljitelja, mudrost tradicije, usmjerivanje prema budućnosti. Sve podanike veže prema starješini zavjet posluha, koji se nadovezuje na krepost posluha, a ova se nadovezuje na religiju. - Svaki Red ima neki svoj specificum ili neki mentalitet, kao odraz vjekovnog života. Nauka ili svjetlo istine nalazi se u nauci Crkve i u učiteljstvu dotičnog reda. - Medjusobno pak članovi su povezani zajedničkim životom, medjusobnim pomaganjem na koje potiče i sama priroda, jer zajednica života dovodi i do zajednice srdaca.

Samostanske zajednice upravo primjerom njihova jedinstva postaju uzor i dokaz svoga poslanja. Krist je u zadnjim časovima svoga života upravio molitvu Ocu, " da svi budu jedno, kao što ti, oče, u meni, i ja u tebi, da i oni u nama budu jedno"; i to će biti dokaz božanskog poslanja "da vjeruje svijet da si me ti poslao"(Iv 17,21). Sloga i jedinstvo samostanskog života imaju prema tome duboko značenje; u njima se nalazi neka apologetska vrijednost pred drugim ljudima, drugim kršćanima, još više nekr šćanima.

Na što se mora konačno svesti ideja jedinstva? Na razlog Kristova dolaska na svijet. Krist daje naslućivati da će se proces sudnjega dana odvijati izvodeći na vidjelo kako je svatko održavao zapovijed ljubavi prema bližnjemu (Mt 25,35-45). U jedinstvu ljubavi s bližnjim nalazi se punina zakona (Rimlj 13,10); sav zakon (Mt 22,40). To je doista Kristova nova zapovijed (Iv 13,34), koja se svodi na ljubav prema Bogu (Mt 19,10); jedinstvo u ljubavi posljedica je i dokaz vrhovne ljubavi (I.Iv 4,20). Takvo je jedinstvo karakteristika ili odličje Kristovih sljedbenika(Iv 13,35).

2. Život zajednice. Ta zajednica, počevši od samostanske do zadnje zajednice u Kristu, obvezuje redovnika na uklapanje u njen život. Ona od njega traži da se suživljuje sa životom te zajednice. Živjeti ne znači samo diviti se ideji, niti teoretizirati, već odrazivati tu ideju u životu, rukovoditi se po toj ideji u mislima, riječima i djelima. Potrebno je razvijati duh zajednice, živjeti i umrijeti za zajednicu. Epilog prave ljubavi redovnika uvijek mora biti u spremnosti da bude ispunjen vrijednošću

dragovoljne smrti. Veličina se svršava smrću, a ova se pretvara u vječni život.

Mišlju se živi u životu zajednice kad je ideal zajednice nad sitnim i umišljenim osobnim veličinama. Ideal zajednice jest konačno ideal Kristov. Pred tim pojmom duhovno izdignut redovnik nastojat će razumijevanjem ući u duh zajednice. Pokazat će se velikim, neovisnim o sitnicama koje za sitne ljude znače kamen smutnje i uništavanje zajedničkog duha. Naglo sudjenje i kritiziranje, nadasve pak isticanje ili egoizam uništavaju ovu vezu jedinstva, jer u slučaju nema izdignutosti duha, prave veličine razuma, koji uvijek uočuje ono što je bitno i glavno, a sporedno postavlja na sporedno mjesto.

Razum će gledati u dobrima zajednice neprolazna dobra, a u dobrima pojedinca prolazna dobra. Život je pojedinca prolazan, zajednica je u zamisli Utemeljitelja neprolazna. Zato bi sama ova ideja bila dovoljna da potakne redovnika na žrtvovanje pojedinačnosti u korist zajednice, na prilagodjivanje svega što je osobno onomu što je zajedničko. Osobito se to opaža u duhu posluha, koji ima služiti kao najjača veza jedinstva. Svesti kolanje života zajednice na pojedince značilo bi, kako govori negdje Bossuet, postupati kao oni članovi zajednice koji postupaju kao jednaki prema starješinama, a nastupaju kao starješine prema jednakima, prisvajajući sebi pravo suditi jedne i druge. Snalaženje u ovom smislu u životu zajednice dokazat će veličinu duha ili će dokazati bijedu i niskost sebičnjaka.

Zajednica koja postaje centralnom idejom, postaje tako djer predmet ljubavi ili života srca. Bez sentimentalnosti svaki će pravi član zajednice suosjećati s tudjom boli, interesirati se, tješiti, savjetovati, veseliti se i plakati kada zajednica na to nagoni. Pojedinac time kao da svlači svoju osobnost, a oblači osobnost zajednice, Reda i kršćanske zajednice. Zar nije sv. Pavao posve istinito i s dubokim opažanjem prodro u bit ljubavi kad je iznio u zanosu srca sve one pojave u kojima se ljubav ispoljuje (I.Kor 13,4-7)?! Dok se ona ne pokaže tako na djelu, znači da je nema. Ona ne može ostati bez znaka, ako je tu. Ljubav se ne može sakriti.

Prenijeti misao i osjećaj na pojedinca znači uništavati život zajednice. To je pogibelj, to je česta nesreća za zajednice. Život se zajednice počinje raspadati netom dodju u sokob pojedinac i zajednica, jedinka i skupnost, "ja" i "svi". Pretjerano isticanje pojedinca na štetu zajednice ili cjeline označujemo jednim moćnim imenom: "egoizam". Nametati vlastite ideje, svraćati pažnju ili rad na sebe kao na neki centar, tražiti vlastiti komoditet, raditi poglavito za osobne ciljeve, uvoditi svoje pobožnosti, a i na mnoge druge načine može se staviti pojedinac na mjesto zajednice i time zadavati udarce životu zajednice.

Život zajednice traži neko prilagodjivanje duhu dotične zajednice. Sv. Augustin je rekao: "Turpis est omnis pars

toto non congruens", - ružna je, sramotna je svaka čestica ili dio koja se ne slaže sa cjelinom. Zajednica, i to i ona neposredna, samostanska, i daljna, sveobuhvatna, kršćanska, ima svoj tempo, ritam, svoju formu. Lako se pozna, da li netko raste u skladu sa životom zajednice ili svojom osebujnošću ili individualizmom ruši to jedinstvo zajednice. Lijepe su velike, crne oči. Postavite, medjutim, te velike oči odraslog čovjeka na glavu malenog dječaka, porušit ćete harmoniju i ljepotu cjeline. Za ljepotu traži se proporcija, harmonija, a ova nastaje iz pravilnog podredjivanja dijelova i njihova stapanja u harmoničnu cjelinu. Život, dakle, zajednice traži neku žrtvu pojedinosti, da zajednički duh dobije svoj veći naglasak.

Zajednica je neki organizam. U organizmu vlada zakon medjusobnog pomaganja. Svakom je organizmu smjer razvitka u zajedničkoj svrsi, u jednom cilju cjeline. Ako bi samo jedna grana stabla privukla na sebe sav sok stabla, onda bi ovo bilo odredjeno poginuti. Ostvarite u redovničkim zajednicama kult pojedinca na štetu duha cjeline, ova će se postepeno raspasti. Vlastite teorije, samovolja, samoživost, izoliranost i druge pojave egoizma ubijaju u začetku svaki život zajednice.

Nije moguće raditi za isti cilj ako nema zajedničkog smjera i ujedinjenih snaga u duhu zajedničkog života. Zamislite ladju na kojoj su samo dva putnika i svaki želi od njih upraviti ladju po svom nahodjenju, ladja neće stići u luku ili će stići kasno, ili, ako je snadju napogode vremena, razbit će se na hridinama. Koliko je doista redovničkih zajednica pošlo u zaborav, koliko je planova u korist zajednice nestalo, jer se nije čuvao zajednički život, već se pustilo pojedincima da uvode samoživost pojedinca na štetu zajednice! Ova kompaktnost potrebita je osobito u doba nevremena, kada navaljuju razne poteškoće ili pogibelji, jer tada se jedino spasava zajednica koja je sve sile ujedinila za samoodržanje zajednice.

3. Rad za zajednicu. Već sam rad oko suzbijanja egocističkih prohtjeva koji se protive duhu zajednice, znači znatan doprinos za zajednicu. Sv.Bernard je rekao: "Najveća pokora za redovnike jest u tome da nauče živjeti u zajednici." Velika je to znanost, često je to težak posao. To je osobita vještina. Ne vještina miješanja boja ili zvukova, nego vještina uskladjivanja raznih ćudi, protivnih temperamenata, oprečnih misli i nesložnih osjećaja. Naidje se na nekritičnost, na surovost i druge obične čovječje mane, a svatko ih nosi. Svatko će dakle učiniti veliku uslugu zajednici, ako uznastoji otupiti oštrice neslaganja ili ukloniti prigode za sukob.

Nije potrebito odredjivati koji je i kakav je rad za zajednicu potreban. To odredjuju Pravila i to se ravna po posluhu. Vrst pak rada nije toliko važna, jer svaki rad, od najnižeg do najuzvišenijeg, isto tako predstavlja dragocjenu vrijednost i koristi zajednici. Duh se zajednice više

učvršćuje duhom rada u skladu sa zahtjevima Božjim preko za htjeva posluha nego ne znam kakvim velikim djelima koja nas taju kao prohtjev posve individualnih tendencija. U tom smi slu nema viših i nižih posala u samostanima. Sve može biti vrijedno i sve može biti nevrijedno. Svećenički su poslovi objektivno uzvišeniji, ali subjektivna strana ostaje uvijek nepoznata. Medjutim, i posao vratara i pometača može znači- ti subjektivno i objektivno prevažnu ulogu za zajednicu.

Posluh je ona snaga koja ujedinjuje svu djelatnost redo vnika u jednom smjeru. Posluh daje vrijednost svakom djelu. Sve što se čini u duhu posluha, predstavlja vrijednost pred Bogom i pred zajednicom. Time i neznatni poslovi u zajedni- ci umnažaju kapital zasluga u nebu, a njihova se nagrada o- pazi i na ovoj zemlji u procvatu dotične zajednice. Toliko naime svaka zajednica napreduje koliko se pojedinci žrtvuju u radu za zajednicu. Pojedinci moraju biti kao marljive pče le kojima će biti na srcu dobro zajednice kao zajednički cilj, koji je plemenitiji, uzvišeniji i božanskiji nego li su ciljevi pojedinaca kao takvih.

Osobito imajmo pred očima razuma i srca: redovnička za- jednica ne apsorbira vrijednost pojedinaca. Mnogi su se kao pojedinci ipak popeli na zamjerni stupanj veličine upra vo u zajednici i preko zajednice. Da su ostali u osobnoj i- nicijativi u svijetu, za njih se ne bi bilo niti znalo. Za- jednica im je probudila sakrite snage, upravila je njihove snage, dala im je poticaja i jakosti u uspinjanju na visine veličine. Ako su mnogi izašli iz tame zaborava, to moraju zahvaliti zajednici. Što pojedinac više vrijedi to će njegov rad za zajednicu biti korisniji, i time će njemu zajednica priznati zasluge, ovjekovječit će njegov trud. Eto kako i naravni motivi mogu poslužiti da se upozna uzvišenost rada za zajednicu.

Uostalom, može se dogoditi da rad pojedinca ostane i ne poznat. Onda je dovoljno da je pripadao zajednici, koja se razvija na radu anonimnih njenih članova. Sama njihova pri- padnost dotičnoj zajednici već je time čast i nagrada. Upra vo se mora priznati da je nesebičan rad mnogih nepoznatih redovnika pravi primjer radnika u duhu Kristovu. Krist je odabrao način skromnosti, skrivenosti i prezrenosti, da os- tvari remek-djelo općeg spasa čovječanstva. I ljudska narav u Kristu ostala je bez osobnosti, da se združi s osobom Rije či. Tim ujedinjenjem ona je podignuta na više, jer je bolje združiti se s višim i podrediti se višemu nego ostati samos talno u nižoj sferi. Pa sami poganski pisci su naučavali da je opće dobro nenatkriljivo uzvišenije nego pojedinačno dob ro. Raditi za opće dobro, pa makar kao nepoznat pojedinac , donosi vrijednost, čast i pravo na nagradu i to kao plaću za rad i za neprimljenu nagradu na zemlji. Anonimni su hero ji duha neizbrojivi.

Jedna nas pomisao neka moćno potiče da se žrtvujemo u radu za zajednicu, a ta je, da pojedinaca nestaje, a da za- jednica ostaje. Krvna obitelj zaboravlja svoje članove, a u redovničkim zajednicama se kroz vjekove sjeća i moli za

svoju mrtvu braću. S kakvim, dakle, udivljenjem i kako dubokom zahvalnošću moramo obilaziti mjesta samostana u kojima gledamo utjelovljena nastojanja i napore prošlosti da nam predatu u baštinu zgrade, dobar glas, ljubav prema Redu, dokaz apostolskog žara i ljubavi prema Bogu i bližnjemu. To neka nas potakne da zajednicu ljubimo i da se za nju žrtvujemo.

Ispitajmo se, jesmo li poradili da zajednice, kojima pripadamo, budu uzori ljubavi i mira, ili smo krivi, kako bi rekao sv.Jeronim, da su "coenobia tartara, habitatores daemones"! možda smo svojom osebujnošću i nedruštvenošću druge naveli da traže zadovoljstvo izvan samostana, jer im nijesmo pružili ono suživljavanje na koje smo bili dužni. Jesmo li možda uzmanjkali time što smo postupali kao da smo u kojem pensionu, hotelu ili kasarni...

Potaknimo se i uznastojmo da uzvratimo zajednici odanošću za sve što od nje primamo. Postanimo na djelu svjesni pripadnici Reda, Crkve i kršćanstva. Ne živimo sebi da ne umremo u sebičnosti. Živimo za zajednicu, da se u zajednici i preko zajednice ovjekovječimo i usrećimo u vječnosti.

16. ODABRANI VINOGRAD

Podignite svoje glave! Osvijestite se, kao da nam govori Spasitelj. Zašto pognute glave stupate stazom života? Zar možda sumnjate u zadanu riječ da ću biti s vama do konca svijeta?! Nijesam li vam rekao u riječima upućenim apostolima: "Nijeste vi izabrali mene, nego sam ja izabrao vas" (Iv 15,16), i time preuzeo dužnost na sebe da vodim brigu za vas?

Osvijestiti se znači: često dozivati u pemet veliku milost pozvanja u stalež savršenstva. Ta svijest ne svršava spoznajom, ona mora označivati vječne smjernice za život. Svijest visokog pozvanja probudit će osjećaj dužnosti da se odgovori tom pozivu. "Noblesse oblige" - plemstvo je obaveza. Ako možemo podignuti glave u svijesti pozvanja, ostaje pitanje možemo li stupati ponosna čela u svijesti odgovaranja tom pozivu?!

"A devetorica gdje su?" (L 17,17) Deset je gubavaca ozdravio, a samo je jedan došao, ovaj tudjinac, da dade slavu Bogu, koji je po svom Sinu učinio čudo ozdravljenja. Ogromna, dakle, većina ljudi obično zaboravlja da uzvrati zahvalnošću za primljena dobročinstva. To je vlastitost Adamovih sinova i kćeri. Zaboravljaju i lijeni su, jer su egoisti. Rado govore o daru, teško se pomire s mišlju da, ako raste dar, raste i dužnost zahvale. Darovi Božji ne padaju nikada na anorgansku tvar, jer je čovjek misaono, osjećajno i samoodredivo biće. Čovjek, dakle, pokazuje zahvalnost prema Bogu kada upotrebljava primljeni dar da se broj vrijednosti poveća, da kapital naraste, da urodi još većim plodom. Ostaviti primljene talente zakopane isto je što i biti nezahvalan.

1. Iznimni privilegij. Redovnik neka često dozove u pamet da je on izabranik Božji, da je prema njemu Bog postupio kao prema zjenici oka. Ove ideje ne smiju ostati iluzornim ukrasima, već moraju poslužiti da podignu samosvijest, da se redovnik potaknut i ojačan tim privilegiranim naslovima otrese malodušja i slabosti, te uvijek svježim silama uznastoji odgovoriti pozivu posvećujući se svaki dan sve više.

Ima jedna dražesna slika pod kojom možemo promotriti svoj redovnički poziv u školu savršenstva, a ta se slika nalazi kod Jeremije (2,21), opširnije kod Izaije (5,1-5), a spominje je i Krist (Mat 21,33), da označi odnos židovskog naroda i Boga. To je ideja odabranog vinograda. U alegoričnom smislu svaka je kršćanska duša, odabrani Božji vinograd, a ponajprije redovnička. Taj vinograd mora dati od sebe nastojanje, rad oko toga, da životne snage prostruje i posluže razvoju duha i milosti, da se ostvari uspinjanje prema Bogu, da život Božji u svijetu bude na višem stupnju.

Redovnička je duša Bogu dragi vinograd na plodnu brdašcu. Bog postupa prema njoj kao vinogradar prema vinogradu. On ljubi svoj vinograd, raste s njim, dijeli s njim radosti

i boli svoga života. Ogradi ga da bude izoliran i zaštićen od vanjske provale; otrijebi iz njega kamenje koje bi smetalo rodu i koje bi zadavalo uzaludna posla; nasadi ga plemenitom lozom da donese obilno ploda te da bude na ures i na korist posjedniku, okolini i zemlji; sazida usred njega kulu za čuvara, u jednu riječ: učini sve što je trebalo.

Prenesi se, redovnička dušo, na iskonsku točku svoga života. Nad ogromnim jazom ništavila dižeš se ponosno kao biće svemira, stanovnik zemlje. Pred nepreglednim morem mrtve prirode ti dižeš barjak života. Biljke i životinje ostavljaš na nižem stupnju, jer svojim razumom prodireš u beskrajne prostore, u skrovita bistva. Svojom voljom zahvaćaš i pokrećeš nebo i zemlju, stvaraš svoju sudbinu. Svojim srcem začinjaš gorčinu života i toplinom svoga osjećaja osladjuješ i oplemenjuješ sve što se dade podići. U svojoj duši nosiš svemir, dapače, ti si mali svemir. Iz sjene neznaboštva i poganstva pozvan si na svjetlo vjere i, netom si rodjen, zasjala je kroz kratko vrijeme na tvom čelu zvijezda Kristova, u duši ti se ustoličila milost, kojom si uzdignut u sfere nebesnika, sina Božjega, brata Kristova, postao si hram Božji, obitavalište presv.Trojstva. I nadalje na vidljiv način postao si članom Katoličke Crkve. Tu opet izmedju milijuna odstranjen si iz zle sredine, uveden u poseban perivoj, u luku spasa, u redovnički stalež. Uklonjene su dakle zamke zla, pojačana su ti poticala na dobro. Stavljena su ti na raspolaganje bezbrojna dobra, mnoga sredstva posvećenja, kao sakramenti, zavjeti, Pravila, primjeri dobrih i t.d. Možeš, dakle, postati svetac, vječno sretnik. A koliko opet primaš prolaznih pomoći u nevidljivim dubinama tvoga bića. Koliko rasvjetljenja pameti, koliko poticaja na dobro, a sve iz ljubavi, iz gesta odabranja, da te spasi i da od tebe učini ukras zemlje i neba.

Zadivljen veličinom kršćanske misije, sv.Jeronim piše da bismo mi kršćani trebali drhtati od neizmjernog i svetog ponosa. Naučimo sveti ponos! Ovako uzvišeni pozivi laskaju našoj slabosti, da nas prenu, osvijeste i podignu do sfera neustrašivosti i do trajnog raspoloženja. Ako ljudi u odlikovanjima primljenim od drugih ljudi osjećaju toliki ponos, kako to da medalje krštenja i redovničkog poziva često ostavljaju redovnika indiferentnim ili možda ga bacaju u neki osjećaj malovrijednosti pred pozivima drugih ljudi?! "Da ti znaš dar Božji," rekao bi svakoj redovničkoj duši sam Bog (Iv 4,10), ali ti doista malo razmatraš o svojoj veličini, a preveć si privezan uz zemaljska dobra, pa ti duhovne i nebeske vrednote izgledaju samo iluzije, a one su tako velika bogatstva da su jedina trajna zbilja.

2.Odgovornost. Velika je snaga u čovječjoj moći samoodredjenja. On može pokazati potpunu bezbrižnost, zaborav, nemarnost. Može također učiniti da primljeni talenti donesu stostruk plod ili zaradu. Milost mu je na raspoloženju da mu kamati porastu. Dobrota ga Božja ne ostavlja, Bog ne povlači dano obećanje. Bog ne ostavlja nikoga tko prije Njega

ne ostavi, jer je On inicijator dobra, trajni pomoćnik u svakom dobru.

Danas promatramo onaj negativni ishod odabranog vinograda, koji je bio predmet naročite Božje brige? Dogodi se da mjesto plemenitog groždja taj vinograd urodi vinjagom, divljim groždjem. Vinogradar osta razočaran, ali ga takva nezahvalnost nije razoružala. Povrijedila je njegov ponos, zarezala u njegovo srce. On odluči srušiti ogradu da vinograd postane prolazištem za svakoga. Razvaljuje zid da se vinograd pogazi i da opusti. Neće ga ni kopati ni rezati, neka raste trnje. Oblacima zapovijeda da nad njim ne daždе. Od uredjenog vinograda nasta razvalina, pustinja, prokleta zemlja.

Redovničko je zvanje dokaz naročite Božje brige prema redovniku. Kad on izda svoj poziv, postupa nezahvalno kao gore spomenuti vinograd. A primio je mnogo darova da i druge učini dionikom svoga duhovnog bogatstva. Može li Bog ostati indiferentan na gaženje zadanih riječi, na bezbrižnost i nehaj prema primljenom pozivu? Kad ne bi bio svet, mogao bi pustiti da svatko čini što mu se prohtije. Svet je, pravedan je, mudar je, zato ne pušta zlo da osta ne potpuno nekažnjeno, iako uvijek kažnjava manje nego se zasluži. A kakva je to nezahvalnost pustiti da toliki darovi, primljeni od redovnika za procvat kraljevstva nebeskoga, budu ne samo zaboravljeni ili zanemareni, nego, još gore, pogaženi!

Izdaja redovničkog zvanja, koja svršava redovito bijegom iz samostana ili apostazijom, ne nastupa odjednom. Duša pada nizbrdo popuštajući u životu duha i milosti, možda u početku i u neznatnim stvarima. Bog, kao dobar vinogradar, sjećajući se svoga obećanja, nastoji oko te duše, da se u nju vrati prvotni redovnički žar. Razni su putovi kojima se Providnost služi da zalutaloga svede na pravi put, jer jedno redovničko zvanje predstavlja veliku vrijednost za interese kraljevstva Božjega. Kako sažalnim okom gleda Božja dobrota redovnika koji pušta da njegova duša obraste korovom zla ili opačina! Kako je teško Božjem srcu konstatirati, da redovnik na tom putu počinje biti sve tvrdjim! Otvrdnuće srca, zaslijepljenost, mrtvilo, to je najteža kazna Božje pravde, koja čovjeka putnika čini vječnim osudjenikom i nosiocem pakla u duši.

Velika je odgovornost svakog redovnika za svoje zvanje. Odgovoran je pred Bogom, pred forumom svoje savjesti, pred zajednicom i pred Crkvom i kršćanstvom. A što znači ta riječ odgovornost? Kad bismo bili svjesni zamašitosti toga pojma, obuzeo bi nas strah smrti. Biti odgovoran za zanemarenu milost znači prezreti dar Božji. To dalje znači biti spreman uzeti na sebe kaznu za tako strašan zločin. Osim toga, znači uzeti kaznu na sebe radi lišenja tolikih dobara koja bi redovnička i kršćanska zajednica bila primila od tog talenta. Zar je lako primiti na sebe takav rizik?! Staviti se u direktan sukob s Božjom ljubavlju?!

Dok od Božje pravde možeš pobjeći u krilo milosrdja i ljubavi, promisli malo kako ćeš pobjeći ako prezireš tu istu ljubav i milosrdje?

Uvrijedjena se ljubav Božja služi pravdom, da se na nezahvalnom vinogradu opaze znakovi te prezrene ljubavi i te crne nezahvalnosti. "Liječili smo Babilon, nije se izliječio, zapustimo ga."(Jer 51,9) Takav je prirodni rezultat zanemarene ljubavi. Poput zapuštena vinograda i redovnik, izdajnik svoga zvanja, gubi svaku ljepotu, svaki čar, sam sebi je na teret, jer ga grižnja savjesti ne ostavlja. Ni rodbina ni zemaljska dobra nijesu u stanju opravdati izdajstvo redovničkog zvanja. Tko je stavio svoju ruku na plug redovništva pa se obzire natrag, nije dostojan ni prikladan za kraljevstvo Božje (L 9,62).

Pitajmo vjernike neka nam oni iskreno reknu: što misle o redovnicima koji izdaju svoje zvanje? Uvjeren sam da nitko, pa ni neprijatelji Crkve, ne misle iskreno kada hvale dezertere zadane riječi, jer takvi tipovi ne mogu nikomu poslužiti. Danas su pogazili jučer zadanu riječ, sutra će pak pogaziti s istom lakoćom vjerolomstva danas zadanu riječ. Zato svi ljudi zaziru od izdajnika, dezertera životne misije. Ovo dezerterstvo urodi često gorkim plodom potpunog životnog bespuća ili očaja, ako ne dodje i do Judina konopca.

Odgovornost je kod mnogih redovničkih zajednica i za kolektivno izdajstvo. Starješine su u tome glavni krivci, jer nose odgovornost za propadanje redovničkog duha, koji su morali pridizati služeći se vlašću primljenom od upravne vlasti Crkve, odnosno samog Krista. Nad ostavljenim samostanima možda jadikuju vjesnici Božje kazne i pjevaju: "Haereditas nostra versa est ad alienos, domus nostra ad extraneos", - Naša je baština prešla na tudjince, a naša kuća prešla je u ruke stranaca. Kada progonitelji Redova nišane na uništenje redovničkih zajednica, koje se najmanje održe? One koje su slabe u redovničkom zvanju. Znači, da je šiba progonitelja pouka i kazna za progonjene. Bog ne ostavlja, ako čovjek Njega ne ostavi. To vrijedi za pojedince i za skupine, time i za narode.

3. Potrebno je osvijestiti se. Dobro je dok srce nije još potpuno zalutalo, dok nije izrečena zadnja riječ Božje pravde. Ostaje mogućnost vratiti se i nadoknaditi izgubljene prilike. Čovjek ima u svojem samoodredjenju trajno obnoviteljsku snagu, a milost Božja neće uzmanjkati iskrenom srcu. Glavno je da u duši nije izgubljena cijena zvanja i da nije prestala volja za žrtvom.

To izgleda da je srž pitanja. Redovnička duša nije mrtvi vinograd. Svaki čas je potrebito da svoje zvanje učini čvrstim. Sv.Petar opominje svoje vjernike: "Braćo, postarajte se još većma da svoj poziv i izbor utvrdite dobrim djelima, jer ovo čineći nećete nikad propasti."(II.Pet 1,10) Treba dakle rada, dobrih djela, da zvanje postane životnim oblikom. Uzaludan je trud vinogradara ako vinograd nema

životne sposobnosti, ako loza nema životnog soka, moći asi milacije raznih uvjeta za život. Potrebit je dakle intenzi van rad, treniranje duha, vježbanje u krepostima, predanost poticajima milosti, nastojanje vršenja redovničkih dužnosti, gorljivost u službi Božjoj. To je udio, uloga redovnika ko ja se traži da vinograd, nekad odabrani, ne postane zapuš- teni vinograd.

Osv jestiti se znači: svesti svoj životni poziv na žr- tvu. Ne može se pojmiti redovničko zvanje bez pojma žrtve. Uostalom, kad Bog nekoga zove u redovničko zvanje, to je znak da mu namjenjuje visoke zadatke, koji se ne mogu ost- variti bez pojma žrtve. Velike se stvari pišu krvlju. To je neka vrst zakona Providnosti.

Iznevjeriti se ideji i vrednoti žrtve znači: iznevjeri ti se redovničkom zvanju. Lako je ponavljati Kristovo obe- ćanje: :"stostruko će primiti"(Mat 19,29) i na ovom svije- tu. Lako je uzveličavati siromaštvo i posluh u teoriji. Ži- vot se, medjutim, sastoji kao mreža iz sitnih niti pojedi- nih čina svakidašnjice, konkretnosti. Koliko je živo zva - nje u pojedincu, koliko je budna redovnička svijest, može se doznati iz raspoloženja s kojim se primaju žrtve koje traže pojedini zavjeti i Pravila. Na tom praktičnom polju poznaju se junaci, tu se afirmiraju pravi "pozvani". Tu se vidi koliko netko radi oko uljepšavanja svoga vinograda, a kako naprotiv netko zanemaruje vinograd svoga zvanja, i pu šta da na njemu raste divlja trava, koja će ga uništiti.

Od svjesnih redovnika mnogo očekuje zajednica Reda i Crkve. Ako samostan hoće biti dostojedan u praksi, ako hoće odgovoriti odredbama Providnosti i zadržati svoj raison d' être, on mora biti škola savršenstva, a pojedini redovnici moraju redovničkim životom pretvoriti svoj život u bujnost života duha i milosti na korist svoju i na korist mistič - nog tijela Kristova. Ni ekonomske, ni sportske, ni politič ke, ni naučne vrednote ne opravdavaju životno zvanje redov nika. Opravdava ih prvotno i bitno punina života duha i mi losti. Tko izdaje taj poziv, izdaje svoje zvanje.

"Debitores sumus" - dužnici smo. Mnogo dugujemo: Bogu, Crkvi, Redu i braći u samostanu. A uzvraćamo li prema tere du dobročinstava?!

Postavimo sebi upit: koliko bi ih bilo revnijih da su oni pozvani, a ne ja?! Hoće li nad tobom zagrmjeti onaj presudni poklik: "Jao tebi, Korozaine, jao tebi, Betasaido, jao tebi, Kafarnaume, do pakla ćeš sići, jer da su se dogo dila u Sodomi čudesa što se dogodila u tebi, ostala bi do danas, a ona je izgorjela."(Mat 11,23) Hoćeš li se dakle , redovniče, ubrojiti medju nesretnije od najnesretnijih?!

Nastoj biti svjestan svoga zvanja, uzvišenosti svoje misije i tereta primljenih dobročinstava. Svijet od tebe

očekuje svetost, učenost, revnost apostola, zasluge i molitve mjesto njega.

Barem moli Boga da ne postupa s redovnicima prema njihovim grijesima nezahvalnosti i da ne odvrati prema njihovim opačinama (Ps 102,10).

17. BOŽJA GRADJEVINA

Život duha i milosti, svetost ili savršenstvo predstavljaju visoko brdo na koje se ne može popeti jednim korakom. Visina savršenstva zove, ali i straši. Na tom putu potreban je neprestani napor, tegobno uspinjanje. Tko sustane, lako će početi silaziti, jer će ga tajna snaga grijeha poput zemaljske teže privlačiti nizbrdo. Nije ovo svijest stagnacije ili nepomičnosti, život je dinamika, trajno kolanje životnih snaga, neprestano mijenjanje.

"Vi ste Božja njiva, Božja gradjevina," piše sv.Pavao Korinćanima.(I.3,9) Još pobliže Efežanima: "Vi ste sugradjani svetih i ukućani Božji." Njihovo je pak jedinstvo u Kristu, "na kom je sva gradjevina složena i raste za sveti hram u Gospodinu, na kojemu se i vi sazidavate za stan Božji u Duhu."(2,19-22) Doista genijalne riječi sv.Pavla, u kojima se čita program kršćanskog razvijanja u životu savršenstva do punine nadnaravnog bića, do potpune novosti.Ova ideja napretka ili rasta u životu neka nas obuzme u ovom razmatranju, jer tko se ne brine da napreduje na putu savršenstva, taj, prema klasičnoj nauci učitelja duhovnog života, nazaduje.

1. Božji smo. Pomisliti na to da smo doista "Božja gradjevina". To znači: postajati svjestan da je u nama prisutan Bog. Shvaćamo li da u nama moramo otkriti dokaze Božje mudrosti, dobrote, ljubavi i uopće sva Njegova savršenstva? To znači da se u nama mora odražavati savršenstvo Božje. Tražiti Boga u nama, a kad Ga nadjemo, samo Njega promatrati, s Njim se suživljavati.

Redovnik nije pozvan da bude samo "bogonosac", on je pozvan da bude prepun Boga, kao što gradjevina svim svojim bićem nosi pečat graditelja. Ne samo na oltaru, u ispovijedaonici već posvuda redovnik nosi na sebi pečat Božjeg vlasništva koji je postavljen na profesiji i svetom redjenju. O kad bi redovnici doista bili svjesni ove istine tako da bi svjetovnjaci na sam pogled mogli uskliknuti: "Bogovi ste i sinovi Svevišnjega svi."(Ps.81,6) Da je samo postati svjestan krštenja, prisutnosti presvetog Trojstva u duši krštenika, onda bi sav svijet dobio drugo obilježje.

Božja sam gradjevina. To je ideja zgodna da se podigne samosvijest, ali i zato da se odredi stanovište. To znači: nitko drugi ne smije preinačivati Božje djelo. Svaki stvor koji bi htio oblikovati moj život protiv Božjeg nacrta, mora se otjerati kao drski napadač, i oholica i lupež. Tko doista može izmjeriti težinu zlodjela onoga koji krade Bogu što je Njegovo ili Ga hoće ispravljati u Njegovim zamislima?!

I sam redovnik počini zločin kadgod zapiše ili prenese vlasništvo aždaji strasti, molohu trbuha ili kumiru svoga "ja". U teškom se grijehu prenosi, barem u namisli, vlasništvo na djavla. Tada se nastoji izbrisati pečat Božji, uništiti sliku Božju, a odraziti sliku zloduha. U svijesti da

je Božja gradjevina, redovnik mora nalaziti snagu da odstra ni svakoga tko bi se htio miješati u odnose izmedju Boga i njega. Veza je neposredna, vlasništvo je isključivo.

Redovnik bi, dakle, morao nositi neki natpis: "Nemoj me dirati, Božji sam." Neka tako misli, osjeća, neka tako postupa, pa će zastrašiti djavla. Imati tako jakoga Gospodara, dat će mu jakost da se odupre svim napadačima i svim njihovim lukavim zasjedama. Biti svjestan Božjeg vlasništva - čuvat će u redovniku prisutnost duha. Jer je Božje vlasništvo, neće za drugoga ni čuvati tu svojinu, nego za Boga. Zato će neustrašivo nositi znak Božjeg vlasništva, radikalno će braniti interese svoga Gospodara, da na najvećem mitingu svijeta, na mimohodu apokaliptičkog dana, zavrijedi biti nagra - djen kao jak i vjeran sluga.

Vjeran će čuvar živjeti za svoga Gospodara. Bit će obuzet mišlju na Njega, čuvat će Njegova prava. Redovnik ima premnogo načina da ostvari to jedinstvo ili vezu u mislima, riječima i djelima. Dovoljno se sjetiti sv.Pričesti. Nigdje se ne obistinjuje tako zbiljski ono obećanje Kristovo: da će ostati u onome koji ga ljubi (Iv 6,57). Tko snažnije razvija, intimnije posvećuje i jače uzdržava život Božji u nama nego dolazak presv.Trojstva u nas, u hram Boga živoga?! Ova nevidljiva zbilja mora se odraziti i postati vidljiva. To će i postati kada redovnik pokaže na djelu, u mislima, riječima i djelima, da je on prepun Boga, prava fotografija Boga. Zato mora razvijati život duha i milosti, jer je Bog Duh i sama svetost.

Pa i sam vanjski život redovnika mora dovesti u pamet život Božji. Zar i sam samostan nije pogodan da nas prenese u sfere Boga živoga? Način je života izoliran, ogradjen zidinama, opkoljen klauzurom upravo kao vlasništvo koje se budno čuva, da noge prolaznika ne obore medjaše i ne ukinu to vlasništvo. Pa i onaj otajstveni muk samostanskih prostorija, ona blizina euharistojskog Boga, onaj zajednički ži - vot koji imitira službu keruba i serafa oko prijestolja Svevišnjega! Kada svjetovnjaci udju u samostan morali bi osjetiti, da je tu mjesto duha, neki kutić neba, neki dah milosti i miris svetosti. Promislimo, hoće li zbilja moći svjetovnjak, ulazeći u redovničku zajednicu, uvijek reći: "Mjesto na kome stojiš, sveta je zemlja!"(Dj.Ap.7,33)? A hoće li redovnici imati prava reći svjetovnjaku: "Izuj obuću s nogu tvojih"?!

2. Naprijed. Gradjevina Božja nije dovršena. Ona se dovršuje neprestano, jer to je gradjevina duha koji se neprestano razvija. Pa da je i obična mrtva tvar, opet bismo mogli čuti tajanstveni glas te gradjevine, kako traži svoga gospodara. Svaki je posjed neka vika za vlasnikom. Posjed ne miruje, on čezne da se vrati svom gospodaru. Tu je stvoren neki odnos, neizbrisiv odnos. Doista, nije moguće ostati gluh na jaki glas koji iz svih zakutaka našeg bića viče za Gospodinom, vapi za Bogom, Početkom, Uzdržavateljem i Svrhom svega. Sve nas u životu neprestano potiče da produbljuje

mo taj odnos prema Bogu kao Vlasniku svega našega bića. Zašto tako mučno tragamo za istinom i tako je teško nalazimo? Zašto se naše srce ne snalazi pred surogatima stvorenja i ostaje trajno nemirno ako ne zato što je stvoreno da otpočine u Bogu prema kojem ga vuče svaki kucaj i goni sva naga? Nijesu li napori volje tako mučni, ona malaksalost i očaj u radu ne govore li očito da jedino vrijedni cilj nastojanja mora biti u vrijednostima vječnosti? Boli života takodjer najrječitije govore o tome kako je potrebno uzdisati za Nebom. Ako se dakle ne snalazimo, znak je da nijesmo orijentirani onamo gdje se možemo snaći, naime, prema Bogu.

"Za onim što je naprijed, posežem. Trčim k biljezi, k nagradi nebeskoj, kojoj me Bog zove."(Filip 3,14) Ovako sv.Pavao opisuje svoj stav prema približavanju k vrhuncu sreće. Ne gleda se natrag. Samo naprijed! Gradjevina mora rasti. Redovnik mora napredovati. U zapovijedi koja veže da se teži k savršenstvu, uključena je takodjer zapovijed napredovanja. To znači: svaki dan više misliti, osjećati, težiti i raditi u Bogu, biti prožet duhom Božjim.

Najprije odstraniti što zadržava na tom putu. Trkači ostavljaju sve zapreke; putnik nosi jedino što mu je potrebito. Ima mnogo zanimanja i poslova za koje je teško reći da pomažu u bržem približavanju vrhuncu savršenstva. Ima kamenja koje ne vrijedi za rast gradjevine Božje. Ima poslova redovnika, koji nemaju nikakve veze s poslom gradjevine u Bogu. Čitanja praznih knjiga, besposličarska stvaranja utopija, premetanja starih knjiga iz dosade, bavljenje svjetovnim poslovima, upriličavanje djelovanju osoba van samostana, beskorisna i isprazna razgovaranja doista ili ne znače ništa ili još više štetuju izgradnji solidne zgrade duha. Redovnik bi morao znati da je on po svom zvanju dužan prosvjećivati i posvećivati druge, što znači: dovoditi Boga u svijet, time uveličavati Božju gradjevinu u svijetu. I kraljevstvo Božje u svijetu mora rasti. To je bila nakana Kristova, to je stavljeno u dužnost Crkvi. Treba unositi Boga sve više i više u pameti koje tragaju za istinom; unositi Ga u srca poremećena od zemaljske ljubavi; stavljati Ga u duše rasklimane od očaja; uvoditi ga u ekonomske i političke ljudske uredjaje, naposę u obitelji.

Što doista znači: "rasti u Bogu"? Nešto sasvim jednostavno. Mi znamo što znači rasti u znanju, ljubavi, poslovanju i u umjetnosti. Ponavljanjem istih čina učvršćivati u sebi neku naviku na dotičnu vrst rada i uvijek više zahvaćati na terenu dotičnog zanimanja. Prije svega: biti obuzet nekim žarom i istinskom željom za napretkom. Bez jake, ustrajne, praktične želje za napretkom nema napretka. Želja je krilo, ona je poticaj i moćno pomagalo da ideja postane pokretačem djelovanja. Biti obuzet idejom, biti zanesen nadom i ojačan radom u poslu usavršavanja. Zato je potrebno često razmatrati i oduševljavati se za odražavanjem života Božjega u životu zemaljskog putnika. Vježba i oduševljenje - to su sredstva za napredak.

Probitačno bi, dakle, bilo, da redovnik svaki svjesni trenutak i svaki čin obasjava svjetlom Božjim, promišljajući na Boga, dozivajući Ga da istumači, odobri i blagoslovi svaki pothvat. Svoje osjećaje svakim danom i svakim časom sve više otkidati od stvorova i upravljati Bogu. Time bi i djelatnost ili aktivnost bila posljedica punine i aktivnosti našega duha, duha Božjega. Revno upotrebljavanje sredstava sakramentalnog života, savjesno vršenje redovničkih Pravila stvaralo bi naviku, ostavljalo bi neku potrebu, pravu žedju i glad za Bogom. Misliti, dakle, često na Boga, upravljati Njemu sve naše čine, živjeti u svjetlu vjere i nadahnuća Božjih - to bi značilo "rasti u Bogu".

Dakako, svladavanje težih prepreka ubrzava hod prema cilju. Napasti, poteškoće, uopće: sve tamne strane života, sve crne stranice povijesti treba promatrati, tumačiti i primiti u znaku života u Bogu, pa će snaga duha i milosti više djelovati u pozitivnom pravcu približavanja Bogu. Bog je tu, i onda kada se treba boriti s poteškoćama za pravednu stvar. Bog ne ostavlja ni onda kada je teško ići uskim putem, kada se mora uspinjati uz Kalvariju, kada se spotiče o zapreke svake vrsti, kad se susreću čvorovi nesporazumijevanja, protivnosti i progonstva.

Pred tamnim stranama života se najviše izgradjujemo. To je najteži materijal za oblikovanje. Lako je blagosliv ljati ruku koja miluje, ali je teško ljubiti ruku koja šiba. Ugodno je pjevati pjesmu Božjoj dobroti i Božjoj ljubavi, ali je teško kroz suze izgovarati "Fiat", prihvatiti ruku koja kažnjava ili kuša. Naučiti se gledati Boga kroz oblačine i suze - to je najmoćnije sredstvo da se dopre do poklika sjedinjenja: "A ja više ne živim, nego živi u meni Krist."(Gal 2,20)

Ne obazirimo se na prevaljeni put. To bi nas dovelo do zaustavljanja. Pogledajmo koliko nam još ostaje. Neka nam ne budu uzorom polovični i slabići. Neka svijetle uzori revnih, svetih, heroja. Samo promatranje pametnijih, savršenijih i svetijih pobudit će u nama želju da ih naslijedjujemo.

Ovo napredovanje ne znači neku uznemirenost, neko neprirodno preskakivanje redovitih putova. Podati se naglosti i preuzetnosti upropastilo bi svaki uspjeh u pothvatu usavršavanja. Nagli nastupi malo traju. Smirena želja za napretkom, na bazi uvjerenja, promatranja, osobito u predanosti volji Božjoj, oslanjajući se na milost s neba učinit će da napredak bude normalan, čvrst, i da ne kasni vidjeti zdrave plodove svoga nastojanja.

Ne isplati se dugo razmatrati o uplivu milosti na naš napredak. Poslovi milosti su poslovi Božji. Mi joj ne možemo stavljati crte po kojima će prolaziti, ne možemo joj odredjivati putove, smjer ni jačinu. To su poslovi Božji. Na nama je brinuti se oko onoga što na nas spada. Budimo zabrinuti za naše sudjelovanje. Označujmo sami sebi smjer,

nastojmo uprijeti sve snage. Biti revan u svemu pa i u najmanjim stvarima to je naš posao, to je naša dužnost. Očekivati velike prigode, a zanemarivati one sitne, dnevne prigode, znači varati sebe ili barem ne biti upućen u osnovne zakone psihologije. Potrebno je, dakle, zaista praktično oblikovati naš život po Bogu u svim pa i najmanjim djelima, da tako budemo pripravni da Ga pokažemo i u većim, težim prigodama.

3. Gdje je krivnja? Doista je upit na mjestu. Tiče se svih nas redovnika, donekle i svih kršćana. Pitamo se: zašto naše molitve ne probijaju Nebo? Zašto ne osvajamo duše? Zašto prisiljavamo Boga da milosno intervenira više nekim čudesnim zahvatom nego po zakonu podredjenosti prirodnih zakona i drugotnih uzroka Božjim zakonima i Njegovu djelovanju?

Mislim da je odgovor jednostavan. "Svaki nasad koji ne zasadi moj nebeski Otac, iskorijenit će se."(Mat15,13) To bi, dakle, značilo da u našem životu i djelovanju ima premalo Božje snage, a premnogo pouzdanja u ljudske snage. Premnogo se računa na aktivnost čovječju, malo se oslanja na snage Božje. Premnogo ima spoljašnosti, formalizma, malo suštine, unutarnjeg i milosnog života. Na sebe uzimamo Božje poslove, a svoje nemarno vršimo. Postupamo ne kao podredjeni i ovisni, već kao samostalni i po sebi bogati. Zaboravljamo da je Bog onaj koji daje "te raste" (1.Kor 3,7).

Da, i apostolat i vjersko organiziranje i razni oblici djelovanja sve je to suho, bez života. "Božja smo gradjevina", koja je odredjena da "raste u Bogu". Ako je tako, onda bi u nama morala biti i Božja snaga, Božja stvaralačka moć, koja će nas preobrazivati i koja će obraćati duše k Bogu, jer će u našem životu i djelovanju vidjeti Boga. Ako smo doista prožeti Bogom, nije moguće da naša riječ i naš život ne obnavljaju svijet.

Život privlači život. Srce govori srcu. Oduševljenje oduševljuje, uvjerenje uvjerava, milost obraća, Bog ispunja Bogom. To je jednostavna, a preznačajna konstatacija. U tome je, dakle, i tajna neuspjeha i naša krivnja. U nama ima premnogo nas, malo Boga. Premnogo ima buke, spoljašnosti, malo ima duha, zanosa, života, ljubavi, oduševljenja, malo ima milosti, malo ima Boga. Izgradjuje nas svijet, gradimo svijet, ali ne za Boga. A ovo je jedini, i morao bi biti jedini naš posao. Zato smo i došli u Red.

Ne vide li ljudi u nama "Božju gradjevinu" i ne gradimo li mi u svijetu "Božje gradjevine", što će onda ljudi od kosti i mesa vidjeti, čuti, osjetiti, doživjeti kao vidljiv i osjetljiv dokaz Božje prisutnosti? Gdje će ljudi vidjeti Boga tako zorno i uvjerljivo, ako Ga ne otkriju u našim riječima, u našim djelima i na našem životu?! Nećemo nikada moćnije obraćati ljude nago onda kada svaki od nas bude predstavljao Boga živoga. Jedini uvjet uspjeha jest da odrazujemo Boga, jer, kako se pretpostavlja, moramo biti puni Boga.

O tome se ispitajmo. Možda sam pretvorio zapovijed o savršenstvu u neku praznu frazu. Možda sam htio što je nemoguće, ostati naime na polaznoj ili početnoj tački, iako posvuda opažam da ništa što se usavršava ne ostaje na istom stupnju savršenstva.

Da li sam dovoljno upotrebljavao sredstva da ostvarim napredak u životu duha i milosti? Molitva, razmatranje, duhovne vježbe, savjeti drugih, primjeri boljih od mene, poticaji milosti i drugi faktori napredovanja - jesu li ostali "glas onoga koji viče u pustinji?" U ispitivanjima savjesti mogao sam konstatirati gdje se nalazim i kako napredujem, da li sam poput močvare odredjen da se usmrdim, ili možda žabljim korakom ipak idem naprijed?!

A oko mene? Da li se medju katolicima, kršćanima, redovnicima, u mjestu mog boravka nalazi sada više života i milosti, više pobožnosti, vjere, ufanja i drugih kreposti nego li ih je bilo kad sam ja počeo djelovati? Jesam li se izgradjivao i gradio ili razgradjivao sebe i druge?

Dužnost nam je povećavati kapital duha i milosti u nama i u svjetu. Izgradjivati sebe i druge, i to izgradjivati za Boga, podizati Božje gradjevine, uvećavati nadnaravno blago u svijetu. Tako ćemo se moći nazvati naprednim moćnicima svijeta, inače smo pospanci i mrtvaci, rušitelji Božjeg djela, a ne Njegovi pomagači.

Naše nazadovanje znači nazadovanje kraljevstva Božjega na zemlji. Odgovornost je na nama ako nema Boga u svijetu, i odgovornost je na nama ako Ga nema svaki dan i svaki čas više. Dovoljna je jedna misao, jedan osjećaj, jedan uzdah u sjeni milosti, da se gradjevina Božja razvija i raste.

Kako smo bijedni - a kako smo mogući!

18. RASIPNI SIN

Duhovne su vježbe kao neki prijegled računa. Kada se pregledavaju računi, ne gleda se samo zadnji mjesec, već se uzme u obzir i čitava godina, pa i više godina unazad. Korisno je baciti skupni pogled na prošlost, da se uzme orijentacija za budućnost. U prošlosti može se naći obila to gradiva za reviziju i popravak, da se u budućnosti ne ponove pogreške prošlosti.

Možda je redovnik dugo već godina u školi savršenstva. Možda smo za neke držali da su već sveti, a ipak su pali. Kako je kod njih nastao taj proces ili možda nagli nastup pada?! Jesu li oni možda stvorili za sebe neku vrst "osobne savjesti"? Ili su, kako je neki psiholog ubacio, usljed prevelikog osjećanja za etičkim i moralnim postali na tom području neosjetljivi, upali u neku anesteziju etosa, jer i od prevelike svjesnosti može doći do nesvjesnih ispada. Ili bi se moglo reći, da su kao odveć topao vosak nesposobni da se održe na nogama moralne samostalnosti?

Ova posljednje tumačenje ne stoji. Savršenstvo se čovjeka ne zatvara u krug stvorenoga. Proces svetosti ne obavlja kružnicu običnih psihičkih procesa, taj se, naime, proces odvija prema Bogu, prema beskrajnom Biću, koji ne ulazi u običan krug redovitog zbivanja, koje se usljed povratka na ishodnu tačku gubi. Uzrok je, dakle, pada svih koji padaju u tome što su svi ljudi, doklegod žive, podložni padu. Možda su se nepravilno razvijali u savršenstvu, možda su bili lakomisleni, neoprezni, popustljivi, pa je razumljivo da su pali, iako je izgledalo da su po godinama, po znanju i po svom životnom iskustvu, već bili oblikovani i daleko prokročili na putu savršenstva.

1. Kad je sve cvalo. Zahvatimo jednim pogledom našu redovničku prošlost. Dozovimo u pamet naš život u školi savršenstva. Učinimo reviziju našega života na putu savršenstva. Postanimo svjesni prošlosti, za orijentaciju u budućnosti. Recimo sebi: Krist je radi mene osobno došao na ovaj svijet, jer je mene osobno ljubio. Radi mene je trpio i radi mene je podnio muku na križu i ustanovio Crkvu i sakramente. Tako i sv. Pavao sebe osvješćuje govoreći da je Sin Božji njega ljubio i predao sebe za njega (Gal 2,20).

U prvo doba novicijata ili profesije kao da sam bio svladan osjetljivim dokazima Božje ljubavi. Sve je gorjelo u meni od žara. Osjećao sam se kao mezimče, ljubimac Božji. U duši osjećaj spokoja, srce puno utjehe, premnogo planova rada za kraljevstvo Božje, neograničena požrtvovnost za spas duša. A tko se ne sjeća one djetinjske nježnosti i osjećajnosti prema drugima u zajednici! Prema starješini bila je spremna poslušnost i poštovanje iz odanosti. Atmosfera nadnaravnosti hranila je ovu dušu, koja je poput proljetnog cvijeta širila miris božanskog duha u sebi, a oko sebe je rasprostirala dah neba.

Tako možda može reći sebi svaki redovnik. Bilo je to doba redovničke idile. Sve se dalo i bilo spremno dati Bogu. Žrtva je izgledala potpuna. Medjutim, sat je vremena odmicao. Vrijeme je nosilo promjene. Vanjski svijet, i to onaj svijet koji se protivi duhu Kristovu, nije odustao od navale, samo se strategijski povukao. Tijelo i djavao takodjer uzeli su svoje pozicije da u pravo vrijeme navale, da zarobe dušu koja se tako potpuno nastojala Bogu posvetiti.

I doista, svijet, tijelo i zloduh spleli su mreže, stavili su mamac. Kako su lukavo dozivali, obećavali, poticali, uvjeravali, možda i prijetili. Bilo je borbe, odstupanja, ali je došlo vrijeme kad je redovnik naumio ostaviti očinsku kuću milosti, dati prvenstvo tijelu, prenijeti srce na drugi predmet, ostaviti gorljivost redovničkog života, okrenuti ledja dosadašnjem idealu, te poći u tudji, neprijateljski svijet, svijet djavla. Nije toliko važno, da li je ostavio i samostan kao zgradu, važno je, da je ostavio samostan kao školu savršenstva, mjesto revnosti i potpune žrtve Bogu. On je naumio otići u tudjinu. Redovnik je prestao biti ono što je bio, postao je drugi, oprečan prvotnom redovniku.

Kako je taj odlazak djelovao na Božje Srce! Kako je sažalno Utemeljitelj gledao svoga izdajicu! Redovnici su opazili, čudili se i pitali: kamo će stići ovaj koji tako naglo i očito pada s visine zanosa, revnosti, rada, i koji tako vidljivo osiromašuje! Proplakali bi i zidovi da nijesu samo nijemi svjedoci, suhi motrioci žalosnog prizora, neosjetljivi pratioci pogrebne povorke. Taj živi mrtvac sve oko sebe gleda drugačije, jer je srcem u tudjini. Braća su nesnošljiva, glupa i prepuna opakosti. Samostanski su zidovi tamnica ili logor. Kor je mjesto besposličarstva, uzaludna čevrljanja. Pravila su zastarjeli okovi, koje je nesvjesno nekada bio na sebe stavio. Život je u samostanu neprirodno nasilje prirodjenoj čovječjoj slobodi.

Tamo, u tudjini, izgleda posve drukčije. U toj zemlji bezbrižnosti, slobode, suvremenosti, emancipacije, samostalnosti, zadovoljavanja prirodnih nagnuća - sve je veselje, pjesma, pravi život. Redovnik možda i osjeti neposrednu promjenu; osjeti neki užitak. Napio se iz čaše naslada; prisustvovao je po kojoj gozbi zavodljivog života. Zanio se pjesmom ljubavi i udahnuo zraka neke slobode. Htio je reći: stani, čase, stani ti, idejo, naslado! Sve se oko njega puši od zanosa, sve oko njega vrije. To je vrutak novog života.

Ta je obmana imala tragičnu karakteristiku: prolaznost. Čaša naslada ostavlja gorčinu. Samovolja ostavlja nespokojnost i nesnalaženje. Životna samostalnost izolira i prouzroči osamljenost. Svjetska pitanja i zanimanja izazovu zavist, spletkarenja, zlobnu protivnost i natjecanje. Uživanje iscrpi i ogorči život. Svemu se vidi kraj, osjeti se prolaznost svega. Duševne energije u čovjeku brzo

opišu krug, pa se vraćaju. Pojave se drugi osjećaji,navru druge misli, iskrsnu drugi planovi. Nije moguće u krugu stvorova ići direktnim pravcem u nedogled, jer je sve stvoreno istodobno i svršno, ograničeno, prolazno! Dolazi se i opet na prekretnicu.

2. U okovima izdajstva. Izdajstvo je uvijek najveća kazna samom sebi. Najveći dio gorkih plodova zloće izjede sam počinitelj. Zlo se osvećuje, zlo kažnjava, jer je sva priroda orudje Božje Providnosti. Providnost se služi svim stvorovima, da se Njeni planovi vrše, da se ostvaruju Njene ideje.

Izdajnik stade oskudjevati. Nasta glad u zemlji, pustoš unutar duše izdajnika. Crv je grižnje savjesti izgriza. Okolina je promijenila obličje, jer je nutrina primila drugi pogled. Za neko je vrijeme ona izvorna neutaživa glad za Beskrajnim bila potisnuta, ali opet izbije na površinu. Duboki utisci prvih doživljaja vraćaju se u svojoj mladenačkoj srazi. Uspomene mladosti, sjećanja na dan prve pričesti, na dan oblačenja ili profesije, još više sjećanje na svetost redjenja, na bogatstvo unutarnjeg života duha i darova milosti - sve to izaziva u njegovoj duši nemir, buru, očaj. Nikad veće nesreće negoli je osjećaj minule sreće i vlastite krivnje u gubitku te sreće.Nikada se bolje ne opazi uzvišenost duha nego onda kada čovjek postane robom tjelesnih navika. Milost najjače odskoči pokraj prolaznosti i ništavosti zemaljskih vrednota.Iskustvo je najbolji učitelj.

Što je život redovnika koji je napustio prvotno stanje revnosti i pao u nemarnost, plitkost, poklonio se svijetu i možda djavlu? To je ispunjanje dana nedostojnim sitnicama. Bavi se pitanjima koja ne ostavljaju nikakav zanos, ne obogaćuju dušu ni tijelo. Srce postaje tupo, neosjetljivo za nebeska dobra. Živi kao najamnik, tudjin, zatvorenik. Nemiran, nezadovoljan, isprazan,prazan i prokljet. Gladan je i žedan istine. Čezne za nekom jakom rukom koja će snažno izvesti toliko poželjan preokret. Osjeća da se nalazi u "tudjini", gdje je sebi najveći križ, nesnošljiv jaram, u stanju vrijednom očaja. Ne može se ostaviti život duha i milosti a da se ne osjeti da se izvan toga života ne isplati živjeti.

I konstatacija da postoji bolji svijet, muči bijednika još više. U mučenju su se, dakle, združile svijest o prošloj krivici i pomisao na sretan boravak drugih. Zato redovnik mučen prošlošću i budućnošću osjeti istinitost riječi rasipnog sina: "Koliko najamnika oca moga imaju hljeba i previše, a ja ovdje umirem od gladi!"(Lk 15,17) Moja su braća sita duševnog mira i zadovoljstva. Ona rade, upregnuta u slatki jaram posluha. Bezbrižno, djetinjski se vesele, a ja, gladan, žedan, odrpan, željan mahuna svjetskog smrada, nemam ništa. Mir i sreća moje braće za mene je nepodnosiv nemir, jer ne mogu odoljeti čaru ostavljenog dobra.

Jedna me misao zaustavlja. Kuća moga Oca, krilo Božje milosti uvijek puno darova. Ljubav i milosrdje još nijesu izbrisani iz srca Oca nebeskoga. U ostavljenoj kući još ima uglova u kojima mogu stati kao pokornik, povratnik, izdajica, koji će oplakivati svoje izdajstvo, pokoru činiti za počinjeni zločin. Bolje mi je biti sluga u kući Oca nego upravitelj u tudjinskoj kući. Tudjina mi ne može dati nego samo nadomjestak dobra, a daje pravo i duboko zlo.

Jest, neprocjenjiva je sreća u tome što je čovjek, dok živi, uvijek u stanju ostaviti krivi put. Doklegod živi, čovjek raspolaže sa slobodom samoodredjenja kao ishodnom tačkom sreće i nesreće. Kad umre, onda prestane biti putnik, a ostaje samo sretan ili nesretan. Upravo u mogućnosti povratka vidi se sva uzvišena i strašna moć naše volje. O doista pogibeljna moći, o sveta moći čovječje volje! O sve, o ništa! Od andjela činiš djavla, ali od čovjeka u pandžama djavla možeš učiniti andjela.

Potrebno je za taj povratak, da ostane barem jedan prozorčić kroz koji će ući zraka svjetla, malo riječi, savjeta, dobra primjera, udaraca boli ili bilo kojih sredstava kojima se obično služi milost Božja da potakne volju na povratak. Jao onomu tko ne reagira, koji je otvrdnuo u zlu, koga ne muči ništa, niti ga zabrinjuje ništa. U tim slučajevima je malo nade u spas, poteškoća je povratka skoro nesavladiva. Blago onomu koga zabrinjuju tudji uspjesi, koga muči tudji mir, koga zove tudja veličina, koji osjeća kako je lijepo biti u krilu Božjemu.

3. Povratak. U skrovištu duše odigravaju se nama nepristupačni bojevi. Tu se sastaje Božja sila i snaga čovječjeg samoodredjenja. Tu silazi milost da se snizi do čovječje naravi, da je podigne na više. Na vrhuncu duha prima se upliv s Neba. Možda se dugo pripravlja, možda i naglo nastupi. Možda odjednom osvoji, možda više vremena svladava otpor čovječje volje. Kako bilo, sreća je u trenutku kada čovjek odluči i reče: "Hoću", "ustat ću i poći ću k Ocu svomu i reći ću mu: Oče, sagriješio sam protiv neba i protiv tebe. Više nijesam vrijedan nazvati se sin tvoj, primi me kao jednoga od svojih najamnika."(Lk 18,19)

Poteškoće će nadoći. Možda će mi se tkogod čuditi, netko rugati, a naći će se i onih koji će me prezirati, ostaviti. Reći će mi "posvetio se", evo nam "drugog Augustina" i sl. Ništa zato, bolje ikad, nego nikad. Odlučno ću rastrgnuti sa sebe lance obzira, prašinu taštine, odbacit ću verige grijeha, uzet ću luč vjere, oganj revnosti i ljubavi. Pokucat ću na vrata srca Oca nebeskoga. Bacit ću se pod noge starješine i braće, ako sam ih uvrijedio. Sa suzama ću jesti kruh dobročinitelja, jer on nije za izdajnike, ali može biti za pokornika. Najzadnji sam, ali ću biti u pokori prvi. Bit ću raskajani Petar, obraćeni lupež, pokornica Magdalena. Umrijet ću prošlosti, da živim za budućnost. A prošlost ću nositi jedino kao kaznu, opomenu i orijentaciju za budućnost.

Stavio sam na kocku probitke svoga života i interese kraljevstva Božjega. Ludo sam okrenuo leđa idealima, ostavio toplinu srca Oca. Koliko sam mogao napredovati! Koliko mi je prigoda izbjeglo! Nastojat ću neumornim radom, radikalnim oduševljenjem nadoknaditi ono što sam vlastitom krivnjom propustio. Moram intenzivnije živjeti, da nadoknadim izgubljene snage. Žurit ću se, trčat ću uz pomoć Božju po putu savršenstva. Velik sam napor učinio da se odlučim na povratak, ali sada ću u tom naporu naći krila, da se uz pomoć milosti popnem na visine duha i milosti. O pogibeljna moći, o sveta moći čovječje volje!

Neka doista svatko bude uvjeren da će Otac nebeski primiti rastvorenih ruku svakog iskrenog povratnika. Evanđelje govori da je otac, "kad je sin još podaleko bio", pohitio, potrčao, bacio se oko vrata i poljubio ga. Dakle, inicijativu pomirbe obavlja Otac, uvrijeđeni Otac. Tako je, jer otac može uopće sve reći i učiniti, ali nikada ne može zanijekati sebe, svoje očinstvo. I Otac će nebeski pokazati veliko zadovoljstvo, jer radi uskrsnuća mrtvaca ima razloga da se veseli više nego radi života živoga. Povratak izgubljenog više veseli nego boravak stalnog člana zajednice.

Sva sreća da izvor pomirbene snage nije presahnuo. Ispovijed je uvijek na raspoloženju. Ljekarna milosti uvijek je otvorena. Iz probodenog boka Kristova teče voda spasenja i ozdravlja i spasava izgubljene, jača pokajnike, prima izdajice. Tako može činiti jedan Bog koji pokazuje veću moć opraštanjem nego time da stvori nove planete ili novi kozmos. Glavno je da se ne ostane gluh na glas milosti. Da inicijativi Božjoj ne uskratimo suradnju. I obično se dogodi da poslije pada revnost uznapreduje, da se plamen žara raspali.

Koliko redovnika za vrijeme svoga redovničkog života ne ponovi povijest rasipnog sina! Da, jer redovnički stalež ne diže mogućnost pada. Makar se popeli do vrhunaca osvojenih od najvećih svetaca, ipak uvijek u sebi nosimo klicu Adamova pada, Judina poljupca, Petrova izdajstva, od metništva rasipnog sina. Neka se nitko ne pouzdaje u sebe ni u svoje snage. Jedno neka uvijek drži na pameti: lako je postati sin rasipnik, izgubljena duša.

Možda je odgoj u redovničkom životu bio više teoretičan. Možda se sve davalo i primalo u pojmovima, apstraktno, pa se postepeno izgubio dodir sa stvarnošću. Kada u apostolatu dodje veza s tom zbiljom onda je lako da se neupućenost u sukobu s lukavošću i zločom svijeta osjeća izgubljenom. Kad se izgubi čvrst teren stvarnosti ispod nogu, onda čovjek lako postane žrtva te grube stvarnosti. Teorija je laka, ona lako zanese i zamagli. Poteškoća je u praksi. I oko prakse treba više nastojati. Zato i odgoj mora biti konkretniji, stvarniji, u bližoj vezi s praksom života.

Shvatljivo je, dakle, da ima redovnika koji ponove povijest izgubljenog sina. Dobro je ako je doista ponove. Strašno je, ako se povijest ponovi do polaska, a ne ponovi do povratka. Ako je netko postao Petar slabosti, neka postane i Petar suza. Jesmo li doista nasljedovali izgubljenog sina u izdajstvu i ostali tu? U tudjini? Daleko od krila Oca nebeskoga? Daleko od Reda kojemu smo se zavjetovali? Jesmo li, dakle, još odmetnici? Izdajice?

Tko podje pa se vrati, neka blagoslivlje nebeskog Oca. Ako je netko daleko od Njega, u grijehu ili u nemarnosti, neka bude izmedju onih koji kao "viri fortes" sa sebe bacaju okove ropstva i grijeha. Neka moli Boga da mu dade jakosti, da s jednim "hoću" dokaže da je živ i odlučan da se ponovno smiri u krilu Oca nebeskoga, u sjeni Reda, u tišini zajednice.

Zahvaljujmo Bogu, slavimo Ga, veselimo se ako nije pustio da umremo u tudjini, gladni i žedni, goli i bosi. Veselimo se ako nam istina evandjelja opet svijetli, ako nas osjećaj i ljubav Božja opet griju, ako nas Njegova briga opet štiti. Odabrah radije biti zabačen u kući Boga moga nego li boraviti u šatorima grešnika ili u raskošnim kućama izdajica (Ps 83,11).

Jesmo li dovoljno brige ulagali oko ispita savjesti ? Da li smo bježali iz samostana očekujući zadovoljstvo u svjetovnim zabavâma, u zanimanjima izvan samostana? Jesmo li se iživljavali u profanim zanimanjima, a zanemarivali spas svoje duše. Uvijek smo na strmini, lako se pada. Pad je to teži što se pada s veće visine. Strašimo se da nam, ako otidjemo, ne uzmanjka vremena za povratak.

Nastojmo dakle da nikada ne podjemo, da se nikada ne izgubimo. Ako po nesreći ponovimo povijest izgubljenog sina, onda je ponovimo sve do pokajane ispovijedi uključivo, i ustrajmo do kraja. Molimo svesrdno zato Oca nebeskoga, da nas prosvijetli, pomogne i ojača!

19. NE ZNAMO NI DANA NI ČASA

1. Pozor! Kako to, da se sada stavlja na razmatranje tema smrti, kad smo već ponovili osnovne istine života ? To je veoma jednostavno. Život svakidašnjice ne odvija se sustavno, shematski. Dogadjaji ne dolaze po shemi. Ima neočekivanih, naglih dogadjaja koji potresu čitavim našim bićem. Duhovne pak vježbe nijesu toliko sustavno izlaganje nauke, koliko naglašavanje glavnih istina, sposobnih, da nas pokrenu iz smrti ili mrtvila i da nas upute na obnovu duha. Kao što i sama smrt može nastupiti nenadano, tako u ovom razmatranju stavimo pred oči našega razuma ovu alarmnu temu smrti.

Tko se nije našao pred ovim sudbonosnim pitanjem? Nekima se to pitanje nametne upravo u zastrašujućem obliku. Život se prikazuje kao jedan pravac s bijelom i crnom bojom na krajnim tačkama. Razni su stupnjevi jačine svjetla ili jasnoće svjetla, koji prolaze kroz sivo, ali krajne su im tačke bijelo i crno. Život kao da počinje u nekoj bjelini, da završi u crnini. Što je još gore, svaki dan i svaki čas pokazuje nam nerješivu igru, čudno križanje, una krsnu vatru protivnih strujanja, teren, na kojemu se ekstremi trajno sukobljuju.

Tko se ne zanese pred prizorom cvijeća, poletne mladosti, proljeća i drugih svjetlih strana života? Zar se može ostati indiferentan pred pojavama veselja, rada, volje za životom, dobrote, nježnosti i drugih odlika pravog čovjeka? Ali s druge strane taj isti život pruža nam svaki dan prizore starosti, umiranja, grobova, jeseni, zime, gluposti, zloće, tuposti, demonstva, slabe volje za životom i grozote očaja. To se sve miješa, križa, isprepliće, nastupa u raznim stupnjevima izmiješanosti i često nam život ne pruža nego neku neznačajnu sivu smjesu, neku neodredivu i neodredjenu pojavu i posve neznačajnu činjenicu.

Ovo miješanje boja, ova mješavina svjetla i tame ne dopušta mi da izvedem neki zaključak. Niti se čovjek smije neobuzdano prepustiti optimizmu, niti je ispravno pasti u pandže pesimizma. Život je zagonetka. Srž života nije u našim rukama. Život se sastoji u nekoj nedjeljivoj vrednoti, u nekoj jednostavnoj tački, u jednoj nesastavljenoj vrednoti, koja je pod neposrednim uplivom Sile i Mudrosti Prabića-Boga. Činjenica, što život, ovakav život, prezasićen zagonetkama, nelogičnostima, antinomijama i nekim apsurdima može opstojati, najbolji je dokaz trajne prisutnosti, pozitivnog zahvata, neophodno nužnog Božjeg utjecaja na svakom koraku života.

Iako, dakle, život teče dalje, nama je ipak potrebno fiksirati neke njegove strane. Potrebno je zaustaviti njegov nemirni tijek barem u našoj pameti, da nas pouči da izvedemo neki praktični zaključak za našu orijentaciju. Tako nam upravo zgodno može poslužiti činjenica, da i boje kontrastiraju. Jedna boja na drugu utječe, tako crveno pokraj zelenoga postaje punije, a i zeleno se jače ističe.

Potrebno je zato usporedjivati svjetle strane života s njegovim tamnim stranama, da nas svjetlo ne zabliješti, omami i oslijepi. Tko precjenjuje vrijednost života, tko se zanosi njegovim čarima ili postupa u životu kao neograničeni arbiter, neovisni gospodar, kao da će vječno na zemlji živjeti, taj mora često uvoditi tamnu boju smrti, da ugasi kričeću boju života.

Doista, spasonosna nam je pouka iz spomenute jednostavne činjenice kontrastiranja boja. Grijeh i zlo dokazuju da počinitelj obraća svoj pogled na zemaljske vrednote u očekivanju da će mu one dati zadnji odgovor na sva mučna pitanja njegove duše. Tako postupaju svi zlikovci, tlačitelji, osvetnici, silnici, okrutnici, častohlepni i drugi njima slični. Za njih zemaljski život kao da stavlja zadnju tačku na sve, kao da im je zemlja zadnja meta putovanja i kao da će ona poravnati sve staze, urediti sve neurednosti, ispraviti sve krivine!

Pa neka i redovnici nastoje smanjiti zavodljivost svjetla života u kontrastu s tamnim stranama istoga života. Tkogod se zavede od zloće, pospanosti ili nemara u pitanju života duha i milosti, neka poviri u grob. Tu će naći nepomičan skelet, izjedenu bljedoću, potpunu nemoć, malo platna, koju dasku, kosti, vlažnu zemlju, neznatan prostor za stanovanje i kameni poklopac koji neumoljivo dijeli od svijeta za koji se na zemlji živi kao za zadnjim ciljem. Tu svršava sila, želja za osvetom, nasilje, mržnja i svaka zloća. Tu se rasplinjuju sva laskanja, laži, nagrade i priznanja ljudi. Tamo ne dopire ni borba ni svadje, niti se čuje pjesma pobjede, niti ponizuje stid poraza, niti uznemiruje žučljivost natjecanja, niti može škoditi raznovrsno spletkarenje. Tu je sve ravno, jer je sve podzemno.

Pozor, dakle, zemaljski prolaznici! Pozor, redovnici! Uzaludno je zatvarati oči, odveć je slika jasna, svjetlo je odveć jasno. Činjenica je tako teška da je u usporedbi s njom sve drugo lako, odveć lako. Tako je važna da je u usporedbi s njom sve drugo dječja igra. Možemo biti skeptici u indiferentnim pitanjima. U pitanju smrti nema skepse, to je zbilja, konkretnost, svakidašnjica, sadašnjost i budućnost. U činjenici se smrti sastaju vremena, a rastaju vrednote. Smrt predstavlja najvažniji problem filozofije života.

2. Svaki čas me nestaje... To je onaj gvozdeni zakon. Odredjeno je, - "statutum est" - (Hebr 9,27). Što su mrtvi zakoni prirode prema ovom fizičkom i nadfizičkom zakonu žive prirode?! Odredjeno je jednom umrijeti, a taj konačni korak pripravlja se neprestanim, svakodnevnim i svakočasnim umiranjem, postepenim nestajanjem, udaljivanjem s lica zemlje. Pomičemo se prema starosti jer se udaljujemo od života.

Svaki tik-tak sata, svaki udarac srca, svaki udisaj prikraćuje broj istovrsnih udaraca. Svaki pokret ruke silnika, svaka tašta slava, svaki vijenac časti, svaka nedopuštena misao, neispravni osjećaj, tj. svaki duševni čin može biti

"finis" - svršetak. Kada se stavi tačka, onda počinje važiti osuda koja je davno nad svakim izrečena: "Prah si, i u prah ćeš se pretvoriti." (Gen 3,19) Da, svi smo osudjenici na smrt, a osuda za svakoga počinje raznovremeno i raznovrsno.

Zaustavi se malo, prolazniče! Mač će ti iz ruke pasti. Ostavit ćeš sve ono što si svakako sticao. Razgrabit će ti ono što nijesi nikako htio drugima ustupiti. A znaš što će ti činiti onaj komu si se mislio osvetiti? Smijat će ti se. Oni koji su ti laskali i lagali, rugat će ti se, da te učine gorim nego li si bio. Mislio si da te neke osobe ljube do ludila, a one te proglašuju ludim što si to uopće ikada mogao pomisliti. Znojiš se i ubijaš za mnoge poslove, a budi uvjeren da ti plaća ne ide u džep, i da ti zato neće biti ni toplo ni udobno pod kamenim poklopcem. A ono praha slave i časti, zbog kojeg si se pravdao, svršit će time da te se nitko neće htjeti ni dotaknuti, da se ne okuži.

Svaki čas me nestaje. Sa svim što je oko mene, ono za što sada živim. Mene nestaje, a svijet će i dalje pjevati "život teče dalje". Naći će se možda tkogod tko će reći : sada mi je lakše!Drugi će ući u tvoju sobu, služit će se tvojim predmetima, možda će nositi tvoju odjeću i obuću, ali i toga će nestati, a postepeno neće ni spomen ostati . Oko tvog raspadljivog tijela rast će cvijeće života, novog života, pa i onda kada ti istruneš. Život će teći dalje, a ti si mislio i radio kao da će život uopće s tobom svršiti. Možda te groza hvata na prizor umirućega? Stani, i na tebi je ista osuda, a možda je način izvršenja mnogo teži.

Ova činjenica nije suhi apstraktni zakon. Zakon je smrti praktičan i poučan. Svršetak, ishod, konac najbolje nam tumači sav prošli proces zbivanja. Smrt nam najbolje može protumačiti život. Ovaj nam se pokazuje kao sjena koje nestaje bez traga. Vrednote života primaju odveć relativnu vrijednost, da bi smjele zaustaviti pažnju i stvarati poklonike. Zašto se doista svadjati i prepirati kad sve čeka crna zemlja?! U nama je borbeni duh koji druge rastužuje,a doći će vrijeme kad se neću moći oduprijeti ni ujedu crva! Život će mi se iznevjeriti, zašto da mu tako ropski služim?! Strašan sam sanjar!

O smrti! O gruba stvarnosti, o jedina zbiljo! Ti si stroga učiteljica, a jedina si učiteljica pravog životnog stila, naime, zdravog realizma. Tvoj je sistem radikalizam. Tvoja je crnina svjetlo koje obasjava osobitim svjetlom sve zakutke života, sve njegove poslove, zanimanja i nastojanja!

3. Mučna neizvjesnost. Jedna očita činjenica predstavlja za mene najočitiju neizvjesnost: ljudi umiru na razne načine, smrt nastupa u najrazličitije vrijeme! Onaj je poginuo od mača, onaj je otrovan, onaj je pao, onaj se ukočio odjednom, onaj je umro na postelji, onaj se opet utopio. A kada? Netko u majčinoj utrobi, netko u djetinjstvu, netko

u mladosti, netko u starosti, i to u ranoj ili veoma kasnoj starosti. Ni vrijeme ni način nije mi poznat. To je mučna neizvjesnost. A da i ne govorim o neizvjesnosti onoga što je napisano u knjizi vječnog Predodredjenja.

O toj neizvjesnosti otkrivamo jednu od karakteristika Božje pedagogije. Tajnovitost, nejasnoća i otajstvo izazi va napetost. Neizvjesnost mora prisiliti na jedini zaključak, naime: potrebno je biti pažljiv, uvijek spreman, jer ne postoji mogućnost trgovačkog proračuna ni diplomatskog snalaženja. U životu duha sve mora biti uvijek napeto. Izvjesnost bi smrti uvela stagnaciju i pustila maha svakoj sloboštini. Takva se izvjesnost ne bi mogla spojiti s neo dredjenom moći samoodredjenja.

Ova neizvjesnost izaziva različita držanja: neki ne misle, drugi preziru barem na riječ sve tegobne upite što im smrt postavlja. Medjutim, to ni nije tako važno. Glavno bi bilo biti spreman na dolazak smrti. Glavno je, naime, to, da će ona doista doći. Zašto, dakle, ne odrediti stanovište prema toj sigurnoj činjenici radije nego prema sporednoj oznaci vremena i načina, tj. kada i kako će doći? Glavno je, dakle, činjenica smrti i činjenica osude, koja glasi: "Osudjeni će ići u muku vječnu, a pravednici u život vječni."(Mt 25,46) Ovo su glavne izvjesnosti, i one moraju zadahniti naš život, odredjivati naše stanovište, a sporedna pitanja vremena i načina nisu bitna kod stvara - nja našeg zaključka.

4. Uklanjanje udaljenosti. Od presudne je važnosti na stojati upravo obesnažiti spomenutu neizvjesnost. A kako se može umanjiti ta vremenska i načinska neizvjesnost ili udaljenost? Potrebno je u pamet dozivati sliku i činjenicu smrti. Tko misli na udaljenu osobu ili na budući događaj, taj ga čini u pameti prisutnim, umanjuje udaljenost. Misao je moćna snaga ujedinjavanja. Misao spaja, skraćuje put, približava budućnost, sprijateljuje s dogadjajima koji će slijediti.

Veliki će duh svakako uvidjeti ispravnost te tvrdnje. Tko shvaća život u njegovoj cjelosti, tko ga ne promatra djelomično, pristrano, tendenciozno ili posve krivo, taj će moći i morati potpisati ispravnost dubokih riječi jednog velikog duha, Mozarta. Pisao je Mozart: "Ne liježem nikada u krevet a da ne pomislim da unatoč tome što sam još tako mlad, možda neću doživjeti sutrašnji dan, pa ipak neće nijedan čovjek od onih, koji me poznaju, moći reći da sam u općenju mrzovoljan ili tužan. A za taj duševni mir zahvaljujem dan na dan svome Stvoritelju, i želim ga od srca svakom čovjeku."(Marianne Westerlind "Besmrtni Mozart" str.10.) Zato se taj isti veleduh nastojao pomiriti s mišlju o smrti, tim, kako je on zove, "pravim o najbo - ljim prijateljem čovjeka."

Dozovimo u pamet i stavimo sebi kao uzor jednog tak - vog čovjeka, da se vidi kako nije potrebito biti redovnik da se naglasi potreba sprijateljiti se sa slikom smrti.

Neka redovnici istodobno pogledaju malo u sebe, neka usporede svoj stav prema stavu ovog velikana koji je život posvetio neizravnijem radu za sretnu smrt nego to čine redovnici, kojima život nije drugo do izravna priprava na smrt. On kao svjetovnjak, posvećen umjetnosti, zanesen slavom svijeta, ovjenčan od ovog života uspjesima, ipak je svoj pogled upravljao na jedini pravi konac života, na smrt.

Mnoge su prakse redovničkih Pravila ili običaja, koje idu za tim da se redovnik pomiri s mišlju smrti, da mu ta pomisao ne bude strašna. Možda se pozdravljaju sa "memento mori", ili spavaju u lijesu ili imaju grobište tik uz samostan ili su im molitve za mrtve veoma česte. Zajednički je cilj svih tih praksa taj: da se smanji udaljenost s carstvom mrtvih i da se pojam smrti ublaži čestim dozivanjem na pamet te konačne stvarnosti. Uostalom, mnogi stariji samostani imaju po svojim dvorištima ili u crkvi grobove. Po njima idu svaki dan. Zar to zajedničko stanovanje s grobovima, u istoj kući, ne može zorno preobličiti strašnu pojavu smrti u manje strašnu ili možda i običnu, ako ne prijatnu?! Mnogi drže mrtvačku glavu na stolu ili u sobi, da im misao uvijek bude budna i napeta.

I Crkvi je toliko na srcu potreba da se često misli na smrt, pa ona i običnim vjernicima često stavlja pred oči tu činjenicu, na koju se treba prilagoditi. Pepelnica je dan osobite uzbune, alarmnog signala, opomene i poziva na osvješćenje. Ta se uzbuna lansira u doba pokladnih zabava, da se ublaži pokladna zaludjenost, da stvarnost smrti svojom potresnošću prodrma svjetovnu bezbrižnost. A sav onaj aparat molitava i obreda prije smrti, zar ne govori jasno o presudnoj važnosti nastupa smrti, odjeljivanja od tijela? Zar sve ono nije pouka i za one koji su živi? Dijeljenje zadnjih sakramenata uvijek je najrječitija propovijed.

5. Važna znanost. Ljudi se mnogo posvećuju raznim znanostima i umjetnostima. Sve vrednote ipak imaju svoj epilog u zadnjoj mudrosti nad mudrostima, naime: u mudrosti umiranja. Koliko se ljudi spremaju za ispite u raznim strukama! To se medjutim tiče njih, samo njih. Znati umrijeti spada na sve ljude. Zašto, dakle, ne bi svi bez iznimke ulagali više brige oko toga da se sprave na najvažniji ispit, na smrt?!

"Kako je sretan i mudar onaj koji nastoji da sada za života bude onakav kakav želi da se na smrti nadje!

A u sretnu se smrt mnogo onda pouzdaj ako svijet posve prezreš te vruće želiš napredovati u krepostima; ako uzljubiš stegu, ako vršiš pokoru, ako se svladaš i ako podneseš svaku nevolju za ljubav Kristovu."("Naslj.Krista" 1,23)

Zadnji je čas vremena odlučan za svu prošlost. "Kada dodje onaj zadnji čas, o čitavom ćeš prošlom životu početi sasvim drugačije misliti; veoma ćeš žaliti što si bio tako nehajan i mlitav." (ist.dj.) Smrt je kao sječa drva. Gdje posječeno drvo padne, tu ostane. Kako smrt zateče, tako ostane za svu vječnost.

Priprava se, dakle, svodi na mirnu savjest. Biti u prijateljstvu s Bogom znači: biti pripravljen na smrt, razumije se, sretnu smrt. Sve je drugo sporedno. Vrijeme ni način nijesu važni. Svi momenti vremena spadaju u sporednost. Karakteristika zadnjeg trenutka diferencira za svu vječnost. Osuda se ne može promijeniti, ona se samo realizira.

Kroz ta vrata smrti otvara se svijet konačne pravde, novog svijeta, razdijeljenog prema krepsnim djelima. Prema njima se nije procjenjivala vrijednost vremena, a jedino su ona mjerilo vrijednosti prošlog života i budućnosti u vječnosti.

Težište života, osobito za redovnika, mora biti njegov svršetak, čas smrti. Tamo bi morao upraviti sve snage svoga života i svoga rada. Ispitaj se i odluči prema ovim riječima iz "Naslj.Krista"(ist.mj.):

"O, kako smo ludi i tvrda srca, jer mislimo jedino na sadašnjicu, a ne predvidjamo radije budućnost! Trebalo bi da uvijek radiš i misliš tako kao da ćeš još danas umrijeti.

Kad bi ti savjest bila mirna, ne bi se mnogo bojao smrti. - Bolje bi bilo čuvati se grijeha nego izbjegavati smrt. - Ako danas nijesi pripravan, kako ćeš biti sutra? - Sutrašnji dan je nestalan i znaš li: hoćeš sutra živ biti?"

20. ISKORISTI VRIJEME

Ekonomija vremena. Zbilja je čudno da ta lozinka ima grlatih propovjednika upravo u naše doba, koje je obilježeno nesredjenošću i nervozom. Brzo se naime živi, a opet se nema vremena, sve brzo leti. Što to znači? Troši se mnogo snaga uzaludno. Rad se upravlja prema vrednotama, koje su veoma prolazne. Učinak im se ne vidi. Sporedne stvari oduzimaju mnogo vremena, troše mnogo snaga. Čovjek se ne snalazi. Ravna se po satu od jutra do mraka, osobito u gradskom životu, a ta napetost troši živce nervozom pripreme ili očekivanja.

U vremenu živimo. Promislimo malo: što to znači. Prošlost mirno spava, budućnost drži koprenu na licu, a sadašnjosti već nema, netom je riječ izgovorena. Vrijeme je dakle nerješiva zagonetka. Ono je stalna promjena, neprestano izmicanje. A ipak kao da nijesmo svjesni njegove prolaznosti. Nostalgično uzdisanje - kad bježi i odnosi ugodnost. Mučeničko osjećanje - kad pritišće teretom boli i patnja. Ono nas, dakle, upravo svojim skrivenim licem baca kao loptu amo-tamo. Mi se obično u vremenu gubimo. Često se čuje tužba, žaljenje zbog neiskorištenih prilika.

1. Nad vremenom. Moramo svladati vrijeme. Uzeti mu oštricu prolaznosti i pretvoriti ga u pomogača za stvaranje neprolaznih vrednota. Manje se brinuti za njegovu vrtoglavu brzinu, kojom nastupa i dolazi. Treba ga privezati uz neku nepomičnu os. Prisiliti ga da se ne vrti, ne muči i ne ruši. Zato se moramo izdignuti iznad vremena.

"Na hipu se vrijeme vrti", rekao je Gundulić. Vrijeme je hip, trenutak, navijeni sat od početka svijeta. U toj vrtnji vremena nazrijevamo neko traganje za mirovanjem. Vrijeme je neko trajanje, ali trajanje u promjeni. Odstranimo promjenu, ostaje trajanje. Vrijeme je, dakle, samo priprava, početak vječnog trajanja, uvod u vječnost. Vječnost traje, ali se ne vrti, ona stoji. Prebacimo ili bolje pretvorimo jedan hip u trajno trajanje, dobit ćemo neku sliku vječnog, nepromjenljivog trajanja.

Naša je, dakle, osnovna dužnost da se ne klanjamo vremenu niti bilo kojim vrednotama što ono donosi, jer će nas to prevariti. Ako računamo poglavito na vrijeme, znači da smo patuljci i da patuljasto sve gledamo. Skučeni, ograničeni, sitni duhovi pretvaraju vrijeme u moloha, ono ih ostavlja u zaboravu. Proleti poput ptice, mine poput sjene, umire kao život. A što to znači i sto godina prema vječnom trajanju bez promjene?! A zašto mu služiti kao poklonik, da te baci u hladnu prošlost?

Vrijeme, dakle, po svojoj naravi leti i guta. Ali mi smo obdareni snagom da ga svladamo. Pogledajmo malo neumrla djela genija, umjetnika, svetaca, mučenika, heroja duha. Biblioteke, kipovi, slike, altruistička djela svih vrsta, uopće: djela duha ostaju kroz godine, decenije i stoljeća. Neka od njih ostaju u svojoj mladenačkoj svježini. Spomonju

se, za njima se osjeća, divimo im se, za njima se i povodimo. Koriste nam, oblikuju nas, svijet po njima napreduje, povijest bilježi zlatnim slovima plodove njihova rada. To, dakle, znači: znanje, krepost i milost, tj. djelatnosti duha, prelaze granice vremena. Bog je, može se reći, djelatnosti duha zabilježio pečatom vječnog trajanja.

Treba, dakle, biti velik, da vrijeme ne naškodi. A na tu smo veličinu svi pozvani, napose su na nju pozvani redovnici. To su pioniri duha, u službi milosti. Koliko više ostvare u svom životu vrijednost ideala, istine, dobrote, uzvišenosti, harmonije duha i milosti toliko će više vrijeme priznati svoju nesposobnost da im naškodi. Vrijeme je najveći neprijatelj čovječjih djela, ali u službi duha živjeti i raditi na terenu duha i milosti, znači svladati upravo toga najopasnijeg neprijatelja čovječje vrijednosti.

Potrebno je ipak lučiti vrednote duha i vrednote milosti. Vijenci slave na glavama velikana duha mogu označivati zadnju etapu, zadnje priznanje. Možda im je vrijeme dalo nagradu slave, priznanje od ljudi izraženo u spomenicima ili sličnim načinima priznanja vremenitim zasluga. Ali je pitanje, da li se vrijednost njihova rada projicira iznad vremena. Možda je njihova slava odredjena da osvoji sve granice vremena i ništa više. Vrijeme pak ima ili će imati svoj konac. A tada? Ti velikani prijeći će u crnu prošlost. Njihova je, dakle, vrijednost bila samo djelomično iznad vremena. Bila je relativna, kao i vrijeme. Kad se hip vremena presvane vrtjeti, oni će čuti riječi pohvale: "Primili ste svoju plaću." A sada, kada se nastavi trajanje, kad nastavi vrijeme bez promjene vremena u neprolaznoj vječnosti, njihova vrijednost ne znači ništa.

Najviša vrijednost jest milost, prijateljstvo s Bogom, život u duhu Božjemu, u sjeni Krista, pod uplivom milosti. Kristu je dana sva vlast i na nebu i na zemlji. Po Kristu, s Kristom i u Kristu djela primaju višu vrijednost. Jedino, dakle, djela kao plod suživljavanja s Kristom mogu prekoračiti granice vremena i trajati u vječnosti. To je u pravom smislu i jedino u pravom smislu izdizanje iznad vremena, svladavanje vremena. U svjetlu milosti ocjenjuju se sve druge vrednote, pa i vrednote veličine duha. Bez milosti sva će njihova djela biti kao slama.

"Sub specie aeternitatis" živjeti, znači živjeti za vječnost. S tog stanovišta moramo promatrati vrijeme. Tko se napaja na izvoru vječnog trajanja, ne umara se putujući zemaljskom stazom, boraveći u okovima vremena. Tko drži uprt pogled u vječnost taj se snalazi i u vremenu, podiže vrijeme i to podižući svoju vrijednost. Tko živi s Kristom, taj suvereno vlada vremenom. Ne boji se vremenske razornosti.

Živjeti u vremenu, a posjedovati snagu izdizanja iznad vremena, ima dakle tu prednost, da se netko snalazi u vremenu. Kako je doista moguće razumjeti tolike antinomije vremena, tolike njegove zagonetke, ako ne u svjetlu vječnih

vrednota? - Oni koji ne prosudjuju stvari, osobe i dogadja je kroz prizmu vječnih vrednota, lako se zapletu, razočara ju, izgube u bespuću vremena. Ne razumiju poteze Provindno sti, sustaju na putu života od umornosti, ostaju slabe vje re i fanja.

Vječnost će izreći nagrade i kazne, i to konačne nagra de i kazne. Vječnost će sve konačno poravnati, sve urediti, sve staviti na svoje mjesto. Sve će se tamo prebaciti na ocjenu, jer će vječnost apsorbirati vrijeme. To, dakle, zna či da je jedino pravi zakon konstantnosti taj da će vječ - nost prosuditi pravu, trajnu vrijednost svim onim vrednota ma kojima su se ljudi kao slijepi poklonici vremena klanja li. Pojedinci, narodi, dani, godine i epohe sve će uteći u vječnost, da ona dosudi trajni pečat vrijednosti.

2. Što, dakle, treba raditi? Odgovor je jasan: iskori stiti vrijeme. Način iskorištavanja je u principu lak. Isus ga je proglasio: "Sabirite sebi blago na nebu, gdje ga ni moljac ni rdja ne ništi i gdje tati ne potkopavaju niti kradu."(Mat 6,20) Moljac, rdja, tat, zaborav, zavist, zlo- ba - sve su to tamne sile, kojima raspolaže vrijeme. Isus upozorava da se čovjek ne ubija oko sabiranja plodova za ovaj svijet, koji se vrti u vremenu. Treba sabirati blago za ono trajanje koje ne zna za razorne snage vremena, ako je taj rad u skladu s principom vječnog trajanja, naime, s vrijednošću pred Božjim očima. Sve što je učinjeno u skla- du sa zakonom Božjim, svaki čin, pa i najneznatniji, ako je pod sjenom milosti, ima pravo na vječnu vrijednost i vječno trajanje.

Ova načela izgledaju odveć apstraktna. Ona su naprotiv i odveć praktična. Ne živjeti za vrijeme, ne apsorbirati se vremenitim poslovima, prolaznim zanimanjima - to je praktična pouka. Otresti se veriga vremena, odbaciti nje - gov kriterij prosudjivanja, ocjenjivanja, nagradjivanja i kažnjavanja - to su elementarni zahtjevi života duha i mi- losti. Ima mnogo slučajeva kada se i redovnik pokaže sluga vremena. Pred nekim bolnim dogadjajima zaplete se u nerje- šivost dogadjaja promatranog s vremenskog gledišta. Rato vi, glad, progonstva, zapostavljanje istine, zabacivanje evandjelja i t.d. postanu i za redovnika kamen smutnje, ako se ne drži principa prosudjivanja svih vrednota prema prin cipima vanvremenske vrijednosti. Vrijeme je podredjeno vje čnosti, zato se moramo oslobadjati tijesnih perspektiva vremena, da odahnemo u slobodi iznadvremenske atmosfere.

Krist nas je pozvao da odvratimo svoj pogled od čitave zemaljske kugle i da gledamo interese duše, odredjene za vječnost (Mt 16,26). Rekao nam je da se ne bojimo onoga ko ji može naše tijelo ubiti, te učiniti, da hip vremena nad nama prestane svojom vrtnjom. Pozvao nas je da se većma bo jimo onoga koji svojom kaznom može u vječnosti kazniti (Mt 10,28). Zato i stav prema nevoljama ovgga života neka bude odredjen u smislu uputstva sv. Pavla, koji o sadašnjim nevo ljama govori da za njih ne mari, jer da sve što se vidi ,

spada u granice vremena. Treba mariti za ono što se ne vidi, za vrednotama duha i milosti, jer je to vječno(II.Kor 4,18).

Treba biti svjestan brzine vremena i raditi za interese duše svom snagom i užurbanošću. "Vrijeme je kratko" veli sv.Pavao (I.Kor 7,29), i "prolazi obličje ovoga svijeta". Treba, dakle, prolaziti kao putnik, prolaznik, koji se brine samo za ono što mu je potrebito da što prije i sigurnije dospije do konačne nagrade. Isti je sv.Pavao to točnije odredio označivši da kršćani nijesu više tudjinci i pridošlice, nego sugradjani svetih i ukućani Božji (Efež 2,19).

Kako postupa i radi zemaljski prolaznik u svojstvu sugradjanina svetih i ukućanina Božjega? Sugradjanin i ukućanin živi u mislima u svojoj kući ili u svom zavičaju. Ne tiču ga se pitanja mjesta kuda prolazi. Ne osjeća preko mjere za ničim što susretne na putu. Njegov je glavni osjećaj upućen prema svomu domu. Svjestan je svoje pripadnosti, ponosi se svojim imenom, spreman je braniti svoj zavičaj i čast svoga imena. Ne zaustavlja se u tudjini nego samo koliko je potrebno, da se što prije vrati svojoj kući. Nezgode na putovanju još više uzbudjuju u njemu nostalgiju za njegovim krajem. Na srcu mu je sreća i boljitak svoje kuće i svoga mjesta, pa je spreman i žrtvovati se za svoje, jer je s njima usko povezan, uže nego s ostalima. I nigdje ne može naći onu toplinu osjećaja, ono razumijevanje kako bi našao kod svojih. Uostalom, uvijek je krilo majke toplije nego li je društvo tudjinaca.

Tako bi morao raditi kršćanin, još više redovnik na ovoj zemlji. Biti prožet mišlju na nebo. Osjećati za interese vječnih vrednota. Poglavito se brinuti za dušu. Ne polagati glavnu brigu oko tjelesnog zdravlja ni oko drugih vremenskih pitanja, trzavica i zanimanja, već poglavito upirati svoj pogled prema Nebu. Ne smiju ga zbuniti nikakvi dogadjaji, jer on spada na Nebo, kamo mora žuriti, te ostavljati sve što nije korisno da što prije i sigurnije prispije u svoju domovinu, u svoju kuću.

Neka se redovnik ispita: da li živi kao stalni stanovnik zemlje ili je zbilja ovdje kao prolaznik? Čime se bavi, što radi?! Hoće li se zamisliti nad upozorenjem pisca "Nas. Krista", koji piše: "Žalosno je, da ti ne upotrebljavaš korisnije to vrijeme u kome možeš zaslužiti čime ćeš se okoristiti za vječni život! - Doći će vrijeme kad ćeš poželjeti jedan dan ili sat da se pripraviš, a ne znam hoćeš li ga dobiti. - Dok imaš vremena, skupljaj neprolazno blago. Ni na što ne misli nego na svoje spasenje; brini se samo za Božje stvari. - Pribavi si sada prijatelje štujući svece Božje i nasljedujući njihov život, da te prime u vječne stanove kada umreš. - Vladaj se kao stranac i gost na svijetu, koga se ništa ne tiču svjetski poslovi. - Sačuvaj srce slobodno i k Bogu uzdignuto, jer nemaš ovdje stalne postojbine."(1,23)

3. Veza vremena i vječnosti. Jedan je Gospodar vremena i vječnosti , jedan je Bog. On ispunja vrijeme i vječnost svojim sveznanjem, svojom svemoću i uopće svojom Providnoš ću. Najbolje će se dakle riješiti problem života u vremenu ujedinjavajući se u Bogu, kao vezi vremena i vječnosti.Sas tati se s Njim znači umanjiti jaz izmedju tih strana. Kad je On jedan te isti, onda prestaju antinomije, sukobi i za gonetke. Što više biti prožet Bogom, znači bolje razumije- vati i snalaziti se u vremenu.

Treba se vježbati u svijesti Božje prisutnosti. Nema ni hipa vremena, ni zakutka mjesta gdje ne dopire Božja pa met i Božja vlast. Svaki udarac sata, svaki kucaj i otku - caj srca dokazuje Njegovu prisutnost. Nijedan dogadjaj po- vijesti nije neka zasebna, posve izolirana cjelina, sve je u vremenu, koje se prebacuje u vječnost, a nad jednim i drugim odsječkom lebdi duh Božji. Časovi tame, zla, bije- de i patnja govore o Bogu, i to još jasnije i rječitije ne go časovi ushita, pjesme i zanosa. Nije to nagadjanje, to je zahtjev razuma i vjere.

Ova istina Božje prisutnosti pomoći će redovniku da pa žljivije izbjegava grijeh. Posvuda je prisutan Bog, svetost nad svetostima, stroga pravednost, neograničena moć i bes- krajna dobrota. Zar je moguće pod pritiskom tih misli pus- titi sebe za plijen neprijatelju duša?

Svijest prisutnosti Božje ojačat će redovnika u borbi za savršenstvom. Redovnik mora znati da je njegov život sa svim tegobama u očima Božjim kao najsjajnija fotografija. Zar je indiferentno, hoće li se taj vojnik boriti srčano ili će kao kukavica popuštati i najmanjoj navali neprijate lja, naime djavlu, svijetu i pohoti?!

Nadasve će ga ova pomisao voditi u tegobama. U tom uv- jerenju naći će olakšicu na trnovitom putu vremena. U pat- nji nijesi, dakle, sam. U tragedijama života znaj, da sud- binom vremena i vječnosti ravna Onaj isti koga svaki dan moliš i nazivaš:"Oče"! Ključ rješenja svih problema u Nje- govim je rukama. On je ljubitelj duša, On je gospodar sve- ga, Procjenitelj za vječnu nagradu. Konačna je, dakle, pob jeda uvijek Njegova. Time su postavljeni čvrsti temelji za pravo veselje i ustrajnost u borbi života.

Da se dozove u pamet Božja prisutnost, da se pobudi svijest o prisustvu Božjem u svim stvarima i u svim doga - djajima, najbolje sredstvo jest trajno nastojanje da se ču va sabranost. Bog je posvuda, ali Ga treba tražiti. " U Njemu živimo i mičemo se i jesmo"(Dj.Ap.17,28), ali Ga tre ba i osjećati. Bog nije samo istina za filozofe, On je pre dmet ljubavi i osjećaja. Ne nalazi Ga samo suha spoznaja , treba uliti duha i osjećaja, pa će Ga se lako otkriti,odno sno On će se sam otkriti takvoj duši. On ne pušta nikoga da dugo kuca na vrata Njegova srca, ako je doista taj put- nik raspoložen u pameti i u srcu, da se sastane s Njim.

Treba, dakle, hodati stazom života otvorenih očiju. U svim se stvorovima nalazi po koje savršenstvo Božje. Sva

su bića ljestvice do Boga. One pak strjelovite molitve, oni brzi izleti u vječnost i pomisli na Boga sačinjavaju mostove, preko kojih nastaje trajna veza izmedju Boga i duše. Pomisao na Boga jutrom i preko dana češće, usmjerivanje rada i djelovanja na korist duše i na slavu Božju, molitve i druge vrsti duševne sabranosti stvaraju jedinstvo duše s Bogom.

Konačni bi rezultat bio: prebaciti na Boga sve svoje misli, želje i osjećaje. U Bogu je konačni smjer, vrhovno vodstvo svega zbivanja. Zašto toliko razbijati glavu za dogadjaje vremena kad ovo nije nego neznatan uvod u povijest vječnosti, koja nikada neće svršiti?! Radeći za vječnost svladava se vrijeme, radeći za Boga svladava se na neki način i sam Bog. Nitko ne može reći da je pravo slobodan od zamki vremena i tjesnoće svijeta kao kršćanin, a redovnik još više, ako su jedan i drugi doista svjesni svoje neovisnosti. "Za slobodu nas je Krist oslobodio."(Gal 5,5) To je sloboda od svih prolaznih spona pa i od vremena, jer ga milošću svladavamo. Vrijednost je milosnih djela takva da joj granice vremena ništa ne mogu nauditi.

Možda su svjetovnjaci primorani u prisustvu redovnika reći: ovaj je privezan uz vrijeme. Ovo je sin vremena i zemlje, a ne putnik u nebo. Je li držanje, nastup, riječi i djela plod života u Bogu ili života zemlje za zemlju? Jesi li živio kao crv zemlje ili kao biljka odredjena, da zauzme časno mjesto u perivoju vječnosti?!

Jesam li iskoristio vrijeme? Bio rasipnik ili štedljivac? Ako bih se morao kasnije kajati, odmah ću nastojati ispraviti sve što sam do sada skrivio. Još imam vremena. Ako izgubim ovu prigodu, ne znam hoću li naći drugu! Iskoristit ću vrijeme života, napose vrijeme molitve, duhovnih vježaba, ispovijedi i raznih ispita savjesti, da se u meni odrazi život Neba.

Iskoristiti vrijeme znači upotrebljavati vrijeme. Mislit ću, radit ću, nadasve ću moliti Boga, da moje nastojanje pomogne.

21. STOPAMA KRISTOVIM

Čovjeku je prirodjeno da drugoga oponaša. Tako je soč no izrazio Aristotel jedan dio zamršene životne filozofije. Oponašati drugoga znači penjati se do visina njegovih savršenstava, osvajati njegovu vrijednost za sebe. Ta prirodna sklonost spada dakle u sklop onih snaga dinamike i razvoja, koje omogućuju da se život neprestano obnavlja i razvija.

U primjeru drugih nalazi se neka neistumačiva privlačnost. Kad čovjek osjeti da ga vrijednost drugih izaziva, onda neka zahvali Providnosti, jer u tome može otkriti neki poziv na više. A i sam primjer drugih za sobom vuče, kao da je obdaren nekom magnetskom snagom. Riječi brzo prelete, primjeri ostaju i vrše atrakciju na drugoga. Zato će primjeri uvijek imati valiku odgojnu snagu. Po njima se svjesno i nesvjesno formira ili oblikuje život. Mi smo nesvjesno učenici mnogih učitelja za koje smo možda mislili da s nama nemaju nikakve veze.

U primjeru drugih nalazi se najkraći put za sticanje izvjesnih vlastitosti, vrlina ili mana. U primjeru drugih otkrivamo neko ostvarenje ili utjelovljenje ideala ili ideja o kojima smo čuli govoriti ili o kojima smo umovali. U primjeru drugih te ideje imaju zornost, životnu snagu, postaju faktorom novosti, novih životnih oblika. Svakako, ono što je živo jače djeluje na život čovjeka. Nikakvo, dakle, čudo da živi primjeri više djeluju nego mrtve riječi.

1. Uzvišenost posla. U poslu duhovne obnove red je promatrati Krista kao najsavršeniji uzor duha i milosti. Za kršćanina uopće, napose za redovnika, Krist označuje primjer i uzor savršeniji od svih uzora. U njemu će redovnik gledati zrcalo, model oblikovanja svoga života. Što su sakrite privlačne snage drugih uzora i primjera prema neodoljivoj snazi, koja izvire iz svih riječi, iz svih pokreta i djela Kristovih?! Krist za redovnika mora postati ne samo uzor života već život prema riječima sv. Pavla : "Jer je meni život Krist."(Filip 1,21) Toliko se mora upriličiti Kristu da uzmogne reći da je njegov život doista "sakriven s Kristom u Bogu"(Kol 3,3).

Već sama ova ideja uključuje za redovnika onu pozitivnu dužnost rada na obnovi svoje duše. Veličina se ne izgradjuje pasivnim držanjem ili rezigniranim podnošenjem. Nije dovoljno "abstinere", treba i snažno "aggredere", t.j. treba se prihvatiti pozitivnog rada, snažnog nastupa, neke vrsti navale. Treba uzeti inicijativu u svoje ruke. Nije dovoljno ne biti ohol, ne slijediti strasti ili uopće zadovoljiti se s negativnim stavom. Treba vršiti djela poniznosti, požrtvovnosti, ljubavi prema bližnjemu, prijeći na djela pokore, samozataje. Dužnost duhovne izgradnje zahtijeva pozitivan rad na pobožanstvenjenju samoga sebe i drugoga.

U toj pozitivnoj ulozi izgradnje počinje veličina

zadatka za redovnika. Njegov je posao najuzvišenije zanimanje od svih drugih čovječjih zanimanja. Uzmimo primjer doista zamjerne veličine svjetskih umjetnika. Fidija, recimo, i Mikeladjelo izradjivali su kipove od tvari odredjene za vrijeme. Redovnici su pozvani da budu više nego Fidija i Mikeladjelo, jer su pozvani da učine od sebe remek-djelo duha za vječnost. Kipari su preobličavali materiju po nekoj ideji ili figuri, koju su oni nastojali utisnuti u tu bezobličnu materiju, u kamen, mramor ili zlato. Redovnik ima pred sobom lik Kristov, koji mora biti utisnut u redovnika tako da tkogod opazi redovnika, bude prisiljen promisliti na Krista i prožeti se ljubavlju prema Kristu i prema vječnim vrednotama duha i milosti.

Što su, doista, ideali Fidije, Mikeladjela i drugih umjetnika? Svi su ti ideali omedjeni granicama, nesavršenostima, izrecivi, ali Krist je neiscrpljiv ideal, uvijek nasljediv. Stvoreni su ideali uvijek nesavršeni, Krist je punina savršenstva. Redovnik je time u najvažnijem poslu života, a taj je: stvarati od sebe i od drugih fotografije najuzvišenije ličnosti, Krista, u kojemu se, kao u čovjeku, nalazi najveća punina milosti i istine (Iv 1,14), dok je kao Bog sama svetost i vječna istina (Kol 2,9). Ovaj posao otvara vrata trajnoj dinamici redovničkog života, upućuje prema cilju najviše evolucije.

Da je Krist bio samo Bog, ne bi mogao biti nama tako blizak, vidljiv i tako zorno nasljediv. Vječni nam Ga je Otac predstavio kao uzor za nasljedovanje i prigodom krštenja na rijeci Jordanu i prigodom Preobraženja. I Evandjelje se reasumira u dvjema riječima, koje za nas znače program života, a te su riječi: "činio" i "učio", kako sv.Luka označuje evandjelje kao našu životnu normu (Dj.Ap.1,1). Ono što je Krist naučavao i kako je postupao, za nas znači uzor za kojim se moramo povoditi. Tko hoće ostvariti u granicama mogućnosti savršenstvo Božje, neka se ugleda u Krista, jer je On sam ustvrdio: "Koji vidi mene, vidi i Oca." (Iv 14,9)

Dokle se može popeti razvoj jedne ličnosti ili osobe? Do zamjernog znanja i kreposti. U otajstvu utjelovljenja dvije su naravi usko ujedinjene u jednoj osobi. Ljudska se narav nije mogla više popeti. Redovnik će nastojati da u svom životu milost oblikuje sav njegov život, u riječima, mislima i djelima, i na taj način će obaviti neku kopiju najuzvišenije stvarnosti: združenja s Bogom preko Krista. Što bude veće jedinstvo s Bogom, to će biti vjernija fotografija otajstva Utjelovljenja.

Direktno je Krist pozvao da se ugledamo u Njega. Živio je na zemlji, živio je zemaljskim životom, da čovjek uzmogne steći vječni život. "Ja sam vam dao primjer, kako ja učinih vama, tako i vi da činite"(Iv 13,15). Ne znači to samo prati noga, već općenito reproducirati sva Njegova djela. U Kristu je pak sav život bio na liniji Božanstva, jer su sva djela imala zadnji subjekt - jednu osobu, i to Božanstvenu.

Pa ako se i ne obazremo na Krista kao Boga, uvjerit ćemo se da je i kao čovjek, po priznanju i samih protivnika Njegova božanstva, najuzvišeniji primjer svih kreposti koje su ukrasivale zemlje. Sve je kreposti pokazao u heroj - skom stupnju. Unutarnje raspoloženje, svetost namjere i čistoća misli bile su u najsavršenijem stupnju. Tko može pokazati veći primjer ljubavi prema Bogu, dokaz ljubavi prema bližnjemu, samozataju, zaziranje od grijeha i svega što je grešno?!

2. Glavnije faze Kristova života. Za redovnika su kao rudnik svakog blaga. Bilo s koje ih strane promatrao, naći će za sebe obilje pouka. Skromnost, javni život i okolnost žrtve, eto najglavnije tačke za nasljedovanje.

Trideset godina povučenog skromnog života. Skromnost Betlehema, progonstvo u Egipat, povučenost u Nazaretu, uopće: tok Njegova života na zemlji za vrijeme trideset godina. Ovaj "sin tesarov"(Mat 13,55) postaje uzor svih onih kojima je namijenjena u životu neznatna, skrovita uloga.

Za redovnika je to prepuno značenja. Aktivnost ne smije apsorbirati glavninu snaga. Ne tražiti briljiranje pred svijetom, niti graditi veličinu na prašini svjetskog glasa, niti u galami i rastresenosti. Veličina se izgradjuje u malenkosti, skrivenosti pred ljudima, u skrovištu svoje duše. Intenzivan rad oko prosvjetljivanja pameti, jačanja volje i raspaljivanja žara srca za Bogom.

Treba da pšenično zrno istrune, da donese plod, obilati plod (Iv 12,24). To je zakon prave veličine, proces duhovne izgradnje. U sebi sazrijevati, revnovati bez priznanja od svijeta. U sebi se izgraditi, napuniti se kao akumulator, onda će pojava zasjati kao plod unutarnje punine. Svjetlo se neće moći sakriti. Oganj će probiti na javu, tko će ga zadržati unutar granica nutarnjosti? Bez ovog nutarnjeg bogaćenja u skrovitosti nema govora o pripravi na apostolat. Zato je daleko od samostanskog ideala praksa onih koji se rano bacaju na teren apostolata, a da unutarnje formiranje nije bilo potpuno i solidno. Takvi svrše u osrednjosti ili padnu na najniži stupanj.

Prethodila je, dakle, duga priprava da se u zrelosti godina posveti apostolatu. U tom je radu Krist prošao kroz sve peripetije javnog rada. Znao je za prijateljstvo, uspjeh, oduševljenje mase, pripravnost učenika, ali Mu je poznata i nezahvalnost, nerazumjevanje, neuspjeh, umornost, tvrdokornost i izdajstvo. Zar je zato sustao na putu? Ostavio je sve veze krvi, zemlje, potrebe oko izdržavanja, i dao se na posao neustrašivo, odlučno, požrtvovno do iscrpljenja. Kao pravi apostol bio je spreman na glad, umornost, neudobnost stanovanja i druge tegobe javnog rada. Što mu je sve to smetalo? "Oganj dodjoh baciti na zemlju, pa što hoću nego da se zapali?" (Lk 12,49). Svi drugi obziri idu u pozadinu.

Radikalnost u apostolatu je oznaka Kristova rada. Nije moguće služiti dva gospodara (Mat 6,24). Po tom će kriteriju redovnik najbrže moći otkriti svoje stanovište u radu za kraljevstvo nebesko. Polovičnost treba zabaciti. Biti u službi Kristovoj isključuje službu svijetu, zemlji, tijelu i djavlu. Nema i ne može biti kompromisa. Tko misli da može doći do pomirenja ili nekog kompromisa, taj bi želio ispraviti Krista, proglasiti ga slabim poznavaocem psihologije i slabim procjeniteljem interesa kraljevstva nebeskoga.

Redovnik će zato ispitati sebe ispitujući svoje nastupe, svoj način rada. Načinit će, recimo, statistiku, račun, a računi nas dobro uvjeravaju. Neka izbroji vrijeme posvećeno svojoj duši, poslovima samostana, apostolatu; neka bilježi raspoloženje pri tom poslu. Na drugoj strani te statistike neka sumira vrijeme posvećeno tijelu, svijetu, materiji, suvišnim poslovima, i neka zabilježi revnost, ustrajnost, požrtvovnost, žar i slične znakove raspoloženja s kojim obavlja te druge poslove. Mislim da će suma biti značajna, a usporedba će na svršetku biti očajna ili barem malo utješljiva.

Konačno, duh žrtve provlači se kroz sav život Kristov. Blizina Krista kao uzora najviše nas tangira upravo u ovoj noti žrtve ili patnje. On nam se predstavlja kao uzor, konkretan i stvaran. "Jer nemamo velikog svećenika koji ne bi mogao sažaliti se s naših slaboća, nego koji je u svemu iskušan kao i mi, osim grijeha."(Hebr 4,15) Zbilja nam je to i bilo najviše potrebito, jer nas nijedna strana života tako silno ne pritiskuje kao strana patnje i boli.

U snošenju križeva Krist je takodjer uzor nad svim uzorima. Osjećao je žalac tjelesnih i duševnih boli. Duševne su Mu boli zadavale veće patnje. Doživio je nedosljednost apostola, izdajstvo, nezahvalnost, zapuštenost, prezir, ozloglašivanje, tegobe straha i drugih duševnih tjeskoba tako da je, potaknut osjećajem neke osamljenosti, uskliknuo kao nekom tužbom i na Oca, kao da Ga je i On ostavio !(Mat 27,46; Mrk 15,34).

Redovnik se može lako ogledati i na tom polju. Čuje sv. Petra kako zove, da se ide Kristovim stopama (I.Petr 2,21). Sv.Pavao iznosi kako i on nasljeduje Krista (I.Kor 4,16). Redovnik za sebe mora konstatirati da se na profesiji odrekao svega, prigrlio križ redovničkog života, te se uputio da slijedi i oponaša Krista (Lk 18,22). To je vanredna gradacija: odreći se svega što je grešno, zanijekati sebe; - prihvatiti se posla kreposti, svaki dan nositi taj križ, trajno raditi za spas duša; - slijediti Krista, oponašati Ga nasljedujući Njegov duh, misli i osjećaje.

Sada neka redovnik vidi: da li može sebe doista ubrojiti medju one revne duše koje su raspaljene iz ljubavi prema Propetomu. Ona žarka srca, koja usprkos svim tegobama nose svoj križ, bilo da postaju sličniji svom Učitelju, bilo da posvjedoče svoju ljubav, bilo da sudjeluju u sticanju zasluga za mistično tijelo Kristovo, za obraćenje svoje

braće. Križ za mnoge revne duše postaje strast, sveta strast koja pretvara trpljenje u neku neopisivu slast i užitak.

Bitna razlika izmedju Krista kao uzora i drugih ideala stvorenih i izabranih od ljudi stoji u tome što jedino Krist svojom milošću privlači i protiv naravnih sklonosti. On jedini daje jakost po kojoj se ide za Njim dok visi na Golgoti, potvrdjujući ono što je sam prorekao - da će postati najjači privlačni uzor kada bude podignut sa zemlje (Iv 12,32). Jedino Krist daje unutarnje nadahnuće, unutarnju snagu, oduševljenje, pomoć i preobrazbu. Jedino Krist posjeduje milosnu stvarnost i tu stvarnost daje svojim sljedbenicima. Milost tumači jasnije nego tumačenja ljudske mudrosti; milost uvjerava i onda kada razum ne vidi razloge; milost jača i raspaljuje volju i osjećaje i onda kada priroda osjeća odvratnost i negodovanje. Zato nikada nijedan stvoreni, svjetski uzor neće biti toliko jak, privlačljiv, toliko silan i ljubak kao Krist, jer nema jače i milije snage nego li je snaga milosti, a ova je vlasništvo isključivo Krista.

3.Blizina života. To je sredstvo savršenog nasljedovanja, čimbenik sjedinjenja. Učiniti Krista bliskim, produhovljivati se Kristom, rukovoditi se Njime, odražavati Njegov lik, oponašati Ga, drugim riječima, životno se prožimati Kristom, eto sredstva najsavršenijeg jedinstva.

Što ne čini čovjek ako je zanesen za poznatim, stvorenim idealima svijeta? Stvar je jednostavna. Redovnik bi morao to isto, u višem i savršenijem stupnju, prenijeti na svoj odnos prema Kristu. Ideal nasljedovanja treba da je uvijek pred očima umjetnika ili oponašatelja. Trajno gledati na Krista, misliti na Njega, upriličavati svoja djela duhu djelovanja samoga Krista. Zar umjetnik koji crta neki portret ne drži trajno prisutnu figuru koju ima prikazati? Zar se ne nastoji uživjeti u tu figuru da portretu dade što vjerniji izraz života, da ne bude suh skelet, figura bez unutarnjeg strujanja, mrtvac?

Jedno praktično sredstvo za oponašanje Krista u konkretnom, svakidašnjem životu moglo bi biti ovo: pri svakoj misli, želji ili djelu pitati se: što bi Krist činio da je na mome mjestu? S kakvim bi raspoloženjem On ovo izvršio? Koja bi Ga namjera rukovodila? Ova je vrst upita zbilja pravi primjer logičkih kliješta. Treba samo imati dosljednosti i karakternosti da se stavimo pred tu dilemu. Ako hoću slijediti Krista, moram tako postupati; ne radim li tako, moja namjera nije temeljita, iskrena niti potpuna.

Blizina redovnika i Krista odrazivala bi se i u okolini redovnika. Redovnici koji bi bili "pokaznice Kristove", umnažali bi kapital otkupiteljske snage u svijetu. Nije li žar prvih kršćana obraćao ljude Kristu? Nije li krepostan život svetaca najbolja molitva? Takav bi, dakle, život redovnika značio preobrazbu svijeta, pobožanstvenjenje samih redovnika i moćan poziv svima drugima da pristupe istom,

uzvišenom poslu. A to je posao redovnika, to im je životni zadatak. Ne dolaze do savršenstva nego preko Krista, jer je on pravi i jedini put, istina i život (Iv 14,6). Nitko ne dolazi k Ocu nego po Kristu (Iv 14,6). Ne ostaje, dakle, drugo nego biti prava kopija Kristova.

Posao nasljedovanja Krista znači najuzvišeniji posao svemira. Ni ekonomija, ni politika ni znanost ne može se usporediti s poslom posvećivanja. Svetac je vrhunac odgojene ličnosti na zemlji. Što više svetaca, to više fotografija Krista. Što više svetaca na zemlji, to više raja. Što više raja, to više života i sreće. Zar to ne znači da su samostani pozvani da budu umjetničke radionice najviše vrijednosti?! Ima li kulturnijeg podviga od toga? Svladati životinju u čovjeku velik je posao, ali isklesati u se bi kip Kristov, nacrtati Njegovu sliku, odražavati Njegovu fotografiju - to je vrhunac kulture, svemirske i općečovječanske vrijednosti. Pretvarati nezgrapnu figuru svijeta u idealni primjerak Božjeg kraljevstva na zemlji. Pretvoriti čovjeka u Krista.

Ima posebnih otajstava u Kristovu životu, koja su nam nekako bliža po snazi koja iz njih izvire. Utjelovljenje, ustanovljenje euharistije, smrt Kristova i Uskrsnuće Kristovo kao i utemeljenje Crkve i trajno prisustvo Kristovo u njoj kao glave toga mističnog tijela, moćno privlače našu pažnju, snažno djeluju na naše osjećaje, privlače naš interes, zainteresirani smo neposrednije, jer u tim su otajstvima direktno izražene najviše vrednote života uopće. Zato je zgodno sredstvo upravo preko tih otajstava uspostaviti tjesniju blizinu s Kristom, svodeći druge načine dozivanja Kristove prisutnosti na ta otajstva koja se izdižu kao svjetionici iznad morske pučine života. U tim je otajstvima rekapitulacija Kristova života, sadržaj Njegova rada, rezervoar Njegovih zasluga.

Redovnik će možda najuspješnije ispitati svoje stanovište prema stupnju savršenstva jednim zornim upitom. Bi li knjiga moga života mogla dobiti ili podnijeti naslov "Nasljeduj Krista"? Kempenac je htio svratiti pažnju na carstvo duha i milosti, pa je sveo taj posao na nasljedovanje Krista. Tako je istina dobila svoju zornost i praktičnost. A koga ja nasljedujem? Za kim se povodim? Umnaža li se po meni broj protivnika Kristovih ili Njegovih vjernih podložnika? Kakva sam fotografija Kristova? Mutna, jedva raspoznatljiva, ni slika ni prilika, ili sam doista neki "Kristonosac"?

Da li shvaćam posao oko savršenstva duše kao samo suho teoretiziranje, ili, kako treba, dajem toj ideji njenu praktičnost, njenu životnu vrijednost? Na koliko bi sati moga života, na koje bi moje postupke Krist stavio svoj 'placet"? Da li je po meni ušlo u svijet i u duše više Kristova svjetla i Kristova duha, ili će me na sudnji dan optužiti da sam zamračio figuru Kristovu?!

Mnogi su to i teški upiti, a htio ili ne htio, moram na njih odgovoriti...

22. ŽRTVA I LJUBAV

Čitajući neke spise modernih psihologa nadje se da oni dijele mistiku na imanentnu i transcendentnu. Prva bi bila mistika onih koji iz ljubavi prema Bogu, kao početnoj i obnoviteljskoj snazi, obuhvataju u ljubavi sve i svakoga na zemlji. Transcendentna bi mistika bila vlasnost onih koji mistiku poistovjetuju s nekim zanešenjaštvom. Ona im služi kao bijeg od stvarnosti i života, jer nemaju snage da se u njemu orjentiraju. Oni bježe od svega do čega ne dolaze. Prva bi bila mistika ljudi odredjena, da podigne prave zemaljske putnike, druga bi bila mistika nekih eteričkih ili možda inferiornih ili nagonskih tamnih tipova.

Ostavimo na stranu da li je ova dioba ispravna, jednostrana i sl., ali upravo iz ova dva ekstremna stanovišta, naime iz savršenstva ili svetosti koja upravlja, podiže, i posvećuje stvarnost, zatim iz drugog ekstrema, tj. iz poimanja savršenstva ili svetosti, koja se ne zna orijentirati u stvarnosti, koja zabacuje i proklinje stvarnost ili je na bilo koji način izopačuje, uzimam predmet za razmatranje. Kako se rješavaju antinomije uzvišenih mističkih izraza i konkretnosti? Kako ćemo postupati, da naš specifični život osoba posvećenih duhu i milosti ne bude opravdan povod da nas karakteriziraju za neprirodne transcendentalce, koji u nadzemaljskim sferama neprirodno iživljuju ono što sebi uskraćuju u području prirode? Kako ćemo nastojati da mistiku približimo životu, ovom stvarnom, konkretnom, svakidašnjem životu? Zar je, naime, mistika samo za vanredne fenomene religioznosti, ili, naprotiv, za najobičniju predanost volji Božjoj? Kako ćemo biti pravi portreti svetosti mjesto smiješnih karikatura?

1. Bitnost savršenstva u ljubavi. Ovaj izraz "Ljubav" tako je pun, prezasićen sadržajem, da upravo zato i u naravnoj sferi ostaje uvijek nešto nerazrješivo. U tom se izrazu kriju premnogi nesporazumi, kriva tumačenja, izopačivanja pravog smisla i skoro neke nemogućnosti tačne upotrebe. Trebalo bi, makar to tražilo upotrebu više riječi, barem u našem jeziku, upotrebljavati pomoćne pojmove, odnosno riječi, da se jasnije uzmogne izražavati.

Činjenica je da evandjelje, pa sv. Pavao, za njima svi pisci duhovnog života postavljaju ljubav prema Bogu i bližnjemu kao vrhunac savršenosti. Posve je dakle opravdano upotrebljavati tu riječ da se označi najviši odnos čovjeka prema Bogu. Možda bi bilo ipak uputno, upotrebljavati druge riječi ili pomoćne pojmove gdje se mogu upotrijebiti, da izražavanje bude neposrednije, jasnije, konkretnije i pravilnije. I ljubav naime prema Bogu ima svoj uzrok, ima svoje znakove, svoje posljedice, sredstva za razvijanje. Zašto dakle, gdje se može, ne upotrijebiti prikladne riječi, koje bi rasteretile taj izraz od balasta, uslijed kojega se pojam guši u atmosferi nerazumljivosti? Lako je naime izreći tu riječ, zanositi se njome, opijati se njenom čarobnosti, ali je još lakše zaustaviti se na njenoj površini

ili je izopačiti i sniziti je na izrod ljubavi mjesto na pravu ljubav. Ako je naime teško pojmiti ljubav prema čovjeku, zar je lakše pojmiti ljubav prema Bogu?

Biti savršen, donekle svršen ili dogotovljen, kako bi se izrazi sv.Toma, znači doseći puninu svoje vrijednosti ili barem približavati se toj punini. Za nas, dakle, to konkretno znači, težiti na zemlji prema Bogu, približavati Mu se u spoznaji, htijenju, osjećaju, radu ili sudjelovati s Njime ovdje na zemlji u Njegovu životu (II-II.184. 1; I-II.3.1). Živeći na ovoj zemlji u nekom intimnom jedinstvu s presv.Trojstvom i s Kristom, posrednikom kod Oca, mi ostvarujemo to savršenstvo, jer, po mogućnosti, združujemo se s našim ciljem, u čemu se sastoji savršenstvo ili punina vrijednosti.

Razne su kreposti ili vrline koje odstranjuju zapreke tom jedinstvu. Ima ih koje pribavljaju to jedinstvo, pomažu ga, ali jedna je snaga koja po svojoj bitnosti ujedinjuje, a to je ljubav. To je snaga koja bez izuzetka daje na službu Bogu i pamet i volju i srce i svu djelatnost i sav život. Ljubav je prijateljstvo, neko jedinstvo, neka fuzija dviju duša u jednu. Ta ljubav prema Bogu znači, dakle, da između čovjeka i Boga postoji jedinstvo duha, da se naše misli oblikuju prema Božjim mislima; da naša volja spaja svoje htijenje, podvrgavajući ga Božjoj volji, s Božjim htijenjem; da naši osjećaji ne upravljaju naša djela prema drugim ciljevima, koji bi bili protivni Bogu, već da sva dobra jedino ljubimo u vezi ili u podredjenosti Bogu, neiscrpivom izvoru svih savršenosti, svih dobara; da naše slabe snage primaju pomoć od Boga da uzmognemo vršiti zamišljene uzvišene osnove. Sve to, dakle, zajedno uključuje ljubav, koja time postaje bitni element savršenstva.

Sama struktura ljubavi jasno govori: tko je obuzet ljubavlju prema Bogu, taj posjeduje i druge kreposti. Tko može ljubiti ako donekle ne pozna ljubljeni predmet? Može li se prema njemu vinuti ako nije ispunjen nekim ufanjem? Je li moguće gojiti ljubav prema razboritosti, uzdržati je bez duhovne jakosti, hraniti je bez svladavanja nižih prohtjeva tjelesnih nagona? Zato je sv.Toma rekao da ljubav prema Bogu daje oblik, bitni sadržaj svim krepostima (II-II.23.8). Uzmimo na pr. jedan čin umjerenosti u jelu i piću. Ovaj ima svoju zasebnu vrijednost, ali ako se taj čin prinese Bogu, da Mu omilimo, kao znak odanosti, onda taj čin prima višu vrijednost, on se oživljuje, ukrašuje, podiže, on se pobožanstvenjuje. Svaki dakle čin, pa i najneznatniji, može biti preobličen u čin ljubavi prema Bogu.

Savršenstvo za čovjeka na zemlji ne predstavlja neku tačku koja miruje. Pojam se savršenstva za čovjeka de facto sastoji u nekoj relativnoj vrijednosti, koja se uvijek razvija, jer dok je živ, uvijek mu ostaju visovi savršenstva, koji ga zovu da ih osvoji. Napredovat će pak u ljubavi to više što ljubav bude intenzivnija, velikodušnija. A to znači također, da se taj napredak neće moći ostvariti

bez trajnog i energičnog nastojanja, odnosno bez napora. Volja, napor, htijenje, pripravnost, sve to zapravo znači jednu stvar, naime ono što Bog od čovjeka očekuje, ono što Bog računa na čovjeka.

Ljubiti bližnjega radi Boga, u Bogu, očituje drugu stranu iste ljubavi. Bližnji, naime, u očima vjere predstavlja odsjev Božjih savršenstava, brata u Kristu, zato se odnos prema bližnjemu može pretvoriti u odnos ljubavi prema Bogu. Na taj se način punina savršenstva, bitnost savršenstva sastoji u ljubavi prema Bogu i bližnjemu radi Boga.

Dovoljna bi bila ova dva pojma, pojam osobnog "napora" ili nastojanja i pojam "bližnji", da se isključi svaka mogućnost pretvaranja ljubavi prema Bogu u neku pasivnu rezignaciju ili neko mrtvilo. Dovoljno je uočiti da se ljubav prema bližnjemu svodi na ljubav prema Bogu i da predstavlja drugu stranu te iste ljubavi, da se vidi kako neće biti ispravna nijedna mistika koja zanemaruje svoj odnos prema drugima, t.j. odnos prema ovom životu ili ga iskrivljuje, jer ona time predstavlja iskrivljivanje bitne zakonitosti, rušenje osnovnih pravila. Takva će mistika biti prava karikatura mistike.

Bilo je smrtnika koji su doista osjetili čar ljubavi prema Bogu i u nekom zanosu preminuli i prešli u krilo Bože. Uzmimo na pr. bl. Imeldu. Za takve je ljubav prema Bogu bila prvotno neki zanos, čar, neko nadzemaljsko izdizanje, kao da su bili andjeli u ljudskom tijelu. Život ih je malo ili ništa prokušao. Punina se njihove ljubavi prema Bogu započela i završila u obliku čiste, djetinjske ljubavi. Teško je tu naći pojam borbe, napora, samoprijegora ili žrtve. To je poziv, odabranje, uznesenje i preobrazba. To je darovana sreća ujedinjenja. To su, medjutim, iznimke. Zato ih manje možemo razumjeti, i po njima ne smijemo izgradjivati općenitu nauku, niti davati uputstva za obične smrtnike.

2. Praktična strana ljubavi prema Bogu. Ova je za čovjeka bitna, jer taj element mora umetnuti u zgradu savršenstva sam čovjek, odnosno prvotno, ali ne isključivo sam čovjek. U većini slučajeva, kad potičemo na ljubav prema Bogu, morali bismo upotrebljavati izraze koji označuju ovu praktičnu stranu ljubavi, ovaj uvjet koji je genetički općenito na prvom mjestu. Bog nas neće pitati jesmo li razumjeli Njegov udio u našem posvećenju. Nijesmo dužni istraživati niti ćemo istražiti krajeve vanrednih mističkih pojava. Dužni smo, medjutim, sposobni smo, odgovarat ćemo: da li smo dali što se tražilo od nas da se proces savršenstva u nama pravilno razvija.

Koji je to uvjet savršenstva? Uvjet je naime ljubavi vršenje zakona (Mt 7,21). "Tko drži moje zapovijedi, on je onaj, koji me ljubi."(Iv 14,21) Ljubav dakle znači sjedinjenje s Bogom preko vršenja Njegovih zapovijedi. Put za razumijevanje mističkih odnosa mora ići preko toga znaka ljubavi. Mjesto pretjeranog ponavljanja riječi "ljubi", eto

nam Krist daje definiciju i sadržaj toga pojma u pojmu i zapovijedi "drži zapovijedi". Zar ne bi bilo uputnije da se težište problema vraća na izraz koji je upotrebljen od Krista? Zar se mnogi ne predaju iluziji, da ljube Boga, jer osjećaju nježnost, neku osjetljivu pobožnost ili neko ganuće pri molitvi ili vjerskim činima? Ako onaj ljubi Boga koji drži zapovijedi Božje, onda je najprirodniji zaključak taj: ljubav je prema Bogu držanje Njegovih zapovijedi. Zaključak je logičan, ali je i odveć praktičan da bismo mogli iscrpsti njegov praktični sadržaj i za pojedinca i za sav svijet.

Opsluživati zapovijedi znači svladavati zle nagone, opake sklonosti. Svaki čovjek nosi u sebi klice zla, koje prima kada primi i ljudsku narav, jer je ova zamućena iskonskim grijehom, naravnim otrovanjem. Na izvorima naravi nalazi se otrov. Ta iskonska klica zla nalazi se u "starom" čovjeku, koji se ne da tako lako svući. On se utišava, ali tek nakon više manje duge borbe, samoprijegora i žrtve. Treba svladavati egoizam, nastupe oholosti, prepuštenost sjetilnosti i drugim zlim sklonostima. A kako je to teško! Ušutkati glas egoizma u svim njegovim pa i najrafiniranijim nastupima! Ušutkati zahtjev tijela i osjetila!

Opsluživati Božje zapovijedi znači slušati volju Božju. Dragovoljno primiti naredbe Providnosti, Njena pripuštenja, kušnje ili kazne. Uzeti svoj križ svaki dan! Sve križeve i križiće, sve igle i iglice zajedničkog života! Sve nedaće osobnog i društvenog života! Primiti kazne i onda kad se osjećaš pravednim! Sve to primiti neprisiljeno, ne buntovnički, već u duhu Kristovu.

To još nije dosta. Ako bi to bilo moguće bez poteškoća, bez napora ili žrtve, što nije moguće, zar bi bilo lako, ili barem: ne bi li to tražilo napor i žrtvu naučiti dragovoljno se žrtvovati za bližnjega, po primjeru Kristovu? Zar je želja ili ljubav za trpljenjem moguća bez tegobnog samoodgoja i samosvladavanja? Dragovoljno odabrati poniženja, zapostavljanja, pokoru, prezir i druge oznake pravog Kristova učenika? A ipak, nema savršenstva bez upriličavanja Kristu, koji je uzor savršenstva, put, istina i život svakog pravog kršćanina. Sve je to bez sumnje skopčano s naporom i žrtvom. Sv. Pavao je razumio konformiranje Kristu u bitnoj Kristovoj ulozi, kad je rekao: "S Kristom sam razapet na križu" (Gal 2,19) u svetom krštenju, i nitko me neće poznati da sam učenik Kristov ako ne razapnem tijelo sa strastima i požudama (Gal 5,24).

Prodjemo li naš duševni život od najjednostavnijih do najsloženijih njegovih čina, uvjerit ćemo se da nema opsluživanja Božjih zapovijedi, tj., da nema smisla govoriti o ljubavi bez žrtve i napora. Time se pojam ljubavi prema Bogu prenosi na još odredjeniji teren, te se može zamijeniti s još jednim izrazom, a to je samosvladavanje. Tu odskače dubina izreke pisca knjižice "Naslj. Krista": "Toliko ćeš napredovati, koliko sam sebe svladaš." (1,25) Svladavanje samog sebe postaje neki sinonim za napredak u savršenstvu,

tj. u ljubavi. Bolje bi bilo i s tim izrazom rasterećivati izraz "ljubav". Onda bi njeno značenje bilo jasnije, konkretnije i pristupačnije.

Početni je stupanj našeg duševnog života u radu naših sjetila. Sjetila se tako požudno bacaju na svoj predmet da samo stroga kontrola i radikalan stav, koji ne može biti bez napora i samoprijegora, može držati sjetila u njihovoj dužnoj pokornosti. Kristova je zapovijed radikalna. Treba biti spreman odsijeći oko, uho i druga osjetila, ako se ne može obuzdati njihova zla sklonost (Mt 5,29). Zar je u tom izrazu malo naglašena uloga žrtve i napora?

Naš najpoznatiji neprijatelj, naš krvnik, ludjak, koji stanuje zajedno s nama, u istoj kući, jest naša mašta. Treba kontrolirati i svesti u red rezerve njene prošlosti, oslabiti njene projekcije u budućnost, obuzdavati je u njenu ludjačkom nemiru. Može li se taj rad obaviti bez napora? Doista, s neobuzdanom maštom nije moguć ni život razuma, a ni život milosti ni život duha. Velik je to križ, nesnošljiv je to teret i samo ustrajan napor može prisiliti maštu da doista bude pokorna službenica, a ne zao tiranin.

Ako se popnemo na vrhove čovječjeg bića, na teren razuma i volje, i tu ćemo naći bojno polje. Može se, dapače, reći da je teže voditi borbu na tom terenu, kao što je teže osvajati vrhunce brda. U našim duhovnim moćima naći ćemo veoma lukave, profinjene protivnike Božjih zapovijedi. Egoizam je tu pod plaštem snijega, jedva se može otkriti. Oholost je osvjetljena žarkim suncem, pa zablješti pogled. Samovolja ima mnogo ovčjeg ruha, da se prema potrebama i nahodjenju u nj obuče. Sve to treba raskrinkavati, svoditi na pravu mjeru, stavljati na pravo mjesto, usmjerivati prema pravom cilju. U razumu i volji nalazi se vodstvo čovječje djelatnosti, ali upravo taj razum i volja mogu biti zavedeni od premnogo neprijatelja sa strane tijela, svijeta i djavla. Traži se, dakle, upravo tu najodlučnija borba, najlukavija strategija, vještina, znanje i krepost. U jednu riječ: traži se velika žrtva i napor.

Preobrazba za čovjeka mora se odigrati na području duhovnih snaga. Razum i volja moraju staviti solidne temelje pravoj ljubavi uskladjujući sve snage za opsluživanje Božjih zapovijedi. Ljubav prema sebi do prezira Boga preobrazit će svijet u carstvo sotone. Ljubav prema Bogu do prezira samog sebe stvorit će nebesko carstvo, kako bi se izrazio sv. Augustin. Tolika je, dakle, odgovornost na razumu i volji čovječjoj. Ne očekujmo od milosti da čini vidljiva i neprirodna čudesa. Ne stavljajmo sve u dužnost Bogu, a čovjeka kao da jednostavno želimo oprostiti od svakog rada i napora. I razum i volja, i to oni najviše, moraju biti prožeti duhom žrtve, napora, nastojanja i borbe za opsluživanje Božjih zapovijedi.

Bog će se pobrinuti da vjernog opslužitelja Njegovih zapovijedi obaspe slašću, utjehom, zanosom, lakoćom i drugim darovima ljubavi. Za kršćanina pak važno je to da

nastoji držati zapovijedi,a to ne može redovito ostvarivati bez samozataje, samosvladavanja, bez praktičnog dokazivanja da savršenstvo znači puninu života duha takodjer na zemlji. Zapovijedi Božje su dane za ljude, stanovnike zemlje. Od tog opsluživanja mora doći blagodat i na zemaljski život.

Čini mi se da je upravo potrebito i danas insistirati na ovom aspektu savršenstva. Potrebito je pokazati da ne može biti savršen kršćanin koji ne uredjuje pravilno svoje društvene odnose. Nije svetac ako se dotičnik ponaša kao koji stanovnik eteričkog svijeta, koji se penje u balonu krivo shvaćene mistike, da izbjegne konkretnosti i stvarnosti ove zemlje koju nogama gazimo. Farizejština je pozivati se na visoke pozive mistike, a zanemarivati osnovne zadatke kršćanskih zapovijedi. Monstrum je u nježnim izljevima na zamišljenom piru mističkih zaruka i neobičnih fenomena slaviti fantazije svetosti, a dolaziti u sukob s osnovnim dužnostima obuzdavanja jezika, svladavanja neurednosti u jelu i piću, kršenja ljubavi prema bližnjemu i drugih osnovnih zapovijedi evandjelja.

Time je jasno da život duha i milosti ne znači protivnost ili neki neprirodni rascjep. Odredjeno je da se harmonično ujedine. U tome se i nalazi poteškoća i dužnost savršenstva. Čovjek će nastojati držati zapovijedi, a Bog će uzvraćati preobrazbom preko milosti i drugih darova svoje dobrote.

3. Srž redovničkog života. Promotrimo sada redovnika,a donekle i svakog kršćanina u nekom sukobu tih ideja, naime, izmedju neke unakrsne vatre koja proizlazi iz snage ljubavi i iz snage samosvladavanja ili žrtve. Hoće li se njegovo odgajanje morati više osloniti na upućivanje prema slastima i čarima ljubavi ili će prvotno insistirati na upućivanje u školu napora, žrtve ili samosvladavanja? Treba li dati genetički prvenstvo ljubavi ili žrtvi?

Iz gornjih ideja i izraza može se lako izvesti da je, ili da bi, barem tako izgleda, bilo uputnije težište u pedagogiji savršenstva postavljati na samozataji, samoodricanju, vršenju zapovijedi, bilo to uz napor ili ne, uz veći ili manji danak žrtvi. Težište dakle pitanja treba odrediti prema terminologiji Kristovoj, a time je problem, kako se čini, donekle već i riješen. "Drži zapovijedi" kao da nam govori Krist (Mt 19,17), a pitanje osjećaja žrtve u većoj ili manjoj mjeri samo je popratno pitanje, sporedno pitanje. Nigdje, naime, Krist ne računa na poteškoću kao na kriterij prosudjivanja istinitosti neke tvrdnje. Istina se nameće sama po sebi. Što pak ta istina praktičnog reda ili zapovijed traži od nas, to je sporedno pitanje.

U konkretnom pak slučaju treba uzeti stanovište prema osnovnim podacima psihologije. Život je, naime, zatvoreni sistem energija. Tu nema razvijanja snaga samo u jednom pravcu. Sve je isprepleteno, povezano, iskrižano, medjuo-

visno. To je život. Ništa se ne smije razvijati u jednom pravcu, na štetu harmonije cjeline. Budući da su ipak pojedinci konstituirani prema različitim temperamentima, te kod nekih prevladava više osjetljivost ili život osjećaja, kod drugih pak jakost volje ili život htijenja, potrebno će biti u svakom konkretnom slučaju računati na te jače naglaske i nastojati popuniti ono što nekome fali, da se ličnost ne razvije nesrazmjerno, nepravilno ili naopako.

Više osjećajni tipovi insistirat će više na žrtvi, odlučnosti, praktičnoj strani ljubavi, dakle, na odanosti volje. Jer njima se potrebito učvršćivati, jačati, da im odanost Bogu bude zbiljska, te da se ne oslanjaju na njež - nost ili osjetljivost. Ovi bi, naime, lako mogli popustiti napastima ili pasti u očaj i bespuće za vrijeme duševne suhoće.

Energični tipovi više će nastojati razvijati u sebi osjećajnost, da se tvrdoća smekša. Jedinstvo s Bogom donosi i neki čar, zanos, neku duhovnu, unutarnju gozbu. Kreposti milosrdja, djela ljubavi, promatranje nježnih dokaza ljubavi osobito u muci Kristovoj i u euharistiji možda će nešto pomoći da se odnosi prema Bogu ne shvaćaju kruto, kao neki vojnički odnosi. Samozataja i žrtva nijesu konačno cilj, u njima se krije samo neko sredstvo. Kako ljubav bude više rasla, tako će se umanjivati napor, jer "ubi amatur, non laboratur", tj. gdje vlada ljubav, tu je trud lako snošljiv, kao da se i ne trudi ili ne radi.

Zaključak bi bio: izmedju žrtve i ljubavi nema cijepanja. Upotpunjuju se, traže se i medjusobno usavršavaju. Na Kalvariji je križ i ljubav. Ljubav je pristala na križ, križ je dokazao ljubav. Majka ljubi trpeći i trpi ljubeći. U tome je sreća i život. Za redovnika nasljedovati Krista znači ići križnim putem odricanja i neprestanog rasta u ljubavi. Ljubav i žrtva predstavljaju sdržaj Kristov, pa je logično da redovnik mora rasti u tim najvišim snagama za život duha i milosti.

Neka redovnik ispita sama sebe, da li je zanemario jednu od ovih temeljnih snaga svoga života? Nije li možda u riječima i djelima, u propovijedanju i u svjetovanju drugih pokazao krivi put, na štetu duhovnog napretka? Nije li dao povoda da drugi opaze rascjep izmedju mistike i života, kao da je nauka o savršenstvu prazna utopija? Koliko nadje da se vježba u objema krepostima, toliko će naći da je našao srž svoga života.

23. USTRAJNOST

Priroda obiluje prizorima prolaznosti. Rijeka koja teče, rado nam posluži kao slika života koji se tako brzo i trajno mijenja. I život i mnoge životne vrijednosti mijenjaju se poput mijene. Gibanje, kretnja, promjenljivost, to je zakon fizike. A ta promjenljivost znači i nestalnost. Time se, dakle, i čovjek, pa i redovnik, kao dio prirode, nalazi u viru mnogih promjena. Njega, također, zahvaća ta vlastitost fizičke naravi, pa se upriličuje gibanju i promjeni prirode.

Čovjek ima volju, slobodu, samoodredivu volju. Ona je, medjutim, pod vodstvom razuma ili spoznaje. Kako joj razum predoči neku vrednotu ili neko dobro, tako ona može pohitjeti za njim, ili ga odbiti, ili uopće ne posizati za njim. Sjetilna sfera u samom čovjeku miješa se u odluke volje i tako ta volja može odbijati što je prihvatila, birati protivno, ne birati ni jedno ni drugo. Volja je u čovjeku odgovorni faktor promjena. Volja može u trenutku učiniti čovjeka oponašateljem djavla ili oponašateljem svetog andjela.

Promotrit ćemo tu vlastitost čovječjeg djelovanja i nastojat ćemo naći lijek u kreposti ustrajnosti. Zgrada duhovnog života kao i zgrada milosti nema smisla bez ukrasnog krova ustrajnosti. To je toliko važno da su neki redovi uveli kod redovnika četvrti zavjet, zavjet stabilnosti, da se ne bi povodili za prirodom željnom promjena te da ostanu u samostanu u koji ih je posluh odredio.

Zašto, doista, ne polažemo odmah profesiju "sve do smrti"? Razumljivo, jer ostaje mogućnost predomišljanja. Dok je čovjek putnik na zemlji, on uvijek nosi u sebi mogućnost mijenjanja zasnovanih pothvata, on uvijek može odluke mijenjati. U tome je njegova odlika, ali istodobno i tragika njegove naravi. Tragika, jer može odstupiti od puta savršenstva; sreća, jer se može na nj ponovo vratiti.

1. Glavno je ustrajati. Što doista znači ustrajati? Promislimo na sat. Navijen, ustraje u tik-takanju. Protezanje neke radnje u vremenu, ispunjanje vremenskih razmaka istom radnjom. Svaki novi hip vremena, koji nastupa, dočekuje se u istoj radnji ili u istom raspoloženju. Tako rade i drugi strojevi, svi automati.

Čovjek svojim slobodnim samoodredjenjem mora dočekati nastupe novih vremenskih trenutaka u istom raspoloženju. Primijeniti odluku, htijenje i osjećaj na nove vremenske razmake. Time svaki trenutak za njega znači ponavljanje prvog zadatka, neko stvaranje, obnavljanje prvotne misli i volje. Ustraje u odanosti onaj koji danas, sutra i duže vremena ili do groba ostaje odan ili privržen. Ustrajati u dobru ili milosti znači dočekati zadnji vremenski razmak, zadnje vremensko trajanje u milosnom raspoloženju.

To predstavlja veliku poteškoću. Gdje je pak osobita poteškoća, traži se i posebna krepost. Zakon tromosti

zahvaća i čovjeka u njegovu djelovanju. Protiv te sklonosti na tromost moramo se boriti budnošću svoje volje, neprestanim radom, obnavljanjem odluke i pristanka prema jednom uzetom stanovištu. Jak, muževan ,krepostan čovjek neće podleći poteškoćama, već će ih svladati i ostati dosljedan. Kad bi barem bila sama osobna tromost, ali postoje i protivne snage,koje nastoje oboriti s visine duha i milosti. Svijet i djavao imaju upravo taj zadatak da barem obore dobro, ako nijesu mogli zapriječiti da se ono pojavi. Njihova je djelatnost upravljena u pravcu nastojanja protiv ustrajnosti dobrih.

Da se uoči važnost ustrajnosti, treba se najprije sjetiti da potreba ustrajnosti počiva na nepromjenljivosti nekih osnovnih tekovina, na objektivnoj nepromjenljivosti najvišiih životnih vrednota. Riječi Kristove neće proći pa ni onda kada prodju nebo i zemlja (Mark 13,31). Krist je u svojoj nauci i u svojoj vrijednosti uvijek isti (Hebr 13,8).Uostalom, na svim poljima znanosti i umjetnosti, u svim sferama bistva i postojanja ima nepromjenljivih zasada.Mnogošta prolazi, vanjštine nestaje, ali temeljne vrednote ostaju. Svjetionici su nepomični, pa se prema njima mora ravnati putnik po morskoj pučini ili izmedju morskih hridi.Tako može ostvariti sretan dolazak u luku.Kada ne bi bilo ništa stalno i nepromjenljivo, ne bi se mogao ni zamisliti život u svojoj dinamici, jer se sve što se vrti oslanja na nekoj nepomičnoj osi. Probici duše i milosti uvijek su isti. Zato čovjek mora sustezati svoju sklonost na promjenljivost ustrajnim radom, trajnim nastavkom u započetom raspoloženju.

Ovaj pogled u luku spasa daje svu važnost reguliranja prema nepomičnim vrednotama života. Stići u luku, to je važno. Razne i ne znam kako teške situacije puta iščezavaju pred najvažnijim zadatkom: stići u luku. Zidar koji stavlja krov, umjetnik koji dogotovljuje djelo, operator koji završava operaciju - to su zadnji potezi, od kojih ovisi bitnost forma, uspjeh ili neuspjeh svega dotadašnjeg rada i nastojanja. Koja korist od gradnje kuće ako nema krova? Koja korist od operacionog zahvata ako nije moguće dovršiti započeti zahvat? Konac djelo krasi, govori mudra izreka. To je duboka filozofija, prava životna mudrost.

Taj konac, taj zadnji potez ima uvijek neku čarobnu moć, na koju se ljudi malo osvrću ili barem ne vuku iz te činjenice dovoljnu pouku. Zašto je umjetniku naročito ugodno staviti zadnje akorde, dati zadnje poteze, završiti neko umjetničko djelo? Jer sama priroda nagradjuje svakoga tko učini djelo savršenim. Osjećaj nekog završetka, i to još sretnog završetka, ispunja neistumačivom i neopisivom radošću. Nijeste li opazili putnike kako su razdragani očekujući pristanak uz obalu, osobito ako su doživjeli naporno putovanje? Završiti, ustrajati znači pribaviti sebi neopisivu slast. Tko ne ustraje, taj se rješava prirodnog osjećaja zadovoljstva, na koje i priroda daje pravo.

Toliko je važna ustrajnost da ona, upravo ona, diferen-

cira na svršetku svijeta i stvara različite svjetove. Sv. Ambroz govori da je pakao pun onih koji su započeli dobro živjeti, ali nijesu ustrajali u dobru pa su svršili nesretno. Ustrajnost daje konačni oblik, ona je zadnji sudac. Zvani su mnogi (Mt 20,16; 22,14); na utrkama se mnogi trude, da dodju prvi do cilja, ali tek odabrani, ustrajni primaju nagradu (I.Kor 9,24); "koji ustraje do kraja, taj će se spasiti" (Mt 10,22). Nije toliko važno početi, prava se važnost sastoji u završetku.

Ovu nestalnost najvažnijeg pothvata nameće taktičnost božanske pedagogije. Kad bi vladala sigurnost da će se ustrajati, lako bi se palo u mlitavost ili oholost. Posve je prirodno u neizvjesnosti da treba biti uvijek napet. Čar se završetka sastoji u nekoj njegovoj otajstvenosti. Misterij nas izaziva, pogibelj nas drži budnim, opreznim, uvijek napetim. Tako mora biti. U priči o mudrim i ludim djevicama istaknuta je sva važnost da se ne zadrijema ili zaspi, da ne dodje zaručnik i ne našavši pripravnim reče: "Zaista vam kažem, ne poznam vas."(Mt 25,12) Nestalnost dolaska sili samo na jedan ispravan zaključak: "Bdijte!"

2.Najveća briga. Ako je ustrajnost tako odlučna, onda j je i briga oko nje prvotna dužnost. Briga za ustrajnost jest nastavak brige oko života duha i milosti. Ustrajati u dobru znači ne izdati nikada dobro, ili, ako se izda, popraviti dok se može popraviti.

Premnogi nijesu ustrajali, jer su izdali zadanu riječ. Popustili su. Možda im je put bio težak. Možda su krivi za nedostatak otpora, jer su svojevoljno pustili da neprijatelj osvoji najvažnije pozicije. Nijesu se brinuli da budu kao onaj jaki oružanik koji kad čuva svoj dvor, u miru je sve što ima (Lk 11,21). Oslabili su u revnosti, opao je zanos, djelovanje je počelo na razne načine popuštati, nevjernost milosti odstranila je milosne pohode Božje, pa se dogodilo da je neprijatelj bio jači, a "kada dodje jači od njega te ga nadvlada, uzme sve oružje njegovo u koje se uzdao, i razdijeli njegov plijen".

Sav je redovnički život prožet smjernicama za ustrajnost. Evandjelje je zašlo u sve zakutke misli, želja i osjećaja, reguliralo je sva djela. Nije ostavljena nijedna pukotina da se neprijatelj ušulja. Osim toga su se Konstitucije ili Pravila pobrinula da propišu uputstva i norme i za dušu i za tijelo, samo da neprijatelj ne nadje koju izliku da se uvuče u kuću Božju, da opljačka hram Duha Svetoga. Najteže je, doista, kada neprijatelj udje u kuću da osvoji vanjske bedeme. Brinuti se, dakle, za revno opsluživanje Pravila, savjeta i drugih trenutačnih uputstava, najbolja je garancija da se vodi briga oko ustrajnosti.

Otpad se redovito tumači postepenim popuštanjem. Navike nastaju i nestaju. Vještine se uče i zaboravljaju. Stečene se vrline gube. A kako to nastaje? Ne ponavljajući isto imene čine, ne vježbajući se u započetim krepostima; radeći

protivno ili jednostavno ne radeći kreposno, lako će snaga kreposti opasti. Držati zapovijedi Božje, opsluživati Pravila, slušati unutarnja nadahnuća milosti, to je dokaz da se polaže velika briga oko ustrajnosti.

Ne može se reći da onaj koji padne nema nikako brige da se digne i ustraje u dobru. Pojedinačni čin pada doista znači zastoj na putu dobra. Ipak je uvijek istina da, dok čovjek ima sposobnost slobodnog samoodredjenja, dotle ima u sebi mogućnost, koliko je do njega, ponovno uskrisiti. Svatko je naime svjestan da je čovjek po sebi slab i podložan padu. Ova svijest sili na oprez i ujedno daje nade da uzmogne opet ustati i nastaviti prekinuti put dobra.

Petar je izabran. Obećavao je mnogo. Primio je prvu sv.Pričest. Čekala su ga velika obećanja. Uza sve to on se tri puta odriče svoga Dobročinitelja. Pa zar se nije pridigao? Postao je glava Kristova stada, njegov pastir, učitelj, vodj, i time Kristov namjesnik na zemlji.

Upravo oni slabi grešnici, oni koji padaju, koji griješe dokazuju da je bio opravdan dolazak Kristov na zemlju. Kada sustanu na putu, neka pogledaju na Magdalenu. Kod nje je bila jedna snaga koja je popravila izdajstvo. Njezin je pad bio poticaj na žurbu. Magdalena je ljubila. Ona se kajala, zamrzila na svoju zloću, odrekla se prošlosti, uprla sve snage da požuri, da nadoknadi izgubljene prilike, i ona je čula riječi oproštenja: "Opraštaju joj se mnogi grijesi, jer je mnogo ljubila."(Lk 7,47) Nema, dakle, nikada mjesta očaju, jer je muka Kristova zalog ufanja, temelj trajnog nastojanja oko spasa. Spremnost Božja na oprošte - nje je faktor neprekidne obnoviteljske akcije u dušama smrtnika.

"Opraštaju ti se grijesi", eto lijeka protiv slabosti. Velika nas briga mora voditi u radu da se ustraje, ali još veća da se, ako smo sustali, pridignemo. Kada se svali kamen grijeha s duše, ona osjeti neku neopisivu lakoću i utjehu. Božanski mir obuzme čitavo biće. To su trenuci prezasićeni nekom slašću koja dopire s obala sretne vječnosti. Velik se napor traži od onoga koji se želi podignuti poslije pada. Tim je podizanjem svladao velike poteškoće te dokazao da ima još životne snage. Ta snaga uskrsnuća svladava smrt i najviše straši djavla da bude oprezniji u nasrtajima. Povratak izgubljene ovce predstavlja za Boga osobiti užitak. Zašto, dakle, očajati ili zanemariti brigu oko ustrajnosti ako se padne u prolazno izdajstvo? Veća je dobrota Božja nego li je slabost ljudska.

Posve je neumjesno istraživati skrivene tajne dolaska Zaručnika. On će doći kad se svidi Njegovoj mudrosti. Da li će naći, koga će naći sa zapaljenim svjetiljkama, to je sporedno pitanje. Glavno je pitanje, biti spreman ustrajati. Dolazak i način dolaska to je posao Božji; naš je posao vjernost, pripravnost, briga oko ustrajnosti, tj. briga trajnog bdijenja.

"Kad je neki bojažljivac često kolebao izmedju straha i nade, pa se nadvladan tugom jednom u crkvi pred žrtvenikom klečeći molio Bogu, ovako je u sebi mislio i govorio: O, kad bih znao hoću li ustrajati? I odmah začuje u sebi Božji odgovor: Pa da i znaš - što bi učinio? Sad čini što bi htio onda činiti, i bit ćeš sasvim miran. - On se brzo utješi i ohrabri, izruči se volji Božjoj i bojažljivo kolebanje iššeznu. Nije htio radoznalo ispitivati što će mu se dogoditi, nego se više trudio da ispita što je prava i savršena volja Božja, kako bi svako dobro djelo započeo i dovršio." ("Naslj.Krista" 1.25)

3. Bog je vjeran. Pojam bi ustrajnosti bio nepotpun i poziv na ustrajnost bi bio slab kad ne bismo bili posve uvjereni da je Bog uvijek spreman da preko čudesnog ispovjednog opraštanja primi natrag u naručaj ljubavi.

Bog nije nikada izdao svoja obećanja. On prvi nije nikada nikoga ostavio. Uvijek je prisutan, uvijek sklon da vjernog slugu prati do najsudbonosnijeg trenutka života, do završnog stadija, do odlučne borbe s vlašću tmine i zla. Zadnji uzdisaji na zemlji, zadnje pomisli, zadnje želje posvetit će čitav život, dat će sretnu formu prošlosti, ako se svojevoljno i tvrdokorno ne odbije Božja ruka oproštenja. Dok je pokajanja i pouzdanja, riznica oproštenja neće biti ispražnjena.

"Budi vjeran sve do smrti, i dat ču ti vijenac života." (Apok.2,10) Ovo je obećanje vjerno sa strane Božje. Ono traži adekvatan odgovor, koliko je do čovjeka, sa strane čovjeka. Koliko je snage ulilo ovo obećanje u klonule ljudske duše! "Vijenac života", tj. vijenac sretne vječnosti okupio je i okuplja ljude u poklonike pakla i neba, jer jedino pouzdanje u vjernost Božju drži Njegove pristalice da ne ponestane u njima volje za životom i radom oko dobra.

Obećanje traži, dakle, vjernost. O vjernosti kao o uvjetu ovisi da li će sretna vječnost ostati viseća jabuka ili sretna stvarnost. Doista, silna je čovječja moć da o njoj ovisi: hoće li ili neće Bog udijeliti nekomu sretnu vječnost. Potrebna je vjernost ili ustrajnost u dobru ili pokajanju. Bez te vjernosti nema spasa. Zaključak je praktičan: "Stojte, dakle, i ne dajte se opet zarobiti u jaram ropstva."(Gal.5.1) Ova riječ "stojte" zove jakim glasom na odvažnost i muževnost. Ustrajnost je odlika jakosti duha, izdržljivosti. Ustrajnost je neka vrst mučeništva, herojstva. Svaki, naime, trenutak vremena donosi neko iskušenje, neki ispit. Ustrajati u vjernosti znači na svaki takav upit odgovarati na zadovoljstvo ispitatelja. Na to smo pozvani!

Vjernost do smrti. Ne radi se, dakle, za nekoliko dana ili godina. Ne radi se o vjernosti u časovima ugodnosti ili nekog milja. Vjernost i onda kada mračne oblačine studeni, progonstva, križeva zasjenjuju pogled i paraju srce. Vjernost uvijek, u svim zgodama, u nevoljama, u velikim i malim stvarima, jer tko ljubi, taj se ne cjenka niti poga-

dja, taj se daje, potpuno daje u odanosti svoga srca. Nevolje ga mogu sagibati, ali ga nikada neće slomiti. Može osjećati gorčinu kaleža, ali će uvijek konačno izreći: "Fiat".

Od čovjeka se u zadnjoj analizi ne traži drugo do li "hoću". Uzaludno je nabrajati "htio bih", uzaludno je počimati, a ne nastaviti, traži se odlučan stav i trajan slijed u započetom pothvatu. Možda je okolina teška, možda je i temperament sklon na zlo. To ništa ne smeta da se u duši porodi ideja o odlučnoj volji ustrajanja. Ima li išta tvrdje od kamena, a mekše od vode? A ipak meka voda izdube tvrd kamen, rekao bi Ovidij. Bolje je ići i puževim korakom naprijed nego li očajnički svršiti u malodušju. "Uzdaj se u Gospodina i čini dobro,"(Ps 36,3) tako se može ukratko sažeti sva mudrost ustrajnosti. Ti čini dobro, uzdaj se u Gospodina, a tajne zadnjeg časa postavi u Srce Isusovo.

Redovnik mora s još većim strahom gledati na dar ustrajnosti u milosti zbog toga jer je pad svetijih osoba teži, sudbonosniji nego li pad običnog kršćana. Teži je pad redovnika, jer ako zadje s puta redovnik, ide na stranputicu sa svom duševnom imovinom, sve se razbije, povratak je težak. Tko s veće visine pada, dublje pada, i teži je poprarak. Ta pomisao neka ga radije drži u još većoj budnosti, u napetom nastojanju oko trajnog kreposnog života. Nastoji li pak redovnik uvijek kreposno živjeti i biti u prijateljstvu s Bogom, nema razloga za bojazan.

U ispitivanju savjesti neka promisli: da li je možda lakomisleno shvaćao težinu ustrajnosti? Tko mu jamči da će milost, koju odbacuje, više puta odbačena, ponovno pokucati na vrata i naći ih otvorena? A tko mu jamči da Zaručnik neće doći naglo, neočekivano? Što onda ako ne bude sa svjetiljkom u ruci, opasanih bokova?

Jesi li se čuvao skrajnosti u pitanju ustrajnosti? Da li si, naime, padao u neku bezbrižnu malodušnost ili si, naprotiv, postupao kao da si siguran u konačnu ustrajnost? Jesi li radoznalo ispitivao tajne putove Providnosti, nastojao prodirati u tajne preodredjenja, težio za oholom znanošću mjesto da se nastojiš uvjeriti da "množina riječi ne zasićuje duše; ali krepostan život osvježuje duh, a čista savjest ulijeva veliko pouzdanje u Boga"("Naslj.Krista"1.2).

Problem ustrajnosti se ne svodi na znanje, već na čistu savjest. O tome promisli i zaključi!

24. " TO ČINI, PA ĆEŠ ZIVJETI "

U zadnjem osvrtu združimo u jedno promatranje onu ideju koja je prožimala sva naša promatranja. Stavimo kao težište obnovu duhovnog života na onu točku koja je najglavnija.

1. Trajne duhovne vježbe. Ako duhovne vježbe imaju svršiti, onda će one promašiti svoj cilj. Besmisleno je reći da duhovne vježbe za redovnika svršavaju kad se navrši onih desetak dana duhovnih vježaba u užem smislu. Ptica po prirodi leti, obrtnik se po zvanju zanima uvijek svojim obrtom, zemljoradnik je uvijek donekle na svom polju, činovnik svaki dan obavlja svoju činovničku službu. Redovnik mora biti svaki dan i svaki čas u duhovnom treniranju, u duhovnim vježbama. Život duha i milosti jest njegova druga narav, njegovo životno zanimanje, i za taj posao on je odgovoran.U tom poslu nema stanke ni odmora, ni praznika, jer duh nosimo uvijek sa sobom. Vježbati se u životu duha i razvijati život milosti predstavlja za redovnika sveobuhvatan posao,uvijek trajan, koji se na sve proteže.

Duhovne vježbe u strogom smislu, povučenost od desetak dana podliježe po prirodi posebnoj psihološkoj sklonosti : obično se razum, osjećaj i uopće duševna djelatnost za ove dane, osobito za nekoliko prvih dana, napne i intenzivno koncentrira. Lako da se u tom raspoloženju stvore i mnoge odluke, pune zanosa i obećanja. To su dani unutarnje,duhovne topline, pa nikakvo čudo da se u tom žaru duševnost lako uvija.

Činjenica je da je taj posao za vrijeme od ovo nekoliko dana ograničen na analiziranje, promatranje, teoretiziranje. To bi bilo treniranje u teoriji, daleko od prakse života.Mi za vrijeme duhovnih vježbi ostajemo na kraju, a potok života ispod nas ili oko nas teče svojim običnim tokom. To je život konkretnosti, stvarnosti, životne zamršenosti, poteškoća i peripetija. Lako, dakle, da se ideje ili sheme usvojene preko dunovnih vježba rasplinu kada dodju na sunce zbilje i konkretnosti ili prakse.

Prava pedagogija, u tome se, barem, danas slažu, nije teoretska znanost, ona je praktična, ona je umijeće. Odgajati se duhovno i razvijati život milosti znači izvući se iz izba spekulacije. Odgoj je vrednota koja traži teren prakse i jedino se tu afirmira i ostvaruje. Zašto su na pr. pravila svih redovničkih zajednica unijela u svoja kazala poglavlja o ukorima, savjetima, nadzorima,opomenama, kaznama od lakših do najtežih mjera? Jer su vjekovima poučeni da teorija sama ne pomaže u istoj mjeri svima i u svako doba. Neki se jedino mogu pokrenuti nekim stvarnim sredstvima tvarnog reda,nečim vidljivim, opipljivim, uočljivim.

Previše smo posvećeni teoriji. Teorija za sebe stvara statički odnos, ona je mrtva. Zatvoriti se u krug meditacije znači izložiti polje naše duše nogama prolaznika da pogaze sjeme uzvišenih misli. Kada pak dodje vrijeme prakse,onda se pokaže da te ideje nijesu pustile korijen(Lk 8,12) .

A što onda, kada, kako je istina svakidašnjice, trnje, djavao i tijelo nastoje ugušiti to sjeme? Jer težište se ideja pomiče uvijek prema praksi ili prema primjeni ideja na djelo.

Kristova je pedagogija eminentno praktična. Ništa ne koristi glasno moliti, pjevati, govornički se zanositi ili težiti za vanrednim mističkim nastupima. Formalizam "Gospode, Gospode!" spada u uzaludne tričarije. Krist traži vršenje volje Očeve (Mat 7,21; Rimlj 2,13; Jak 1,22). Krist je nastupio u svom životu na najdinamičniji način. Sjetimo se Njegova nastupa protiv književnika, farizeja, bogataša, i sličnih verbalista i licemjera. Krist je došao da popravi i usavrši svijet, a ne da unese revoluciju u mislima, ili bolje samo u mislima. Zato u evandjelju ima obilje savjeta, prijetnja, opomena, zakona, čudesa, obećanja i sličnih veoma praktičnih odgojnih sredstava. Kršćani uopće, pa i redovnici, nijesu pozvani da budu prvotno ljudi pera, savršeni tkaoci idejnih mreža, već im je zadaća da budu uzori konkretne zbiljnosti. U evandjelju nema poziva na filozofiranje, ali ima i preveć poziva na promjenu svakidašnjeg života, na dosljednost prakse. I kršćanstvo je izgubilo poziciju u povijesti kadgod je prešlo u stagnaciju teorije, kad se otudjilo od preobrazbe stvarnog života, kad se zatvorilo u kulu spekulacije.

2. Nelogičnost i krivnja. Odijeliti praksu od teorije jest nelogičnost, i to ubrojiva u grijeh. Znati, a ne činiti jest zavaravanje. Dobro bi bilo pročitati poslanicu sv. Jakova, poslanicu prakse i zbiljskog života. Vjera bez dobrih djela jest tijelo bez duše. I djavli vjeruju, znaju, ali se ne popravljaju. Ako samo znaš, te se zadovoljavaš znanjem, sličan si čovjeku koji, dok sebe gleda u ogledalu, ima svoju sliku pred očima, a netom odstupi od zrcala, zaboravi kakav je bio. Zrcalo je služilo kao prolazno sredstvo za spoznaju, nadošla je praksa, pa je opažena slika lako izbledjela, potamnjela, zastrta drugim slikama i predodžbama koje su ugušile prve utiske. Gledalac u zrcalu jest onaj koji samo zna ili promatra, a kada dodje praksa života, lako zaboravi sve dojmove primljene za vrijeme promatranja, zabaci sve odluke stečena za vrijeme duševne koncentracije. Sv. Ivan u poslanici (I.2,3) osporava vrijednost i same spoznaje, ako se ne drže zapovijedi Kristove, zato piše: "I po tom razumijemo da ga poznamo, ako zapovijedi njegove držimo."

Velika je i krivnja ili odgovornost za rascjep izmedju ideje i prakse. Nije moguće bez neke strave čitati riječi Kristove koje glase. "Sluga koji je znao volju svoga gospodara i nije se pripravio niti učinio po volji njegovoj, bit će vrlo bijen. A koji nije znao, pa je učinio što zaslužuje batine, bit će malo bijen."(Lk 12,47) To znači da će znanje optuživati počinitelja na sudnji dan. Znanje može postati kamen smutnje i uzrok osude. Nije li onda bolje ne znati? Jesmo li time u goroj poziciji?

Nijesmo, jer interesi kraljevstva Božjega na zemlji traže da se i umno izobrazimo, da možemo odbijati navale na objavljenu istinu. Redovnici kod izobraženih krugova moraju nastupiti i s nekim naučnim aparatom, jer su svima dužnici. I neprijatelji se objavljene istine služe upravo pisanom i izgovorenom riječi da zavedu duše na stranputicu. Treba, dakle, biti oboružan znanjem.

Konačno, i zakon je naše duše da spoznaja prethodi svim duševnim doživljajima. Prirodno je da se ne razbudi ni osjećaj, ni volja ne poduzme odluke bez prethodne spoznaje. Nikada se, dakle, ne smije općenito zabaciti teoriju, već joj treba dati mjesto koje joj pripada, da se tako ideja oplodi primjenom na potrebe života, jer sama se za sebe lako raspline.

Nema sumnje da redovnik uzima na sebe jedan rizik, i to rizik dosta velikih dimenzija. Nemojmo se plašiti. Znati mnogo, a ne činiti, uvećava kaznu, ali znati mnogo i činiti, uvećava i nagradu. Zato je odredjen redovnički život da bude sve udešeno tako da praksa bude što više pod uplivom ideja, da bude bogatija, sitija inspiracijom znanja, duha i milosti. Položaj je, dakle, redovnika težak položaj, a uvijek se elita stavlja na težak položaj, da osvjetli sebi lice i da unaprijedi opću stvar. Redovnici su za spas svoje duše i duše drugih. Oni su, dakle, žrtve, odredjene da se žrtvuju, jer jedino se preko žrtve stiču velike vrednote, stvara povijest i pišu nemurla djela. Zaključak bi, dakle, bio jasan. Nameće nam se iz susreta Krista i književnika, kako se čita u evandjelju sv.Luke (10,28).

3. Jedinstvo života. Izmedju teorije i prakse mora postojati veza. Na tlu životne zbilje vidi se da li vlada jedinstvo života ili je nastupio rascjep života. Tko stavlja u sukob misli i djela, taj je skoro dvostruk ili višestruk, kao da mu je ličnost sama razdvojena.

Književnik je došao do Krista da Ga kuša. Pozvao se na svoje znanje. Savršeno je znao dvije vrhovne zapovijedi. Krist je odobrio to znanje, ocijenio ga odlično. Ali sada slijedi ono što je glavno, a to su jednostavne riječi: " To čini, pa ćeš živjeti." Eto imperativa, eto praktičnih normi, eto cilja Kristova dolaska, eto težišta pravog kršćanstva i poziva pravog redovnika. Činiti, to je uvjet spasa, to je glavna misija svakog redovnika, pozvanog da bude čovjek duha i milosti. Duh i milost moraju nastupati u vezi za stvarnošću, a ne za sebe. Prvenstvo duha i milosti uključuje praksu, promjenu svakidašnjeg, zbiljskog života.

Ni kršćanstvo ni redovništvo ne izdaje, izdaju pojedini kršćani ili pojedini redovnici ili pojedine njihove skupine. Tužimo se na odmetnuća, na slab vjerski duh, na neuspjehe u apostolatu. Pitamo se : zašto mnogi otpadaju kada nastupi vrijeme cluje?! Evo nam odgovora koji nas mora zamisliti, uozbiljiti i potaknuti na praksu. Riječi su Kristove:

"A što me zovete: Gospodine, Gospodine, a ne činite što

govorim? Svaki koji dolazi k meni i sluša moje riječi i izvršuje ih, kazat ću vam, kakav je. On je kao čovjek koji gradi kuću, pa kopa u dubinu i udari temelj na stijeni. A kada dodje poplava, navali bujica na onu kuću i ne može je pokrenuti, jer joj je temelj na stijeni. A koji sluša i ne izvršuje, on je kao čovjek koji sazida svoju kuću na zemlji bez temelja. I navali na nju bujica, i odmah pade i velika bi ruševina kuće one."(Lk 6,46-49)

Životne oluje ne mogu oboriti kršćane ni redovnike koji su zgradu svoga vjerskog ili redovničkog života sazidali na kamenu prakse ili opsluživanja kršćanskih ili redovničkih zakona. Ruševine nastaju od pojedinaca i od pojedinih kršćanskih ili redovničkih skupina onda kada se teorija ne oplodjuje praksom. Same ideje nijesu dovoljne za preobrazbu života. Traži se djelo, formiranje djelatnosti,preobrazba stvarnosti na temelju postavljenih ideja. Znati ne obraća. Čovjek se obraća s "hoću" i s prijateljstvom Božjim kao plodom vršenja Božjih zapovijedi.

Čvrstoća se, dakle, i redovnika i kršćana svodi na dosljednost u praksi. Krist obećaje da će živjeti onaj koji čini što zna da treba činiti., tj. koji opslužuje zapovijedi. Tako On poručuje i redovniku i to upravo zadnju mu poruku šapće prije nego ostavi povučenost duhovnih vježaba u užem smislu. Ono što znaš vrši, pa ćeš živjeti životom duha i milosti.

Živjet ćeš, jer će te istina voditi i razumjevat ćeš tajne života, bit ćeš pametan.

Živjet ćeš, jer će ti osjećaj primati hranu koja će ga činiti vječno mladim, živahnim, zanesenim i bogatim po unutarnjem sadržaju.

Živjet ćeš, jer će tvoja htijenja biti izvor afirmacije, ti ćeš posizati za svojim djelovanjem u podredjenosti onomu što je najbitnije, naime, poslu duše.

Živjet ćeš, jer će milost staviti pečat na sve pojave tvoga života. Svako će tvoje djelo biti sjeme sretne vječnosti.

Živjet ćeš, jer ćeš biti mišlju, osjećajem, htijenjem i djelima povezan i sjedinjen s Bogom, principom i svrhom i srećom života u vječnosti.

Živjet ćeš, jer jedino život u sjeni vječnosti, na ovoj zemlji gdje te vrijeme i prolaznost izjedaju, daje pravo da se reče "živim".

To, dakle, čini, i živjet ćeš. Interesi tvoje duše, Bog, kršćanstvo i tvoj Red to od tebe očekuju.

Radi i moli, da odgovoriš na svoj visoki poziv na zadovoljstvo svih onih koji su zainteresirani, a to su Bog,kraljevstvo nebesko na zemlji i tvoj Red ili zajednica kojoj pripadaš.